ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
OBMOČNA ENOTA TOLMIN

LOVSKO UPRAVLJAVSKI NAČRT XII. ZAHODNO VISOKO KRAŠKEGA LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA (2021–2030)

Načrt sprejela:
Vlada Republike Slovenije
Ljubljana, 16. november 2023

(Ur. l. RS št. 116/23)

Podpisnik:
v funkciji ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Marjan Šarec
minister za obrambo

Marjan Šarec

Digitally signed by Marjan Šarec
Date: 2023.12.04 11:36:52 +01'00'

KAZALO VSEBINE

1. POVZETEK 1

2. UVOD 1

3. OPIS LOVSKOUPRAVLJALSKEGA OBMOČJA 2

3.1 Lega in upravna ureditev 2

3.2 Opis naravnih razmer 4

3.2.1 Značilnosti površja 4
3.2.2 Značilnosti podnebja 4
3.2.3 Hidrološke in hidrogeološke razmere 6
3.2.4 Vegetacijski oris območja in značilnosti rabe tal 6

3.3 Dejavnosti v prostoru 8

3.4 Ekološka povezljivost območja 8

3.5 Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote 9

4. OCENA STANJA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA in POPULACIJ DIVJADI 11

4.1 Ocena stanja življenjskega okolja divjadi 11

4.1.1 Stanje in spremembe v življenjskem okolju divjadi 11
4.1.2 Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi 12

4.2 Vpliv populacij divjadi na okolje 13

4.2.1 Vpliv rastlinojede divjadi na naravno pomlajevanje 13
4.2.2 Škode od divjadi na lovnih površinah 16
4.2.3 Drugi vplivi divjadi v okolju 18

4.3 Ocena stanja populacij divjadi 19

4.3.1 Evropska srna 19
4.3.2 Navadni jelen 23
4.3.3 Damjak 27
4.3.4 Gams 29
4.3.5 Muflon 33
4.3.6 Divji prašič 37
4.3.7 Evrazijski šakal 41
4.3.8 Lisica 42
4.3.9 Jazbec 44
4.3.10 Kuna zlatica 46
4.3.11 Kuna belica 48
4.3.12 Poljski zajec 50
4.3.13 Pižmovka 52
4.3.14 Nutrija 53
4.3.15 Fazan 54
4.3.16 Poljska jerebica 56
4.3.17 Raca mlakarica 57
4.3.18 Sraka 59
4.3.19 Šoja 61
4.3.20 Siva vrana 63

5. PRESOJA TRAJNOSTNEGA UPRAVLJANJA DIVJADI IN ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA 65

5.1 Presoja izvedbe ukrepov 65

5.1.1 Presoja izvedbe ukrepov v populacijah divjadi ... 65
5.1.2 Presoja izvedbe ukrepov v življenjskem okolju divjadi ... 66

5.2 Presoja doseganja zastavljenih ciljev ... 67

5.3 Presoja ustreznosti prejšnjega načrta ... 68

5.4 Glavne prednosti in problemi upravljanja divjadi in njenega življenjskega okolja ... 70

6. TEMELJNI VIDIKI UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA ... 73

7. CILJI IN USMERITVE ... 75

7.1 Strateški cilji in prednostne naloge upravljanja divjadi ter njenega življenjskega okolja ... 75
7.1.1 Strateški cilji ... 75
7.1.2 Prednostne naloge ... 76

7.2 Cilji in usmeritve za posamezne vrste divjadi ... 76
7.2.1 Evropska srna ... 77
7.2.2 Navadni jelen ... 80
7.2.3 Damjak ... 84
7.2.4 Gams ... 85
7.2.5 Muflon ... 87
7.2.6 Divji prašič ... 89
7.2.7 Evrazijski šakal ... 91
7.2.8 Lisica ... 93
7.2.9 Rakunasti pes ... 93
7.2.10 Jazbec ... 94
7.2.11 Kuna zlatica ... 94
7.2.12 Kuna belica ... 95
7.2.13 Poljski zajec ... 96
7.2.14 Pižmovka ... 97
7.2.15 Nutrija ... 97
7.2.16 Navadni polh ... 98
7.2.17 Fazan ... 99
7.2.18 Poljska jerebica ... 100
7.2.19 Raca mlakarica ... 101
7.2.20 Sraka ... 102
7.2.21 Šoja ... 102
7.2.22 Siva vrana ... 103

7.3 Oblikovanje življenjskega okolja divjadi ... 104
7.3.1 Operativni cilji oblikovanja življenjskega okolja divjadi ... 104
7.3.2 Usmeritve za določitev ukrepov v življenjskem okolju divjadi ... 104

7.4 Časovne, prostorske in ostale omejitve lova ... 118

7.5 Usmeritve za usklajevanje rabe prostora ... 119

8. NEVARNOSTI IN TVEGANJA UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA ... 122

9. METODOLOGIJA IZDELAVE NAČRTA ... 124

10. LITERATURA ... 125

11. NAČRT SO IZDELALI 127

12. PRILOGE 128

ZAVAROVANA OBMOČJA 129

VARSTVENI REŽIMI IN KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE 129

NARAVNE VREDNOTE 131

SPLOŠNE VARSTVENE USMERITVE 131

1.1 PODROBNEJŠE VARSTVENE USMERITVE 132

1.1.1 Površinske geomorfološke naravne vrednote 132

1.1.2 Podzemeljske geomorfološke naravne vrednote 133

1.1.3 Geološke naravne vrednote 133

1.1.4 Hidrološke naravne vrednote 134

1.1.5 Botanične naravne vrednote 134

1.1.6 Zoološke naravne vrednote 135

1.1.7 Ekosistemske naravne vrednote 135

1.1.8 Drevesne naravne vrednote 136

1.2 KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE 137

EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA 140

SPLOŠNE VARSTVENE USMERITVE 140

4.2. KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE 141

POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (OBMOČJA NATURA 2000) 142

SPLOŠNE VARSTVENE USMERITVE 142

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE 143

Konkretne varstvene usmeritve za upravljanje z divjadjo 143

USMERITVE ZA VSA OBMOČJA NATURA 2000: 143

SPLOŠNE USMERITVE IN PRIPOROČILA PO ZAKONU O OHRANJANJU NARAVE 150

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Lovišča v Zahodno visoko kraškem LUO 3
Preglednica 2: Struktura zemljiških kultur (Vir: Raba tal, MKGP 2009, 2020) 7
Preglednica 3: Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote 10

Preglednica 4: Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi 12
Preglednica 5: Ovrednotena škoda v obdobju 2011–2020 po škodnih objektih in vrstah divjadi 17
Preglednica 6: Realizacija odvzema divjadi v obdobju 2011–2020 65
Preglednica 7: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v obdobju 2011–2020 67
Preglednica 8: Uspešnost upravljanja z divjadjo v obdobju 2011–2020 68
Preglednica 9: Presoja ustreznosti načrta za obdobje 2011–2020 69
Preglednica 10: Starostno–spolni razredi pri srni 77
Preglednica 11: Delež (%) starostno–spolnih razredov v odvzemu 78
Preglednica 12: Dopustna odstopanja (%) od načrtovanega števila v posameznem razredu in skupno 78
Preglednica 14: Starostno–spolni razredi pri navadnem jelenu 82
Preglednica 15: Delež (%) starostno–spolnih razredov v odvzemu 82
Preglednica 16: Dopustna odstopanja (%) od načrtovanega števila v posameznem razredu in skupno 83
Preglednica 17: Starostno–spolni razredi pri damjaku 84
Preglednica 19: Starostno–spolni razredi pri gamsu 85
Preglednica 20: Delež (%) starostno–spolnih razredov v odvzemu 86
Preglednica 22: Starostni in spolni razredi pri muflonu 87
Preglednica 23: Delež (%) starostno–spolnih razredov v odvzemu 87
Preglednica 25: Starostni in spolni razredi pri divjem prašiču 89
Preglednica 26: Delež (%) starostno–spolnih razredov v odvzemu 90

KAZALO SLIK

Slika 1: Lovišča v Zahodno visoko kraškem LUO in lega v Sloveniji 2
Slika 2: Spremembe temperature in padavin v obdobju 1971–2020 za podnebje nižjega gorskega sveta 4
Slika 3: Spremembe temperature in padavin v obdobju 1971–2019 za zmerno celinsko podnebje zahodne in južne Slovenije 5
Slika 4: Spremembe temperature in padavin v obdobju 1971–2019 za zmerno sredozemski tip podnebja 5
Slika 5: Skupine gozdnih rastiščnih tipov (prikaz skupin gozdnih rastiščnih tipov v območju, za razdelitev glej Bončina in sod., 2021). 7
Slika 6: Prikaz ključnih koridorjev v LUO za ohranjanje ekološke povezljivosti. 9
Slika 7: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju 13
Slika 8: Primerjava deleža objedenih osebkov gozdnega mladja med popisi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020 v PE Brda 14
Slika 9: Primerjava deleža objedenih osebkov gozdnega mladja med popisi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020 v PE Trnovski gozd 14
Slika 10: Uspešnost pomlajevanja v lovsko upravljavskem območju 16
Slika 11: Prostorska razporeditev odvzema srne v Sloveniji v obdobju 2011–2020 19
Slika 12: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema srne v obdobju 2011–2020 . 20
Slika 13: Spolna in starostna struktura odvzema srnjadi v obdobju 2011–2020 20
Slika 14: Dinamika višine in strukture izgub srnjadi v obdobju 2011–2020 21
Slika 15: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali srnjadi v obdobju 2011–2020 21
Slika 16: Prostorska razporeditev odvzema navadnega jelena v Sloveniji v obdobju 2011–2020 23
Slika 17: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema navadnega jelena v obdobju 2011–2020 24
Slika 18: Spolna in starostna struktura odvzema navadnega jelena v obdobju 2011–2020 24
Slika 19: Dinamika višine in strukture izgub navadnega jelena v obdobju 2011–2020 25

Slika 20: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali navadnega jelena v obdobju 2011–2020 ... 25
Slika 21: Prostorska razporeditev odvzema damjaka v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 27
Slika 22: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema damjaka v obdobju 2011–2020 ... 27
Slika 23: Spolna in starostna struktura odvzema damjaka v obdobju 2011–2020 ... 28
Slika 24: Prostorska razporeditev odvzema gamsa v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 29
Slika 25: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema gamsa v obdobju 2011–2020 ... 30
Slika 26: Spolna in starostna struktura odvzema gamsa v obdobju 2011–2020 ... 30
Slika 27: Dinamika višine in strukture izgub gamsov v obdobju 2011–2020 ... 31
Slika 28: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali gamsov v obdobju 2011–2020 ... 31
Slika 29: Prostorska razporeditev odvzema muflona v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 33
Slika 30: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema muflona v obdobju 2011–2020 ... 34
Slika 31: Spolna in starostna struktura odvzema muflona v obdobju 2011–2020 ... 34
Slika 32: Dinamika višine in strukture izgub muflonov v obdobju 2011–2020 ... 35
Slika 33: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali muflonov v obdobju 2011–2020 ... 35
Slika 34: Prostorska razporeditev odvzema divjega prašiča v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 37
Slika 35: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema divjega prašiča v obdobju 2011–2020 ... 38
Slika 36: Spolna in starostna struktura odvzema divjih prašičev v obdobju 2011–2020 ... 38
Slika 37: Dinamika višine in strukture izgub divjih prašičev v obdobju 2011–2020 ... 39
Slika 38: Dinamika poprečnih telesnih mas ozimcev in ozimk v obdobju 2011–2020 ... 39
Slika 39: Prostorska razporeditev odvzema šakala v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 41
Slika 40: Prostorska razporeditev odvzema lisice v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 42
Slika 41: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema lisice v obdobju 2011–2020 42
Slika 42: Dinamika višine in strukture izgub lisic v obdobju 2011–2020 ... 43
Slika 43: Prostorska razporeditev odvzema jazbeca v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 44
Slika 44: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema jazbecev v obdobju 2011–2020 ... 44
Slika 45: Dinamika višine in strukture izgub jazbecev v obdobju 2011–2020 ... 45
Slika 46: Prostorska razporeditev odvzema kune zlatice v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 46
Slika 47: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema kun zlatic v obdobju 2011–2020 ... 46
Slika 48: Dinamika višine in strukture izgub kun zlatic v obdobju 2011–2020 ... 47
Slika 49: Prostorska razporeditev odvzema kune belice v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 48
Slika 50: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema kun belic v obdobju 2011–2020 ... 48
Slika 51: Dinamika višine in strukture izgub jazbecev v obdobju 2011–2020 ... 49
Slika 52: Prostorska razporeditev odvzema poljskega zajca v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 50
Slika 53: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema poljskih zajcev v obdobju 2011–2020 ... 50
Slika 54: Dinamika višine in strukture izgub poljskih zajcev v obdobju 2011–2020 ... 51
Slika 55: Prostorska razporeditev odvzema pižmovke v Sloveniji v obdobju 2011–2020 . 52
Slika 56: Prostorska razporeditev odvzema nutrije v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 53
Slika 57: Prostorska razporeditev odvzema fazana v Sloveniji v obdobju 2011–2020 ... 54
Slika 58: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema poljskih zajcev v obdobju 2011–2020 ... 54

Slika 59: Dinamika višine in strukture izgub poljskih zajcev v obdobju 2011–2020 55
Slika 60: Prostorska razporeditev odvzema poljske jerebice v Sloveniji v obdobju 2011–2020 56
Slika 61: Prostorska razporeditev odvzema race mlakarice v Sloveniji v obdobju 2011–2020 57
Slika 62: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema race mlakarice v obdobju 2011–2020 57
Slika 63: Dinamika višine in strukture izgub mlakarice v obdobju 2011–2020 58
Slika 64: Prostorska razporeditev odvzema srake v Sloveniji v obdobju 2011–2020 59
Slika 65: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema srak v obdobju 2011–2020.. 59
Slika 66: Prostorska razporeditev odvzema šoje v Sloveniji v obdobju 2011–2020..... 61
Slika 67: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema šoj v obdobju 2011–20..... 61
Slika 68: Prostorska razporeditev odvzema sive vrane v Sloveniji v obdobju 2011–2020 63
Slika 69: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema sivih vran v obdobju 2011–2020 63
Slika 70: Pomembnost posameznih vidikov v ZVK LUO 74
Slika 71: Režimi z omejitvami lova 118

1. POVZETEK

Zahodno visoko kraško (dalje tudi: ZVK) LUO je bilo ustanovljeno z Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur. l., RS št. 110 z dne 11. 10. 2004). Zaporedna številka LUO je 12. Meji na Triglavsko (11) in Gorenjsko (2) LUO na severnem delu, Notranjsko LUO (4) na vzhodnem delu in Primorsko LUO (5) na južnem delu. Na zahodu ZVK LUO omejuje državna meja z Italijo. ZVK LUO je sestavljeno iz 31. lovišč lovskih družin ter meri skupaj 162.459 ha. Nelovna površina znaša 6.917 ha, kar predstavlja 4 % LUO. LUO predstavlja zaokroženo populacijsko območje jelenjadi, gamsa, muflona in je najzahodnejši del osrednjega populacijskega območja velikih zveri v Sloveniji. V upravni organiziranosti spadajo lovišča v sedem upravnih enot, v tri gozdnogospodarska območja in devet občin.

Zahodno visoko kraško LUO je reliefno zelo razgibano, med tipi površja prevladujeta apneniško kraški in dolomitno kraški tip površja. Na področju Vipavske doline in Goriških Brd s Kanalskim Kolovratom pa tudi erozijski in akumulacijski rečni tip površja. Značilno reliefno podobo LUO dajejo visoka Dinarska planota, ki jo tvorijo javorniški in nanoški masiv, Hrušica, Črnovrška, Vojskarska, Banjška in Trnovska planota ter Kanalski Kolovrat. Območju pomemben pečat dodaja še Idrijsko–Cerkljansko hribovje. Med planotami je globoka rečna dolina Soče in Idrijce s številnimi večjimi ali manjšimi pritoki. Ravninski predeli z vodotoki Vipava in Ljubljanica so bili v preteklosti izkrčeni in so danes večinoma v kmetijski rabi, gozd pa porašča pobočja, zato ima sorazmerno velik naklon, različne ekspozicije in razgibano površje močan vpliv na gospodarjenje z gozdovi in upravljanjem z divjadjo. Najvišjo točko v LUO predstavlja Mali Golak v Trnovskem gozdu (1.495 m), najnižjo pa prehod Soče oz. Vipave v Italijo (54 m).

LUO spada v tri fitogeografska območja, zato je ob pestri geološki podlagi, razgibanem reliefu in širokem višinskem razponu od 54 do 1.495 m gozdna vegetacija zelo pestra. V LUO razlikujemo 38 gozdnih rastiščnih tipov (GRT), ki se med seboj pogosto prepletajo mozaično, deloma pa tudi v višinskih pasovih. Skupine gozdnih rastiščnih tipov, ki prevladujejo v LUO, so toploljubni listnati gozdovi, gradnovo belogabrovje na karbonatnih in mešanih kamninah, jelovo bukovje, toploljubno bukovje in gričevno-podgorsko bukovje na karbonatnih in mešanih kamninah. Jelova bukovja se razprostirajo v večjih strnjenih gozdnih kompleksih na visokih kraških planotah, kot so območja Nanosa, Trnovskega gozda, Hrušice in idrijskih gozdov.

Na podlagi podatkov o stanju gozdov ugotavljamo, da so se prehranski pogoji za večino živalskih vrst izboljšali. Ujme in podlubniki so v zadnjem desetletju prizadeli obsežne površine gozdov v LUO. Po podlubnikih in sanaciji žledoloma v letu 2014 je dodatno nastale ogolele površine, ki so razprostrte po celem LUO. Na teh površinah se je zaradi presvetljenosti pojavil pomladek ter sloj trav in zelišč, ki je povečal prehransko bazo. Do sprememb je prišlo tudi v kmetijski in primestni krajini. Za razliko od gozdov, te spremembe negativno vplivajo na življenjsko okolje divjadi, saj so bili zaradi zaokrožitve kmetijskih površin posekani številni omejki ter predvsem gozdni rob.

Popisi objedenosti gozdnega mladja po popisnih enotah (PE) so v LUO naslednji: V PE Brda sta tako skupna objedenost, kot objedenost bukve med zaporednimi popisi nihali, najvišji sta bili v popisu 2014. V letu 2020 sta bili v tej PE tako skupna objedenost (34,9 %), kot objedenost bukve (14,4 %) nekoliko višji kot 2017. V PE Trnovski gozd sta tako skupna objedenost, kot objedenost bukve med zaporednimi popisi nihali, najvišji sta bili v popisu

2014. V letu 2020 je bila v tej PE skupna objedenost (28,8 %) nekoliko višja kot 2017, objedenost bukve (2020: 8,3 %) pa skoraj enaka kot 2017 (8,4 %).

Tudi izplačane odškodnine so v nekaterih delih LUO problematične. Skupna višina odškodnin za škodo po parkljarjih je v desetletnem obdobju znašala 99 EUR/100 ha in je bila v večini izplačana po divjem prašiču.

Z vlaganji v življenjsko okolje divjadi, ki obsegajo biomeliorativne in biotehnične ukrepe, izboljšujemo življenjsko okolje divjadi, obenem pa omejujemo negativne učinke populacij divjadi na okolje. Na letni ravni so se v zadnjem desetletju dela izvedla na površini cca 342 ha, medtem ko je bilo v povprečju vnesene za cca 260 ton krme.

Pri upravljanju s posameznimi populacijami divjadi smo bili glede na postavljene pretekle cilje različno uspešni. Uspešnejši smo bili pri vrstah, ki imajo manjši vpliv na določeno rabo prostora in ne predstavljajo večjega vpliva na dejavnost kmetijstva in gospodarjenja z gozdovi (srna, gams, jazbec, lisica …). Nasprotno pa smo slabše uresničili postavljene cilje pri vrstah, ki imajo na navedeni dejavnosti večji vpliv (navadni jelen, divji prašič …). Načrtovani odvzem je bil pri večini živalskih vrst predpisan in ga je bilo treba realizirati. Pri večini živalskih vrst in v večini let so bili načrti realizirani znotraj dopustnih odstopanj. Boljšo realizacijo smo beležili pri lovno zanimivejših vrstah (srna, gams), slabšo pa pri vrstah, ki so okoljsko problematične in so imele bolj visoko zastavljene načrte (navadni jelen, divji prašič) ter pri lovno manj zanimivih vrstah (kuna, sraka, šoja).

S pričujočim načrtom smo definirali tudi glavne prednosti in probleme, s katerimi se soočamo pri upravljanju s populacijami in njenim življenjskim okoljem. Prednosti so: dobro načrtovanje in izvedba načrtov, ohranjanje biotske raznovrstnosti in ugodno stanje populacij divjadi. Problemi v povezavi s stanjem populacij so: naraščajoča številčnost jelenjadi in njeno prostorsko širjenje, lokalno še vedno velika številčnost divjega prašiča in neustrezna razporeditev krmišč. Problemi, ki izhajajo iz stanja življenjskega okolja divjadi so: motnje in nemir v okolju ter podnebne spremembe, habitatne razmere, težave upravljavcev lovišč pri izvajanju ukrepov, pritiski iz družbenega okolja. Problemi zaradi vplivov divjadi na okolje so: objedenost gozdnega mladja, drugi neželeni vplivi na gozd, škode v kmetijstvu.

Glede na izpostavljene probleme so bili oblikovani temeljni strateški cilji, ki so: Ohranjanje vitalnih populacij divjadi vseh avtohtonih vrst in drugih prostoživečih živali ter njihovih habitatov, sooblikovanje življenjskega prostora divjadi in drugih prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst, optimalna trajnostna raba vrst divjadi z lovom, zmanjševanje ali preprečevanje nastajanja neželenih vplivov v okolju (objedenost, škode v kmetijstvu), zagotavljanje prehranskega vira za velike zveri (navadni jelen, srna, gams, muflon), preprečevanje širjenja invazivnih tujerodnih vrst. Zmanjševanje objedanja gozdnega mladja na območjih, kjer je hkrati nezadovoljivo pomlajevanje gozda in visoka objedenost mladja. Zmanjševanje škod na kmetijskih površinah na intenzivno kmetijskem območju. Preprečevanje nastajanja škod na kmetijskih površinah v kmetijski krajini, kamor se jelenjad širi (Vipavska dolina, spodnja Brda). Oblikovane so bile tudi prednostne naloge, ki so pomembne za upravljanje s posameznimi populacijami divjadi.

Za vsako živalsko vrsto, ki je opredeljena kot divjad, je v načrtu podana ocena stanja, ki temelji na analizah kazalnikov stanja in trendov razvoja populacije. Glede na izraženost problematike so bili pri posameznih vrstah opredeljeni operativni cilji ter določene usmeritve za določitev ukrepov v populacijah. Pri navadnem jelenu je tako cilj znižati številčnost v območjih prevelike številčnosti, ter preprečiti njegovo širitev v ravninski, pretežno kmetijski del LUO. Podoben cilj imamo določen tudi pri upravljanju z divjim prašičem. Pri tujerodnih vrstah je cilj zgodnje odkrivanje prisotnosti živali in popolni odvzem, medtem ko je pri ostalih vrstah cilj bodisi ohranjanje bodisi rahlo povečanje številčnosti. V načrtu so oblikovani tudi

cilji za življenjsko okolje kot tudi usmeritve za določitev ukrepov v populacijah in njihovem življenjskem okolju.

Upravljanje s populacijami divjadi in njenim življenjskim okoljem je že in bo tudi v prihodnje izpostavljeno različnim spremembam, tveganjem in nevarnostim. Nevarnosti in tveganja izhajajo iz različnih področij, kot so lovstvo, gozdarstvo, kmetijstvo, infrastruktura, turizem, klimatske spremembe ter prostorske širitve tujerodnih vrst.

2. UVOD

Temeljni namen Lovsko upravljavskega načrta XII. Zahodno visoko kraškega lovsko upravljavskega območja za obdobje 2021–2030 je, da se na podlagi analize preteklega upravljanja populacij divjadi in njihovega življenjskega okolja ter presoje stanja določi cilje in usmeritve v okviru trajnostnega upravljanja populacij divjadi, ki bodo usklajene z okoljem in primernega življenjskega okolja za prihodnje desetletno obdobje.

Pričujoči načrt je izdelan hkrati z gozdnogospodarskim načrtom Tolminskega gozdnogospodarskega območja. Skupaj predstavljata celovit pristop načrtnega gospodarjenja oziroma upravljanja z gozdnim ekosistemom na navedenih območjih. Je že tretji dolgoročni lovsko upravljavski načrt za to LUO.

Načrt je strategija upravljanja populacij divjadi in njenega življenjskega okolja v naslednjem desetletju ter zavezujoča podlaga vsem dvoletnim načrtom obravnavanega lovsko upravljavskega območja. Izdelan je na osnovi relevantnih analiz podatkov v populacijah divjadi in njihovem življenjskem okolju v preteklem desetletju. Načrt vključuje relevantne novejše ugotovitve s področja upravljanja populacij divjadi, prav tako pa upošteva strategije drugih rab prostora. V načrtu so zastavljeni cilji, ki jih bomo uresničevali preko dvoletnih načrtov v okviru trajnostnega upravljanja populacij divjadi in zagotovitve ravnovesja med divjadjo in njenim okoljem.

Lovsko upravljavski načrt XII. Zahodno visoko kraškega lovsko upravljavskega območja za obdobje 2021 – 2030 je izdelan skladno z:

- Zakonom o divjadi in lovstvu (Ur. l. RS, št. 16/04 in nasl.),
- Zakonom o gozdovih (Ur. l. RS, št. 30/93 in nasl.),
- Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur. l. RS, št. 91/2010 in nasl.),
- Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur. l. RS, št. 110/04 in nasl.),
- Odlokom o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur. l. RS, št. 128/04 in nasl.),
- Uredbe o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v RS (Ur. l. RS, št. 117/04 in nasl.),
- Uredbe o ustanovitvi lovišča s posebnim namenom Brdo pri Kranju (Ur. l. RS, št. 114/04),
- Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur. l. RS, št. 101/04 in nasl.),
- Smernicami za upravljanje divjadi v Sloveniji v obdobju 2021 – 2030 in
- osnutkom Gozdnogospodarskega načrta Tolminskega gozdnogospodarskega območja za obdobje 2011–2020.

Za pogosteje uporabljene izraze so v pričujočem načrtu uporabljene naslednje okrajšave:

- LUO – lovsko upravljavsko območje
- LD – lovska družina
- LPN – lovišče s posebnim namenom
- GGO – gozdnogospodarsko območje
- ZGS – Zavod za gozdove Slovenije
- ZVK LUO – Zahodno visoko kraški LUO
- TRI LUO – Triglavski LUO
- PE – popisna enota

3. OPIS LOVSKOUPRAVLJALSKEGA OBMOČJA

3.1 Lega in upravna ureditev

Zahodno visoko kraško (dalje tudi: ZVK) LUO je bilo ustanovljeno z Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur. l., RS št. 110 z dne 11. 10. 2004). Zaporedna številka LUO je 12. Meji na Triglavsko (11) in Gorenjsko (2) LUO na severnem delu, Notranjsko LUO (4) na vzhodnem delu in Primorsko LUO (5) na južnem delu. Na zahodu ZVK LUO omejuje državna meja z Italijo. ZVK LUO je sestavljeno iz 31. lovišč lovskih družin. LUO predstavlja zaokroženo populacijsko območje jelenjadi, gamsa, muflona in je najzahodnejši del osrednjega populacijskega območja velikih zveri v Sloveniji. V upravni organiziranosti spadajo lovišča v sedem upravnih enot, v tri gozdnogospodarska območja in devet občin. Površine lovišč so povzete iz Katastra lovišč skladno s Pravilnikom o vsebini in načinu vodenja katastra LUO, lovišč in lovišč s posebnim namenom (Ur. l. RS št. 8 z dne 28. 1. 2005). Nove šifre in imena lovišč so povzete iz Odloka o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur. l. RS št. 128 z dne 30. 11. 2004).

Slika 1: Lovišča v Zahodno visoko kraškem LUO in lega v Sloveniji

Preglednica 1: Lovišča v Zahodno visoko kraškem LUO

Šifra lovišča	Ime lovišča	Skupna površina (ha)	Lovna površina (ha)	Površina gozda (ha)	Delež gozda (%)
1201	KANAL	6.027	5.851	4.755	79
1202	MOST NA SOČI	2.976	2.884	2.134	72
1203	DOBROVO	5.454	5.274	3.402	62
1204	SABOTIN	4.022	3.832	2.076	52
1205	ANHOVO	4.239	3.979	3.468	82
1206	GRGAR	5.596	5.477	3.734	67
1207	ČEPOVAN	6.134	5.996	4.562	74
1208	TREBUŠA	4.619	4.536	3.936	85
1209	GORICA	7.091	5.967	3.342	47
1210	LIJAK	3.943	3.688	1.599	41
1211	TRNOVSKI GOZD	10.460	10.341	9.846	94
1212	ČAVEN	3.863	3.666	1.860	48
1213	HUBELJ	4.954	4.450	2.309	47
1214	KOZJE STENA	2.488	2.429	1.738	70
1215	KREKOVŠE	5.309	5.269	5.089	96
1216	IDRIJA	5.663	5.424	4.595	81
1217	JELENK	8.894	8.650	6.764	76
1218	VIPAVA	3.429	3.158	1.280	37
1219	COL	7.040	6.890	5.488	78
1220	JAVORNIK ČRNI VRH	8.288	8.032	6.119	74
1221	DOLE	4.851	4.701	3.089	64
1222	VOJKOVO	3.040	2.897	1.868	61
1223	NANOS	3.808	3.771	3.195	84
1224	HRENOVICE	4.915	4.745	2.886	59
1225	ČRNA JAMA	3.904	3.733	2.268	58
1226	BUKOVJE	5.895	5.820	4.856	82
1227	PLANINA	4.574	4.443	3.178	69
1228	LOGATEC	6.057	5.624	4.190	69
1229	HOTEDRŠICA	4.735	4.628	3.631	77
1230	ROVTE	3.900	3.735	2.305	59
1231	VRHNIKA	6.287	5.653	2.765	44
SKUPAJ		162.459	155.542	112.329	69

3.2 Opis naravnih razmer

3.2.1 Značilnosti površja

Zahodno visoko kraško LUO (v nadaljevanju LUO) je reliefno zelo razgibano, med tipi površja prevladujeta apneniško kraški in dolomitno kraški tip površja. Na področju Vipavske doline in Goriških Brd s Kanalskim Kolovratom pa tudi erozijski in akumulacijski rečni tip površja.

Značilno reliefno podobo LUO dajejo visoka Dinarska planota, ki jo tvorijo javorniški in nanoški masiv, Hrušica, Črnovrška, Vojskarska, Banjška in Trnovska planota ter Kanalski Kolovrat. Območju pomemben pečat dodaja še Idrijsko–Cerkljansko hribovje. Med planotami je globoka rečna dolina Soče in Idrijce s številnimi večjimi ali manjšimi pritoki. Ravninski predeli z vodotoki Vipava in Ljubljanica so bili v preteklosti izkrčeni in so danes večinoma v kmetijski rabi, gozd pa porašča pobočja, zato ima sorazmerno velik naklon, različne ekspozicije in razgibano površje močan vpliv na gospodarjenje z gozdovi in upravljanjem z divjadjo.

Najvišjo točko v LUO predstavlja Mali Golak v Trnovskem gozdu (1.495 m), najnižjo pa prehod Soče oz. Vipave v Italijo (54 m).

3.2.2 Značilnosti podnebja

V LUO razlikujemo tri območja:

- Območje mrazišč Trnovske planote, kjer prevladuje podnebje nižjega gorskega sveta v zahodni Sloveniji: količina padavin je 3.000–3.500 mm, povprečna temperatura najtoplejšega meseca več kot 10 °C, submediteranski padavinski;

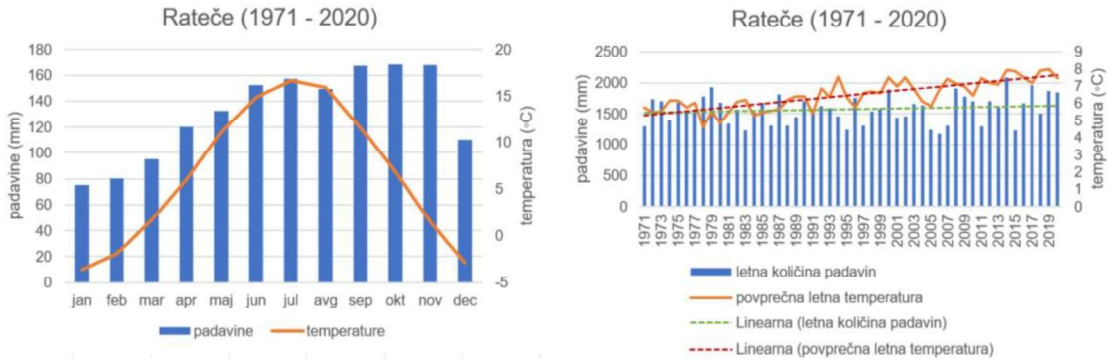

Slika 2: Spremembe temperature in padavin v obdobju 1971–2020 za podnebje nižjega gorskega sveta

- V Dinarskem območju Banjške, Vojskarske, Črnovrške in Trnovske planote ter javorniškega in nanoškega masiva, prevladuje zmerno celinsko podnebje zahodne in južne Slovenije: povprečna aprilska temperatura nižja od oktobrske, padavinski režim je submedatiranski, povprečna letna količina padavin od 1.300 do 2.800 mm;

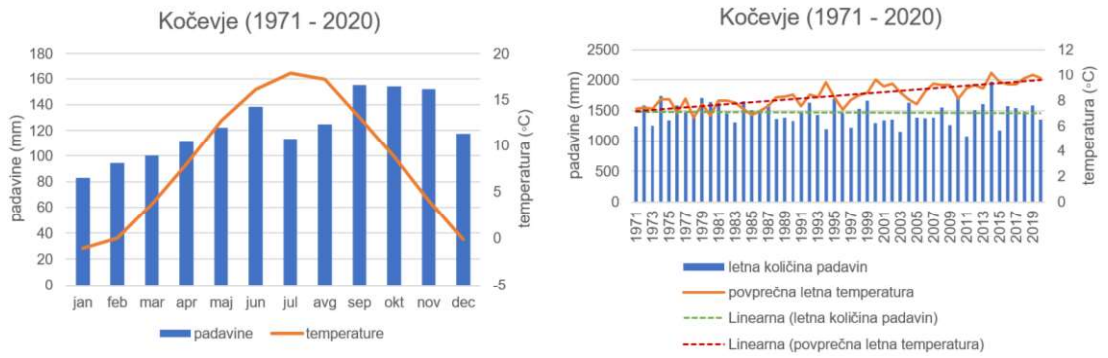

Slika 3: Spremembe temperature in padavin v obdobju 1971–2019 za zmerno celinsko podnebje zahodne in južne Slovenije

- Submediteransko območje Srednjega Posočja, Vipavske doline in Goriških Brd, kjer gre za zmerno sredozemski tip podnebja: povprečna letna količina padavin od 1.200–1.700 mm, povprečna temperatura najhladnejšega meseca od 0 do 4 °C in najtoplejšega od 20 do 22 °C.

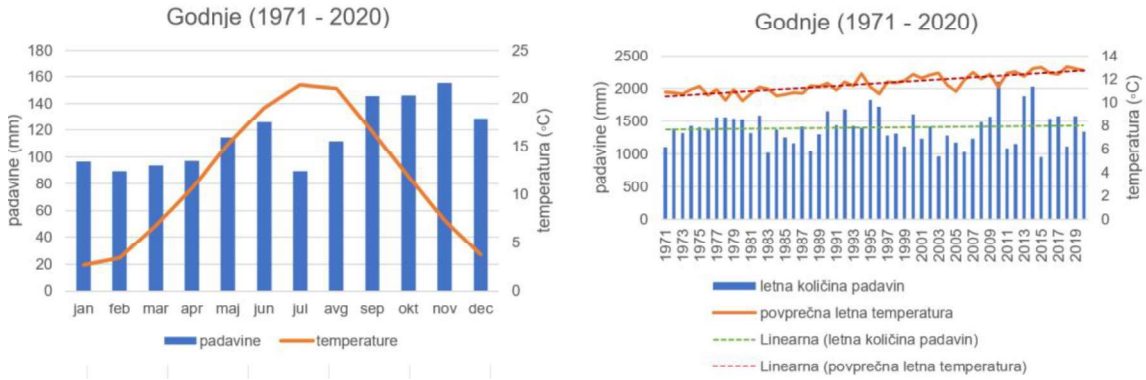

Slika 4: Spremembe temperature in padavin v obdobju 1971–2019 za zmerno sredozemski tip podnebja

Na južnih pobočjih in po dolinah, ki se ponekod močno razširijo v kotline, sega močan primorski vpliv, na planotah pa prevladuje alpski vpliv.

Letna količina padavin v LUO je zaradi vpliva orografskih dejavnikov višja, povprečne letne temperature pa nižje od povprečja Slovenije. Padavine so enakomerno razporejene čez leto z izraženim spomladanskim in jesenskim maksimumom. V zadnjem desetletju so opazni pogostejši večji padavinski ekstremi in daljša sušna obdobja. Na visokih dinarskih planotah pade velik del padavin v obliki snega, ki se v spomladanskem času počasi tali in tako ugodno vpliva na rast v začetku vegetacijske dobe.

Za Dinarski del LUO so značilne pogoste malo površinske naravne motnje, veliko površinske motnje (ujme) se pojavljajo v neenakomernih intervalih na 10–50 let. Kot posledica podnebnih sprememb je opazna večja pogostost ujm, višanje povprečnih temperatur in sušnih obdobij pa spreminja drevesno sestavo, kar se v zadnjem desetletju kaže v zmanjševanju deleža smreke oziroma iglavcev in večanju deleža toploljubnih listavcev.

V Vipavski dolini je močan vpliv burje, v submediteranskem delu so pogosti tudi požari. [1]

3.2.3 Hidrološke in hidrogeološke razmere

Dolinski del LUO ima dobro razvito mrežo površinskih vodotokov. Glavni vodotoki so Soča, Idrijca, Vipava in Ljubljanica s svojimi številnimi pritoki. Stoječih voda je v LUO sorazmerno malo. Dvema večjima akumulacijskima jezeroma Vogršček (za namakanje) in Most na Soči (hidroelektrarna), se je pred desetletjem pridružilo še manjše na Kanalskem Vrhu. Zaradi neenakomerne razporejenosti padavin je za območje značilno nihanje vodostajev, ki je delno regulirano z različnimi objekti (velike in male hidroelektrarne, utrjene brežine, hudourniški objekti). Na občasno poplavljenih zemljiščih so nastala mokrišča z značilno vegetacijo, predvsem vrbovja, ki so zaradi svoje redkosti pomemben življenjski prostor za določene vrste živali in rastlin. Pravo nasprotje pa je dinarski del območja, kjer prevladuje kraška hidrologija (npr. Banjška, Trnovska in črnovrška planota ter nanoški masiv in Hrušica).

3.2.4 Vegetacijski oris območja in značilnosti rabe tal

LUO spada v tri fitogeografska območja, zato je ob pestri geološki podlagi, razgibanem reliefu in širokem višinskem razponu od 54 do 1.495 m gozdna vegetacija zelo pestra. V LUO razlikujemo 38 gozdnih rastiščnih tipov (GRT), ki se med seboj pogosto prepletajo mozaično deloma pa tudi v višinskih pasovih.

Skupine gozdnih rastiščnih tipov, ki prevladujejo v LUO so, toploljubni listnati gozdovi, gradnovo–belogabrovje na karbonatnih in mešanih kamninah, jelovo bukovje, toploljubno bukovje in gričevnato–podgorsko bukovje na karbonatnih in mešanih kamninah. Jelova bukovja se razprostirajo v večjih strnjenih gozdnih kompleksih na visokih kraških planotah, kot so območja Nanosa, Trnovskega gozda, Hrušice in idrijskih gozdov.

V LUO je prisotnih 8 gozdnih habitatnih tipov (v nadaljevanju HT) Natura 2000. Po površini izstopa HT 91K0 – ilirski bukovi gozdovi (29.864 ha). Na manjših površinah se pojavljajo 91L0 – ilirski hrastovo–belogabrovi gozdovi, HT 9110 – srednjeevropski kisloljubni bukovi gozdovi, HT 9410 – kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do subalpinskega pasu, HT 9530* – submediteranski gozdovi črnega bora, HT 9180* – javorjevi gozdovi v grapah in na pobočnih gruščih, HT 91E0* – obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja in HT 9340 – gozdovi hrasta črnike. Štirje HT so na območju Evropske unije v nevarnosti, da izginejo, zato se opredeljeni kot prednostni (označeni z *).

Površina gozdnega prostora v LUO je 114.374 ha, površina gozda pa je 112.433 ha. Majhna sprememba površine gozda v primerjavi s preteklim obdobjem je večinoma posledica krčitev gozda v kmetijske namene in ponovnega zaraščanja kmetijskih površin.
V strukturi zemljiških kultur v LUO prevladuje gozd (69,1 %), katerega delež se je v preteklem desetletju zmanjšal za 0,5 %. Delež kmetijskih površin je 25,8 %, težišče kmetijskih površin je na intenzivno obdelanih področjih v Vipavski dolini, Goriških Brdih, okolici Nove Gorice in Logatca.

Med krajinskimi tipi prevladuje gozdnata krajina (54,7 %), ki obsega predvsem primorsko hribovje. Čeprav se na teh področjih depopulacija nekoliko umirja, bo v prihodnje še vedno prisotno zaraščanje manj zanimivih kmetijskih zemljišč, kar je s stališča biotske raznovrstnosti ugodno, manj pa s stališča ohranjanja kulturne krajine. Gozdna krajina obsega 36,6 % v Dinarskem delu LUO. Trenutna gozdnatost je več kot 75 % in se je v zadnjem stoletju le malo povečala. Po opustitvi večje površinskih oplodnih sečenj in prehodom na sonaravno gospodarjenje se je zgradba in drevesna sestava gozdov (prisotnost minoritetnih vrst, zmanjšanje deleža iglavcev, povečanju deleža sušic, ipd.) približuje naravnejšim oblikam. Kmetijska in primestna krajina obsega 8,7 % LUO s kraškimi planotami (Banjška, Črnovrška, Logatec), Goriškimi Brdi ter Vipavsko dolino, kjer je v

ravnini razvito poljedelstvo, medtem ko v gričevnatem svetu prevladuje vinogradništvo. Zaradi intenzivnega kmetijstva je krajina tu spremenjena tudi na škodo prostoživečih živalskih vrst in tudi divjadi. Gozdnatost v tem delu je nizka in se tudi v prihodnje ne bo povečevala.

Med kategorijami gozdov v LUO prevladujejo večnamenski gozdovi (87,2 %), delež ostalih kategorij je manjši. V LUO je 6,2 % varovalnih gozdov in 1.004 ha gozdov s posebnim namenom brez načrtovanega poseka. [2] [3] [4] [13] [14]

Preglednica 2: Struktura zemljiških kultur (Vir: Raba tal, MKGP 2009, 2020)

Skupina dejanske rabe	Šifra dejanske rabe*	Površina ha		%	
		2010	2021	2010	2021
Njive in vrtovi	1100	3.821	3.670	2,4	2,3
Travniki in pašniki	1300 in 1800	28.978	27.010	17,8	16,6
Trajni nasadi	1200	5.884	5.906	3,6	3,6
Druge kmetijske površine	1400, 1500 in 1600	2.763	5.399	1,7	3,3
Gozdovi	2000	113.060	112.186	69,6	69,1
Pozidano in sorodna zemljišča	3000	6.928	7.202	4,3	4,4
Vode in mokrišča	4000 in 7000	715	728	0,4	0,4
Ostala zemljišča	5000 in 6000	320	352	0,2	0,2

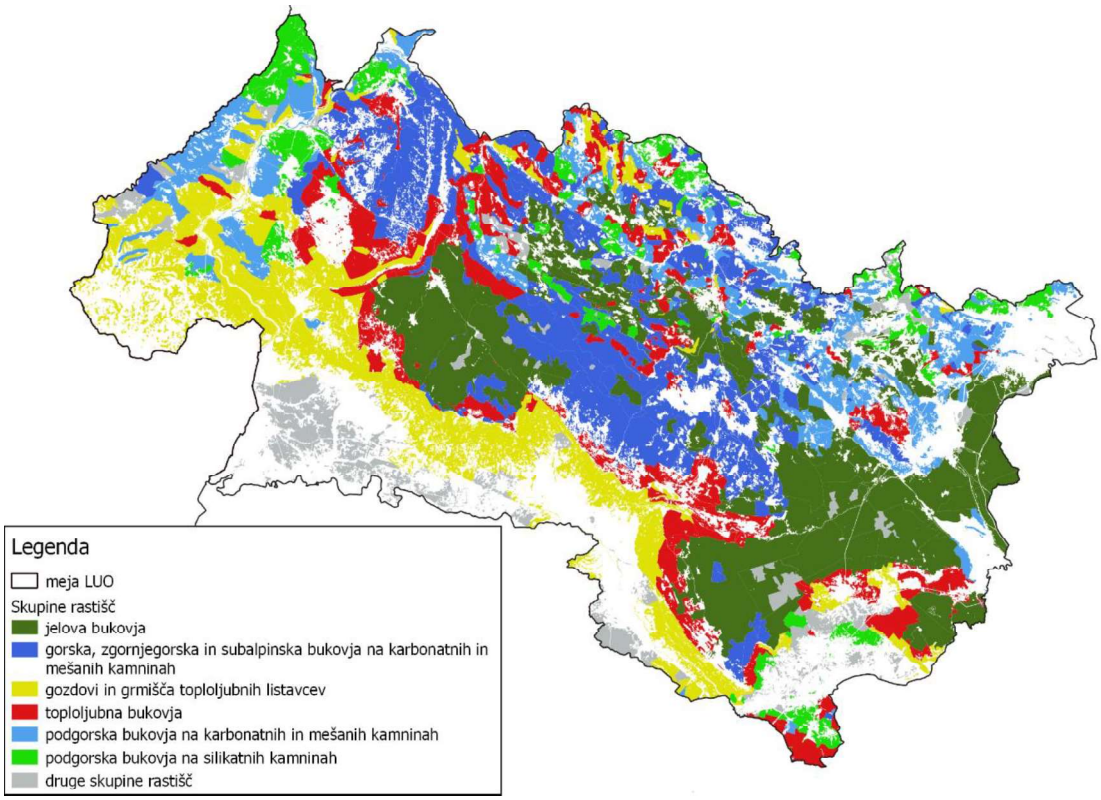

Slika 5: Skupine gozdnih rastiščnih tipov (prikaz skupin gozdnih rastiščnih tipov v območju, za razdelitev glej Bončina in sod., 2021).

3.3 Dejavnosti v prostoru

Posegi, povezani s kmetijsko dejavnostjo, so zelo številni, predvsem na kmetijsko bolj intenzivno obdelanih področjih Goriških Brd, Vipavske doline in Goriškega, kjer je površina gozda na nekaterih področjih že sedaj nizka. Večinoma gre za krčitve z namenom vzpostavitve trajnih nasadov sadja, trte ali oljčnikov. Na kmetijsko intenzivno obdelanih področjih je proces zaraščanja in ponovne vzpostavitve kmetijskih površin stalno prisoten, je pa treba usmerjati krčitve na način, ki ne predstavlja fragmentacije gozdnega prostora. Z velikim razvojem turistične panoge je glede na preteklo obdobje opazen tudi porast vlog z namenom izdelave nastanitvenih kapacitet (glamping), nadelavo kolesarskih poligonov in prog ter ureditev turističnih poti. Ti posegi lahko točkovno negativno vplivajo na upravljanje z divjadjo, saj človeška prisotnost in hrup predstavlja motnjo v gozdnem prostoru. Posegi vplivajo na vse vrste divjadi, predvsem se slabša kakovost habitata, delno ti posegi vplivajo tudi na samo dejavnost in izvajanje lova. Predvidevamo, da se bo rast števila posegov v gozdni prostor nadaljevala tudi v prihodnje. [7]

3.4 Ekološka povezljivost območja

Avtocesta Ljubljana–Vrtojba je umetna ovira, ki je bila osnova že pri ustanavljanju ZVK LUO, je prerezala tradicionalne migracijske poti iz Notranjske proti zahodu in Primorske proti severu. Z izgradnjo avtocestnega omrežja smo prekinili in spremenili številne migratorne poti, kar je privedlo do izolacij nekaterih živalskih vrst in posledično siromašenja genetske pestrosti. Zaradi spregledane povezljivosti so bile v preteklosti narejene številne napake, ki se jim v prihodnje želimo izogniti. Vsaka fragmentacija prostora v prihodnje ne sme preprečiti prehodov živalskim vrstam. Predvsem je bila odrezana populacija jelenjadi. Jelenjad se je v dvajsetih letih razširila do zahodne državne meje in se povezuje z jelenjadjo na italijanski strani meje. Prav tako se je jelenjad v dvajsetih letih razširila tudi proti severu, kjer se je povezala s triglavsko populacijo jelenjadi. Še pred desetimi sta bili triglavska in zahodno visoko kraška populacija jelenjadi med seboj še ločeni. V nasprotju z jelenjadjo pa se proti severu preko območja ZVK LUO ne povezujeta muflon in gams. Muflon se ne povezuje predvsem v severnem delu LUO, kjer ga do populacije muflona v TRI LUO ločijo samo reki Idrijca in Soča. Reke so naravne ovire, ki preprečujejo migracije muflonov. Da se med LUO ne povezujejo gamsi, pa govori dejstvo, da v ZVK LUO garje niso bile nikoli prisotne. Divji prašiči se povezujejo predvsem v zahodnem delu LUO s prašiči na italijanski strani meje in tam tvorijo samostojno subpopulacijo.

Dva pomembna območna koridorja sta zahodno od Postojne in pri Razdrtem. Koridorja povezuje obe strani avtoceste Postojna–Razdrto. Za uspešno delovanje teh koridorjev bi morali na avtocesti vzpostaviti zeleni most. Koridorja Ravbarkomanda sta pomembna koridorja v LUO. Umeščena sta v predela, kjer so prisotni manjši, sicer neustrezni premostitveni objekti čez avtocesto in železniško progo. Na tem območju je tudi predviden nujno potreben sodoben zeleni most čez avtocesto. Koridorja pri Logatcu povezujeta fragmentirano kmetijsko krajino Rovt s Snežniško javorniškim gozdnim masivom. Ostali koridorji na vzhodnem delu LUO povezujejo gozdne komplekse, kjer je prisotna tudi večja urbanizacija območja. . Pomemben je še koridor Trebuša na severu LUO, ki povezuje TRI in ZVK LUO, oziroma predela Trebuša s šentviško planoto preko reke Idrijce. Kot pa je že omenjeno, ta povezava pri muflonu ni poudarjena.

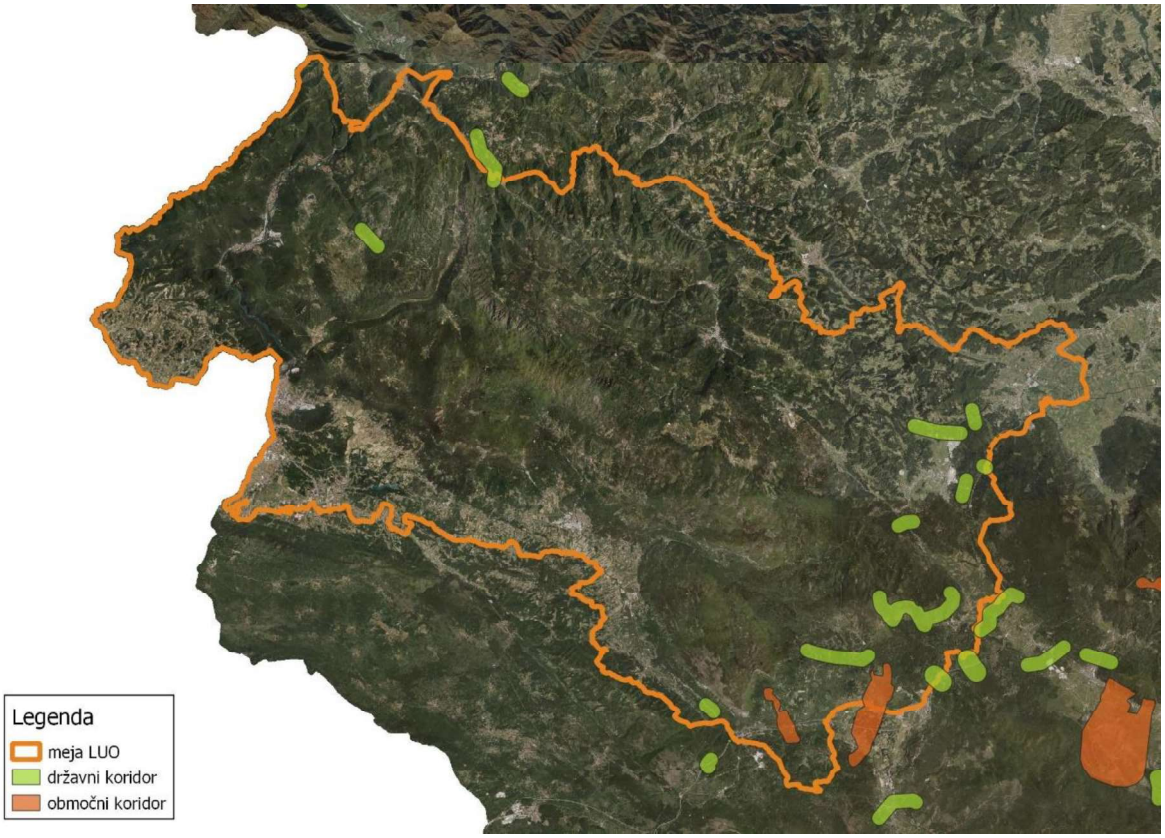

Slika 6: Prikaz ključnih koridorjev v LUO za ohranjanje ekološke povezljivosti.

3.5 Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote

Naravovarstvena območja so v LUO zastopana s pomembnim deležem. Pri tem je treba opozoriti, da se posamezne oblike zavarovanj med seboj tudi prekrivajo. Območja zavarovanj so vezana predvsem na večja, strnjena gozdna območja dinarskih planot. Po površini so v LUO najbolj zastopana ekološko pomembna območja (EPO), ki obsegajo celotno območje Trnovskega gozda, Idrijskih gozdov, Nanosa, Hrušice in Javornika. Manjša območja so določena tudi drugod in so vezana na ohranjena področja gozda znotraj nekoč kmetijske krajine (npr. gozd Panovec).

Območja Nature 2000 so določena na tretjini LUO in se prekrivajo z območji EPO. Večino Nature 2000 obsegajo gozdovi (59.922 ha), gozdnatost je 76 %. V LUO imamo 4 večja posebna varstvena območja (SPA): Trnovski gozd, Banjšice, Vipavski rob, Ljubljansko barje, kjer je poudarek na varovanju klasifikacijskih vrst ptic, ter 42 posebnih ohranitvenih območjih, kjer je dan poudarek varovanju habitatnih tipov.

V LUO imamo evidentiranih tudi 34.555 ha različnih območij z naravnimi vrednotami in 245 točkovnih objektov naravnih vrednot. Prevladujejo geomorfološke in ekosistemske naravne vrednote (1656 jam), številčne so tudi botanične in hidrološke naravne vrednote. Zavarovana območja so določena na 17.640 ha (60 območij) površine

Upravljanje z divjadjo je na zavarovanih območjih prilagojeno, vendar bistveno ne vpliva na izvajanje samih ukrepov. Upravljanje z divjadjo in gospodarjenje z gozdovi ima v svojih temeljnih načelih vgrajene številne vsebine naravovarstva. Trajnostna raba divjadi z lovom v številnih primerih pozitivno vpliva na stanje zavarovanih vrst in ga izboljšuje. Številne

pobude po zavarovanju, omejeni rabi prostora, prilagoditvam, ohranitvi ogroženih živalskih vrst imajo korenine v lovstvu. Potreba po aktivnem varstvu nekaterih (tedanjih) vrst divjadi se je izoblikovala že pred desetletji.

V LUO je večina aktivnosti usmerjenih v varovanje habitatov gozdnih kur. Tako se z gozdnogospodarskimi načrti poskušajo zagotavljati ukrepe, ki izboljšujejo prehranske in bivalne pogoje, z lovskimi načrti pa vplivati na medvrstna razmerja z zmanjševanjem gostot divjadi tistih vrst, ki imajo negativni vpliv na številčnost gozdnih kur. Med gozdarskimi ukrepi velja poudariti vsa biomeliorativna dela, nego habitatov in osnovanje ekocelic. Obseg sredstev, ki so na voljo iz gozdnega sklada, je razširil nabor aktivnosti in pospešil vlaganja, ki ohranjajo in izboljšujejo stanje ogroženih živalskih vrst.

Z naborom naravovarstvenih usmeritev želimo preprečiti negativne vplive, ki se eventualno lahko zgodijo pri upravljanju z divjadjo. Pri vseh posegih si moramo prizadevati, da ohranimo zavarovana območja v takem stanju in podobi, zaradi česar so bila kot taka tudi prepoznana in zavarovana. Zavarovana območja predstavljajo osrednji življenjski prostor večini živalskih vrst, če ogrozimo prostor, lahko ogrozimo populacije določenih živalskih vrst. Zavarovana območja lahko varujemo z aktivnim pristopom, vendar morajo biti ukrepi skrbno načrtovani in premišljeni. [9] [11]

Preglednica 3: Območja Natura 2000, zavarovana območja in naravne vrednote

	Ploskovni objekti (ha)	**Točkovni objekti (število)**
Natura 2000	59.922	
Zavarovana območja	17.640	72
Naravne vrednote	34.555	245

4. OCENA STANJA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA IN POPULACIJ DIVJADI

4.1 Ocena stanja življenjskega okolja divjadi

4.1.1 Stanje in spremembe v življenjskem okolju divjadi

Na podlagi podatkov o stanju gozdov ugotavljamo, da so se prehranski pogoji za večino živalskih vrst izboljšali. Ujme in podlubniki so v zadnjem desetletju prizadeli večino gozdov v LUO. Po podlubnikih so nastale številne ogolele površine, ki so razprostrte po celem LUO. Na teh površinah se je zaradi presvetljenosti pojavil pomladek ter sloj trav in zelišč, ki je povečal prehransko bazo.

Do sprememb je prišlo tudi v kmetijski in primestni krajini. Za razliko od gozdov te spremembe negativno vplivajo na življenjsko okolje divjadi, saj so bili zaradi vzpostavitve trajnih nasadov, zaokrožitve obstoječih kmetijskih površin ter spremembe ogolelih površin v kmetijske spremenjene življenjske razmere za divjad.

Primerjava rabe tal (vir: MKGP 2010 in 2021) ne prikazuje večjih sprememb, na podlagi katerih bi lahko sklepali, da so se razmere za divjad pomembneje spremenile. Delež gozdov se je zmanjšal z 69,6 % na 69,1 %, delež kmetijskih površin se je celo povečal, in sicer s 25,5 % na 25,8 %. Med kmetijskimi površinami je prišlo do posameznih strukturnih sprememb, saj se je močneje zmanjšal delež travnikov in pašnikov, v nasprotnem pa povečal delež drugih kmetijskih površin.

Urbanizacija ni občutno vplivala na rabo prostora. Delež pozidanih in sorodnih zemljišč se je v desetletju povečal za 0,1 %. V skupni rabi predstavljajo ta zemljišča 4,4 % delež. Leta 2009 je ta delež znašal 4,3 %.

Na kvaliteto življenjskega okolja divjadi pomembno vplivajo tudi motnje oz. nemir. Obseg rekreativnih in adrenalinskih dejavnosti se je povečal. Nastale so številne tematske poti, saj informacijska tehnologija omogoča dostop do odmaknjenih krajev. Povečane motnje so v prvi vrsti posledica razmaha turistične dejavnosti, saj se je samo število nočitev turističnih gostov v zadnjem desetletju na ravni Slovenije podvojilo.

4.1.2 Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi

Preglednica 4: Ocena ustreznosti življenjskega okolja divjadi

Vrsta	Prehranske razmere	Razmere za kritje	Ekološka povezljivost	Motnje
SRNA	3	3	4	3
NAVADNI JELEN	3	4	2	3
DAMJAK	/	/	/	/
GAMS	3	4	3	3
ALPSKI KOZOROG	/	/	/	/
MUFLON	3	3	2	3
DIVJI PRAŠIČ	4	4	3	3
ŠAKAL	3	3	3	3
LISICA	3	3	3	3
JAZBEC	3	3	3	3
KUNA ZLATICA	3	2	3	3
KUNA BELICA	3	3	3	3
ALPSKI SVIZEC	/	/	/	/
PIŽMOVKA	3	3	3	3
POLJSKI ZAJEC	2	3	3	3
NUTRIJA	2	2	2	3
NAVADNI POLH	3	3	3	3
RAKUNASTI PES	/	/	/	/
FAZAN	2	2	2	2
POLJSKA JEREBICA	/	/	/	/
RACA MLAKARICA	2	3	3	2
SRAKA	3	3	3	3
ŠOJA	3	3	3	3
SIVA VRANA	3	3	3	3

** 1 – zelo neugodno, 2 – neugodno, 3 – ugodno, 4 – zelo ugodno*

Prehranske razmere so za večino vrst divjadi v ZVK LUO ugodne. Kot zelo ugodne razmere smo ocenili pri divjem prašiču. Pri divjem prašiču sicer zelo ugodne razmere ne nastopijo vsako leto, vsekakor pa je pojavnost divjih prašičev v LUO prav posledica ugodnih prehranskih razmer. Zelo ugodne prehranske razmere smo ocenili tudi za polha, ki se praviloma zadržuje v gozdnih habitatih, kjer mu je na razpolago vsa hrana, v glavnem v različni obliki. Kot neugodne prehranske razmere pa smo ocenili pri fazanu. Številčnost fazana smo v preteklosti (pred desetimi leti) vzdrževali z dodatnim krmljenjem. Po postopni ukinitvi krmljenja se je število fazanov močno zmanjšalo, kar se kaže tudi v zmanjšanem odstrelu, oziroma odstrelu le za lov vnesenih fazanov. Prehranske razmere so neugodne tudi za nutrijo.

Razmere za kritje smo pri vseh vrstah divjadi ocenili za ugodne, razen pri kuni zlatici, nutriji in fazanu. Zlasti primanjkuje fragmentirana krajina v območjih prisotnosti teh vrst. Zelo ugodne razmere za kritje pa smo ocenili pri divjem prašiču, zlasti so tu pomembne goščave, zaraščeni predeli z robido in sploh vsa neprehodna območja.

Slabo ekološko povezljivost smo ocenili pri tujerodni vrsti muflonu. Slabo ekološko povezljivost smo ocenili tudi pri jelenjadi, predvsem zaradi oteženih migracij in povezovanja z ostalimi populacijami jelenjadi preko intenzivnih kmetijskih površin v LUO. Slabo ekološko povezljivost smo ocenili tudi pri nutriji in fazanu, kjer je življenjsko okolje premalo fragmentirano za možnost povezovanja vrste. Za vse ostale vrste smo ekološko povezljivost ocenili kot ugodno.

Motnje v življenjskem okolju povzročene z najrazličnejšimi oblikami rekreacije (pohodništvo, nabiralništvo, vožnja v naravnem okolju, spuščanje psov …) so glavni problem, ki izhaja iz stanja življenjskega okolja. Zaradi motenj so se spremenili vedenjski vzorci divjadi. Aktivnosti se premikajo v temni del dneva, spreminjajo se prostorske razporeditve, živali so pod večjim stresom. Prihaja do povečanih obremenitev okolja kot živali. Zaradi motenj je otežen lov ter s tem uresničevanje nekaterih postavljenih ciljev (npr. zmanjšanje številčnosti jelenjadi in divjih prašičev). Kljub navedenemu pa smo glede motenj v prostoru stanje življenjskega okolja ocenili kot slabo le pri fazanu, pri tem pa je mišljen naravni fazan, ki ga je v naravi zelo malo in je močno podvržen različnim motnjam in raci mlakarici.

4.2 Vpliv populacij divjadi na okolje

4.2.1 Vpliv rastlinojede divjadi na naravno pomlajevanje

Objedenost gozdnega mladja

Na ZGS smo po enotni metodologiji (opisano v: Navodila za izvedbo popisa poškodovanosti gozdnega mladja od rastlinojede parkljaste divjadi –objedanje, ZGS 2009) na ravni države izvedli štiri zaporedne popise poškodovanosti gozdnega mladja v letih 2010, 2014, 2017 in 2020. Med 32 popisnimi enotami (dalje: PE), ki predstavljajo prostorski okvir za izvedbo popisa v ZVK LUO segajo 4 PE: Brda, Tolmin, Trnovski gozd ter Cerkljansko in Škofjeloško hribovje (slika 1). V nadaljevanju predstavljamo rezultate popisov v navedenih PE, ki so ključni z vidika kontrolne metode pri upravljanju parkljaste divjadi: objedenost in trendi objedenosti bukve ter skupno za vse drevesne vrste. [5]

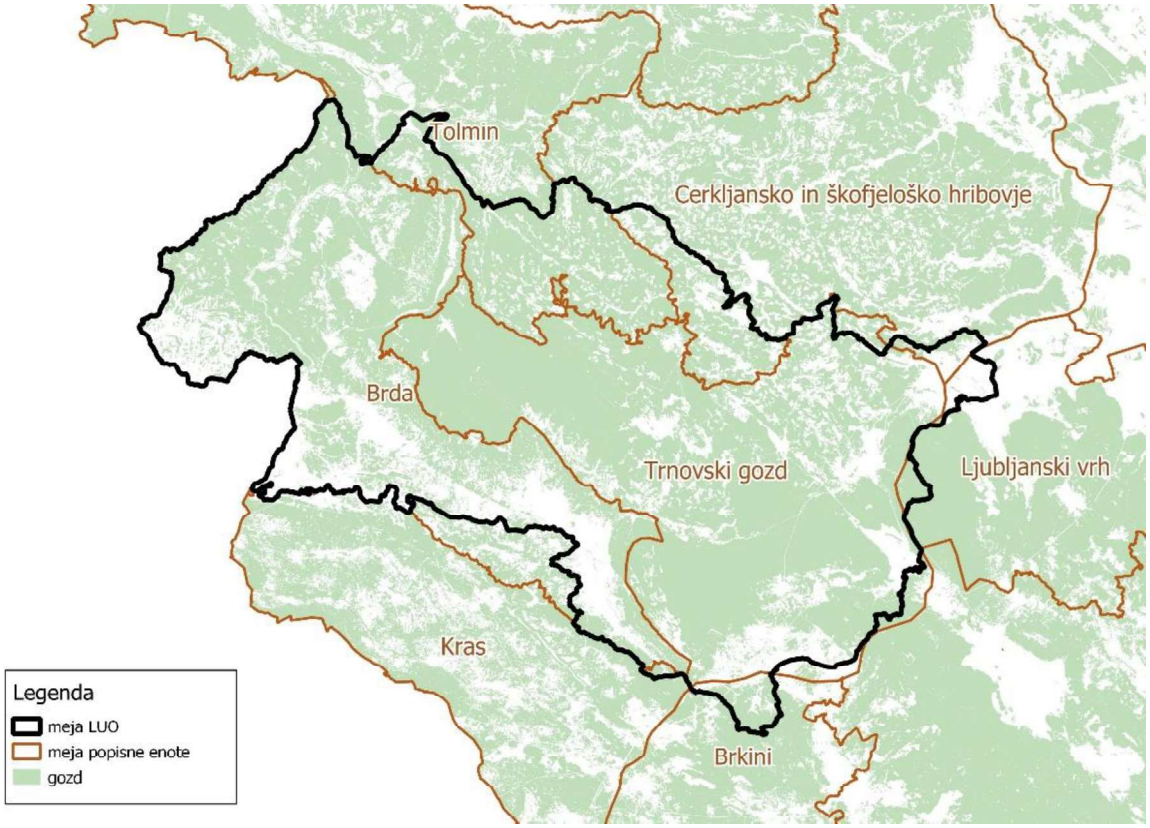

Slika 7: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju

V PE Brda sta tako skupna objedenost, kot objedenost bukve med zaporednimi popisi nihali, najvišji sta bili v popisu 2014. V letu 2020 sta bili v tej PE tako skupna objedenost (34,9 %), kot objedenost bukve (14,4 %) nekoliko višji kot 2017.

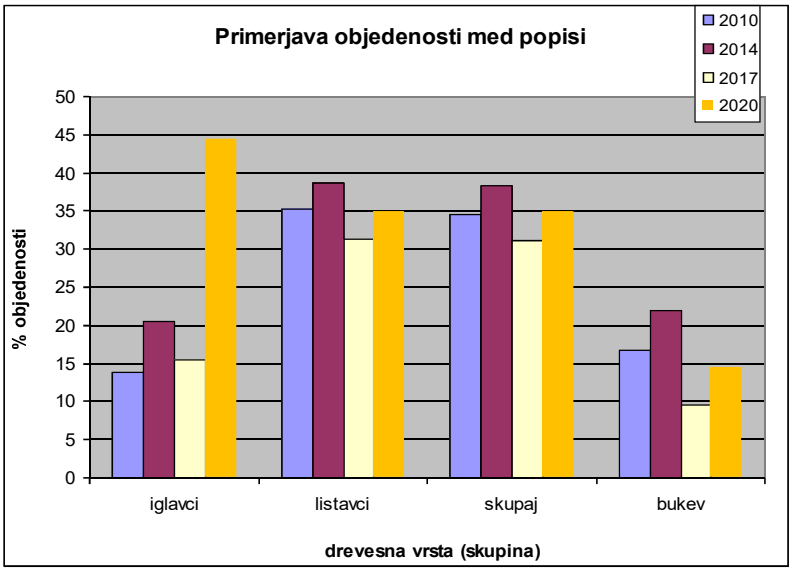

Slika 8: Primerjava deleža objedenih osebkov gozdnega mladja med popisi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020 v PE Brda

V PE Trnovski gozd sta tako skupna objedenost, kot objedenost bukve med zaporednimi popisi nihali, najvišji sta bili v popisu 2014. V letu 2020 je bila v tej PE skupna objedenost (28,8 %) nekoliko višja kot 2017, objedenost bukve (2020: 8,3 %) pa skoraj enaka kot 2017 (8,4 %).

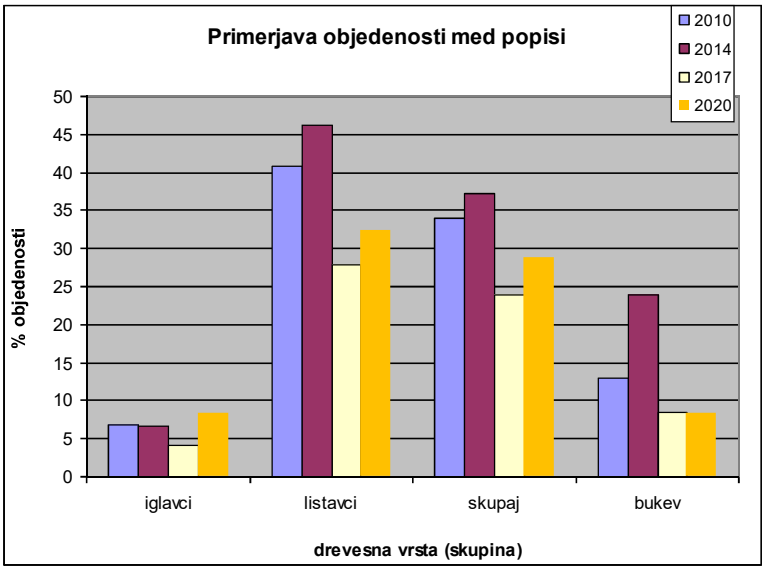

Slika 9: Primerjava deleža objedenih osebkov gozdnega mladja med popisi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020 v PE Trnovski gozd

Z ugotavljanjem statistično značilnih razlik med posameznimi popisi (Hafner in sod., 2020) smo prišli do naslednjih ugotovitev:

- v popisni enoti Brda nismo odkrili značilnih razlik v deležu poškodovanih osebkov v populaciji gozdnega mladja med štirimi popisi, kar velja tako za vse drevesne vrste skupaj, kot za bukev. Delež poškodovanih osebkov (vse drevesne vrste skupaj) v populaciji gozdnega mladja PE pa se je v letu 2017 značilno zmanjšal glede na leto 2014. Delež poškodovanih osebkov bukve v populaciji gozdnega mladja PE se je v letu 2017 značilno zmanjšal glede na leti 2010 in 2014.

- v popisni enoti Trnovski gozd se je delež poškodovanih osebkov v populaciji gozdnega mladja (vse drevesne vrste skupaj) v letu 2017 značilno zmanjšal glede na leti 2010 in 2014. Med letoma 2017 in 2020 ni bilo ugotovljenih značilnih razlik. Delež poškodovanih osebkov bukve v populaciji gozdnega mladja PE se je v letih 2017 in 2020 značilno zmanjšal glede na leto 2014.

Vpliv divjadi na uspešnost pomlajevanja gozda

V letu 2021 smo na ZGS za vse gozdnogospodarske enote (GGE) v Sloveniji ugotavljali stanje uspešnosti pomlajevanja in vpliva rastlinojede parkljaste divjadi na pomlajevanje. Oboje smo ugotavljali na podlagi serije kazalcev stanja in trendov gozdnega mladja, pridobljenih na osnovi razpoložljivih podatkov ter ekspertnih ocen (opis metode v: Stergar in sod., 2021). Na sliki 12 so obarvana območja (GGE), kjer smo pomlajevanje gozda ocenili kot pretežno neuspešno, pri čemer ločujemo območja, kjer je neuspešno pomlajevanje v največji meri posledica vpliva parkljaste divjadi (oranžna območja) in območja, kjer divjad so–pogojuje neuspešno pomlajevanje skupaj z ostalimi okoljskimi dejavniki. Na vseh ostalih območjih (svetlo zeleno) je pomlajevanje bodisi ocenjeno kot uspešno bodisi neuspešno pomlajevanje ni povezano z vplivom divjadi. Na območjih neuspešnega pomlajevanja zaradi vpliva divjadi z različno šrafuro prikazujemo tudi prisotnost ali odsotnost trenda izboljšanja objedenosti bukve (v popisu 2020 primerjalno s preteklimi popisi), ki razmeroma dobro odraža trend pritiska divjadi na mladje z objedanjem.

V Zahodno visoko kraškem LUO smo neuspešno pomlajevanje, ki ga povezujemo z vplivom divjadi, prepoznali v Goriških Brdih in na področju Kolovrata v zahodnem delu LUO. V tem predelu povezujemo problem pomlajevanja predvsem z izpadom velikega jesena v gozdnem mladju in kasneje v odraslih sestojih. Nadalje smo neuspešno pomlajevanje prepoznali v osrednjem delu LUO (GGE Idrija II), kjer je problem pomlajevanja v vrstni sestavi mladja na površinah, ki jih je prizadel žled. Dosti teh površin je pomlajenih samo z gorskim javorjem. Neuspešno pomlajevanje smo prepoznali tudi na vzhodnem delu LUO, kjer pa je problematika pomlajevanja neposredno povezana z največjo koncentracijo jelenjadi v ZVK LUO.

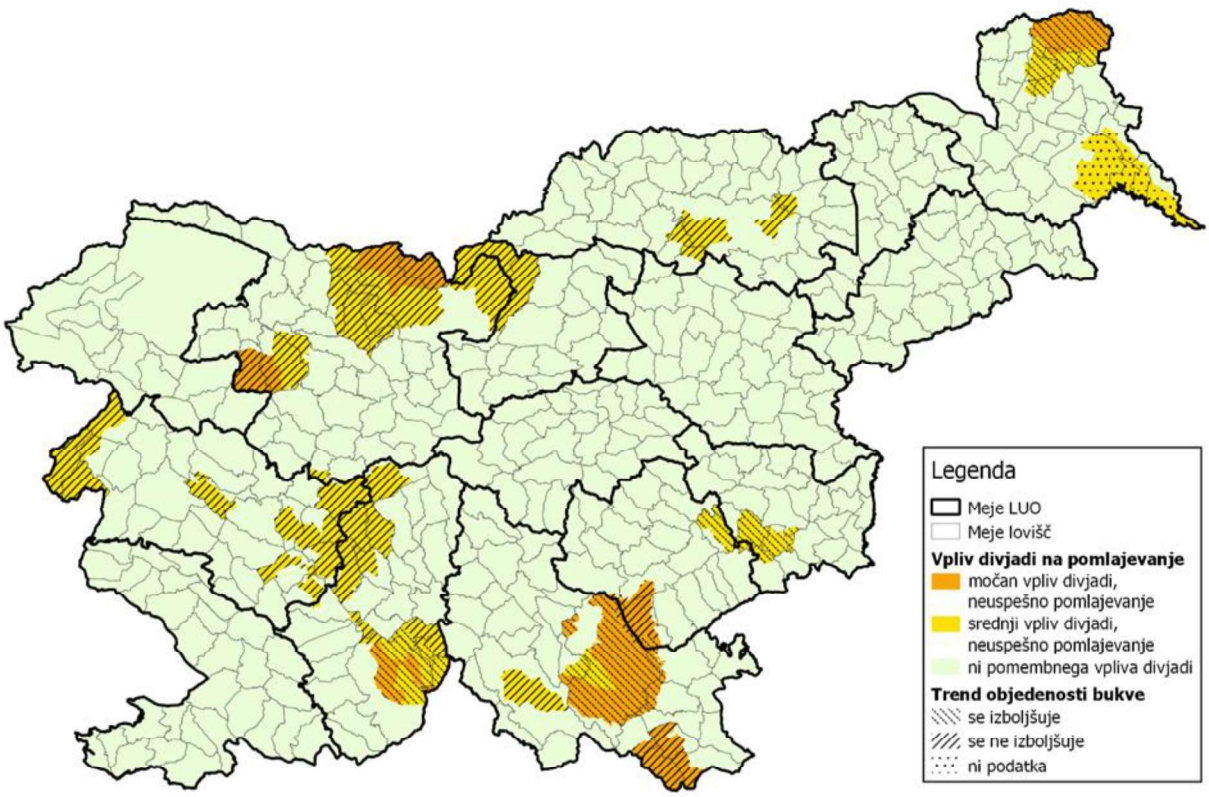

Slika 10: Uspešnost pomlajevanja v lovsko upravljavskem območju

4.2.2 Škode od divjadi na lovnih površinah

V preteklem 10–letnem načrtovalnem obdobju je bilo v ZVK LUO povzročenih kar za 593.063,98 € škod po divjadi. Največ, kar 88 %, škod so povzročili divji prašiči. Ti so največ škode povzročili na kmetijskih kulturah (239.631 €) in travinju (222.469 €). Škode po divjih prašičih se pojavljajo konstantno skozi vse desetletno obdobje, z manjšimi odstopanji od povprečja zaradi nihanj v populaciji divjega prašiča. Ta nihanja so povezana predvsem z obrodnimi leti, saj obrodi plodonosnih dreves močno pogojujejo vsakoletno številčnost divjega prašiča. Škode se pojavljajo precej lokalno, največ jih je v spodnji Vipavski dolini, kjer je tudi odstrel prašičev daleč največji v LUO. Po višini povzročenih škod sledi jelenjad. Ta je povzročila povzroči za slabih 6 % vseh ovrednotenih škod. Jelenjad je v preteklem obdobju največ škode povzročila na kmetijskih kulturah (15.862 €), sadnem drevju (10.789 €) in na gozdnih površinah (6.313 €). Škode po jelenjadi so v letih od 2011 do 2013 počasi naraščale, nato so bile do leta 2019 konstantne, v letu 2020 pa so bile najmanjše v celotnem obdobju. Škode po ostalih vrstah divjadi so v obdobju od leta 2011 do leta 2020 manjše še po srnjadi (4,5 %) in poljskemu zajcu (0,94 %). Srnjad je največ škode povzročila na kmetijskih kulturah in sadnem drevju. Škode po ostalih vrstah divjadi so zanemarljive.

Preglednica 5: Ovrednotena škoda v obdobju 2011–2020 po škodnih objektih in vrstah divjadi

Vrsta divjadi	Škodni objekt	IZPLAČANA ODŠKODNINA (v EUR / 100 ha)										Delež (%)
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2011–2020
SRNA	kulture	0,04	1,37	0,36	2,15	2,43	2,14	0,95	0,19	0,81	0,00	2,74
	travniki							0,01			0,00	0,00
	sadno drevje	0,16	0,59	1,25	0,10	0,45	1,27	0,41	0,17	0,43	0,00	1,27
	gozd										1,83	0,48
	ostalo			0,00			0,06			0,06	0,09	0,06
skupaj SRNA		**0,20**	**1,96**	**1,61**	**2,25**	**2,88**	**3,47**	**1,37**	**0,36**	**1,30**	**1,92**	**4,55**
NAVADNI JELEN	kulture	0,69		2,27	0,74	1,64	0,41	1,08	0,34	2,79	0,24	2,68
	travniki				0,21		0,21	0,28	0,24		0,00	0,24
	sadno drevje	0,43	0,58	0,34	0,83	1,51	0,50	1,24	0,72	0,48	0,31	1,82
	gozd	0,11	1,32	1,63	0,13	0,03		0,10	0,43	0,31	0,00	1,06
	ostalo			0,19		0,16				0,09	0,00	0,12
skupaj NAVADNI JELEN		**1,23**	**1,90**	**4,43**	**1,91**	**3,34**	**1,12**	**2,70**	**1,73**	**3,67**	**0,55**	**5,92**
GAMS	kulture											
	travniki					0,13			0,01			0,04
	sadno drevje											
	gozd											
	ostalo											
skupaj GAMS		**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,13**	**0,00**	**0,00**	**0,01**	**0,00**	**0,00**	**0,04**
DIVJI PRAŠIČ	kulture	13,08	27,01	34,90	5,02	8,91	12,28	21,98	6,74	15,14	9,00	40,41
	travniki	29,20	19,59	17,77	7,38	10,00	7,53	16,55	8,85	10,82	15,34	37,51
	ostalo	5,00	5,34	6,15	3,16	6,55	3,53	5,55	1,31	2,78	0,00	10,33
skupaj DIVJI PRAŠIČ		**47,28**	**51,94**	**58,82**	**15,56**	**25,46**	**23,34**	**44,08**	**16,90**	**28,74**	**24,34**	**88,25**
SKUPAJ PARKLJARJI		**48,71**	**55,80**	**64,86**	**19,72**	**31,81**	**27,93**	**48,15**	**19,00**	**33,71**	**26,81**	**98,75**
ŠAKAL												
JAZBEC		0,02	0,01	0,00	0,02	0,01		0,05		0,03		0,03
LISICA			0,03		0,17	0,11	0,21	0,06		0,06	0,03	0,18
KUNA					0,02		0,07					0,24
NUTRIJA					0,05							0,01
P. ZAJEC						0,25	0,65	2,50			0,19	0,94
ŠOJA			0,01					0,03				0,01
SIVA VRANA		0,04				0,06					0,08	0,05
SKUPAJ OSTALE VRSTE		**0,06**	**0,05**	**0,00**	**0,26**	**0,43**	**0,93**	**2,64**		**0,09**	**0,30**	**1,25**
VSE SKUPAJ		***48,77***	***55,85***	***64,86***	***19,98***	***32,24***	***32,74***	***50,79***	***19,00***	***33,80***	***27,11***	***100***

** vrednosti v preglednici prikazujejo ovrednoteno škodo (izplačana odškodnina, vrednost izdanega materiala in vrednost opravljenih ur sanacij: 1 ura = 5 EUR)*

4.2.3 Drugi vplivi divjadi v okolju

V ZVK LUO se srečujemo z resnimi dogodki, ko divji prašiči prihajajo na nelovne površine, praktično v naselja in rijejo med hišami po vrtovih. Značilen tak primer je v Novi Gorici. V ta namen je celo organizirana intervencijska skupina v LD Gorica, ki pod posebnimi pogoji odstranjuje divje prašiče v naseljih. Intervencijsko skupino imenuje MKGP. Skupina deluje tudi pod strogim nadzorom lovske inšpekcije. Skupina ima določene natančne koridorje, kjer lahko izvaja odstrel, tako da ni ogroženo življenje ljudi in premoženje. Prehajanje divjih prašičev na nelovne površine je posledica velike gostote populacije prašičev na Goriškem. Temu so prilagojeni tudi ukrepi za odstrel prašičev. Omejitev lova na prašiče ni. Ni lovnih dob, neomejen številčen odstrel, določen minimalen odstrel, možnost lova z umetnimi viri svetlobe itd. Problemov z vranami v naseljih v LUO nimamo.

4.3 Ocena stanja populacij divjadi

4.3.1 Evropska srna

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

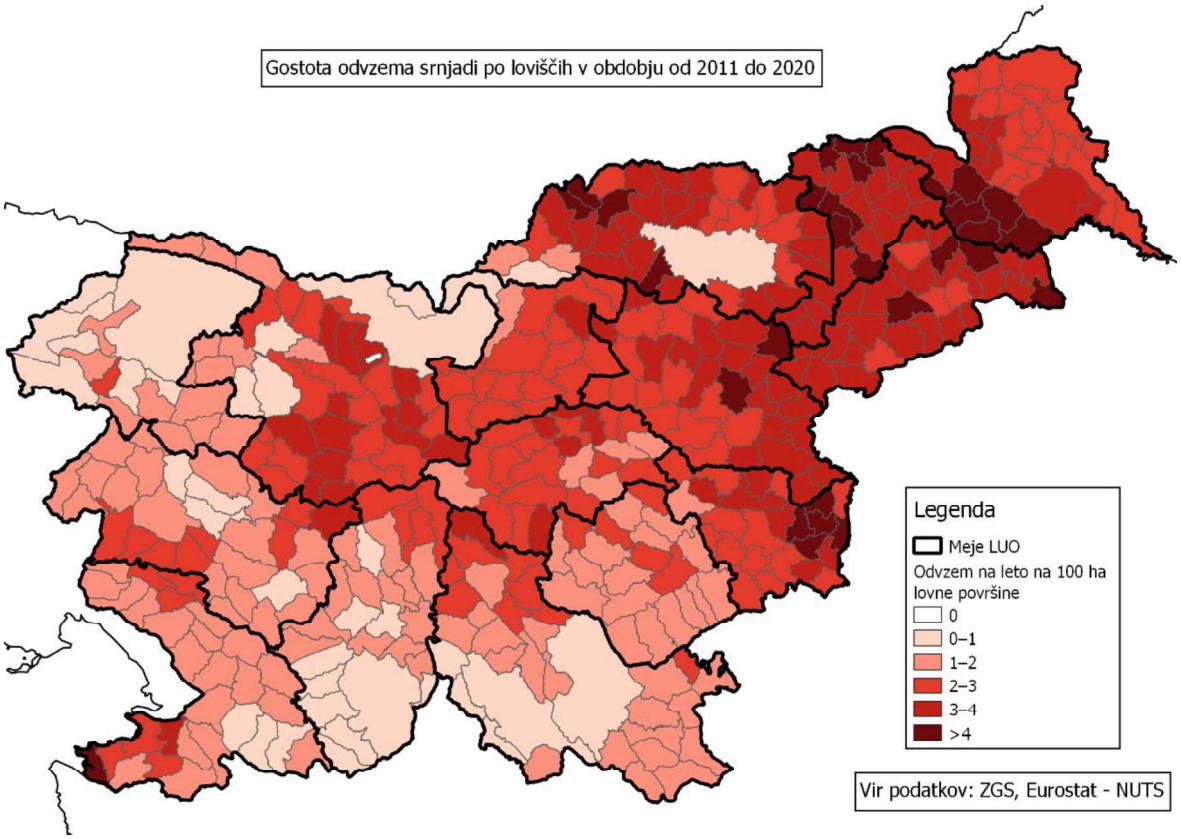

Slika 11: Prostorska razporeditev odvzema srne v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Prostorska porazdelitev srne se v LUO v zadnjem desetletju (2011–2020) glede na predhodno desetletje (2001–2010) ni bistveno spremenila. Gostota srnjadi je največja v dolinah Soče, Vipave in Idrijce, ter tudi na planoti Banjšice in v Goriških Brdih. Podobna gostota je tudi na vzhodnem delu LUO (Dole, Hotedršica, Rovte, Vrhnika, Logatec). V idrijskem hribovju in širši okolici Nanosa je gostota srnjadi manjša, kar sovpada s povečano gostoto gamsa in jelena na tem območju (sliki prostorske porazdelitve s Kernelsko metodo za dve desetletji sta v prilogi 3 načrta). Gostota odvzema 1,53 kos/100 ha je ena nižjih v Sloveniji, kjer znaša poprečje 2,02 kos/100 ha lovne površine.

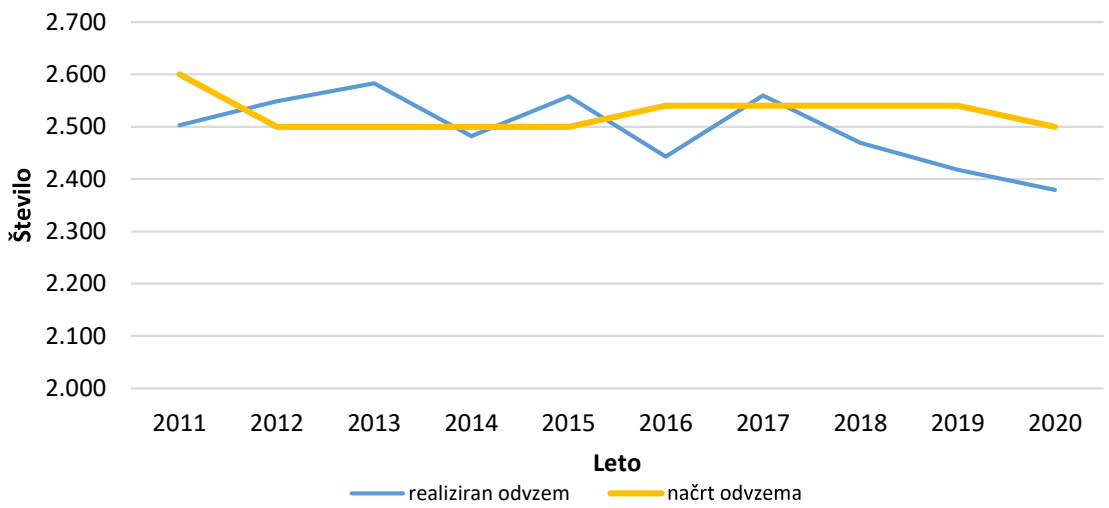

Slika 12: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema srne v obdobju 2011–2020

Odvzem srnjadi je v zadnjih desetih letih uravnotežen, brez posebnega trenda. Dvajsetletni trend odvzema pa izkazuje izrazit padajoč linearni trend. Indeks odvzema 2020 glede na odvzem 2001 znaša 77,9 %. Načrt odvzema se dobro realizira, v desetletnem poprečju 98,7 %. Načrt odvzema je med zadnjim desetletjem zelo enakomeren in nekoliko niha okrog 2500 živali letno.

Spolna in starostna struktura odvzema

Delež starejših srn 2+ v odvzemu znaša 19,9 %, kar je v skladu s smernicami in usmeritvami ON. Delež starejših srnjakov 2+ v odvzemu znaša 20,7 %, kar je tudi skladno z usmeritvami ON. Spolna struktura odvzema je malenkost višja pri moškem spolu (51,2 % M : 48,8 % Ž). Primerjava starostne strukture odvzema med dvema desetletjema pa pokaže, da se je struktura odvzema v zadnjem desetletju značilno spremenila.

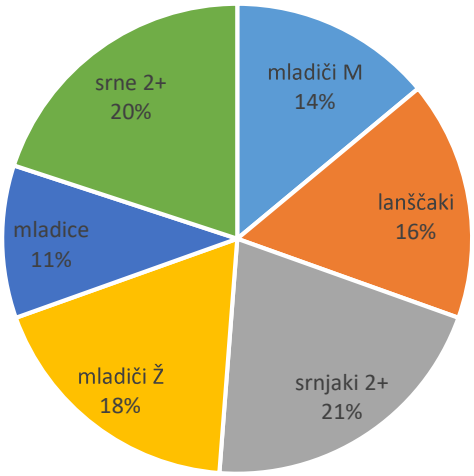

Slika 13: Spolna in starostna struktura odvzema srnjadi v obdobju 2011–2020

Izgube

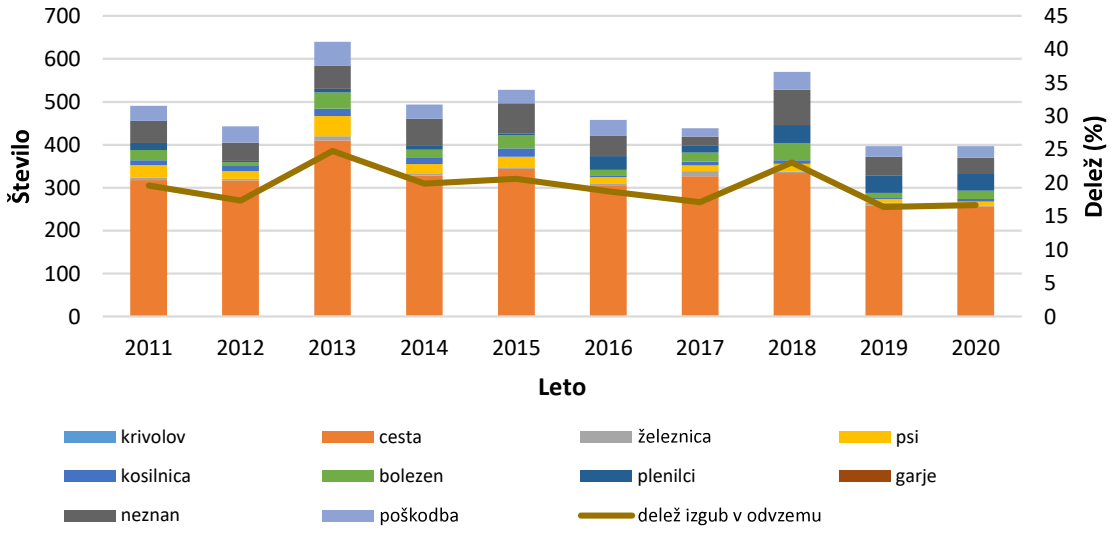

Slika 14: Dinamika višine in strukture izgub srnjadi v obdobju 2011–2020

Dinamika izgub je v rahlem linearnem upadanju, vendar brez značilnega trenda, nekoliko izstopa leto 2013 s povečanimi povozi in leto 2018 s povečanimi izgubami zaradi zveri (volkovi). Delež izgub znaša v poprečju 19,5 % odvzema. Prevladujejo povozi (66,7 %) in neznani vzroki (10,5 %). Nenaravne izgube predstavljajo 73,4 % vseh izgub. Primerjava strukture izgub med dvema desetletjema pokaže, da se je struktura izgub v zadnjem desetletju značilno spremenila. Povečal se je delež izgub v prometu in zmanjšal delež izgub zaradi bolezni.

Telesne mase

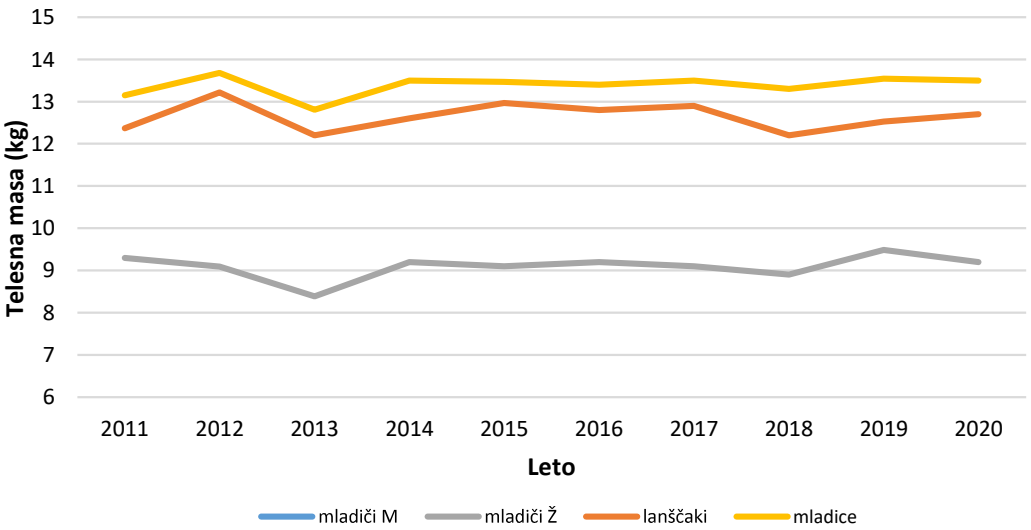

Slika 15: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali srnjadi v obdobju 2011–2020

Dinamike telesnih mas mladičev in enoletnih živali ne izkazujejo posebnega trenda. Nekoliko izstopa leto 2013 z nižjimi telesnimi masami, v tem letu so bile tudi povečane izgube. Primerjava telesnih mas enoletne srnjadi v dveh desetletnih obdobjih pokaže, da se telesne mase enoletnih srn niso spremenile, značilno pa so se povečale telesne mase lanščakov.

Medvrstni vplivi

V ZVK LUO v zadnjih dvajsetih in tudi v zadnjih desetih letih narašča skupna biomasa odvzema parkljarjev. Narašča pa predvsem biomasa jelenjadi. Biomase odvzema ostalih parkljarjev razen muflona, ki ne predstavlja pomembne količine, pa ne izkazujejo posebnega trenda naraščanja ali padanja. Kljub temu lahko rečemo, da naraščanje biomase odvzema jelenjadi, oziroma njena številčnost, vpliva na številčnost srnjadi. To se pozna predvsem v daljšem dvajsetletnem obdobju značilnega upada odvzema in posledično številčnosti srnjadi. Posebno se to pozna v predelih ZVK LUO, kjer je porast gostote jelenjadi izrazitejši. V ZVK LUO pa moramo omeniti tudi medvrstne odnose z velikimi zvermi, predvsem volkom. Volk je značilno lokalno zmanjšal populacijo jelenjadi v LUO, npr. Trnovski gozd.

Ocena stanja populacije

Številčnost srnjadi je v rahlem upadanju, predvsem zaradi povečevanja številčnosti jelenjadi. Gostota srnjadi je največja v dolinah Soče, Vipave in Idrijce, ter tudi na planoti Banjšice in v Goriških Brdih. Podobna gostota je tudi na vzhodnem delu LUO (Dole, Hotedršica, Rovte, Vrhnika, Logatec). V idrijskem hribovju in širši okolici Nanosa je gostota srnjadi manjša, kar sovpada s povečano gostoto gamsa in jelena na tem področju. Spolna in starostna struktura populacije sta ustrezni, spolna struktura je polovična, osebki reproduktivnega dela populacije so zastopani v zadostnem številu, sicer je starostna struktura populacije izgrajena značilno piramidalne oblike. Zdravstveno stanje populacije je ustrezno, večjih pojavov bolezni ne poznamo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični, upad številčnosti zaradi naraščanja številčnosti jelenjadi imamo za naravni proces, ki je pogojen predvsem s spremembami okolja (zaraščanje, povečevanje deleža gozda, ugodnejši habitati za jelenjad).

4.3.2 Navadni jelen

Zaradi različnega cilja gospodarjenja z jelenjadjo in zaradi različnih ukrepov v populaciji jelenjad obravnavamo v LUO v dveh načrtovalskih enotah in sicer (1) osrednjem območju in (2) v območju brez želene prisotnosti jelenjadi. Območje brez želene prisotnosti jelenjadi se nahaja v Vipavski dolini in v Goriških Brdih ter zajema naslednja lovišča: Dobrovo, Sabotin, Gorica, Lijak, Čaven, Hubelj, Vipava, Dole, Rovte. Vsa ostala lovišča v LUO, skupaj 22, spadajo v osrednje območje. (Priloga 1).

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

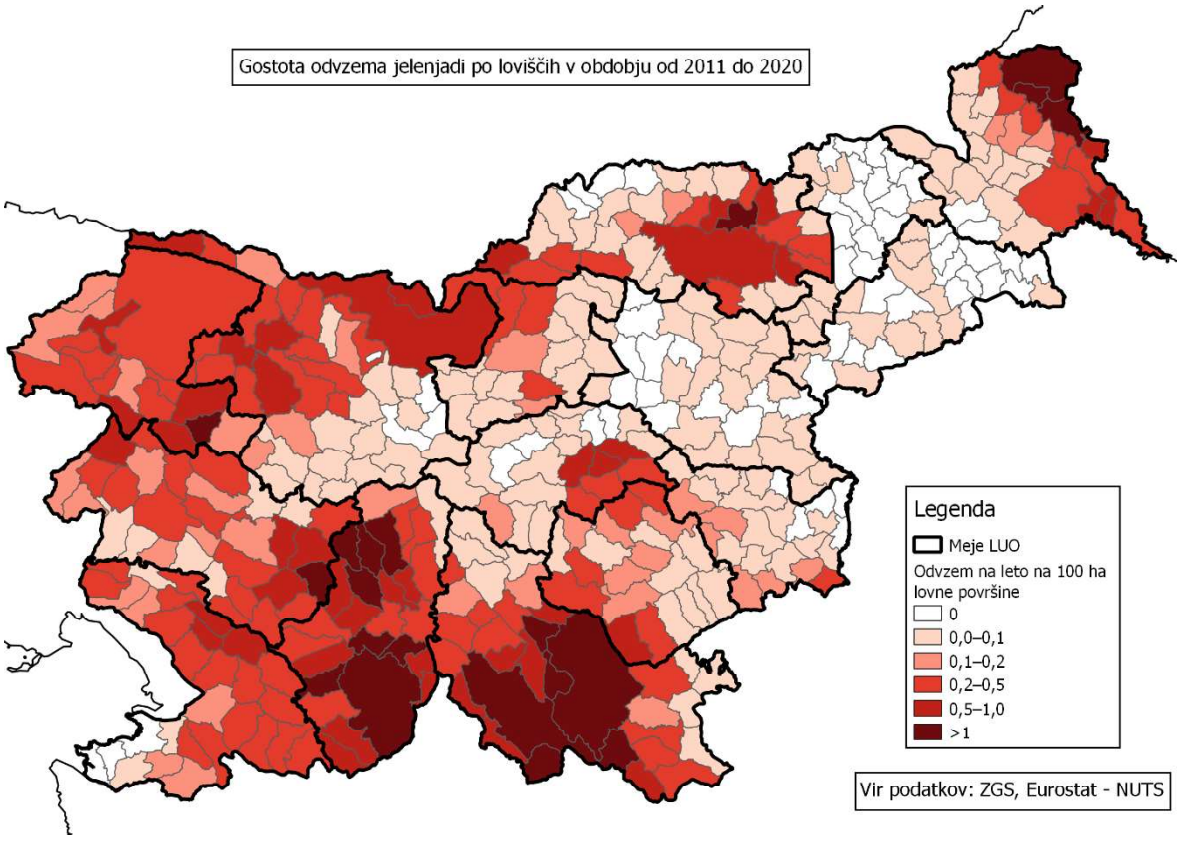

Slika 16: Prostorska razporeditev odvzema navadnega jelena v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Prostorska porazdelitev navadnega jelena se v LUO v zadnjem desetletju (2011–2020) glede na predhodno desetletje (2001–2010) ni bistveno spremenila. Opazna je tendenca širjenja jelenjadi v območje brez želene prisotnosti. Gostota jelena je še vedno najvišja v vzhodnem delu LUO, v osrednjem in zahodnem delu LUO pa je gostota jelenjadi bolj enakomerna kakor je bila pred dvajsetimi leti (sliki prostorske porazdelitve s Kernelsko metodo za dve desetletji sta v prilogi 3 načrta). Letni odvzem v LUO znaša 0,34 kosa/100 ha lovne površine, kar umešča LUO na peto mesto v Sloveniji, kjer znaša poprečni odvzem 0,43 kosa/100 ha.

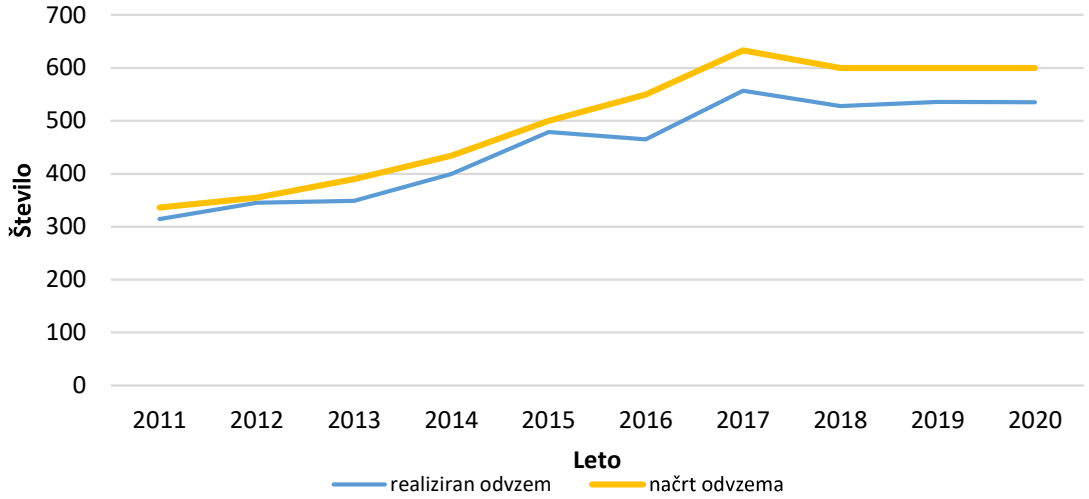

Slika 17: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema navadnega jelena v obdobju 2011–2020

Odvzem navadnega jelena je v zadnjih desetih letih naraščajoč, z izrazitim linearnim trendom. Tudi dvajsetletni odvzem izkazuje izrazit linearni trend. Indeks odvzema 2020 glede na odvzem 2001 znaša 495,4 %. V zadnjih štirih letih se je začel odvzem jelenjadi umirjati, prav tako se umirja tudi načrt odvzema. Načrt odvzema se dobro realizira, v desetletnem poprečju 90,2 %.

<u>Spolna in starostna struktura odvzema</u>

Delež starejših košut 2+ v odvzemu znaša 21,1 %, kar je nekoliko manj od načrta (25 %), vendar smo na ta načrt prešli šele na polovici desetletnega obdobja. Delež starejših jelenov 2+ v odvzemu je podoben in znaša 21,7 %. Spolna struktura odvzema je nekoliko višja pri ženskem spolu (48,6 % M : 51,4 % Ž). Primerjava starostne strukture odvzema med dvema desetletjema pa pokaže, da se je struktura odvzema v zadnjem desetletju značilno spremenila (izboljšala), znatno se je povečal delež košut 2+, zmanjšal delež telet Ž, M, lanščakov in junic. Hkrati se je povečal delež odvzema jelenov 2 – 4, 5 – 9 in povečal delež jelenov 10+.

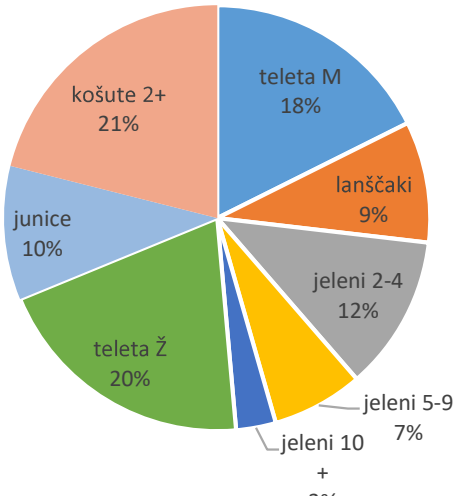

Slika 18: Spolna in starostna struktura odvzema navadnega jelena v obdobju 2011–2020

Izgube

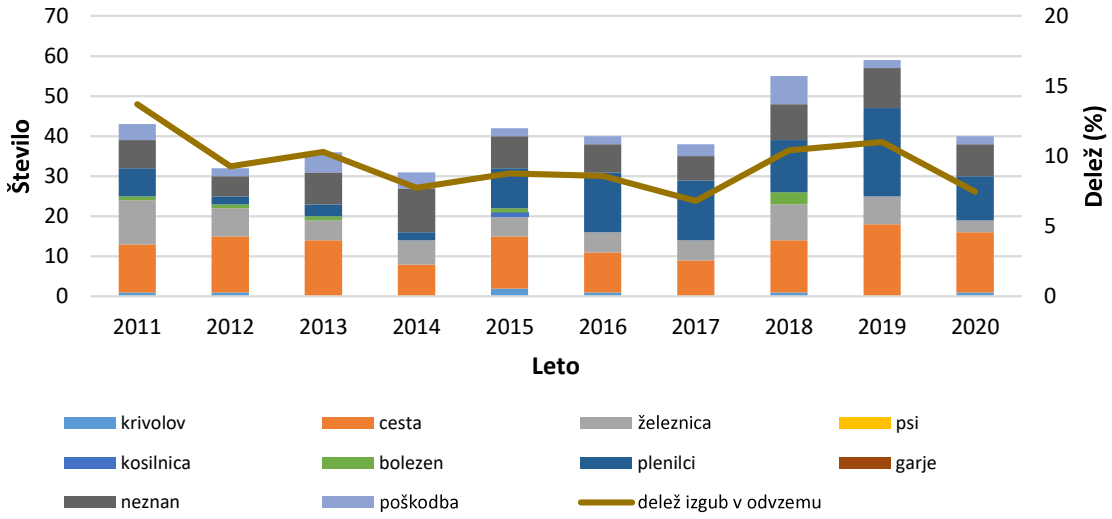

Slika 19: Dinamika višine in strukture izgub navadnega jelena v obdobju 2011–2020

Dinamika izgub je v rahlem linearnem porastu, vendar brez značilnega trenda, izstopata leti 2018 in 2019 s povečanimi izgubami po plenilcih (volk). Delež izgub znaša v poprečju 9,2 % odvzema. Prevladujejo povozi (45,4 %) in plenilci (24,0 %). Nenaravne izgube predstavljajo 47,4 % vseh izgub. Primerjava strukture izgub med dvema desetletjema pokaže, da se je struktura izgub v zadnjem desetletju značilno spremenila. Delež povozov tako na cestah, kakor na železnici se je zmanjšal, močno pa so se povečale izgube zaradi plenilcev (volk).

Telesne mase

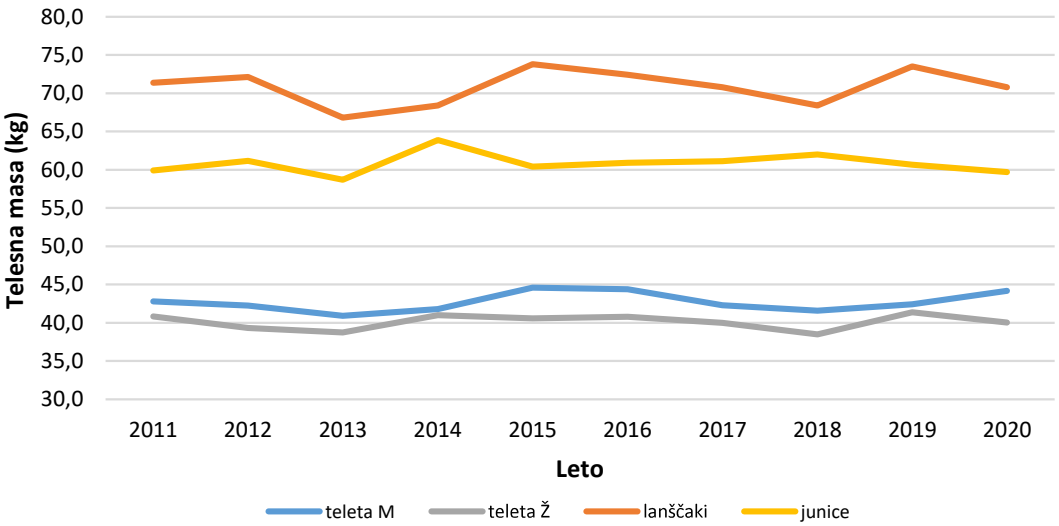

Slika 20: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali navadnega jelena v obdobju 2011–2020

Dinamike telesnih mas mladičev in enoletnih živali ne izkazujejo posebnega trenda. Nekoliko izstopa leto 2013 z nižjimi telesnimi masami telet. Primerjava telesnih mas enoletne jelenjadi v dveh desetletnih obdobjih pokaže, da se telesne mase lanščakov niso spremenile, značilno pa so se povečale telesne mase junic.

Medvrstni vplivi

V ZVK LUO v zadnjih dvajsetih in tudi v zadnjih desetih letih narašča skupna biomasa odvzema parkljarjev. Narašča pa predvsem biomasa jelenjadi. Biomase odvzema ostalih parkljarjev razen muflona, ki ne predstavlja pomembne količine, pa ne izkazujejo posebnega trenda naraščanja ali padanja. Kljub temu lahko rečemo, da naraščanje biomase odvzema jelenjadi, oziroma njena številčnost, vpliva na številčnost srnjadi. To se pozna predvsem v daljšem dvajsetletnem obdobju značilnega upada odvzema in posledično številčnosti srnjadi. Posebno se to pozna v predelih ZVK LUO, kjer je porast gostote jelenjadi izrazitejši.

Ocena stanja populacije

Številčnost navadnega jelena se je z zadnjem desetletju povečevala, povečeval se je tudi odvzem, ob hkratnem močnejšem poseganju v reproduktivni del populacije. Številčnost jelenjadi se verjetno več ne povečuje, kar nam kaže predvsem trend objedanja gozdnega mladja, ki se v zadnjih popisih več ne povečuje. Umirja se tudi trend povečevanja odvzema. Opazna je tendenca širjenja jelenjadi v območje brez želene prisotnosti. Gostota jelena je še vedno najvišja v vzhodnem delu LUO, v osrednjem in zahodnem delu LUO pa je gostota jelenjadi bolj enakomerna kakor je bila pred dvajsetimi leti. Spolna in starostna struktura populacije sta ustrezni, spolna struktura je polovična, osebki reproduktivnega dela populacije so zastopani v zadostnem številu, sicer je starostna struktura populacije izgrajena značilno piramidalne oblike s poudarjeno prisotnostjo reproduktivnega dela populacije. Zdravstveno stanje populacije je ustrezno, večjih pojavov bolezni ne poznamo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični, upad številčnosti srnjadi zaradi naraščanja številčnosti jelenjadi imamo za naravni proces, ki je pogojen predvsem s spremembami okolja (zaraščanje, povečevanje deleža gozda, ugodnejši habitati za jelenjad).

4.3.3 Damjak

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

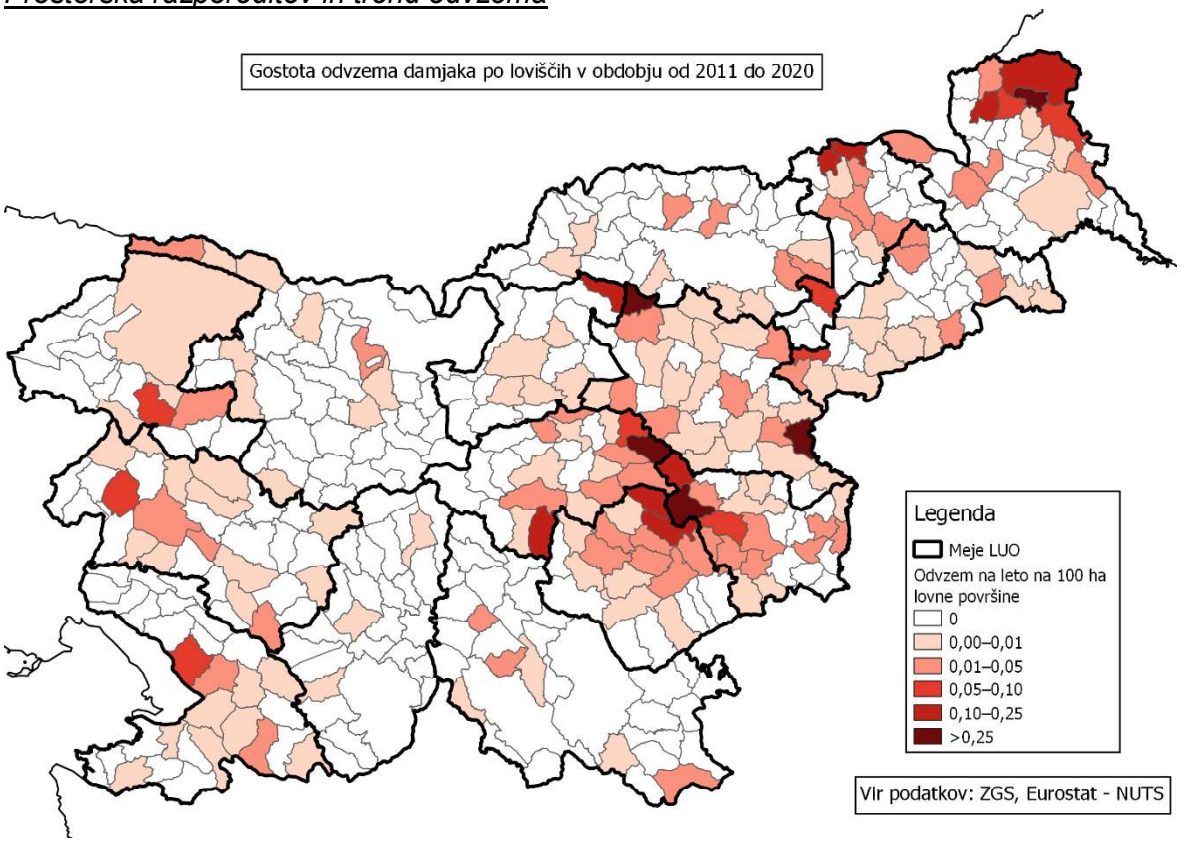

Slika 21: Prostorska razporeditev odvzema damjaka v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Damjak je v LUO tujerodna vrsta, v prosti naravi se pojavlja kot posamezne pobegle živali iz obor. Odstreljuje se vse pobegle damjake, letno število odvzema niha od 2 do 14 živali. Odvzem damjaka se ne načrtuje, iz narave se odvzema vse iz obor pobegle živali.

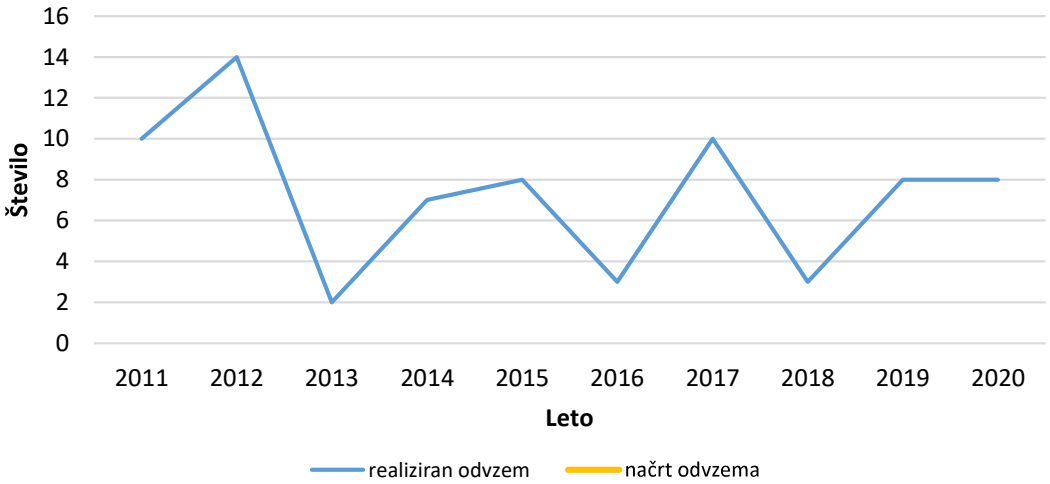

Slika 22: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema damjaka v obdobju 2011–2020

Spolna in starostna struktura odvzema

Iz narave se odstranjujejo osebki vseh spolnih in starostnih razredov. Prevladujejo starejše košute.

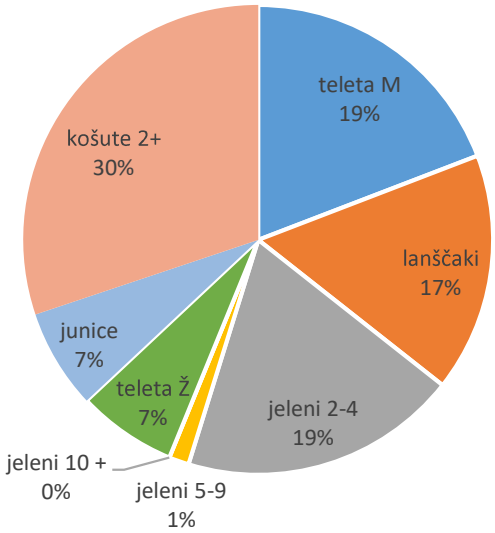

Slika 23: Spolna in starostna struktura odvzema damjaka v obdobju 2011–2020

Izgube

V desetletju beležimo le štiri izgube in sicer po plenilcih.

Telesne mase

Zaradi nizkega vzorca telesnih mas ne prikazujemo.

Medvrstni vplivi

Damjakov je v prosti naravi premalo, da bi lahko govorili o medvrstnih vplivih z drugimi vrstami divjadi.

Ocena stanja populacije

Damjaki se v LUO pojavljajo kot posamezne iz obor pobegle živali in ne predstavljajo populacije, saj je njihovo število premajhno.

4.3.4 Gams

Gamsa v LUO tradicionalno obravnavamo v štirih načrtovalskih enotah (1) osrednje območje, (2) nanoško območje (3) goriško robno območje in (4) logaško robno območje (priloga 1). Različna obravnava po načrtovalskih enotah je posledica stanja gamsa v LUO ter različnih ciljev in ukrepov v populaciji. V osrednje območje spadajo lovišča: Most na Soči, Čepovan, Trebuša, Trnovski gozd, Kozje stena, Krekovše, Idrija, Jelenk, Javornik in Dole. V nanoško območje spadajo lovišča: Vipava, Col, Vojkovo, Nanos, Hrenovice, Črna jama, Bukovje in Planina. V goriško robno območje spadajo lovišča: Kanal, Dobrovo, Sabotin, Anhovo, Grgar, Gorica, Lijak, Čaven in Hubelj. V logaško robno območje spadajo lovišča: Logatec, Hotedršica, Rovte in Vrhnika.

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

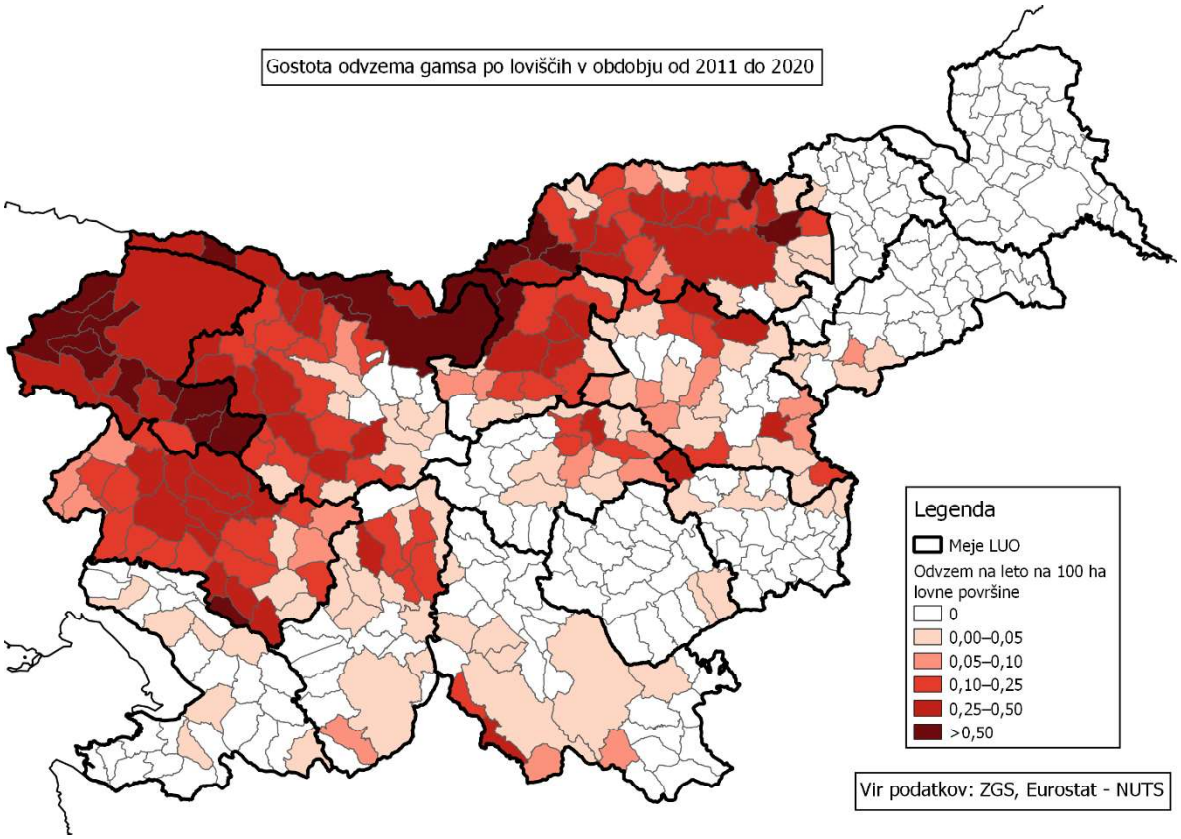

Slika 24: Prostorska razporeditev odvzema gamsa v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Največja gostota gamsa je prisotna v obeh osrednjih območjih, v robnih območjih je gamsov manj Prostorska porazdelitev gamsov se v zadnjem desetletju v primerjavi z desetletjem prej ni bistveno spremenila v osrednjih območjih, se je pa povečala številčnost v robnih območjih. Robna območja se vedno bolj povezujejo z osrednjimi območji. Gams se je prostorsko razširil tudi proti zahodnemu delu LUO (sliki prostorske porazdelitve s Kernelsko metodo za dve desetletji sta v prilogi 3 načrta). Relativni odvzem gamsa je četrti najvišji v Sloveniji in znaša 0,22 kosa/100 ha lovne površine, poprečje za Slovenijo znaša 0,12 kosa/100 ha.

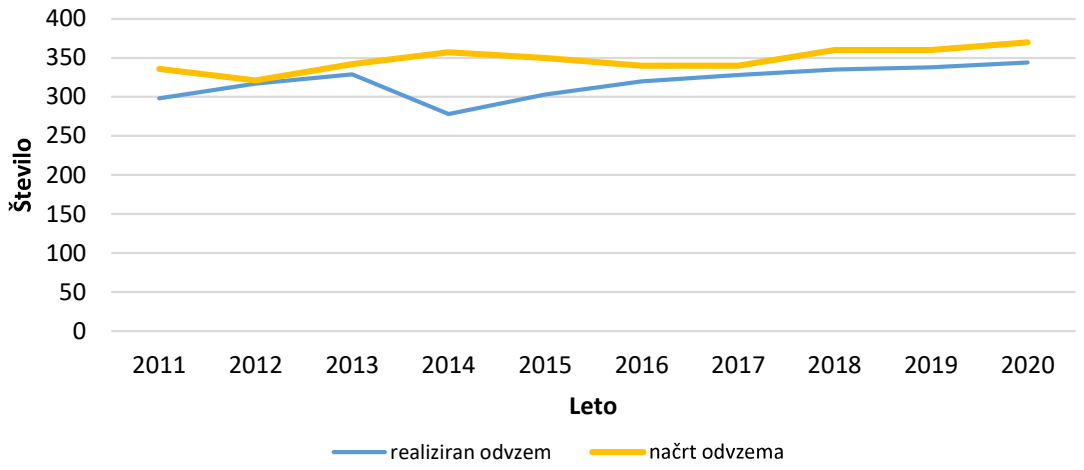

Slika 25: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema gamsa v obdobju 2011–2020

Odvzem gamsa je v zadnjih desetih letih zelo konstanten, brez izrazitega trenda. Dvajsetletni odvzem izkazuje linearni porast, trend odvzema je izrazit. Indeks odvzema 2020 glede na odvzem 2001 znaša 202,3 %. Načrt odvzema se dobro realizira, v desetletnem poprečju 91,8 %.

<u>Spolna in starostna struktura odvzema</u>

Spolna struktura odvzema je skoraj polovična v razmerju 51 % M : 49 % Ž in se tudi med dvajsetimi leti ne spreminja. Delež srednjega starostnega razreda znaša pri kozlih 11,5 %, pri kozah 9,3 %, kar je nižje od smernic. Delež starega razreda je pri obeh spolih podoben –nad 7 % in je nekoliko višji kakor ga predvidevajo smernice ON. Tudi struktura odvzema mladega razreda je ugodna pri obeh spolih –v odvzemu prevladujejo mladiči in 1+ gamsi z okoli 54 %. Primerjava starostne strukture odvzema med dvema desetletjema pokaže, da se je struktura odvzema v zadnjem desetletju značilno spremenila, pri obeh spolih se je zmanjšal odvzem v drugem starostnem razredu in povečal v razredu najstarejših gamsov in tudi v prvem starostnem razredu.

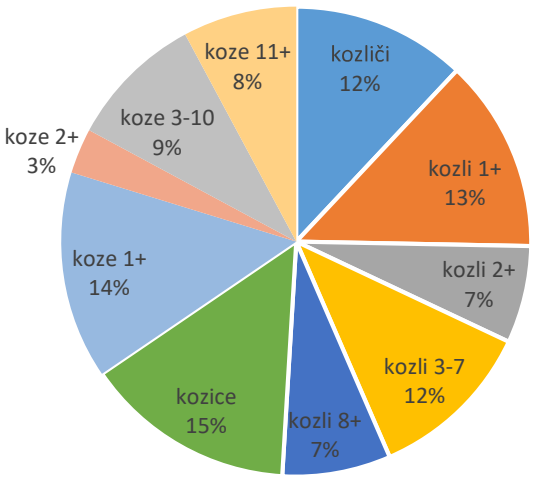

Slika 26: Spolna in starostna struktura odvzema gamsa v obdobju 2011–2020

Izgube

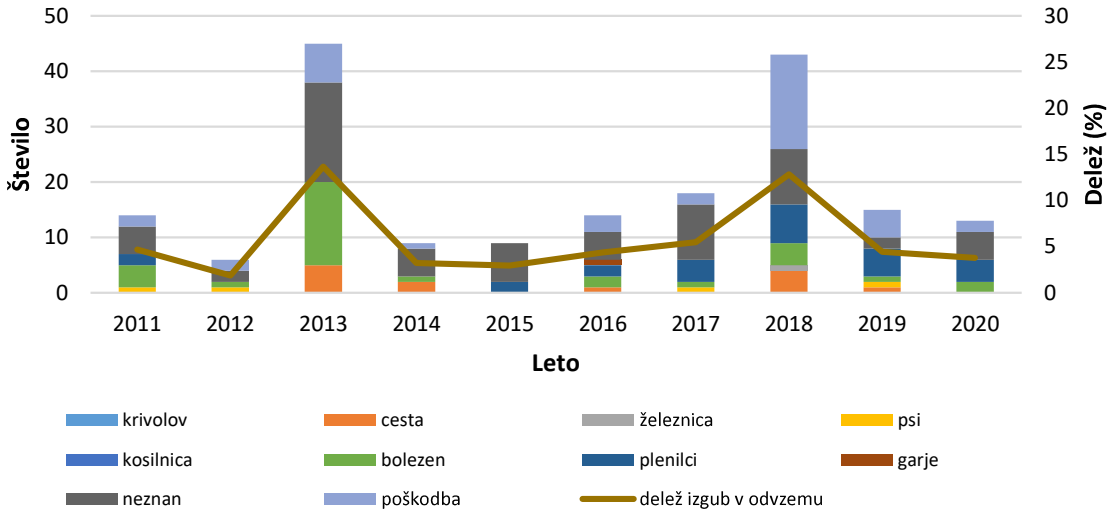

Slika 27: Dinamika višine in strukture izgub gamsov v obdobju 2011–2020

Dinamika izgub letno niha, vendar brez izrazitega trenda, nekoliko izstopata leti 2013 in 2018 s povečanimi neznanimi izgubami in poškodbami. Delež izgub znaša v poprečju 5,8 % odvzema. Prevladujejo neznani vzroki (37,1 %) in bolezni (16,7 %). V zadnjih šestih letih so prisotne tudi izgube po plenilcih (volk, 14 %). Tradicionalnih gamsjih bolezni v LUO ne poznamo. Nenaravnih izgub je le okoli 10 %. Primerjava strukture izgub med dvema desetletjema pokaže, da se struktura izgub v zadnjem desetletju ni značilno spremenila.

Telesne mase

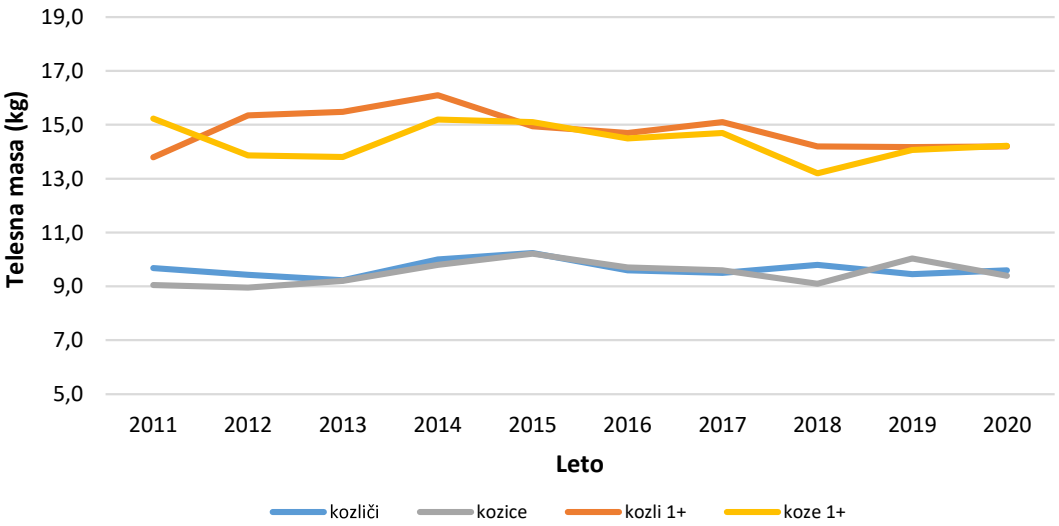

Slika 28: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali gamsov v obdobju 2011–2020

Dinamike telesnih mas mladičev in enoletnih živali ne izkazujejo posebnega trenda. Primerjava telesnih mas enoletnih gamsov v dveh desetletnih obdobjih pokaže, da se telesne mase enoletnih kozlov niso spremenile, značilno se niso spremenile tudi telesne mase enoletnih koz.

Zdravstveno stanje

Pri gamsu v ZVK LUO ne poznamo tradicionalnih gamsjih bolezni, kot so slepota, garje in bradavičavost, kljub temu, da populacija na severnem delu LUO meji na triglavsko populacijo gamsa, kjer pa so tradicionalne bolezni prisotne že več kot trideset let.

Medvrstni vplivi

V ZVK LUO v zadnjih dvajsetih in tudi v zadnjih desetih letih narašča skupna biomasa odvzema parkljarjev. Narašča pa predvsem biomasa jelenjadi. Biomase odvzema ostalih parkljarjev razen muflona, ki ne predstavlja pomembne količine, pa ne izkazujejo posebnega trenda naraščanja ali padanja. Kljub temu lahko rečemo, da naraščanje biomase odvzema jelenjadi, oziroma njena številčnost, lahko vpliva tudi na številčnost gamsa. Posebno se to pozna v predelih, kjer je porast gostote jelenjadi izrazitejši.

Ocena stanja populacije

Številčnost gamsa je v LUO stabilna, predvsem zahvaljujoč višini odvzema, ki je v višini letnega prirastka populacije. Dodatno stabilnost številčnosti potrjuje tudi neprisotnost tradicionalnih gamsjih bolezni. Največja gostota gamsa je prisotna v obeh osrednjih območjih, v robnih območjih je gamsov manj. Robna območja se vedno bolj povezujejo z osrednjimi območji. Gams se je prostorsko razširil tudi proti zahodnemu delu LUO. Populacija je ustrezno spolno in starostno izgrajena, predvsem je dobro zastopan srednji in stari starostni razred. Zdravstveno stanje populacije je predvsem zaradi neprisotnosti garij še vedno ustrezno, večjih izbruhov bolezni ne poznamo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični.

4.3.5 Muflon

Zaradi različnega cilja gospodarjenja z muflonom in zaradi različnih ukrepov v populaciji muflona obravnavamo v LUO v dveh načrtovalskih enotah, in sicer (1) osrednjem območju in (2) v območju brez želene prisotnosti muflona. Območji se določi v Dvoletnih lovsko upravljavskih načrtih za Zahodno visoko kraško lovsko upravljavsko območje.

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

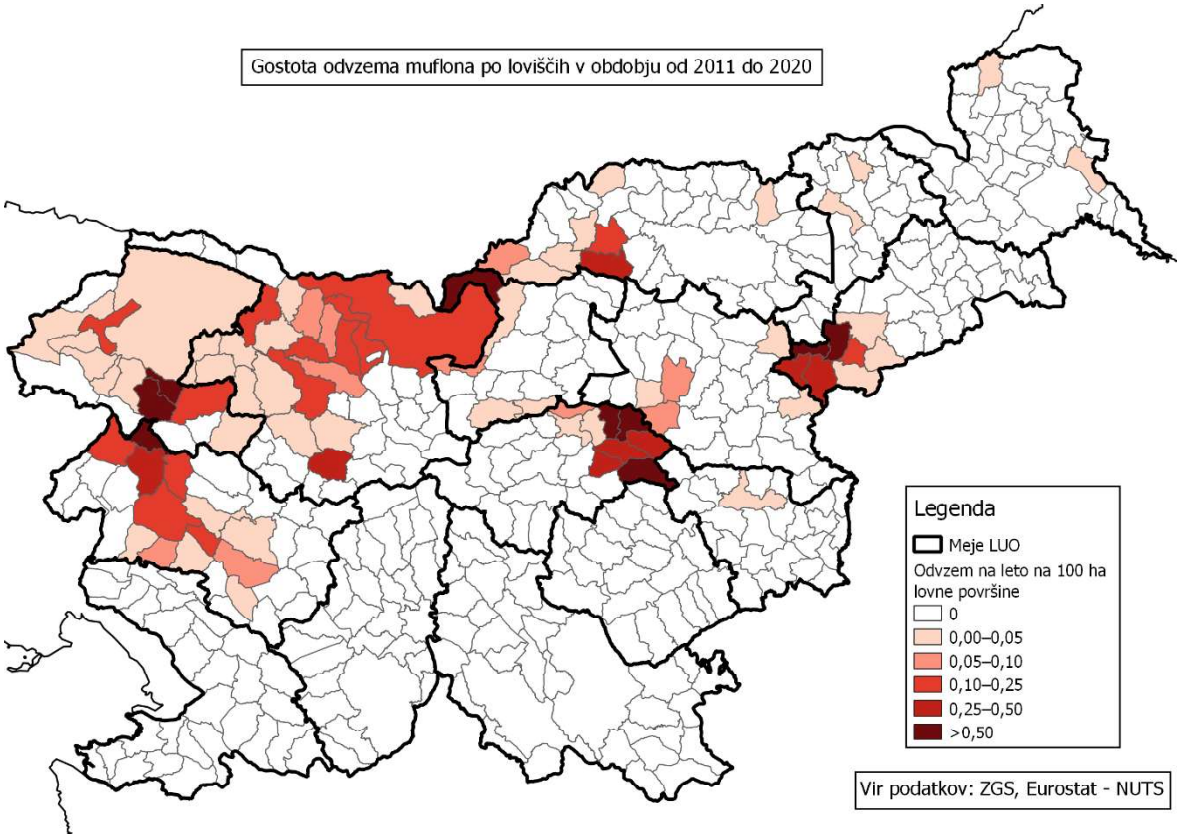

Slika 29: Prostorska razporeditev odvzema muflona v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Muflon se v LUO nahaja v treh bolj ali manj ločenih skupinah. Največja skupina je na območju naselitve v lovišču Most na Soči, razširil se je še na lovišča Čepovan, Kanal in Trebuša. Samostojna skupina muflonov je v Trnovskem gozdu in je tudi posledica naselitve. Tretja skupina je v lovišču Col in je posledica pred leti protipravne izpustitve muflonov iz privatne obore v naravo. Prostorska porazdelitev muflona se je v LUO v zadnjem desetletju (2011–2020) glede na predhodno desetletje (2001–2010) spremenila. Populacijsko močna je ostala le skupina iz naselitve na Mostu na Soči. Skupino v Trnovskem gozdu so močno zmanjšale zveri (volk), skupina iz izpustitve na Colu se manjša skladno s ciljem, da se tam mufloni iz narave izločijo (sliki prostorske porazdelitve s Kernelsko metodo za dve desetletji sta v prilogi 3 načrta).

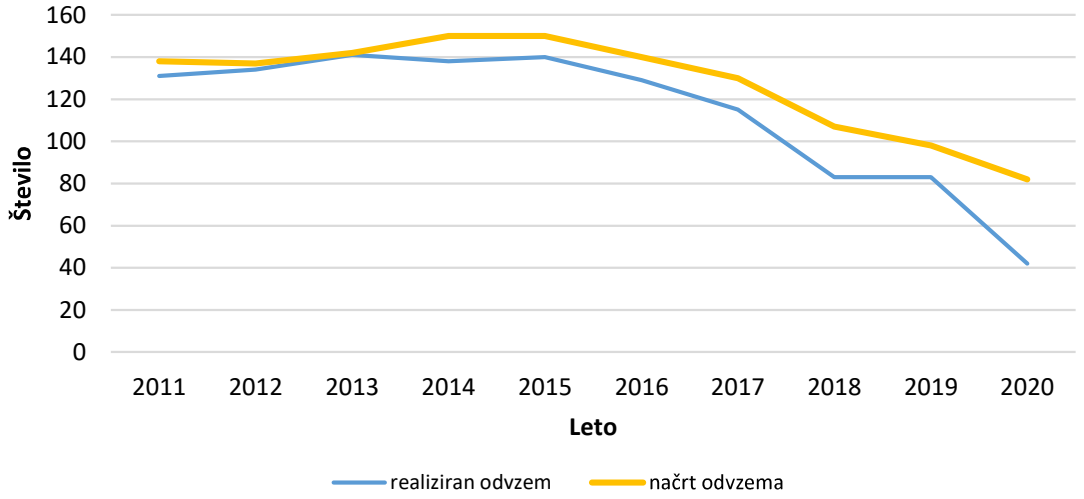

Slika 30: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema muflona v obdobju 2011–2020

Odvzem muflona je v zadnjih desetih letih upada po kvadratni krivulji. Načrt odvzema sledi podobni kvadratni upadajoči krivulji. Dvajsetletni (kvadratni) trend odvzema pa izkazuje sprva naraščajoč in v zadnjem desetletju padajoč trend. Indeks odvzema 2020 glede na odvzem 2001 znaša 51,2 %. Načrt odvzema se še uresničuje v okviru dopustnih odstopanj, v desetletnem poprečju 89,2 %.

Spolna in starostna struktura odvzema

Delež starejših ovc 2+ v odvzemu znaša 22,8 %, kar je v skladu s smernicami in usmeritvami ON. Delež starejših muflonov 2+ v odvzemu je višji in znaša 25,4 %, kar je enako načrtovanemu deležu. Spolna struktura odvzema je nekoliko višja pri moškem spolu (51,1 % M : 48,9 % Ž). Primerjava starostne strukture odvzema med dvema desetletjema pokaže, da se je struktura odvzema v zadnjem desetletju značilno ni spremenila.

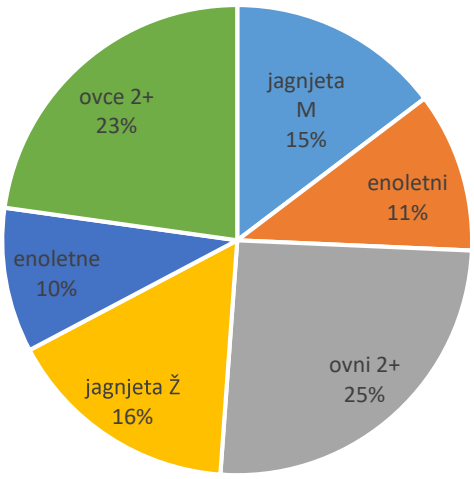

Slika 31: Spolna in starostna struktura odvzema muflona v obdobju 2011–2020

Izgube

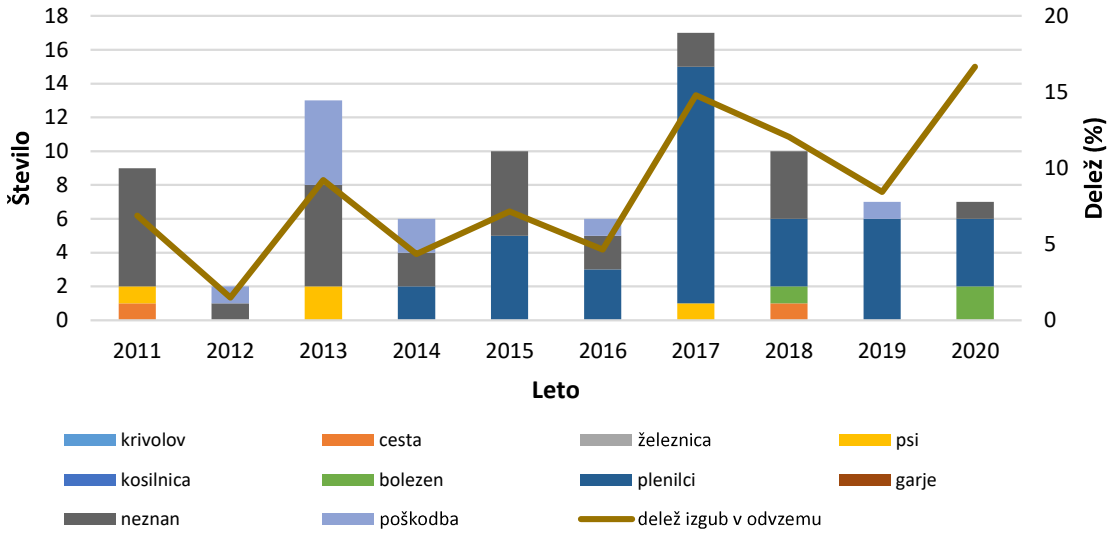

Slika 32: Dinamika višine in strukture izgub muflonov v obdobju 2011–2020

Dinamika izgub letno močno variira brez značilnega trenda, nekoliko izstopa leto 2017 z močno povečanimi izgubami zaradi zveri (volk). Delež izgub znaša v poprečju 7,7 % odvzema. V zadnjih sedmih letih med vzroki izgub prevladujejo plenilci (volk), drugo so večinoma neznane izgube. Nenaravnih izgub je malo 6,9 %. Primerjava strukture izgub med dvema desetletjema pokaže, da se je struktura izgub v zadnjem desetletju značilno spremenila. Zmanjšale so se neznane izgube in močno povečale izgube zaradi plenilcev (volk).

Telesne mase

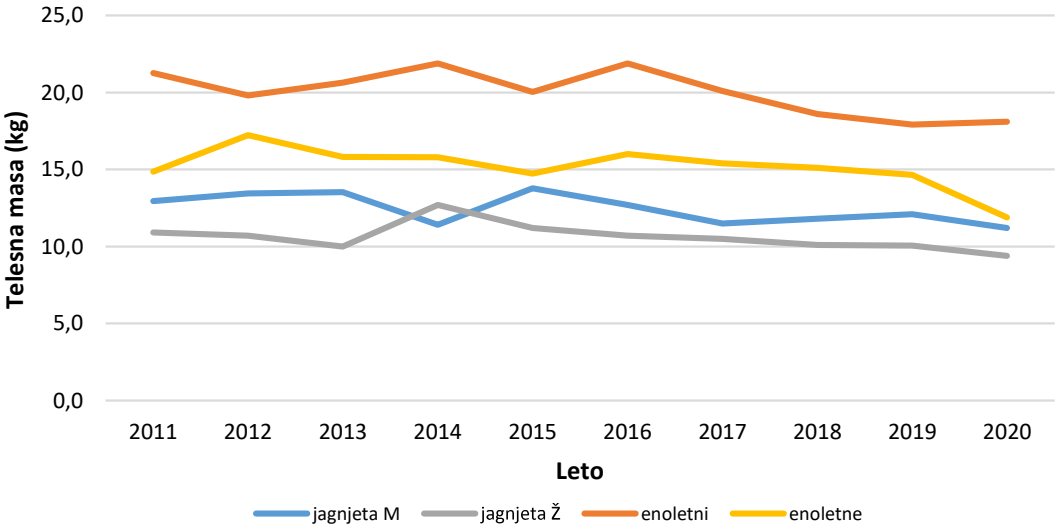

Slika 33: Dinamika poprečnih telesnih mas mladičev in enoletnih živali muflonov v obdobju 2011–2020

Dinamike telesnih mas mladičev in enoletnih živali ne izkazujejo posebnega trenda. Primerjava telesnih mas enoletnih muflonov in ovc v dveh desetletnih obdobjih pokaže, da se telesne mase enoletnih muflonov niso spremenile, značilno se niso spremenile tudi telesne mase enoletnih ovc.

Medvrstni vplivi

V ZVK LUO v zadnjih dvajsetih in tudi v zadnjih desetih letih narašča skupna biomasa odvzema parkljarjev. Narašča pa predvsem biomasa jelenjadi. Biomase odvzema ostalih parkljarjev razen muflona, ki ne predstavlja pomembne količine, pa ne izkazujejo posebnega trenda naraščanja ali padanja. Upadanje številčnosti muflona težko pripišemo porastu številčnosti jelenjadi, kakor je to verjetno primer pri srnjadi. Pri muflonu populacija upada predvsem zaradi vpliva zveri (volka), pa tudi cilja gospodarjenja.

Ocena stanja populacije

Številčnost muflona je v upadanju zaradi vpliva volkov in genetsko zaprte populacije. Največja gostota muflonov v LUO je v loviščih, kjer je bil naseljen in v sosednjih loviščih, kamor se je razširil. Spolna in starostna struktura populacije sta kljub negativnim vplivom še vedno dokaj blizu naravni in stabilni. V spolni strukturi prevladuje ženski spol. Starostna struktura je piramidalne oblike, prevladujejo osebki iz mladega starostnega razreda. Zdravstveno stanje muflonov smatramo za ugodno, saj večjih pojavov bolezni ne poznamo.

4.3.6 Divji prašič

Divjega prašiča v LUO tradicionalno obravnavamo v treh načrtovalskih enotah (1) osrednje območje, (2) robno območje I (3) robno območje II. (priloga 1) Različna obravnava po načrtovalskih enotah je posledica stanja divjega prašiča v LUO ter različnih ciljev in ukrepov v populaciji. V osrednje območje spadajo lovišča: Kanal, Most na Soči, Dobrovo, Sabotin, Anhovo, Grgar, Čepovan, Gorica, Lijak, Trnovski gozd, Čaven. V robno območje I spadajo lovišča: Trebuša, Hubelj, Kozje stena, Idrija, Jelenk, Vipava, Col, Vojkovo, Nanos, Hrenovice, Črna jama, Bukovje, Planina, Logatec. V robno območje II spadajo lovišča: Krekovše, Javornik, Dole, Hotedršica, Rovte in Vrhnika.

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

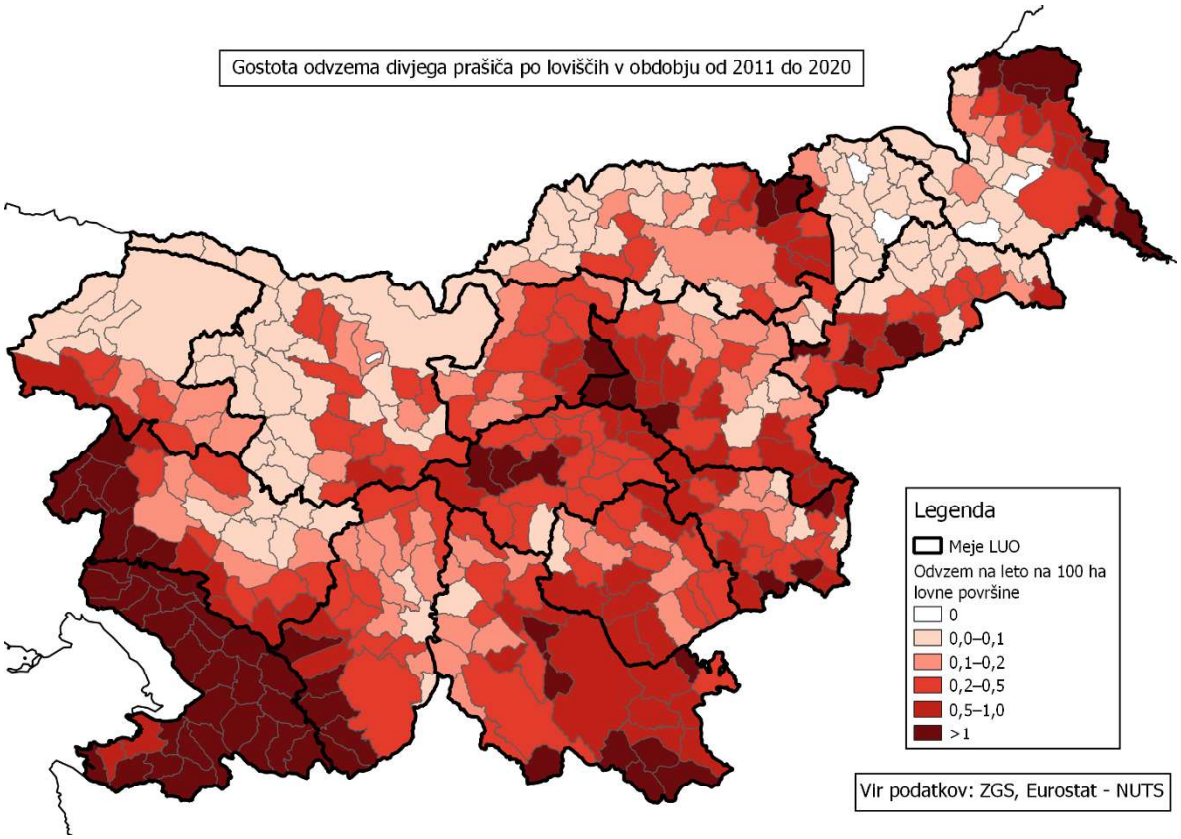

Slika 34: Prostorska razporeditev odvzema divjega prašiča v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Največ divjih prašičev se v LUO zadržuje od zahodni državni meji in v Vipavski dolini (osrednje območje). Prašiči na to območje dnevno migrirajo preko državne z republiko Italijo in čez reko Vipavo s sosednjega Krasa, predvsem v času setve in zorenja žit. Tu gostota divjih prašičev dosega eno najvišjih v državi. V robnem območju je prašičev precej manj in dosegajo okoli 10 % številčnosti v osrednjem območju. V robnem območju II se divji prašiči pojavljajo le prehodno. Prostorska porazdelitev divjega prašiča se v LUO v zadnjem desetletju (2011–2020) glede na predhodno desetletje (2001–2010) ni bistveno spremenila (sliki prostorske porazdelitve s Kernelsko metodo za dve desetletji sta v prilogi 1 načrta). Poprečni letni odvzem na 100 ha znaša 1,01, poprečje za SLO znaša 0,58 kosov.

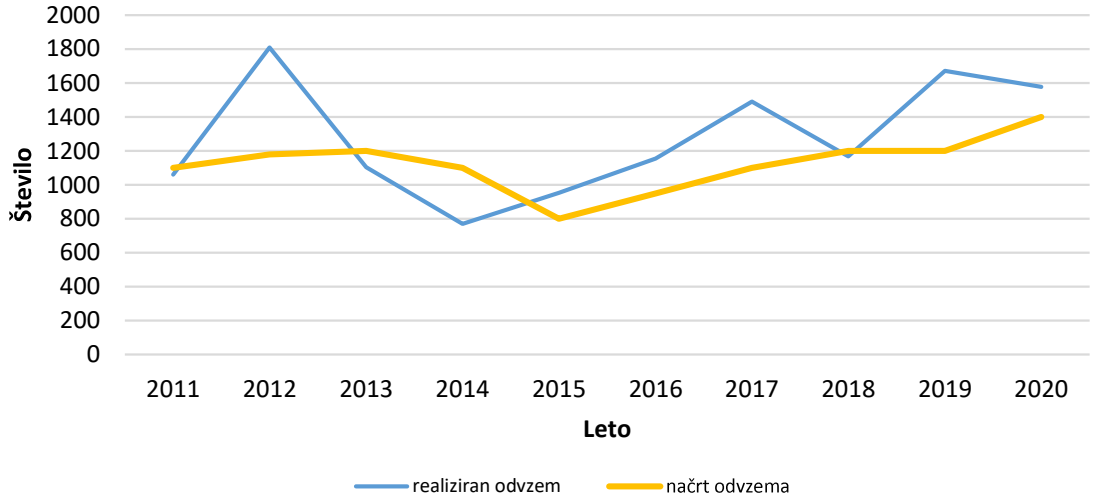

Slika 35: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema divjega prašiča v obdobju 2011–2020

Odvzem divjega prašiča v zadnjih desetih letih prvo rahlo upada nato pa narašča po kvadratni krivulji, vendar je trend neizrazit. Tudi dvajsetletni trend odvzema močno variira, v splošnem narašča in je neizrazit. Indeks odvzema 2020 glede na odvzem 2001 znaša 228,9 %. Načrt odvzema se dobro realizira, v desetletnem poprečju 113,6 %.

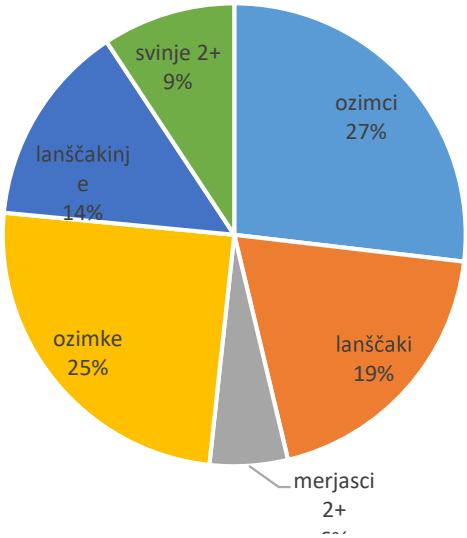

Slika 36: Spolna in starostna struktura odvzema divjih prašičev v obdobju 2011–2020

<u>Spolna in starostna struktura odvzema</u>

Delež starejših svinj 2+ in enoletnih svinj 1+ v odvzemu znaša 23,5 %, kar je v skladu s smernicami in usmeritvami za gospodarjenje z divjim prašičem v zadnjih letih v Sloveniji. Delež starejših merjascev 2+ v odvzemu znaša 5,4 %. Spolna struktura odvzema je nekoliko višja pri moškem spolu (51,7 % M : 48,3 % Ž). Primerjava starostne strukture odvzema med dvema desetletjema pa pokaže, da se je struktura odvzema v zadnjem desetletju značilno spremenila (izboljšala), povečal se je delež odvzema svinj.

Izgube

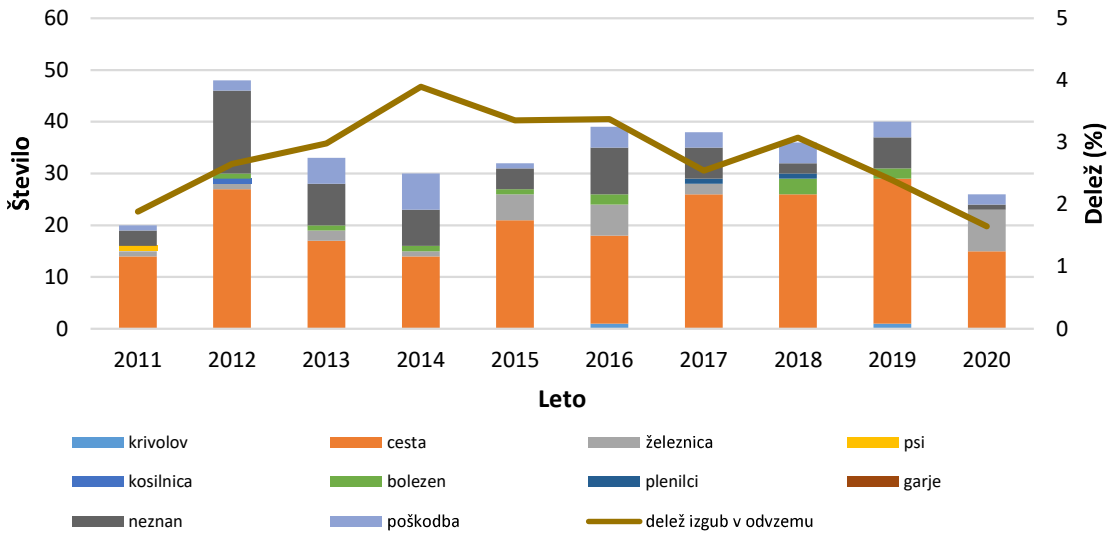

Slika 37: Dinamika višine in strukture izgub divjih prašičev v obdobju 2011–2020

Izgube divjih prašičev so majhne in letno nihajo okoli 35 osebkov letno. Izrazite dinamike izgub ne beležimo. Delež izgub znaša v poprečju 2,7 % odvzema. Prevladujejo povozi (59,9 %) in neznani vzroki (18,1 %). Naravne izgube predstavljajo 68,7 % vseh izgub. Primerjava strukture izgub med dvema desetletjema pokaže, da se struktura izgub v zadnjem desetletju ni značilno spremenila.

Telesne mase

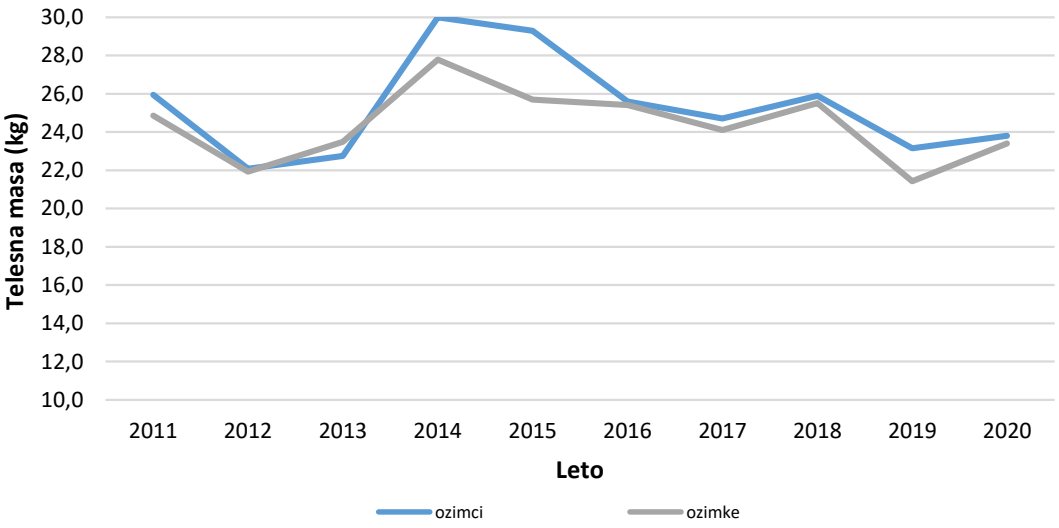

Slika 38: Dinamika poprečnih telesnih mas ozimcev in ozimk v obdobju 2011–2020

Dinamike telesnih mas ozimcev in ozimk ne izkazujejo posebnega trenda. Nakazuje pa se korelacija v letih 2014 in 2015, ko so bile telesne mase ozimcev in ozimk največje v desetletju, hkrati pa je bil odvzem v teh dveh letih najnižji v desetletju. Primerjava telesnih mas enoletnih divjih prašičev v dveh desetletnih obdobjih pokaže, da se telesne mase enoletnih merjascev niso spremenile, značilno se niso spremenile tudi telesne mase enoletnih svinj.

Medvrstni vplivi

V ZVK LUO v zadnjih dvajsetih in tudi v zadnjih desetih letih narašča skupna biomasa odvzema parkljarjev. Narašča pa predvsem biomasa jelenjadi. Biomase odvzema ostalih parkljarjev razen muflona, ki ne predstavlja pomembne količine, pa ne izkazujejo posebnega trenda naraščanja ali padanja. Kljub temu lahko rečemo, da naraščanje biomase odvzema jelenjadi ne vpliva na številčnost divjega prašiča. Tudi z ostalimi vrstami divjadi medvrstni odnosi niso problematični. Izjema je mogoče vpliv na gozdne kure.

Ocena stanja populacije

Številčnost divjega prašiča značilno za to vrsto divjadi letno niha, predvsem v odvisnosti od obroda gozdnega drevja predvsem na zahodnem delu LUO. Največ divjih prašičev se v LUO zadržuje od zahodni državni meji in v Vipavski dolini (osrednje območje). Tu gostota divjih prašičev dosega eno najvišjih v državi. V robnem območju I je prašičev precej manj in dosegajo okoli 10 % številčnosti v osrednjem območju. V robnem območju II se divji prašiči pojavljajo le prehodno. Spolna in starostna struktura populacije sta ustrezni, spolna struktura je polovična, oziroma je nekaj več moškega spola, osebki reproduktivnega dela populacije so zastopani v zadostnem številu, sicer je starostna struktura populacije izgrajena značilno piramidalne oblike. Zdravstveno stanje populacije je ustrezno, večjih pojavov bolezni ne poznamo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični.

4.3.7 Evrazijski šakal

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

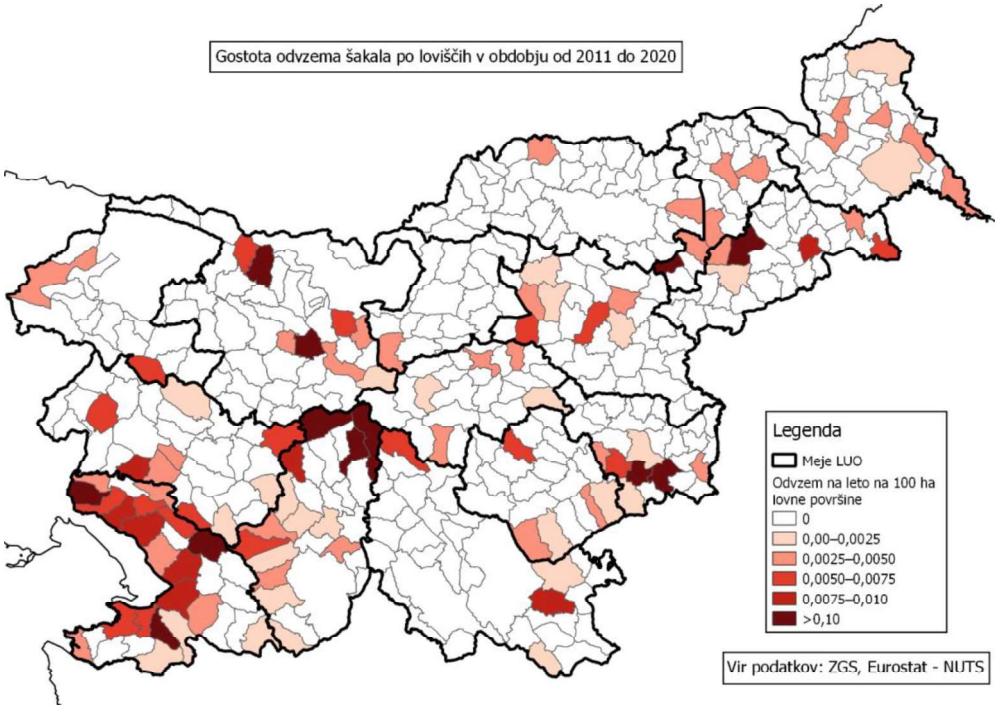

Slika 39: Prostorska razporeditev odvzema šakala v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Šakal se v LUO pojavlja v večjem številu v Vipavski dolini, širi pa se proti severu tudi po Soški dolini. Odvzem šakala do leta 2020 ni bil načrtovan. V letu 2018 beležimo povoz dveh šakalov v Vipavski dolini. V letu 2020 je bil načrtovan odvzem 15 šakalov. Odstreljenih je bilo 13 šakalov, dva pa sta bila povožena, tako da je bil načrt realiziran 100 %.

Izgube

Beležimo dva povoza šakala v letu 2020.

Medvrstni vplivi

Negativnih medvrstnih vplivov šakala z ostalimi vrstami divjadi ne beležimo, domnevno ima zaradi plenjenja mladičev vpliv na prirastek populacije srnjadi.

Ocena stanja populacije

Šakal naj bi bil prisoten na celotnem območju LUO, vendar za to še ni zadostnih dokazov. Prisoten je v večjem številu na Goriškem in v Vipavski dolini, kjer beležimo tako škode po šakalu, njegove povoze pa tudi odstrel.

4.3.8 Lisica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

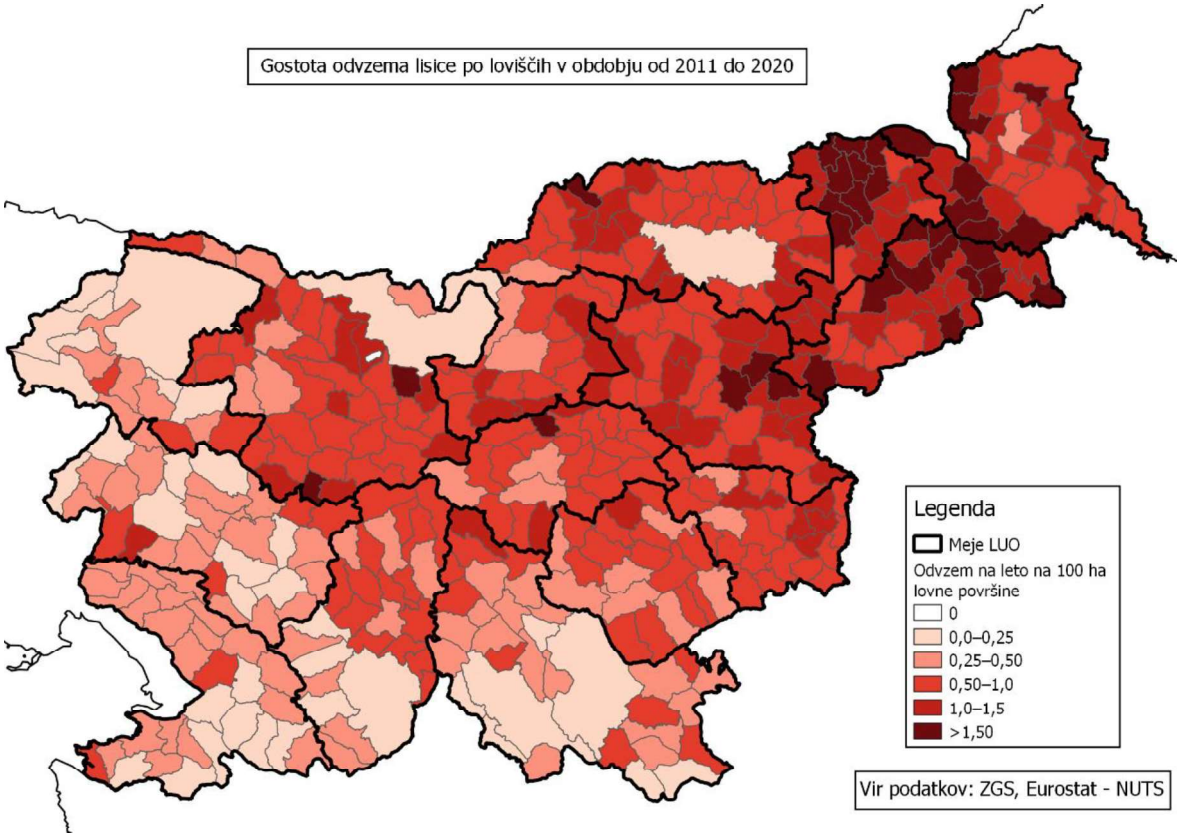

Slika 40: Prostorska razporeditev odvzema lisice v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Lisice so prisotne v vseh loviščih v LUO. Prostorsko so dokaj enakomerno porazdeljene, največ lisic se pojavlja na goriškem.

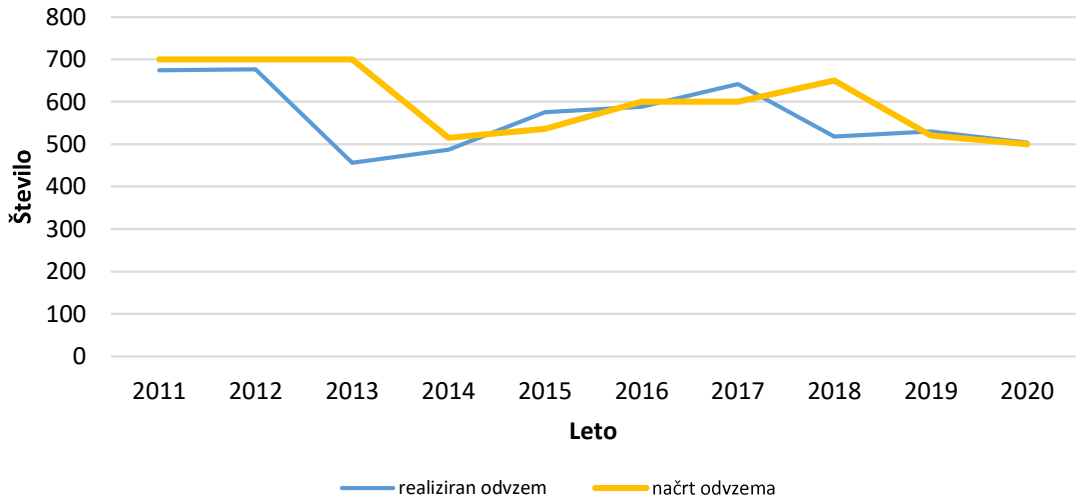

Slika 41: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema lisice v obdobju 2011–2020

Odvzem lisic je v zadnjih desetih letih zelo enakomeren, brez izrazitega trenda. Enakomeren je tudi načrtovan odvzem. Tudi dvajsetletni odvzem lisic letno variira, brez izrazitega trenda. Indeks odvzema 2020 glede na odvzem 2001 znaša 62,4 %. Načrt odvzema se dobro realizira, v desetletnem poprečju 93,9 %.

Spolna in starostna struktura odvzema

Odvzem lisic po spolu je slučajnosten, prevladuje ženski spol z 51,9 Verjetno je takšna tudi spolna struktura celotne populacije.

Izgube

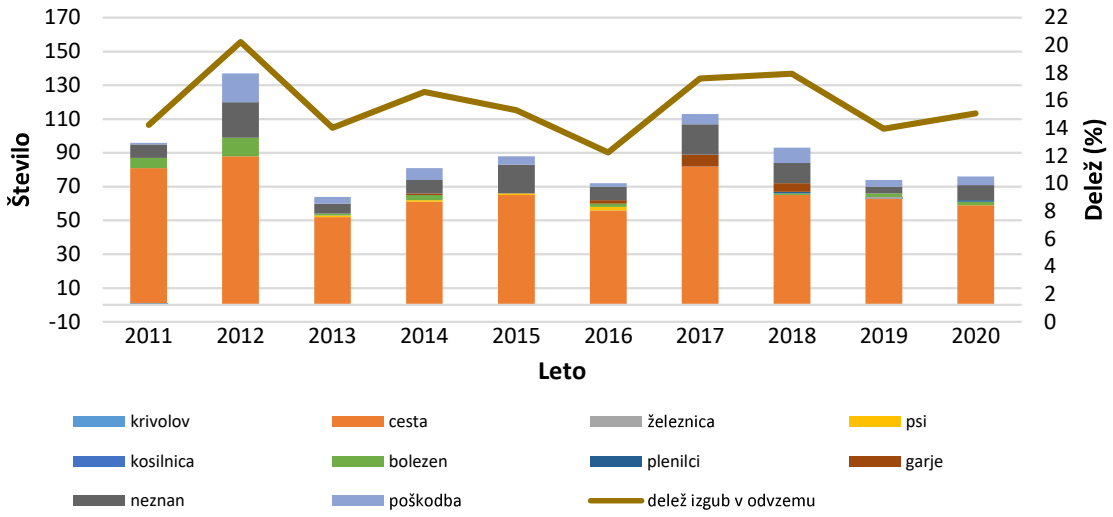

Slika 42: Dinamika višine in strukture izgub lisic v obdobju 2011–2020

Izgube lisic letno nihajo od 72 do 137 osebkov. Izrazitejšega trenda izgub ne beležimo. Nekoliko izstopa leto 2012 s povečanimi neznanimi vzroki izgub. Delež izgub lisic znaša v poprečju 15,8 % odvzema. Prevladujejo povozi (75,1 %) in neznani vzroki (12,4 %). Naravne izgube predstavljajo le 24,2 % vseh izgub.

Zdravstveno stanje

Lisice so izpostavljene boleznim, kot sta steklina in garjavost. Desetletni monitoring prisotnosti stekline pokaže, da v tem času v LUO steklina ni bila prisotna. Pojavi lisic v urbanih naseljih z nenavadnim obnašanjem je zelo malo.

Medvrstni vplivi

Negativnih medvrstnih vplivov lisic z ostalimi vrstami divjadi ne beležimo. Lisica pa je plenilec male divjadi, mladičev srnjadi, pa tudi na nekatere zavarovane vrste ime kar znaten vpliv.

Ocena stanja populacije

Lisice so prisotne na celotnem območju LUO, njihova številčnost letno niha, vendar brez izrazitega trenda. V populaciji nekoliko prevladuje ženski spol. Zdravstveno stanje je trenutno zadovoljivo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični.

4.3.9 Jazbec

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

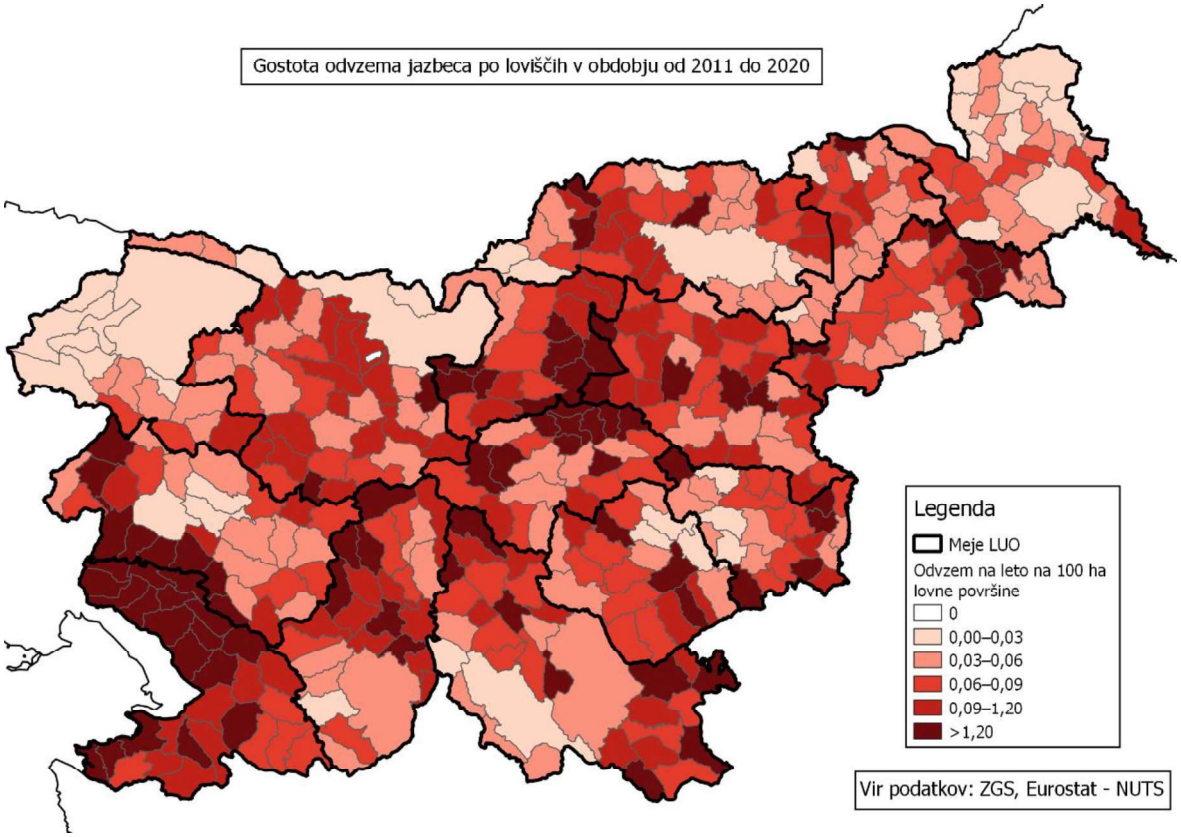

Slika 43: Prostorska razporeditev odvzema jazbeca v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Jazbeci so prisotni v vseh loviščih v LUO. So dokaj neenakomerno porazdeljeni, največ jih je na goriškem in v Vipavski dolini.

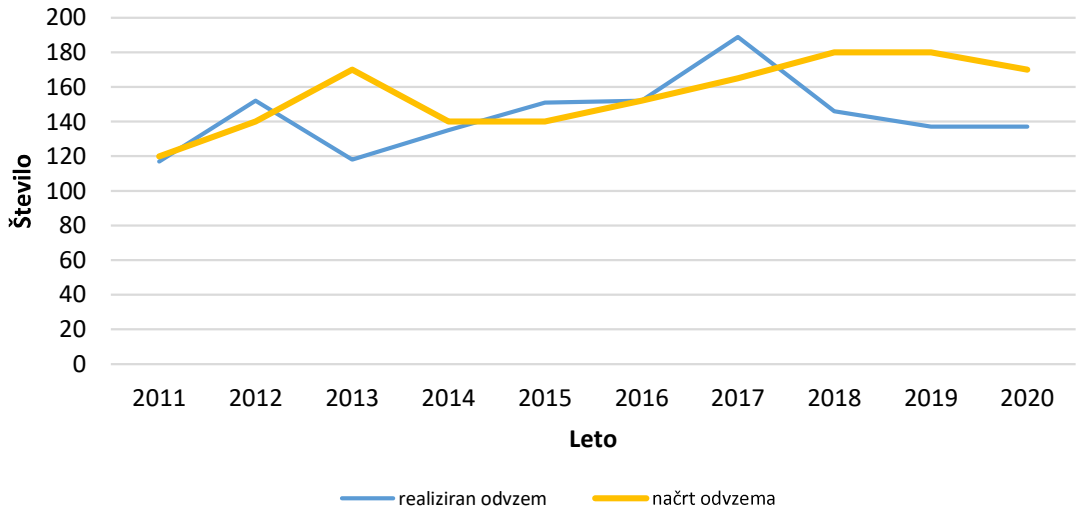

Slika 44: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema jazbecev v obdobju 2011–2020

Odvzem jazbecev v zadnjih desetih letih letno variira, brez izrazitega trenda. Letno variira tudi načrtovan odvzem. Tudi dvajsetletni odvzem jazbecev letno variira, brez izrazitega trenda. Indeks odvzema 2020 glede na odvzem 2001 znaša 114,2 %. Načrt odvzema se realizira dobro, v desetletnem poprečju 92,1 %.

Spolna in starostna struktura odvzema

Odvzem jazbecev po spolu je slučajnosten, prevladuje moški spol s 55,68 %. Verjetno je takšna tudi spolna struktura celotne populacije.

Izgube

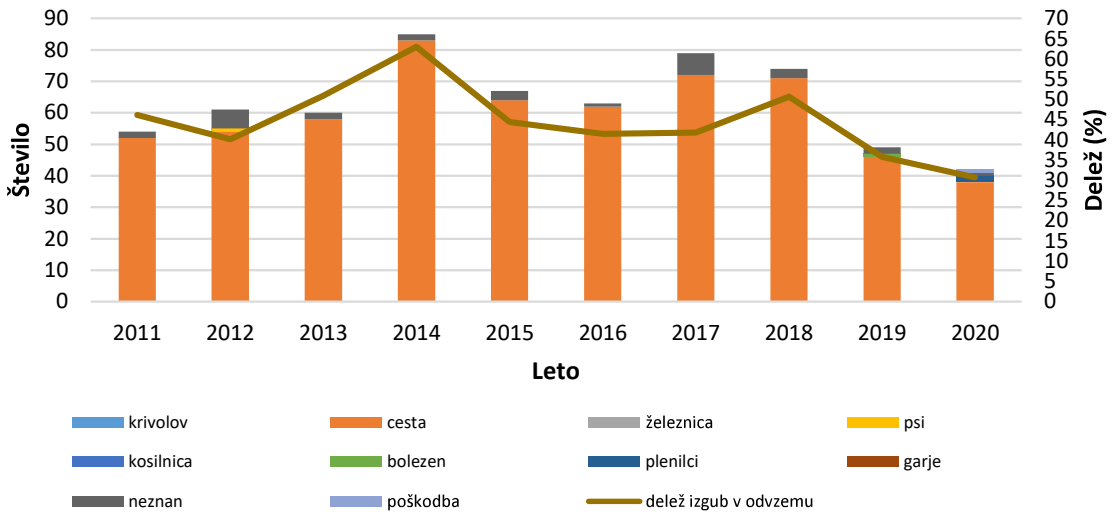

Slika 45: Dinamika višine in strukture izgub jazbecev v obdobju 2011–2020

Izgube jazbecev letno nihajo od 42 do 85 osebkov. Izrazitejšega trenda izgub ne beležimo. Nekoliko izstopa leto 2014 s povečanimi povozi. Delež izgub jazbecev je visok in znaša v poprečju 44,2 % odvzema. Prevladujejo povozi (94,6 %) in neznani vzroki (4,6 %). Naravne izgube predstavljajo le 5,2 % vseh izgub.

Zdravstveno stanje

Posebnih bolezni pri jazbecih ne beležimo.

Medvrstni vplivi

Negativnih medvrstnih vplivov jazbecev z ostalimi vrstami divjadi ne beležimo.

Ocena stanja populacije

Jazbeci so prisotni na celotnem območju LUO, njihova številčnost letno niha, vendar brez izrazitega trenda. Številčnost ni visoka, vendar je stabilna. V populaciji nekoliko prevladuje moški spol. Zdravstveno stanje je zadovoljivo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični.

4.3.10 Kuna zlatica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

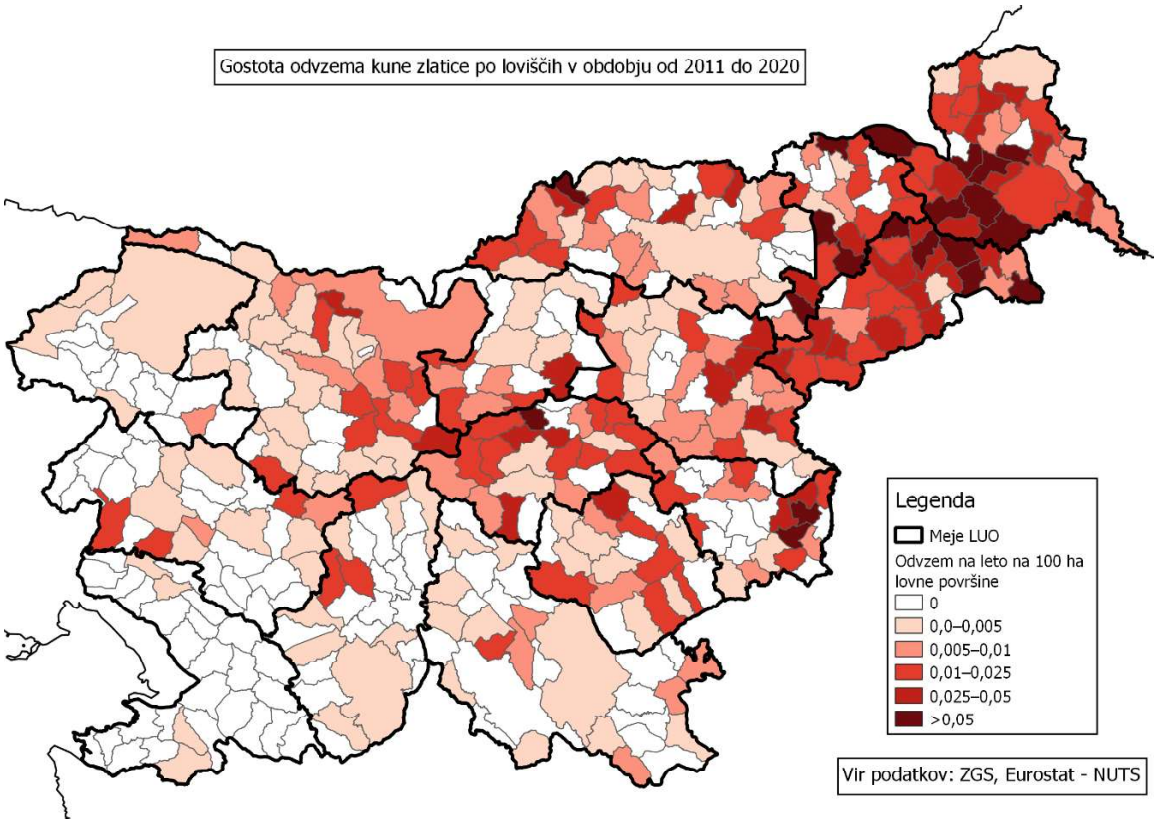

Slika 46: Prostorska razporeditev odvzema kune zlatice v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Kune zlatice so prisotne v vseh loviščih v LUO, vendar je njihova številčnost majhna in dosega le 5 % številčnosti populacije kun belic.

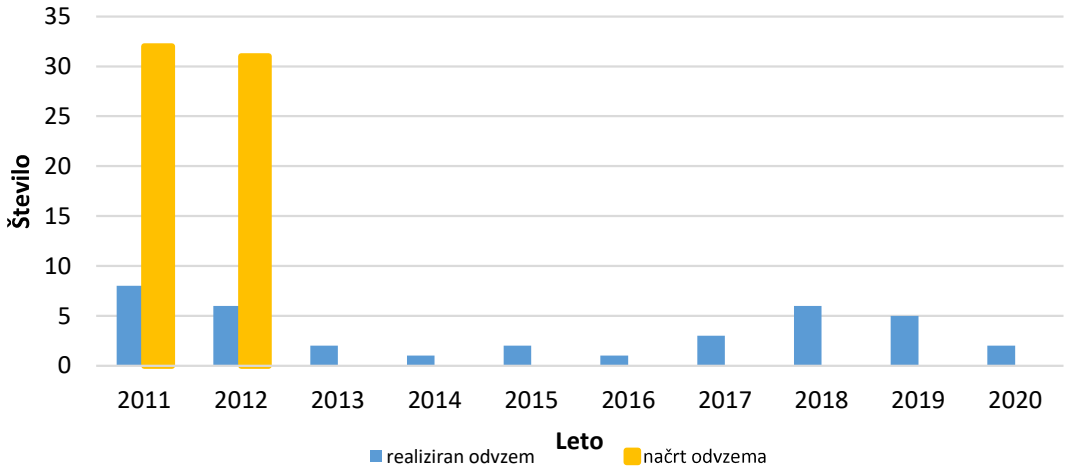

Slika 47: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema kun zlatic v obdobju 2011–2020

Odvzem kun zlatic v zadnjih desetih letih letno variira od ena do osem živali, brez izrazitega trenda. Od leta 2013 odvzemov kun zlatic več ne načrtujemo. Tudi dvajsetletni odvzem kun belic letno variira, brez izrazitega trenda.

Izgube

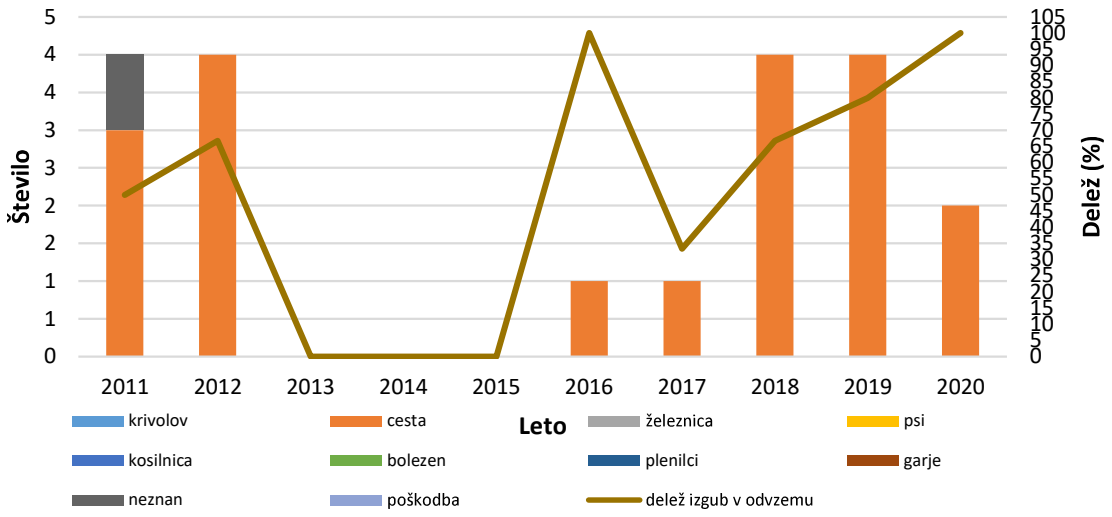

Slika 48: Dinamika višine in strukture izgub kun zlatic v obdobju 2011–2020

Izgube kun zlatic letno nihajo od 1 do 4 osebkov. Izrazitejšega trenda izgub ne beležimo. Delež izgub kun zlatic je visok in znaša v poprečju 55,6 % odvzema. Prevladujejo povozi (95,0 %) in neznani vzroki (5,0 %). Naravne izgube predstavljajo le 5,0 % vseh izgub.

Zdravstveno stanje

Posebnih bolezni pri kunah zlaticah ne beležimo.

Medvrstni vplivi

Negativnih medvrstnih vplivov kun zlatic z ostalimi vrstami divjadi ne beležimo.

Ocena stanja populacije

Kune zlatice so prisotne na celotnem območju LUO, njihova številčnost letno niha, vendar brez izrazitega trenda in predstavlja le 5 % številčnosti kun belic. Številčnost ni visoka, vendar je stabilna. Zdravstveno stanje je zadovoljivo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični.

4.3.11 Kuna belica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

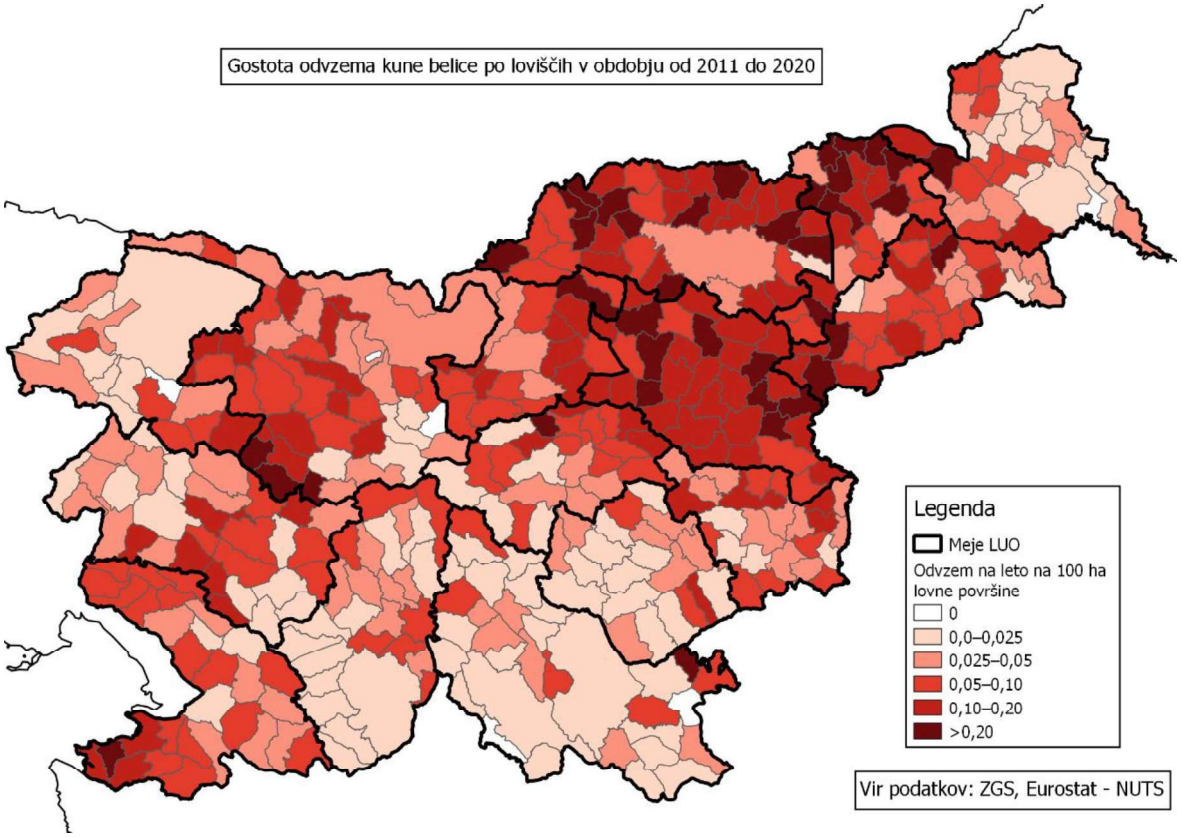

Slika 49: Prostorska razporeditev odvzema kune belice v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Kune belice so prisotne v vseh loviščih v LUO.

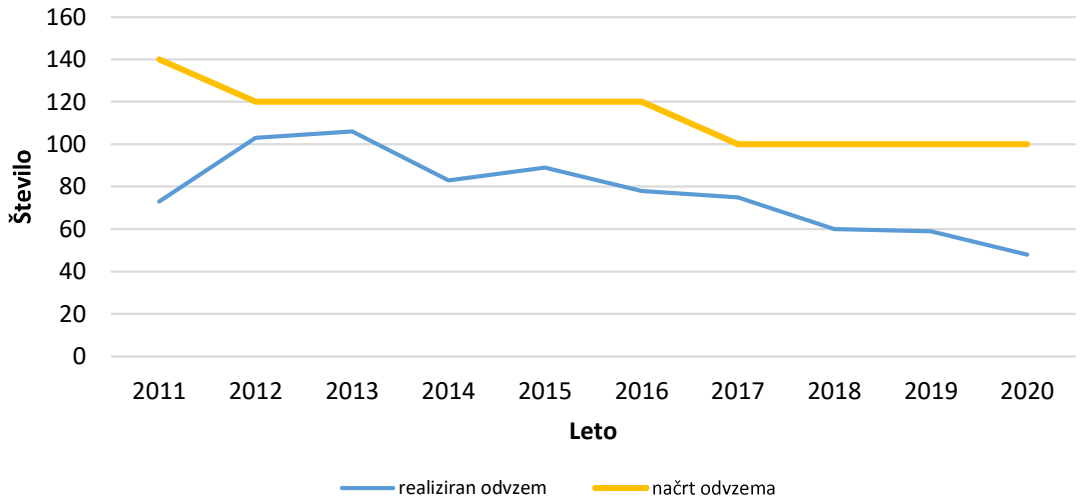

Slika 50: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema kun belic v obdobju 2011–2020

Odvzem kun belic je v zadnjih desetih letih v upadanju. Letno upada tudi načrtovan odvzem. Tudi dvajsetletni odvzem kun belic letno upada. Indeks odvzema 2020 glede na odvzem 2001 znaša 44,0 %. Načrt odvzema se ne realizira najbolje, v desetletnem poprečju 67,9 %.

Izgube

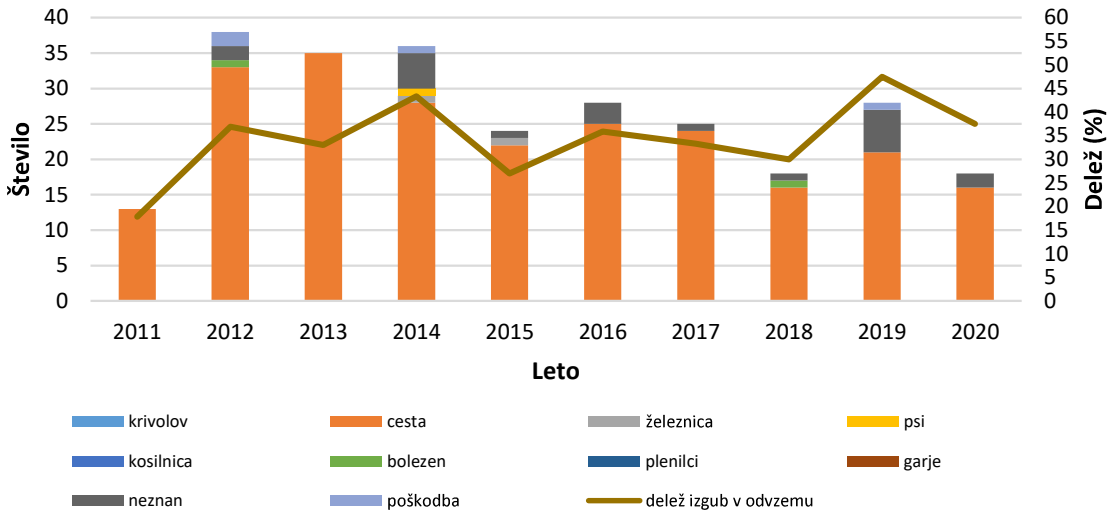

Slika 51: Dinamika višine in strukture izgub jazbecev v obdobju 2011–2020

Izgube kun belic letno nihajo od 13 do 38 osebkov. Izrazitejšega trenda izgub ne beležimo. Nekoliko izstopa leto 2012 s povečanimi povozi. Delež izgub kun belic je visok in znaša v poprečju 34,0 % odvzema. Prevladujejo povozi (88,6 %) in neznani vzroki (8,0 %). Naravne izgube predstavljajo le 10,3 % vseh izgub.

Zdravstveno stanje

Posebnih bolezni pri kunah belicah ne beležimo.

Medvrstni vplivi

Negativnih medvrstnih vplivov kun belic z ostalimi vrstami divjadi ne beležimo.

Ocena stanja populacije

Kune belice so prisotne na celotnem območju LUO, njihova številčnost letno niha, mogoče je številčnost populacije v upadanju. Številčnost ni visoka, vendar je stabilna. Zdravstveno stanje je zadovoljivo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični.

4.3.12 Poljski zajec

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

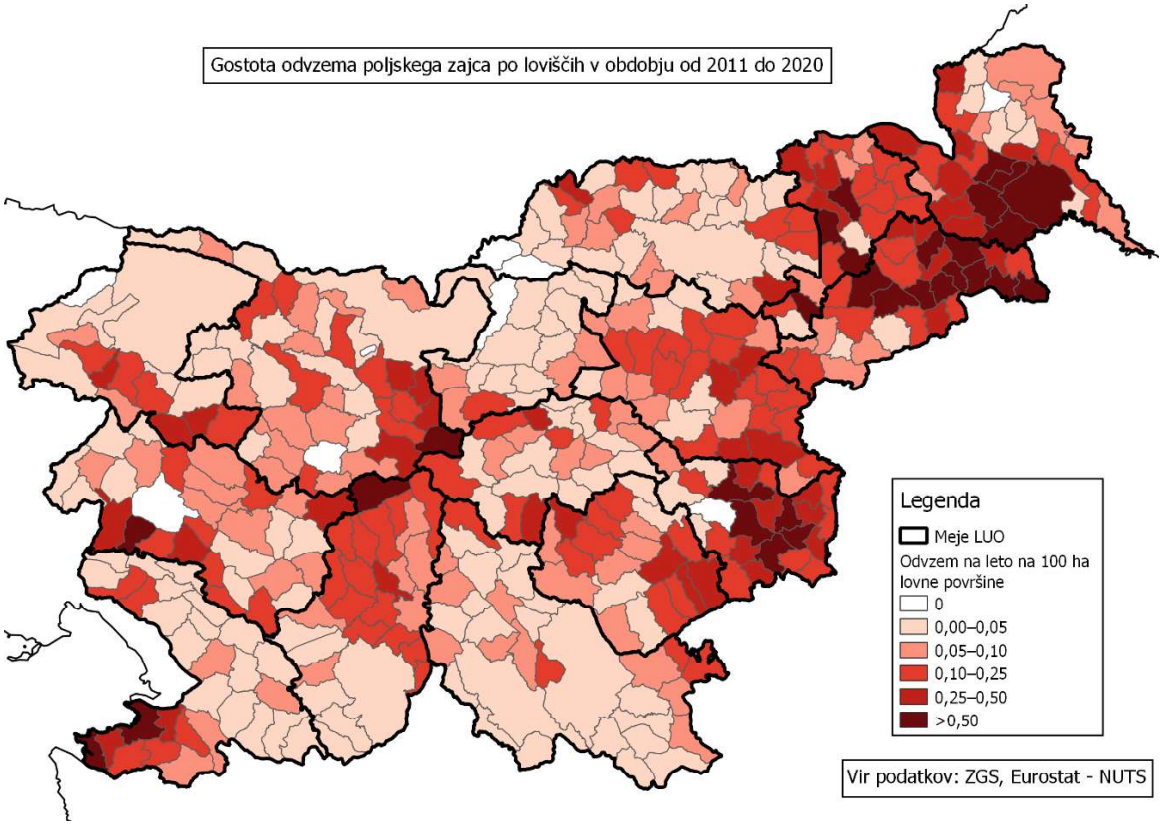

Slika 52: Prostorska razporeditev odvzema poljskega zajca v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Poljski zajec so prisoten v vseh loviščih v LUO. Najmanj ga je v gorskih loviščih, medtem ko je v nižinskih loviščih na jugu LUO kar številčen. Njegova številčnost ni velika, je pa stabilna.

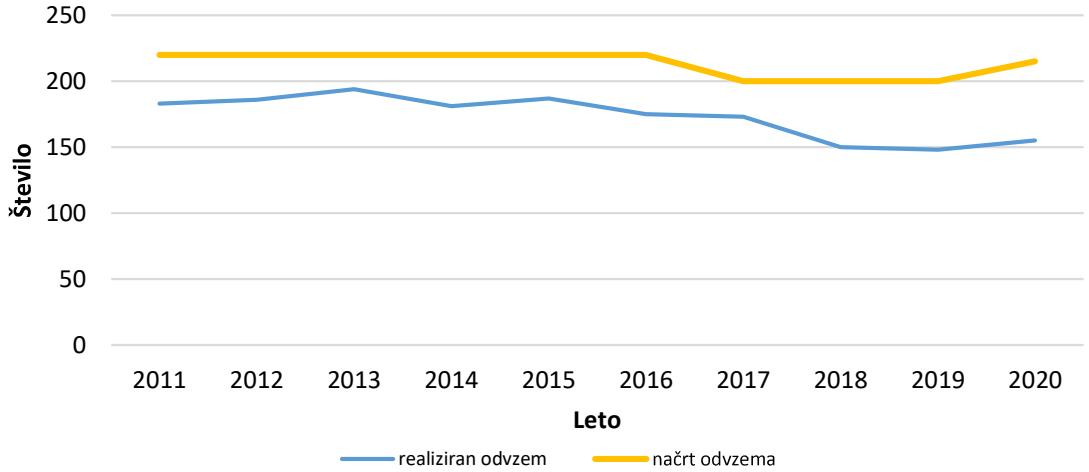

Slika 53: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema poljskih zajcev v obdobju 2011–2020

Odvzem poljskega zajca v zadnjih desetih letih upada. Načrt odvzema je dokaj konstanten in znaša okoli 201 živali letno. Dvajsetletni odvzem poljskega zajca pa kaže na porast odvzema v prvih šestih letih in šele v zadnjih štirinajstih letih na upad. Indeks odvzema 2020 glede na odvzem 2001 znaša 82,05 %. Načrt odvzema se realizira, v desetletnem poprečju 85,6 %.

Spolna in starostna struktura odvzema

Izgube

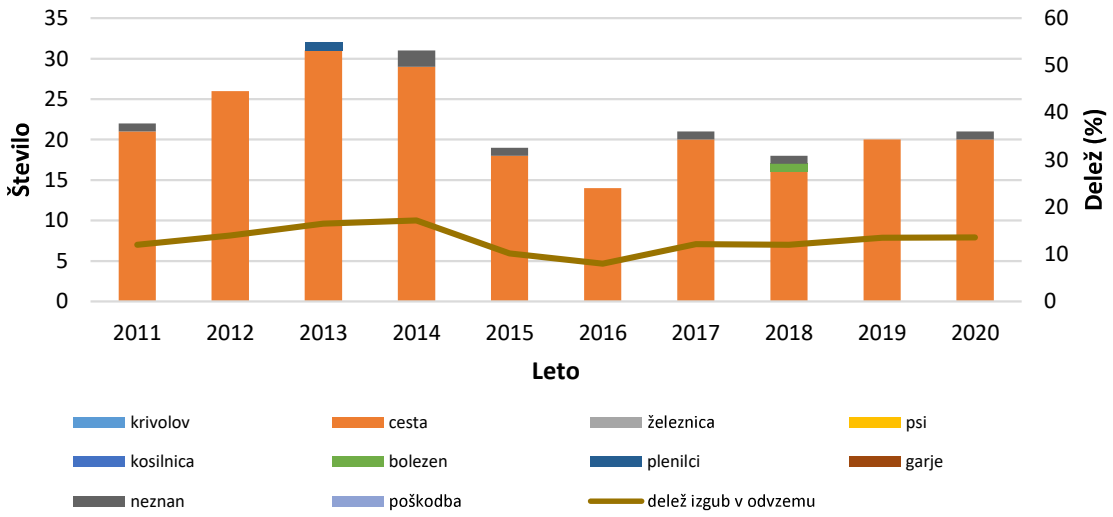

Slika 54: Dinamika višine in strukture izgub poljskih zajcev v obdobju 2011–2020

Izgube poljskih zajcev letno nihajo od 14 do 32 osebkov. Izrazitejšega trenda izgub ne beležimo. Nekoliko izstopata leta 2013 in 2014 s povečanimi povozi. Delež izgub poljskih zajcev znaša v poprečju 12,9 % odvzema. Prevladujejo povozi (96,0 %) in neznani vzroki (3,1 %). Naravne izgube predstavljajo le 4 % vseh izgub.

Medvrstni vplivi

Negativnih medvrstnih vplivov poljskih zajcev z ostalimi vrstami divjadi ne beležimo.

Ocena stanja populacije

Številčnost poljskih zajcev v LUO rahlo upada, vendar je številčnost stabilna, vsekakor pa zajcev ni toliko, kolikor jih je bilo pred tridesetimi in več leti. Zdravstveno stanje je trenutno zadovoljivo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični.

4.3.13 Pižmovka

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

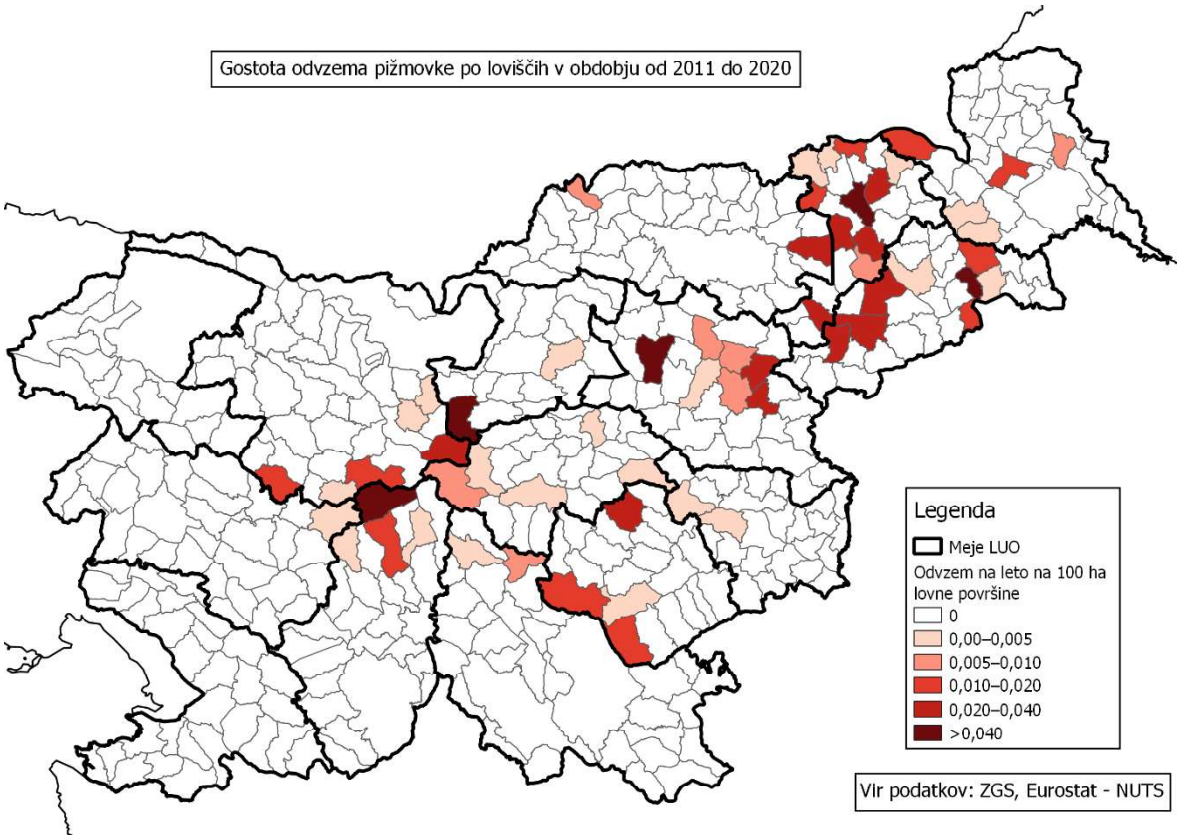

Slika 55: Prostorska razporeditev odvzema pižmovke v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Pižmovka se je občasno pojavljala ob nekaterih manjših vodotokih. Nekaj let smo odvzem tudi načrtovali. Zabeležen imamo le en odvzem pižmovke.

4.3.14 Nutrija

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

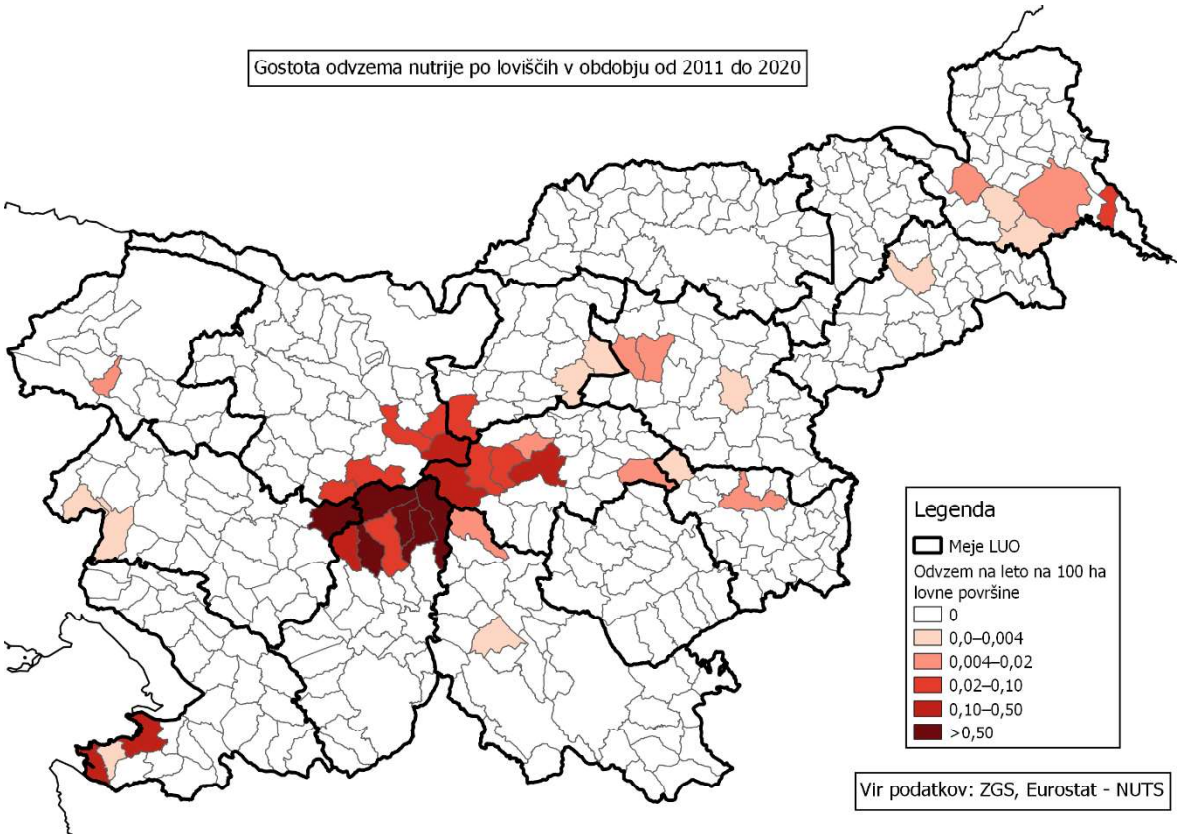

Slika 56: Prostorska razporeditev odvzema nutrije v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Nutrija se je stalno pojavlja v nekaterih loviščih na vzhodnem delu LUO (Vrhnika), kjer beležimo odvzem od 7 do 52 osebkov letno. Nekaj odvzema smo zabeležili tudi na goriškem. Odvzem se ne načrtuje.

4.3.15 Fazan

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

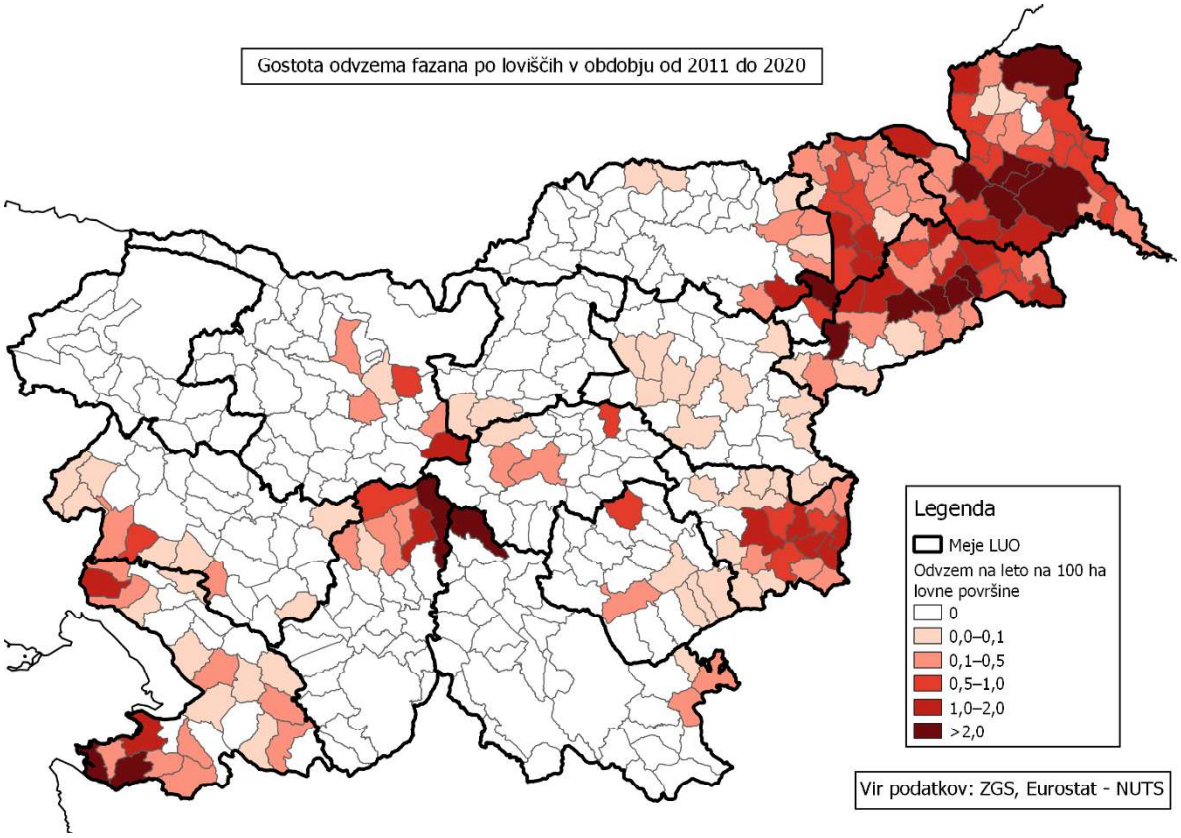

Slika 57: Prostorska razporeditev odvzema fazana v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Fazan je prisoten v nižinskih loviščih v LUO, predvsem v Vipavski dolini in Goriških Brdih. Naravnega fazana je zelo malo.

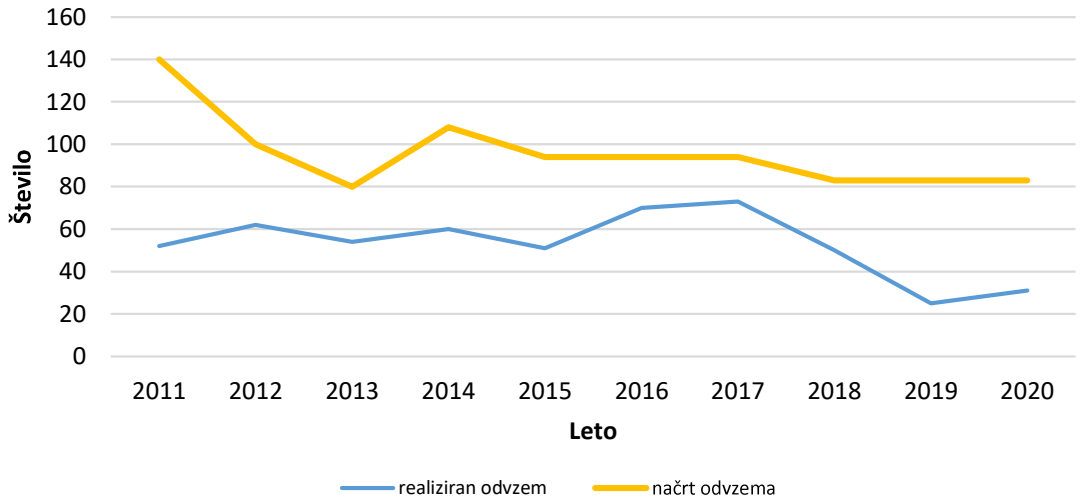

Slika 58: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema poljskih zajcev v obdobju 2011–2020

Odvzem fazana v zadnjih desetih letih letno niha, brez izrazitega trenda. Odvzem je vezan praktično v celoti na dodajanje fazana v naravo za potrebe lova. Načrt odvzema je dokaj konstanten in znaša okoli 95 živali letno. Dvajsetletni odvzem fazana kaže na močan eksponentni upad. Indeks odvzema 2020 glede na odvzem 2001 znaša 7,2 %. Načrt odvzema se realizira, v desetletnem poprečju 55,1 %.

Spolna in starostna struktura odvzema

Izgube

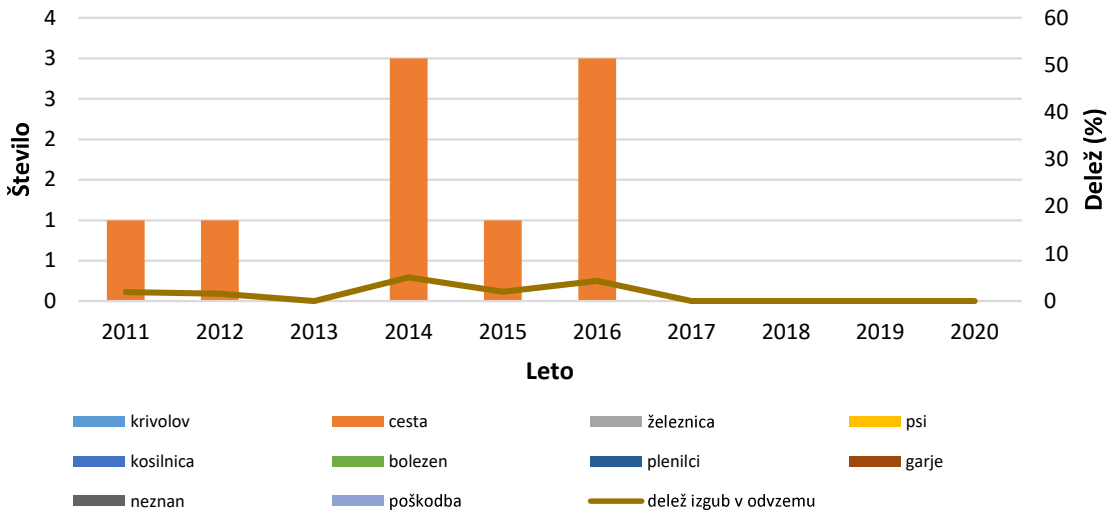

Slika 59: Dinamika višine in strukture izgub poljskih zajcev v obdobju 2011–2020

Beležimo nekaj izgub fazana od nič do tri živali letno. Vse izgube se nanašajo na trke z vozili.

Medvrstni vplivi

Negativnih medvrstnih vplivov fazanov z ostalimi vrstami divjadi ne beležimo.

Ocena stanja populacije

Fazan je prisoten v nižinskih loviščih v LUO, predvsem v Vipavski dolini in Goriških Brdih. Naravnega fazana je zelo malo. Odvzem je vezan na vsakoletna vlaganja v prosto naravo.

4.3.16 Poljska jerebica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

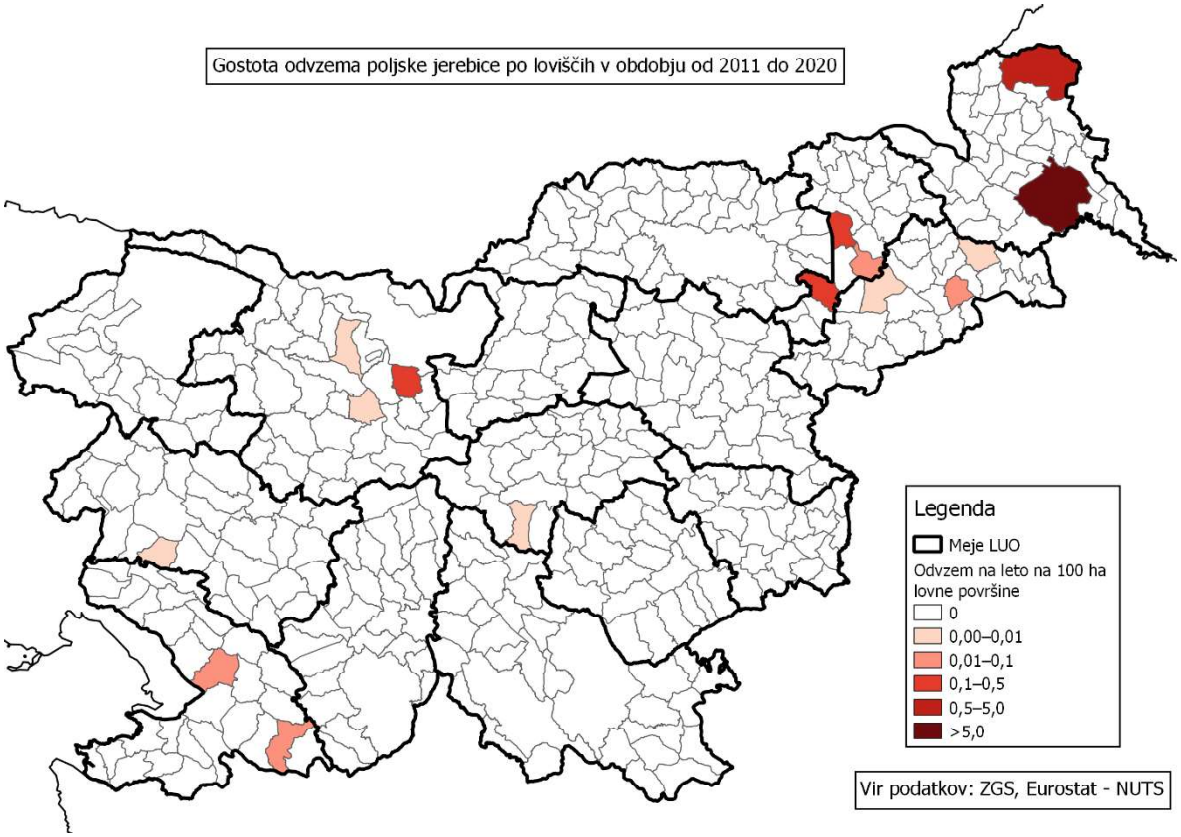

Slika 60: Prostorska razporeditev odvzema poljske jerebice v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Poljska jerebica je v LUO prisotna v Vipavski dolini. Lova na jerebico se ne izvaja niti načrtuje. Opravljala so se manjša vlaganja do 20 ptic letno, vendar ne z namenom lova, temveč za ohranitev populacije.

4.3.17 Raca mlakarica

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

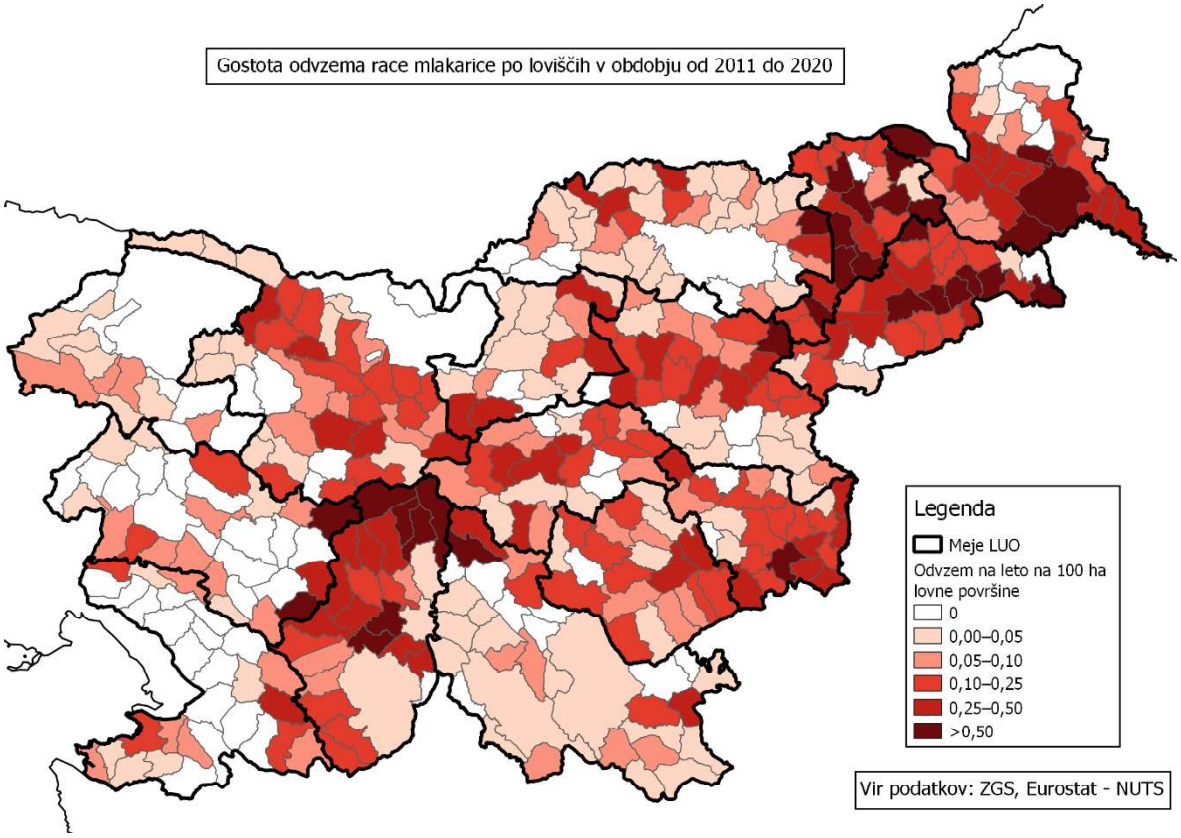

Slika 61: Prostorska razporeditev odvzema race mlakarice v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Raca mlakarica je prisotna ob vodotokih v LUO. Najpomembnejši so reke Soča Idrijca in Vipava.

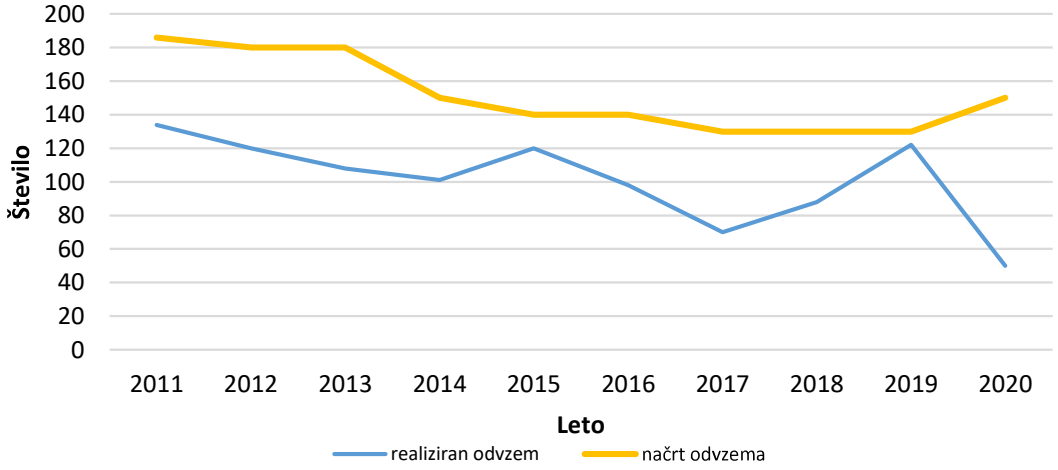

Slika 62: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema race mlakarice v obdobju 2011–2020

Odvzem race mlakarice v zadnjih desetih letih letno niha, v splošnem pa rahlo upada. Po podobni krivulji upada tudi načrt odvzema. Dvajsetletni odvzem race mlakarice pa kaže na upad odvzema. Indeks odvzema 2020 glede na odvzem 2001 znaša 20,2 %. Načrt odvzema se realizira, v desetletnem poprečju 66,7 %.

Spolna in starostna struktura odvzema

Izgube

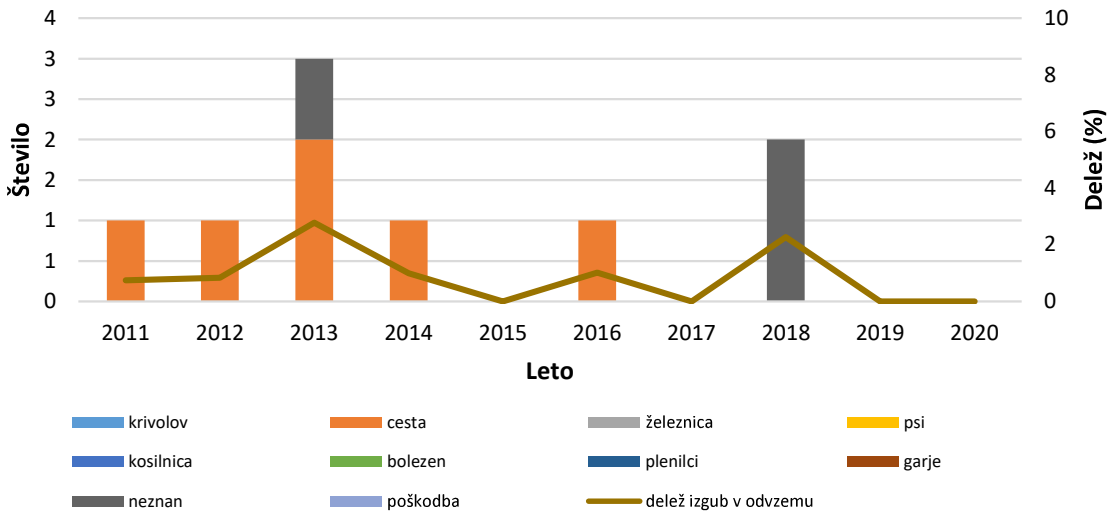

Slika 63: Dinamika višine in strukture izgub mlakarice v obdobju 2011–2020

Izgube so majhne, gibljejo se od 0 do 3 osebkov letno. Prevladujejo izgube na cestah. (66,7 %)

Medvrstni vplivi

Negativnih medvrstnih vplivov rac mlakaric z ostalimi vrstami divjadi ne beležimo.

Ocena stanja populacije

Številčnost rac mlakaric v LUO mogoče rahlo upada, vendar je številčnost stabilna. Pojavljajo se ob glavnih vodotokih v LUO, to je ob rekah Soči, Idrijci in Vipavi. Zdravstveno stanje je trenutno zadovoljivo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični.

4.3.18 Sraka

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

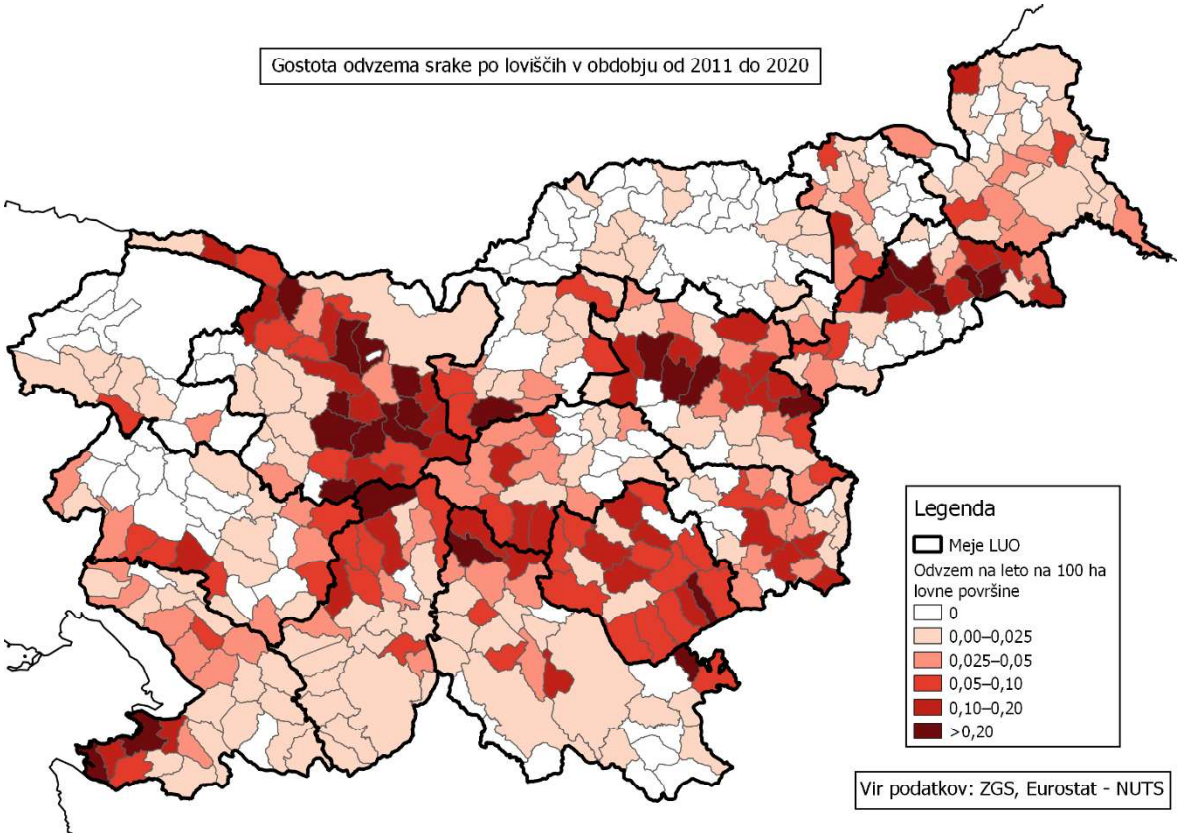

Slika 64: Prostorska razporeditev odvzema srake v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Sraka se pojavlja v nižinskih in sredogorskih loviščih v LUO, v gorskih loviščih se pojavlja le redko.

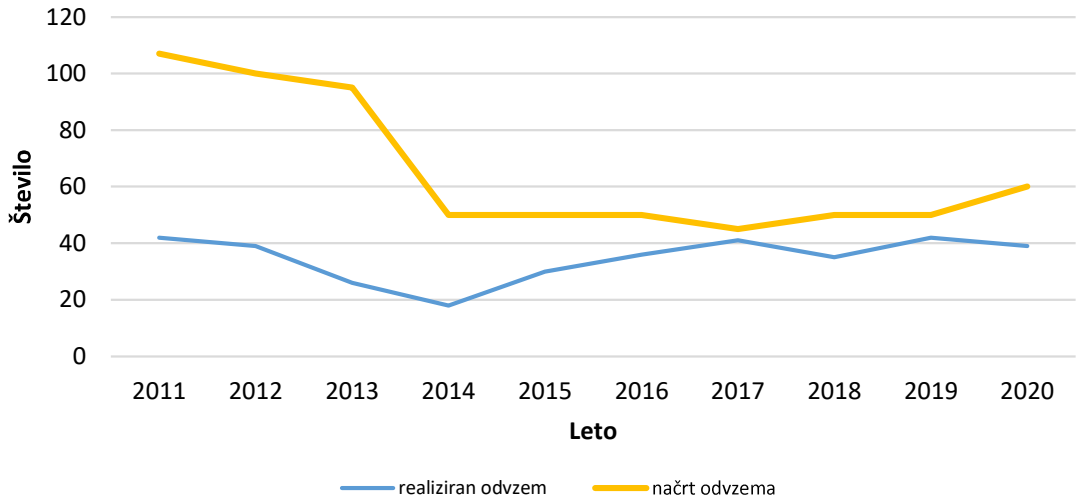

Slika 65: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema srak v obdobju 2011–2020

Odvzem srak letno variira brez izrazitega trenda. Načrt odvzema se je v zadnjih letih ustalil na petdeset srak letno. Načrt odvzema se realizira, v desetletnem poprečju 53,0 %.

Spolna in starostna struktura odvzema

Izgube

Izgub srak ne beležimo.

Medvrstni vplivi

Negativnih medvrstnih vplivov srak z ostalimi vrstami divjadi ne beležimo.

Ocena stanja populacije

Številčnost srak v LUO je majhna, vendar je številčnost stabilna. Zdravstveno stanje je zadovoljivo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični.

4.3.19 Šoja

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

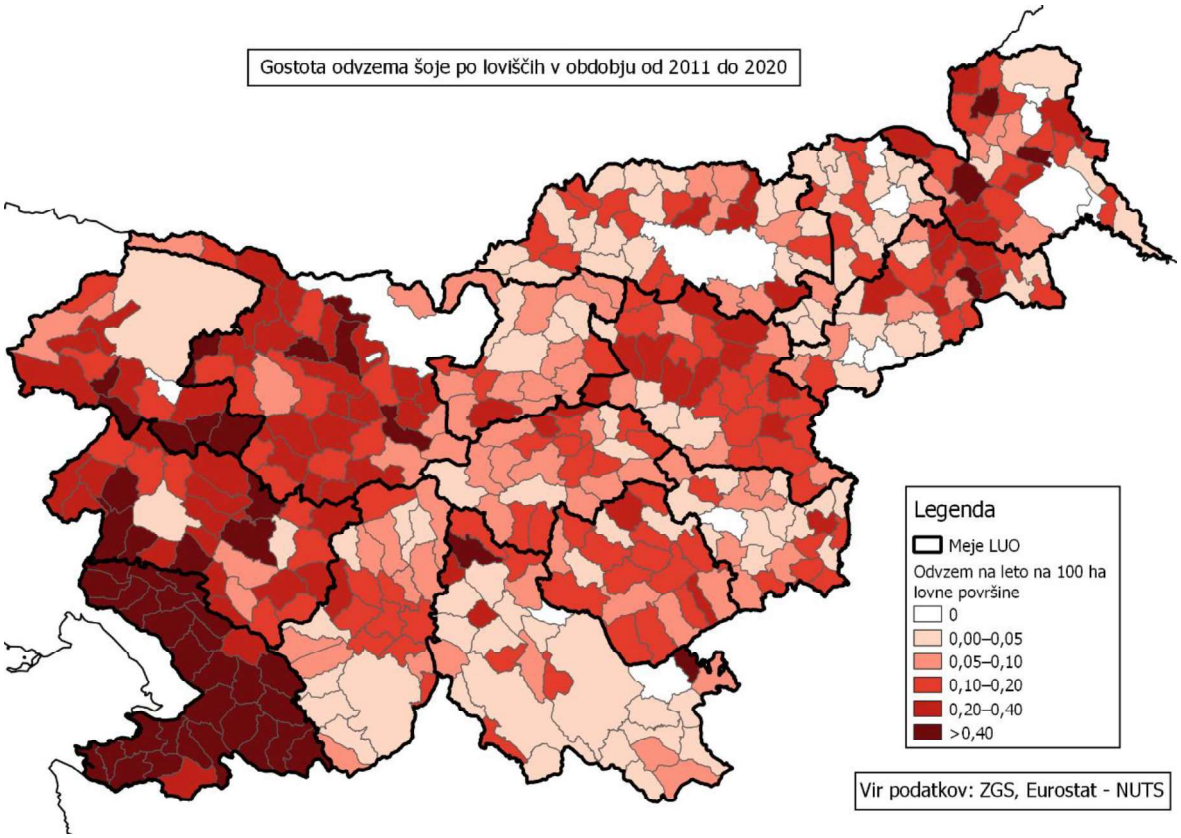

Slika 66: Prostorska razporeditev odvzema šoje v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Sraka se pojavlja v vseh loviščih v LUO.

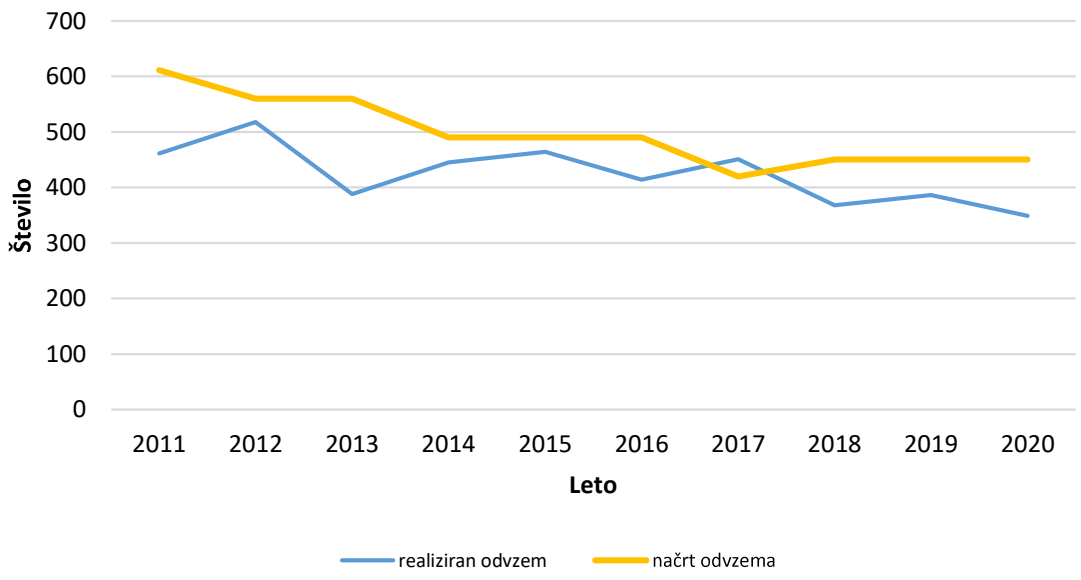

Slika 67: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema šoj v obdobju 2011–20

Odvzem šoj letno malo variira, v splošnem je odvzem v rahlem upadu. Načrt odvzema se je v zadnjih petih letih ustalil na okoli 450 osebkov. Načrt odvzema se dobro realizira, v desetletnem poprečju 85,4 %.

Izgube

V desetletju smo zabeležili izgube štirih šoj.

Medvrstni vplivi

Negativnih medvrstnih vplivov šoj z ostalimi vrstami divjadi ne beležimo.

Ocena stanja populacije

Številčnost šoj v LUO je relativno visoka, številčnost je stabilna. Zdravstveno stanje je zadovoljivo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični.

4.3.20 Siva vrana

Kazalniki stanja in trendov razvoja populacije

Prostorska razporeditev in trend odvzema

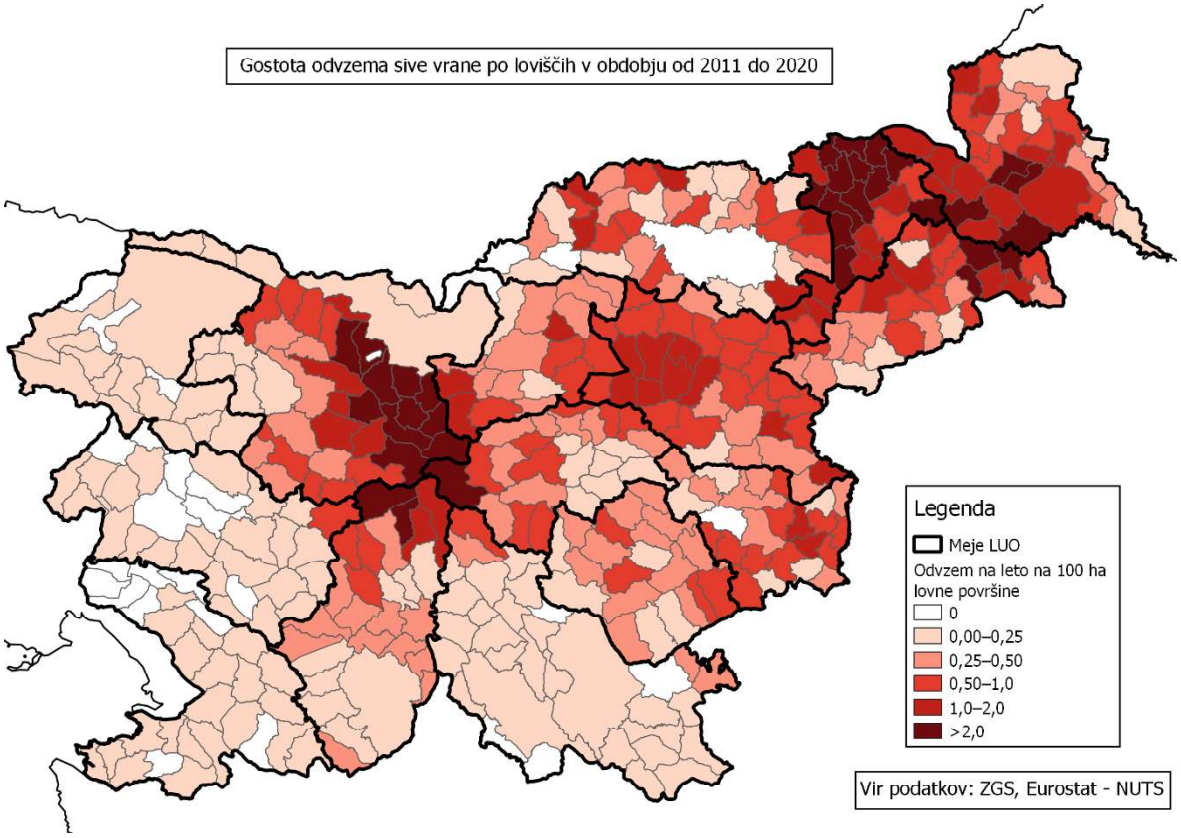

Slika 68: Prostorska razporeditev odvzema sive vrane v Sloveniji v obdobju 2011–2020

Sive vrane se pojavljajo v vseh loviščih v LUO. Številčnost ni velika, je pa stabilna.

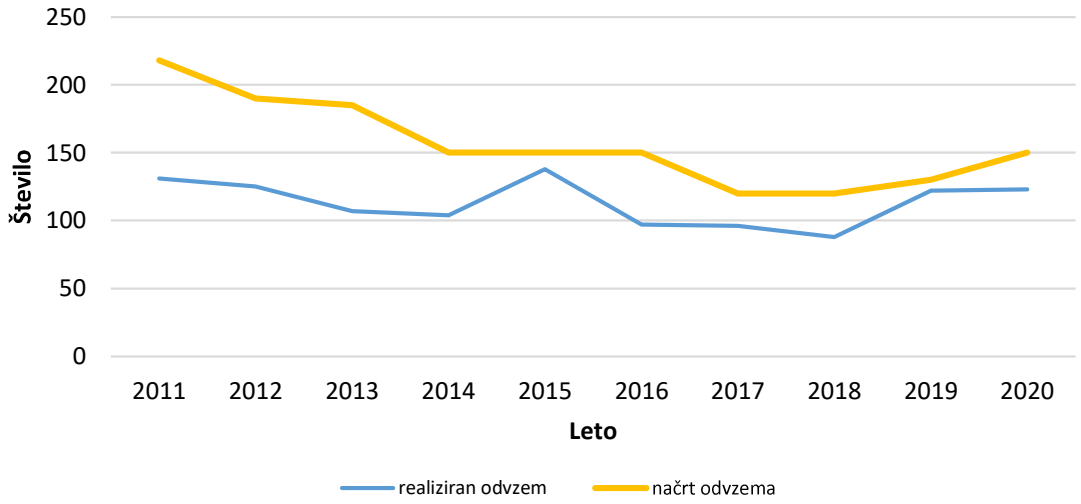

Slika 69: Dinamika načrtovanega in realiziranega odvzema sivih vran v obdobju 2011–2020

Odvzem sivih vran letno malo variira, letno se odvzema okoli 113 ptic. Izrazitejšega trenda odvzema sivih vran ne beležimo, podobno velja za trend načrta odvzema. Načrt odvzema se realizira v desetletnem poprečju 72,4 %.

Spolna in starostna struktura odvzema

Izgube

V desetletju smo zabeležili štiri izgube sivih vran.

Medvrstni vplivi

Negativnih medvrstnih vplivov sivih vran z ostalimi vrstami divjadi ne beležimo.

Ocena stanja populacije

Številčnost sivih vran v LUO je stabilna, pojavljajo se na celotnem območju LUO. Zdravstveno stanje je zadovoljivo. Medvrstni odnosi z ostalo divjadjo niso problematični.

5. PRESOJA TRAJNOSTNEGA UPRAVLJANJA DIVJADI IN ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

5.1 Presoja izvedbe ukrepov

5.1.1 Presoja izvedbe ukrepov v populacijah divjadi

Preglednica 6: Realizacija odvzema divjadi v obdobju 2011–2020

VRSTA	A Načrt	B Realizacija	Indeks (B/A)
SRNA	25260	24944	98,7
NAVADNI JELEN	4998	4508	90,2
DAMJAK	/	73	/
GAMS	3476	3190	91,8
ALPSKI KOZOROG	/	/	/
MUFLON	1274	1136	89,2
DIVJI PRAŠIČ	11230	12761	113,6
ŠAKAL	/	15	/
LISICA	6021	5651	93,9
JAZBEC	1557	1434	92,1
KUNA ZLATICA	/	36	/
KUNA BELICA	1140	774	67,9
ALPSKI SVIZEC	/	/	/
PIŽMOVKA	/	1	/
POLJSKI ZAJEC	2135	1732	81,1
NUTRIJA	/	286	/
NAVADNI POLH	/	/	/
RAKUNASTI PES	/	/	/
FAZAN	959	528	55,1
POLJSKA JEREBICA	/	/	/
RACA MLAKARICA	1516	1011	66,7
SRAKA	657	348	53,0
ŠOJA	4971	4244	85,4
SIVA VRANA	1563	1131	72,4

Srna: Načrtovani odvzem je zelo dobro realiziran, kar je posledica tako stanja srnjadi v okolju, kakor tudi lovskega napora pri izvajanju odstrela. Starostna in spolna struktura odvzema je bila skladna z načrtom. Starostna struktura odvzema večletne srnjadi se ne spreminja že dvajset let. Spolna struktura se je ohranjala polovična, brez sprememb tekom let.

Navadni jelen: Načrtovani odvzem je dobro realiziran, kar je posledica tako stanja jelenjadi v okolju, kakor tudi lovskega napora pri izvajanju odstrela, saj ima jelenjad znaten vpliv na okolje in tudi medvrstne odnose. Starostna in spolna struktura odvzema je bila skladna z načrtom. Načrtovani delež odvzema starejših košut so začeli bolje realizirati šele v zadnjih letih. Vsekakor se je delež odvzema starejših košut bistveno povečal prav v zadnjih desetih letih. Tudi vrast v starostni razred starih jelenov se je povečala. Spolna struktura se je ohranjala polovična, brez sprememb tekom let.

Gams: Načrtovani odvzem je zelo dobro realiziran, kar je posledica tako stanja gamsa v okolju, kakor tudi lovskega napora pri izvajanju odstrela, je pa res, da je gams lovno najbolj zanimiva vrsta v LUO. Starostna in spolna struktura odvzema je bila skladna z načrtom. Primerjava starostne strukture odvzema med dvema desetletjema pokaže, da se je struktura odvzema v zadnjem desetletju značilno spremenila (izboljšala), pri obeh spolih se je zmanjšal odvzem v drugem starostnem razredu in povečal v razredu najstarejših gamsov. Spolna struktura se je ohranjala z deležem 51 % moških, brez sprememb tekom let.

Muflon: Načrtovani odvzem je kar dobro realiziran, kar je posledica tako stanja muflona v okolju, kakor tudi lovskega napora pri izvajanju odstrela. Starostna in spolna struktura odvzema je bila skladna z načrtom in se med dvajsetimi leti ni spremenila. Spolna struktura se je ohranjala polovična, brez sprememb tekom let.

Divji prašič: Načrtovani odvzem je zelo dobro realiziran, kar je posledica tako stanja prašiča v okolju, kakor tudi lovskega napora pri izvajanju odstrela, saj ima prašič znaten vpliv na okolje. Skladno z usmeritvami gospodarjenja z divjim prašičem je bil načrt odvzema svinj in lanščakinj (20 %) celo presežen. Delež starejših svinj se je tudi značilno povečal v zadnjem dvajsetletnem obdobju. Spolno razmerje odvzema je slučajnostno in izkazuje nekoliko večji delež odvzema moškega spola.

Ostale vrste: skladno z načrtom je bila realizacija odvzema dobro dosežena le pri lisici, jazbecu in šoji. Pri lisici in jazbecu se načrt odvzema dinamično prilagaja številčnosti lisic in jazbecev v naravi. Ostale vrste se načrtujejo v okviru možne realizacije. Lovski napor je tukaj majhen, zanimanja za lov ostalih vrst je majhno.

5.1.2 Presoja izvedbe ukrepov v življenjskem okolju divjadi

V ZVK LUO so bili v preteklem desetletju opravljeni naslednji ukrepi za izboljšanje življenjskega okolja divjadi: ukrepi za varstvo in monitoring divjadi, biomeliorativni ukrepi, biotehnični ukrepi, gradnja lovskih objektov in postavitev objektov za preprečevanje škod po divjadi. Za opravljeno delo je bilo porabljenih 179.531 ur, poleg tega je bilo v desetih letih skupaj obdelanih 3.445 ha površin. V obdobju od leta 2011 do leta 2020 je bilo načrtovanih 98.316 ur za varstvo in monitoring divjadi. Načrt je bil presežen, za ta ukrep je bilo opravljenih 104.777 delovnih ur.

Med biomeliorativnimi ukrepi izstopata ročna in strojna košnja. Na ta način je obdelanih kar 1.981 ha površin, načrt je bil realiziran in celo presežen. Pokošeni travniki in senožeti ključno prispevajo k bogatejši prehranski ponudbi jelenjadi, srnjadi in muflona. Po površini sledijo območja, kjer seno pospravijo in odpeljejo, vzdrževanje grmišč, gnojene travniške površine in vzdrževanje gozdnega roba. V desetih letih je bilo očiščenih kar 285 ha zagrmovljenih površin in 125 ha gozdnega roba, kar bistveno izboljšuje prehransko ponudbo rastlinojedov. Poskrbljeno je tudi za zagotavljanje ugodnih življenjskih razmer za malo divjad. V desetletnem obdobju so lovci vzdrževali kar 33 ha remiz, kar je le nekaj manj od načrtovanih 39 ha. V LUO je bilo izdelanih ali vzdrževanih 1.899 kaluž, vzdrževanih je bilo 59 večjih vodnih virov postavljenih 1.539 gnezdilnic za sekundarne duplarice, posajeno je bilo lepo število plodonosnega drevja. Plodovi teh dreves so pomembna dopolnilna hrana za divjad.

Izmed nabora biotehničnih ukrepov, v XII Zahodno visoko kraškem lovsko upravljavskem območju prevladujejo privabljalno krmljenje parkljaste divjadi, ki je namenjeno opazovanju, lažjemu in pravičnejšemu odvzemu predvsem divjih prašičev, navadnega jelena in muflona. Sledita zimsko in preprečevalno krmljenje. Za privabljalno krmljenje se je v desetih letih namenilo 1.248.954 kg krme, za zimsko 1.195.665 kg in za preprečevalno, ki je namenjeno zadrževanju divjadi stran od kmetijskih površin, 169.189 kg. Omeniti je treba, da je bilo v

preteklem načrtovalnem obdobju obdelanih 183 ha krmnih njiv. Za zalaganje solnic je bilo porabljenih 86.707 kg kamene soli, ki bi jo divjad v naravi težko našla sama.

Lovski objekti so namenjeni predvsem za lažje izvajanje načrtovanega odstrela divjadi. Pri prostorskem umeščanju lovskih prež in krmišč se upoštevajo predpisi s področja varstva narave in naravovarstvene smernice. V preteklem desetletnem obdobju je bilo obnovljenih ali na novo zgrajenih 25.864 solnic, 1.667 lovskih prež in 525 krmišč. Obnovljenih ali novozgrajenih je bilo kar 3.111 km lovskih stez.

Za preprečevanje škod po divjadi je bilo preventivno opravljenih 74.754 ur za postavitev tehničnega in kemičnega varovanja pred divjadjo. Poudariti je treba, da se v zadnjem času izogibamo kemičnim sredstvom in dajemo prednost tehničnemu varovanju, kot so električni pastir, ograje, itd.

Preglednica 7: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v obdobju 2011–2020

Vrsta ukrepa	Enota mere	A Načrtovano	B Realizirano	Indeks (B/A)
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI				
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	98.316	104.777	106,6
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI				
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	1.884	1.981	105,1
Spravilo sena z odvozom	ha	788	807	102,4
Priprava pasišč za divjad	ha	80	78	97,5
Gnojenje travnikov	ha	134	136	101,5
Vzdrževanje grmišč	ha	304	285	93,7
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	39	33	84,6
Vzdrževanje gozdnega roba	ha	130	125	96,2
Izdelava in vzdrževanje kaluž	št.	1.923	1.899	98,8
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	št.	63	59	93,7
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	št.	5.344	4.494	84,1
Postavitev in vzdrževanje gnezdnic	št.	1.565	1.539	98,3
3. BIOTEHNIČNI UKREPI				
Zimsko krmljenje –parkljasta divjad	kg	1.305.810	1.195.665	91,6
Zimsko krmljenje –mala poljska divjad	kg			
Preprečevalno krmljenje	kg	185.350	169.189	91,3
Privabljalno krmljenje	kg	1.214.755	1.248.954	102,8
Krmne njive	ha	227	183	80,6
Pridelovalne njive	ha	38	34	89,5
Solnice	kg	87.670	86.707	98,9
4. LOVSKI OBJEKTI				
Solnice (obnova in novogradnja)	št.	28.643	25.864	90,3
Lovske preže (obnova in novogradnja)	št.	1.618	1.667	103,0
Krmišča (obnova in novogradnja)	št.	522	525	100,6
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km	3.357	3.111	92,7
5. UKREPI ZA PREPREČEVANJE ŠKOD OD DIVJADI				
Opravljeno delo (tehnična in kemična zaščita)	ure	57.873	74.754	1,29

5.2 Presoja doseganja zastavljenih ciljev

Presojo uspešnosti upravljanja v populacijah divjadi ter v njenem življenjskem okolju smo opravili na podlagi ekspertne ocene kazalnikov. Pri uspešnosti uresničevanja zastavljenih ciljev v populacijah smo se uprli na kazalnike, ki prikazujejo trende številčnosti, gostote, prostorsko razporeditev, spolno in starostno strukturo, zdravstveno stanje, višino in strukturo izgub in druge. Uspešnost doseganja ciljev glede okolja smo presojali na kazalnikih oz. podatkih, ki izhajajo iz rabe tal, na podatkih o gozdovih izhajajočih iz gozdnogospodarskih načrtov ter kazalnikih, na podlagi katerih lahko podamo oceno o obremenitvah prostora. Nadalje smo uspešnost doseganja ciljev v okolju presojali tudi glede

del v okolju, ki jih sami načrtujemo, to so predvsem biomeliorativna in biotehniška dela. Pri usklajenosti populacij z njenim življenjskim okoljem smo cilje presojali na podlagi kazalnikov, ki izhajajo iz popisa objedenosti ter podatkov o povzročenih škodah. Pri medvrstnih odnosih smo presojali uresničevanje zapisanih ciljev glede usklajevanja razmerij med domorodnimi vrstami prostoživečih živali.

Pri doseganju zastavljenih ciljev smo bili uspešnejši pri vrstah, ki imajo manjši vpliv na posamezno rabo in ne predstavljajo večje konkurence kmetijstvu in gozdarstvu (srna, gams, jazbec …). uresničili Cilje smo uresničili tudi pri vrstah, ki so v konfliktu s primarnimi dejavnostmi (navadni jelen, divji prašič …), vendar pa so najverjetneje bili zastavljeni premalo ambiciozno.

Manj uspešni smo bili tudi pri nekaterih vrstah, katerim so se zaradi načina rabe tal spremenili življenjski pogoji, kot tudi pri nekaterih tujerodnih vrstah.

Preglednica 8: Uspešnost upravljanja z divjadjo v obdobju 2011–2020

VRSTA	A	B	C	D
SRNA	4	3	3	3
NAVADNI JELEN	3	3	3	3
DAMJAK	*	*	*	*
GAMS	4	3	4	4
ALPSKI KOZOROG	*	*	*	*
MUFLON	4	3	4	2
DIVJI PRAŠIČ	2	4	2	3
ŠAKAL	*	3	3	3
LISICA	3	3	3	3
JAZBEC	3	3	3	3
KUNA ZLATICA	3	3	4	3
KUNA BELICA	3	3	3	3
ALPSKI SVIZEC	*	*	*	*
PIŽMOVKA	*	*	*	*
POLJSKI ZAJEC	3	3	3	4
NUTRIJA	*	*	*	2
NAVADNI POLH	*	*	*	*
RAKUNASTI PES	*	*	*	*
FAZAN	2	2	4	3
POLJSKA JEREBICA	*	2	4	3
RACA MLAKARICA	3	3	4	4
SRAKA	3	3	3	3
ŠOJA	3	3	3	3
SIVA VRANA	3	3	3	3

A: Uspešnost doseganja ciljev glede populacije
B: Uspešnost doseganja ciljev glede okolja
C: Usklajevanje populacij divjadi z njenim življenjskim okoljem
D: Uspešnost doseganja ciljev glede medvrstnih odnosov
*1: zelo neuspešno– manj kot 25 % ciljnega stanja; 2: neuspešno– manj kot 50 % ciljnega stanja; 3: uspešno– več kot 50 % ciljnega stanja; 4: zelo uspešno– več kot 75 % ciljnega stanja; *: cilj ni relevanten*

5.3 Presoja ustreznosti prejšnjega načrta

Presojo ustreznosti prejšnjega načrta smo opravili na osnovi postavljenih ciljev in stanja populacij divjadi in njihovega življenjskega okolja. Pri kazalnikih stanja smo upoštevali

predvsem višino in sestavo doseganja oziroma preseganja načrtovanih ukrepov, zdravstveno stanje divjadi, medvrstne odnose, stanje in spremembe v življenjskem okolju divjadi ter vplive divjadi na njeno življenjsko okolje. Pri vplivih divjadi na njeno življenjsko okolje smo se osredotočili predvsem na škode na lovnih površinah in objedenost gozdnega mladja.

Smatramo, da so bili cilji, usmeritve in ukrepi v prejšnjem načrtu pri večini vrst zastavljeni dobro, razen pri jelenjadi, ker so bili postavljeni premalo ambiciozno. Ustreznost načrta smo pri srnjadi in gamsu ocenili kot zelo uspešno, saj smo uspeli številčno ohraniti populacijo srnjadi in ne povečati številčnosti gamsa. Pri gamsu je tudi kazalnik gamsjih garij zelo ugoden. Zelo dobro smo ocenili tudi ustreznost upravljanje z damjakom, predvsem glede cilja in usmeritve za odstranitev damjaka iz narave. Pri ostalih okoljsko problematičnih vrstah kot sta divji prašič in jelenjad smo na podlagi načrta ustavili naraščanje številčnosti tudi glede na postavljene cilje, usmeritve in ukrepe.

Pri ukrepih v okolju je bil izveden zelo majhen obseg glede na možnosti in potrebe v okolju, ki bi prispevale k boljšemu stanju predvsem male poljske divjadi. Večina ukrepov, ki bi lahko prispevali k boljšemu stanju teh vrst je v pristojnosti drugih dejavnosti, na katere pa načrti upravljanja z divjadjo nimajo vpliva.

Preglednica 9: Presoja ustreznosti načrta za obdobje 2011–2020

V POPULACIJAH DIVJADI	CILJI	USMERITVE	UKREPI
SRNA	3	4	4
NAVADNI JELEN	3	4	2
DAMJAK	4	4	3
GAMS	4	3	4
ALPSKI KOZOROG	*	*	*
MUFLON	3	3	3
DIVJI PRAŠIČ	3	4	2
ŠAKAL	*	*	*
LISICA	4	3	3
JAZBEC	3	3	3
KUNA ZLATICA	3	3	3
KUNA BELICA	4	3	3
ALPSKI SVIZEC	*	*	*
PIŽMOVKA	*	*	*
POLJSKI ZAJEC	3	3	2
NUTRIJA	*	*	*
NAVADNI POLH	*	*	*
RAKUNASTI PES	*	*	*
FAZAN	3	3	3
POLJSKA JEREBICA	*	*	*
RACA MLAKARICA	3	3	2
SRAKA	3	3	3
ŠOJA	3	3	3
SIVA VRANA	3	3	3
V OKOLJU	**4**	**4**	**3**
V ODNOSU OKOLJE–DIVJAD	**3**	**3**	**2**

*1: zelo neuspešno –manj kot 25 % ciljnega stanja; 2: neuspešno –manj kot 50 % ciljnega stanja; 3: uspešno –več kot 50 % ciljnega stanja; 4: zelo uspešno –več kot 75 % ciljnega stanja; *: cilj ni relevanten*

5.4 Glavne prednosti in problemi upravljanja divjadi in njenega življenjskega okolja

Pri upravljanju s populacijami divjadi v preteklem ureditvenem obdobju smo na podlagi kazalnikov ter opravljene analize SWOT (delavnica z deležniki) določili:

Prednosti

- dobro načrtovanje in izvedba načrtov
- ohranjanje biotske raznovrstnosti in ugodno stanje populacij divjadi

Dobro načrtovanje ter izvedba načrtov

Načrtovanje temelji na podrobnem analitičnem delu, ki je podkrepljeno s statističnimi metodami. Poglavja so vsebinsko bogata in dajejo lovskim organizacijam kot ostalim uporabnikom ključne informacije za izvedbo ukrepov. Načrtovani ukrepi so rezultat kazalnikov stanja v populacijah. Načrti niso togi in dopuščajo možnost vgradnje novih spoznanj ter so prilagodljivi in dopuščajo spremembe.

Ohranjanje biotske raznovrstnosti in ugodno stanje populacij divjadi

V LUO najdemo vse živalske vrste, ki so opredeljene kot divjad. Večina populacij je stabilnih, gostote in njihova prostorska razporeditev se ohranjajo. Vrstna pestrost je posledica reliefno vegetacijskih značilnosti, zaradi česar najdemo v območju vrste visokogorja kot nižinske vrste. Z načrtnim upravljanjem ohranjamo medvrstna razmerja kot se razvijajo v klimaksnih sistemih.

Problemi v povezavi s stanjem populacij:

- naraščajoča številčnost jelenjadi in njeno prostorsko širjenje (v območja brez prisotnosti)
- lokalno kritična številčnost divjega prašiča
- neustrezna razporeditev krmišč

Naraščajoča številčnost jelenjadi in njeno prostorsko širjenje

Populacija jelenjadi bo tudi v prihodnje v LUO eden izmed največjih problemov, kljub temu da s populacijo intenzivno gospodarimo in smo mogoče vsaj ustavili njen nadaljnji številčni vzpon. Problem jelenjadi je povezan z njenim življenjskim okoljem, ki je za jelenjad vedno bolj ugodno. Procesi zaraščanja krajine se nadaljujejo, mladi gozdovi preraščajo v starejše razvojne faze, ki so vedno ustreznejši jelenov habitat. Poseben problem predstavlja sicer postopna širitev jelenjadi v območja, kjer je ne želimo imeti.

Lokalno še vedno velika številčnost divjega prašiča

Čeprav smo populacijo divjega prašiča v LUO precej zmanjšali, bo ta lokalno še vedno predstavljala problem tudi v prihodnje. Mestoma v zahodnem delu LUO je populacija še vedno zelo številčna in ob ugodnih razmerah v naravi številčno močno poraste, kar se odraža nato v velikih škodah v okolju, predvsem na kmetijskih površinah.

Neustrezna razporeditev krmišč

Lociranje krmišč je skoraj v celoti prepuščeno loviščem, tako da ponekod prihaja do neželene koncentracije prašičev predvsem v bližini kmetijskih krmišč. Kataster krmišč bi

bilo treba preveriti tudi glede prostorske porazdelitve krmišč in ne samo glede predpisanega števila krmišč.

Skladno z naravovarstvenimi smernicami (priloga 1) veljajo omejitve postavljanja lovskotehniških objektov (z izjemo lovskih stez) po posameznih zvrsteh naravnih vrednot in po posameznih upravljavskih conah Natura 2000. Objektov se ne postavlja:

- Na drevesa naj se ne postavlja lovskih prež oz. drugih lovskih objektov. Lovski objekti naj bodo od zunanjega tlorisa drevesnih krošenj oddaljeni vsaj 5 m (glej preglednico 2 v prilogi 1).
- Na geološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. prež, krmišč, solnic, itd.)
- Na naravne vrednote in točkovne geomorfološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, solnic, krmišč, itd.).
- Na naravne vrednote oz. na razdalji vsaj 50 m od naravnih vodnih virov naj se ne postavlja lovskih objektov. Morebitne obstoječe solnice in krmišča naj se z naravnih vrednot postopoma odstrani oz. prestavi na ustrezno razdaljo od vodnega vira.
- Na naravne vrednote oz. vsaj 50 m od vodotokov naj se ne postavlja krmišč in solnic.

Lovske objekte, ki ne ustrezajo navedenim lokacijskim omejitvam, je potrebno odstraniti oz. prestaviti do konca veljavnosti pričujočega načrta.

Problemi, ki izhajajo iz stanja življenjskega okolja divjadi:

- motnje in nemir v okolju ter podnebne spremembe
- habitatne razmere
- težave upravljavcev lovišč pri izvajanju ukrepov
- pritiski iz družbenega okolja

Motnje in nemir v okolju ter podnebne spremembe

Motnje v življenjskem okolju povzročene z najrazličnejšimi oblikami rekreacije (pohodništvo, nabiralništvo, vožnja v naravnem okolju, spuščanje psov …) so glavni problem, ki izhaja iz stanja življenjskega okolja. Zaradi motenj so se spremenili vedenjski vzorci divjadi. Aktivnosti se premikajo v temni del dneva, spreminjajo se prostorske razporeditve, živali so pod večjim stresom. Prihaja do povečanih obremenitev okolja kot živali. Zaradi motenj je otežen lov ter s tem uresničevanje nekaterih postavljenih ciljev (npr. zmanjšanje številčnosti jelenjadi in divjih prašičev)

Habitatne razmere

Kvaliteta življenjskega okolja je odvisna od prehranskih in bivalnih razmer. Gozdovi oz. njihove mlajše razvojne faze so tiste, ki zagotavljajo divjadi optimalne pogoje. V večjem delu LUO se še vedno srečujemo z mankom mladovij glede na postavljene gozdnogojitvene cilje. Intenziteta sečenj, ki niso posledica ujm oz. podlubnikov, je majhna. V kmetijski krajini izginja posamično drevje in grmovje, obmejki, gozdni rob se krajša izvajajo se krčitve gozdov v kmetijske namene. Po drugi strani se nadaljujeta proces zaraščanja kmetijske krajine in prerast sestojev v starejše faze, ki pa so ustrezen habitat za nekatere vrste, kot je jelenjad in pripomore k širjenju in številčnosti vrste.

Težave upravljavcev lovišč pri izvajanju ukrepov

Upravljavci lovišč dostikrat niso v stanju izvajati načrtovane ukrepe, predvsem v populacijah divjadi, pa tudi v okolju. Problem je v kadrovski podhranjenosti lovišč, pa tudi glede notranje organiziranosti, ki otežuje izvajanje lova. Iz analize tudi izhaja bojazen, da se ukrepi prilagajajo zmožnosti upravljavcev.

Pritiski iz družbenega okolja

Na samo izvajanje lova v najširšem smislu pa se v zadnjem času povečujejo tudi pritiski raznih drugih, tudi nevladnih organizacij.

Problemi zaradi vplivov divjadi na okolje:

- objedenost gozdnega mladja,
- drugi neželeni vplivi na gozd
- škode v kmetijstvu

Objedenost gozdnega mladja

Kljub temu, da popisi objedenosti gozdnega mladja v TRI LUO kažejo dokaj ugodno stanje, moramo objedenost mladja meniti kot problem. Problem mogoče ni toliko v skupni stopnji objedenosti, nastane pa problem npr., pri plemenitih listavcih, ki so močno objedeni, problem je tudi v njihovi preraščenosti in sploh pojavljanje teh vrst v mladovjih.

Drugi neželeni vplivi na gozd

V zimah z dolgotrajnejšo in debelo snežno odejo se v goščah, v letvenjakih in drogovnjakih pojavijo poškodbe debel nekaterih drevesnih vrst zaradi obgrizanja (smreka, jelka, jesen). Poškodbe so trajne in dolgoročno razvrednotijo sestoje, zaradi česar so tudi problematične.

Škode v kmetijstvu

V predelih večjih gostot divjega prašiča to je južnem delu LUO se srečujemo z znatnimi škodami na travinju kot njivskih površinah (koruza). Problematika je lokalno omejena in je vezana zgolj na nekaj lovišč.

Za učinkovito reševanje problematike bo treba v prihodnje spremljati vse dosedanje kazalnike v populacijah divjadi, kazalnike okolja ter kazalnike usklajenosti z življenjskim okoljem. Obstoječim kazalnikom bi bilo smiselno priključiti metode s katerimi bi bilo moč določiti absolutne vrednosti oz. številčnost jelenjadi kot najbolj konfliktne vrste (npr. štetje kupčkov iztrebkov).

Popis objedenosti gozdnega mladja je pomemben kazalnik usklajenosti z življenjskim okoljem. Podatki popisa nam nudijo informacije o stopnjah in trendih objedenosti, o drevesni sestavi, preraščanju, pomladitvenem potencialu … Kljub številnim podatkom pa s popisom še vedno ne dobimo odgovora, kakšna je še sprejemljiva stopnja objedenosti. Podatkom o stopnjah objedenosti bi bilo potrebno priključiti še metodo s katero bi za vse sestoje določili stopnjo ogroženosti gozdnogojitvenih ciljev. Visoke stopnje objedenosti bi bile v določenih primerih lahko celo sprejemljive, nasprotno pa so že nizke stopnje lahko problematične. Pomembno je, da so ukrepi usklajeni z zastavljenimi cilji.

6. TEMELJNI VIDIKI UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

Upravljavski vidik (30 %)

Upravljanje zagotavlja trajnostno ohranjanje vitalnih populacij vseh avtohtonih vrst divjadi in njihovih habitatov. Izvajanje upravljavskih ukrepov je poleg tega usmerjeno predvsem v zmanjševanje ali preprečevanje nastajanja neželenih vplivov v okolju. Sooblikovanje življenjskega prostora divjadi ima pozitivne učinke tudi na druge prostoživeče živalske in rastlinske vrste. Z upravljavskega vidika bo treba posebno pozornost nameniti dvema okoljsko problematičnima vrstama, in sicer divjemu prašiču in jelenjadi. Ukrepe in upravljanje bo treba zastaviti tako, da se bodo cilji upravljanja s tema dvema vrstama v kar največji meri uresničevali. Z upravljavskega vidika je zanimiv tudi gams, katerega populacijo nasprotno želimo okrepiti, saj je vrsta med najbolj lovno interesantnimi. Poseben upravljavski vidik namenjamo tudi mali divjadi, saj jo želimo tako ohraniti, kakor tudi revitalizirati posamezne vrste (jerebica).

Naravovarstveni vidik (20 %)

Trajnostno upravljanje s populacijami divjadi zagotavlja ohranjanje biotske raznovrstnosti. To pomeni tako gensko, kot vrstno in ekosistemsko raznovrstnost ter vse vplive in ekološke vloge divjadi. Biodiverziteto bomo lahko ohranjali tudi pri velikih zvereh, tako, da jim bomo z upravljanjem parkljarjev zagotovili zadostno prehransko bazo. S kontrolo plenilnih vrst bomo ohranjali velikega petelina (Trnovski gozd). Z ukrepi v okolju bo treba izboljševati tudi habitate zavarovanih rastlinskih in živalskih vrst (vzdrževanje košenic in grmišč).

Izvajanje lovsko–čuvajske službe in stalna prisotnost lovcev v prostoru je pomoč pri naravovarstvenem nadzoru.

Vidik nepotrošne rabe divjadi (15 %)

Nepotrošna raba prostoživečih živali in rastlin nudi številne priložnosti za učinkovitejše varstvo narave, ob tem pa tudi za razvoj pomembnih dodatnih virov dohodka za lokalne skupnosti ter spreminja razmere znotraj turističnega sektorja. V LUO je lovni turizem še malo razvit, s ciljem povečevanja številčnosti gamsa kot zelo zanimivo lovno vrsto, bomo povečali vidik nepotrošne rabe. Podobno velja tudi za opazovanje velikih zveri, ki je na območju LUO še popolnoma nerazvito. Potencial tega vidika je še vedno zelo malo izkoriščen in ima še velike možnosti za razvoj.

Družbeno-ekonomski vidik (15 %)

Lov in udejstvovanje v lovstvu predstavlja za več kot 20.000 nepoklicnih lovcev način kakovostnega preživljanja prostega časa. S tem se ohranja tudi lovsko izročilo, ki je pomemben del kulturne dediščine v Sloveniji.

Optimalna trajnostna raba divjadi z lovom prinaša neposredne dohodke od prodane divjačine in trofejnega lova ter posredne dohodke od ostalih lovskih dejavnosti. V lokalnem okolju prispeva k razvoju turizma in infrastrukture, vezane na lov. Pridobivanje divjačine predstavlja ekološko neoporečno lokalno pridelavo mesa in povečuje prehransko samooskrbo RS. Zagotavlja lokalna delovna mesta,

ohranjanja kulturno krajino z ukrepi za izboljšanje habitatov in posegi v populacije divjadi z namenom preprečevanja škod.

Izobraževalni vidik (10 %)

Strokovna predstavitev značilnosti in upravljanja divjadi ter njenega življenjskega okolja, organiziranosti lovstva ipd. kot pristop k ozaveščanju (in s tem tudi ohranjanju narave) različnih javnosti:

- predšolski in osnovnošolski otroci, dijaki in študentje;
- različne zainteresirane skupine javnosti;
- strokovna javnost, npr. lovci in lovski čuvaji; visokošolske ustanove s tega področja in
- tuja zainteresirana laična in strokovna javnost, ki nam priznava uspešnost upravljanja s populacijami divjadi in zavarovanih vrst na številnih področjih.

Znanstveno-raziskovalni vidik (10 %)

Upravljavske odločitve temeljijo na rezultatih proučevanja in spremljanja populacij vrst divjadi in njihovih habitatov. Raziskave tako ključno prispevajo k ohranjanju populacij divjadi in sobivanju med ljudmi in divjadjo ter imajo velik pomen za razvoj metod na tem področju. Območje LUO je vključeno v številne projekte proučevanja divjadi in velikih zveri. Predvsem v odnosih divjad proti velikim zverem, prilagojeno upravljanje, prehranske baze itd. je v LUO še velik potencial izrabe znanstveno upravljavskega vidika. Tudi lega LUO s sosednjo Italijo nudi velike možnosti meddržavnega sodelovanja. Kljub številnim poskusom to sodelovanje ni nikoli zaživelo v tej meri, da bi lahko govorili o usklajenem nastopanju pri upravljanju z divjadjo na obeh straneh meje.

Slika 70: Pomembnost posameznih vidikov v ZVK LUO

7. CILJI IN USMERITVE

7.1 Strateški cilji in prednostne naloge upravljanja divjadi ter njenega življenjskega okolja

7.1.1 Strateški cilji

- Ohranjanje vitalnih populacij vseh avtohtonih vrst divjadi in drugih prostoživečih živali ter njihovih habitatov. Poseben poudarek bo treba posvetiti vrstam, ki so manj vitalne, kakor je mala divjad, pa tudi nekateri parkljarji, na primer muflon, ki je močno pod vplivom velikih zveri. Pomembno je tudi zagotavljanje prehranskega vira za velike zveri (ris, volk); pri čemer je mišljena predvsem jelenjad, delno tudi muflon in sicer v velikih gozdnih masivih Nanosa, Hrušice, Trnovskega gozda, Idrijskih gozdov.

- Sooblikovanje življenjskega prostora divjadi in drugih prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst. Sooblikovanje življenjskega prostora je pomembno v gorskih masivih in strnjenih gozdovih Nanosa, Hrušice, Trnovskega gozda in Idrijskih gozdov s povečevanjem prehranske osnove predvsem za jelenjad, delno tudi srnjad in muflona. Pomembno je sooblikovanje življenjskega prostora za malo divjad v kmetijski krajini Goriške, Vipavske doline in v Goriških Brdih.

- Optimalna trajnostna raba vrst divjadi z lovom; poudarek je na vrstah avtohtone parkljaste divjadi, ki so prisotne v LUO.

- Zmanjševanje ali preprečevanje nastajanja neželenih vplivov v okolju:
    - zmanjševanje škod na kmetijskih površinah, predvsem po divjem prašiču, delno tudi po jelenjadi na Goriškem, Vipavski dolini in Goriških Brdih. Sicer cilj velja tudi za vsa območja LUO.
    - zmanjševanje vpliva rastlinojedov na območjih kjer je ogroženo naravno pomlajevanje se nanaša predvsem na jelenjad v vzhodnem delu LUO, delno tudi v Goriških Brdih in na Kolovratu, nekoliko manj v Idrijskih gozdovih.
    - preprečevanje škod na nelovnih površinah se nanaša predvsem na divjega prašiča predvsem na Goriškem, kjer so škode na nelovnih površinah največje. Sicer velja preprečevanje škod na nelovnih površinah v manjši meri tudi na vsem ostalem območju LUO.

- Omejevanje prostorske razširjenosti in številčnosti invazivnih ter drugih tujerodnih vrst (nutrija, pižmovka).

7.1.2 Prednostne naloge

Prednostne naloge, ki se v prihodnjem desetletju predvidevajo z namenom povečanja uspešnosti upravljanja in reševanja ključnih problemov gospodarjenja z divjadjo so:

- Monitoring in spremljanje vpliva velikih zveri na gospodarjenje s parkljasto divjadjo;
- izboljšanje habitatov za malo poljsko divjad v Vipavski dolini;
- projekt vlaganja poljske jerebice v Vipavski dolini;
- priprava smernic za izboljšanje upravljanja in reševanja konfliktov z divjadjo na nelovnih površinah.
- V pripravi je projekt CRP, v okviru katerega se bo metoda popisa objedenosti gozdnega mladja revidirala.
- Uvedba metode spremljanja ogroženosti gozdnogojitvenih ciljev zaradi objedanja gozdnega mladja od rastlinojede parkljaste divjadi.
- Uvedba metode neposrednega ugotavljanja številčnosti in sestave populacij parkljaste divjadi s pomočjo fotopasti in štetja kupčkov iztrebkov.
- Natančnejša opredelitev in popis rukališč ter drugih območij pomembnih za divjad (gnezdišča, brlogi, mirne cone, ekocelice) v LUO.

7.2 Cilji in usmeritve za posamezne vrste divjadi

V nadaljevanju so opredeljeni operativni cilji upravljanja populacij vrst. Operativni cilji so »vmesni« cilji, na katere z upravljavskimi ukrepi neposredno vplivamo in preko njih dosegamo končne cilje.

7.2.1 Evropska srna

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti in prostorske razporeditve v LUO. Lokalno ob povečani številčnosti (npr. Vipavska dolina) tudi zmanjševanje številčnosti.
- Vzdrževanje trenutne spolne in starostne strukture.
- Višina odvzema se ohranja na sedanjem nivoju z namenom ohranjanja številčnosti srnjadi in njene sedanje prostorske razporeditve. Lokalno je lahko višina odvzema tudi višja od dosedanjega poprečja, kar se lahko zgodi v primeru pojava škod na kmetijskih površinah, pa tudi ob siceršnjem lokalnem povečanju številčnosti srnjadi (npr. Vipavska dolina).

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Starostno–spolni razredi

S pričujočim načrtom pri evropski srni (dalje: srnjad) za potrebe načrtovanja pri moškem spolu združujemo starostna razreda mladiči in lanščaki v enoten razred, pri ženskem spolu pa mladice in srne 2+ (dalje: srne) v enoten razred. Taka združitev je smiselna tako zaradi iste/podobne biološke/razmnoževalne vloge mladičev in lanščakov oz. mladic in srn, kakor tudi zaradi poenostavitve ter večje prožnosti pri načrtovanju upravljanja srnjadi oz. pri realizaciji načrtovanega odvzema.

Preglednica 10: Starostno–spolni razredi pri srni

razred po Pravilniku	združen razred
moški spol	
mladiči lanščaki	mladiči M in lanščaki
srnjaki 2+	srnjaki 2+
ženski spol	
mladiči	mladiči Ž
mladice srne 2+	mladice in srne 2+

Ne glede na enoten/združen razred mladiči M in lanščaki oz. mladice in srne se ob kategorizaciji ločeno evidentira mladiče, enoletne živali in osebke starosti 2+ obeh spolov.

Struktura odvzema po starostno–spolnih razredih

Struktura načrtovanega odvzema je prikazana v spodnji preglednici. Minimalni intervali vrednosti deležev v posameznih starostno–spolnih razredih dopuščajo možnost usmerjanja populacije proti želeni starostno–spolni strukturi. V primeru zaznavanja (na podlagi preteklega odvzema) izrazito porušene strukture populacije lahko struktura odvzema odstopa od predpisane, vendar le na ravni posameznih načrtovalskih enot (znotraj LUO) ali lovišč.

Preglednica 11: Delež (%) starostno–spolnih razredov v odvzemu

moški spol	
mladiči M in lanščaki	25–30
srnjaki 2+	20–25
ženski spol	
mladiči Ž	15–20
mladice in srne 2+	30–35

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Preglednica 12: Dopustna odstopanja (%) od načrtovanega števila v posameznem razredu in skupno

moški spol	
mladiči M in lanščaki	±20
srnjaki 2+	±20
ženski spol	
mladiči Ž	±20
mladice in srne 2+	±20
SKUPAJ	±20

V primeru, da dopustno odstopanje –20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 10 osebkov, dopustno odstopanje navzdol znaša 10 osebkov. V primeru, da dopustno odstopanje –20 % od načrtovane višine odvzema posameznega starostno–spolnega razreda pomeni manj kot 3 osebke, dopustno odstopanje navzdol za posamezen starostno-spolni razred znaša 3 osebke.

Vezava odstrela srn in mladic na odstrel srnjakov 2+

Zaradi zagotavljanja ustreznega spolnega razmerja pri odrasli/reproduktivni srnjadi mora v posameznem lovišču, kjer načrtovani odvzem znaša enako ali več kot 1 osebek/100 ha/leto, višina odstrela srn in mladic (združen razred) znašati vsaj 120 % višine odstrela srnjakov 2+. V loviščih, kjer načrtovani odvzem znaša manj kot 1 osebek/100 ha/leto, te vezave ni. V primeru, da bi zagotavljanje predpisane višine vezave pomenilo preseganje dopustnih odstopanj odvzema srn in mladic, navedene vezave ni treba dosegati (dopustna odstopanja so nadrejeno pravilo).

Prilagoditve upravljanja srnjadi na območjih redne prisotnosti volka/risa/šakala se nanašajo na: (i) načrtovano višino odvzema, (ii) dopustna odstopanja realizacije odvzema v posameznih starostno–spolnih razredih in skupno, (iii) vezavo odstrela srn in mladic na odstrel srnjakov 2+.

Glede višine načrtovanega odvzema velja le splošno načelo, da se ob ugotovljenih izrazitih vplivih velikih zveri, ki imajo za posledico padajoč trend številčnosti srnjadi (in to ni skladno s ciljem upravljanja), lahko znižuje načrtovana višina odvzema. V primeru ocene, da je

populacija srnjadi lokalno ogrožena, je možno celo, da se odvzem srnjadi ne načrtuje (načrtuje se odvzem 0).

Način prilagoditve dopustnih odstopanj realizacije odvzema in vezave odstrela srn in mladic na odstrel srnjakov 2+ se razlikuje glede na gostoto srnjadi oz. načrtovano višino odvzema srnjadi. Tako ločimo tri območja prilagoditev:

1. Območja lovišč z zelo nizkim odvzemom (načrtovan povprečni letni odvzem do 1 osebek na 100 ha lovne površine);
2. Območja lovišč z zmerno nizkim odvzemom (načrtovan povprečni letni odvzem nad 1 do 2 osebka na 100 ha lovne površine);
3. Območja lovišč z višjim odvzemom (načrtovan povprečni letni odvzem nad 2 osebka na 100 ha lovne površine).

Lovišča z načrtovanim povprečnim letnim odvzemom **do 1 osebek na 100 ha lovne površine:**

- Dopustna odstopanja realizacije odvzema za vse razrede in skupaj znašajo –100 % in +20 %.
- Vezava odstrela srn in mladic z odstrelom srnjakov 2+ se na teh območjih ukine.

Lovišča z načrtovanim povprečnim letnim odvzemom **nad 1 do 2 osebka na 100 ha lovne površine:**

- Dopustna odstopanja realizacije odvzema za vse razrede in skupaj znašajo –40 % in +20 %.
- Vezava: višina odstrela srn in mladic znaša vsaj 60 % višine odstrela srnjakov 2+.

Lovišča z načrtovanim povprečnim letnim odvzemom **nad 2 osebka na 100 ha lovne površine:**

- Na teh območjih se kljub redni prisotnosti volka/risa/šakala upravljanje srnjadi načrtuje isto kot na območjih brez redne prisotnosti volka/risa/šakala.

Druge usmeritve

- Srnjad je dokaj enakomerno prostorsko porazdeljena, zato jo obravnavamo v okviru celotnega LUO.
- Vzdrževanje ugodnih okoljskih/habitatnih razmer z biomeliorativnimi ukrepi. To je predvsem zagotavljanje ustrezne prepletenosti gozda s travnatimi površinami, nadalje zadrževanje dolžine in kakovosti gozdnega roba ter vzdrževanje pašnih površin znotraj strnjenih gozdnih kompleksov.

7.2.2 Navadni jelen

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Jelenjad je v LUO še vedno neenakomerno porazdeljena, največje gostote so v vzhodnem delu LUO, kjer se pojavlja tudi problem pomlajevanja, tam bo potrebno gostote zmanjšati na raven, kjer bo omogočeno ustrezno pomlajevanje gozdnega mladja s preraščanjem vseh ciljnih drevesnih vrst, da se zmanjša obseg škod na kmetijskih površinah in prepreči prostorsko širjenje jelenjadi. (območje ZVK LUO v GGO Ljubljana in GGO Postojna). Odstranitev jelenjadi v območju neželene prisotnosti.
- Vzdrževanje trenutne spolne in starostne strukture.
- Preprečevanje širjenja populacije na območja neželene prisotnosti jelenjadi in sicer v smeri prti jugu v Vipavsko dolino in na zahod v Goriška Brda.
- Poudarek v prostorski porazdelitvi odvzema v LUO je na mestu največje gostote jelenjadi, to je na vzhodnem delu LUO. Nadalje je poudarek na odvzemu v območjih nezaželene prisotnosti. V osrednjem delu LUO se bomo morda znašli v situaciji, ko bo odvzem jelenjadi manjši, kakor je bil v preteklosti, to pa predvsem zaradi vpliva volkov na jelenjad v zadnjih nekaj letih.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Conacija prostora

Za potrebe upravljanja jelenjadi in optimalno doseganje upravljavskih ciljev prostor (lovišča) uvrščamo v tri kategorije:

- **osrednje območje** populacije jelenjadi,
- **robno območje** populacije jelenjadi,
- **območje neželene prisotnosti** jelenjadi.

Osrednje območje populacije jelenjadi obsega lovišča, kjer je (skoraj) v celoti primeren habitat za jelenjad, vrsta lovišče poseljuje v (relativno) večjih gostotah, populacija pa ima izgrajeno starostno–spolno strukturo. Medletna in medsezonska variabilnost gostote jelenjadi v teh loviščih je razmeroma majhna. V tem območju je mogoče trajnostno upravljanje z jelenjadjo skladno s kazalniki stanja populacije in uspešnosti upravljanja ter skladno z usmeritvami za posamezne deleže starostno–spolnih razredov v načrtovanem odvzemu (glej preglednico 5).

Robno območje populacije jelenjadi obsega lovišča, v katerih je habitat manj primeren za jelenjad oz. je primeren le v delu lovišča. Za lovišča robnega dela je značilna manjša gostota jelenjadi, poselitev le dela lovišča in/ali večja medletna oz. medsezonska nihanja v gostoti jelenjadi. Robno območje ni v celoti namenjeno trajni poselitvi z jelenjadjo, dopušča pa delno poseljenost oz. poseljenost v določenih obdobjih leta. Zaradi manj primernih oz. neprimernih habitatov poselitev določenih delov lovišča z jelenjadjo ni zaželena. Poleg tega predstavlja robno območje tudi območje, ki preprečuje nadaljnje prostorsko širjenje jelenjadi. Za lovišča robnega območja velja poenostavljeni model upravljanja. Odvzem se načrtuje skupno za več lovišč na ravni načrtovalske enote in ne po posameznih loviščih. Lovišča robnega območja lahko lovijo jelenjad številčno neomejeno in v določenem razmerju vso jelenjad, ki jo je mogoče odstreliti. Pri tem je odstrel telet, junic, lanščakov in košut 2+ (dalje košute) neomejen. Odstrel jelena 2+ je možen ob predhodnem odstrelu 1–3 osebkov mulaste jelenjadi (telet, junic, košut; odvisno od gostote populacije, spolnega

razmerja v populaciji in ciljev upravljanja), med katerimi mora biti najmanj ena junica ali košuta. Obvezen odstrel mulaste jelenjadi se lahko izvede pred odstrelom jelena 2+ (predhodno), lahko pa tudi naknadno. V slednjem primeru se do odstrela predpisanega števila osebkov mulaste jelenjadi zadrži odstrel naslednjega jelena 2+.

Območje neželene prisotnosti jelenjadi obsega lovišča z izrazito kmetijsko in/ali urbano krajino. To je hkrati območje, kjer jelenjad ni prisotna, ali pa je prisotna le občasno oz. v zelo nizkih gostotah. Upravljavski cilj v tem območju pa je v vsakem primeru odsotnost jelenjadi. Odstrel telet, junic, lanščakov in košut je neomejen. Odstrel jelena 2+ je možen ob odstrelu 1–3 osebkov mulaste jelenjadi (telet, junic, košut), od tega vsaj ene junice ali košute. Obvezen odstrel mulaste jelenjadi se lahko izvede pred odstrelom jelena 2+ (predhodno), lahko pa tudi naknadno. V slednjem primeru se do odstrela predpisanega števila osebkov mulaste jelenjadi zadrži odstrel naslednjega jelena 2+. V loviščih, kjer se jelenjad pojavlja na novo, je odvzem jelenjadi vseh starostno-spolnih razredov neomejen do odstrela 5 jelenov 2+ v zadnjem 10-letnem obdobju, nato se uvede zgoraj naveden sistem upravljanja. Na območjih, kjer nastajajo pogoste dokazljive škode po jelenjadi, se z dvoletnimi načrti LUO lahko dovoli neomejen odstrel jelenjadi vseh starostno-spolnih razredov. Neomejen odstrel velja tudi v primerih osebkov, pobeglih iz obor.

Uvrstitev lovišč v osrednje, robno in območje neželene prisotnosti jelenjadi se izvede v dvoletnih načrtih LUO in torej velja dve leti.

Starostno–spolni razredi

S pričujočim načrtom združujemo starostne razrede jelenov 5–9 in jelenov 10+ v enoten razred odraslih jelenov 5+ (preglednica 4). V določenih okoliščinah (npr. kjer je cilj nižanje številčnosti ali preprečevanje širjenja jelenjadi) je možno tudi združevanje jelenov v enoten razred 2+. Za razliko od dosedanje rabe združujemo tudi teleta po spolu (M+Ž).

Preglednica 13: Starostno–spolni razredi pri navadnem jelenu

razred po Pravilniku		združen razred
	moški spol	
teleta		teleta M+Ž
lanščaki		lanščaki
jeleni 2–4		jeleni 2–4
jeleni 5–9 jeleni 10+		jeleni 5+
	ženski spol	
teleta		teleta M+Ž
junice		junice
košute 2+		košute 2+

Ne glede na združen razred telet obeh spolov se ob odvzemu ugotavlja in evidentira tudi spol telet.

Struktura odvzema po starostno–spolnih razredih

Odvzem v prikazani strukturi se načrtuje na ravni LUO in na ravni lovišč osrednjega območja populacije jelenjadi.

Preglednica 14: Delež (%) starostno–spolnih razredov v odvzemu

starostni razred	moški spol	ženski spol
0+	30–40	
1+	5–15	min 10
2–4	10–20	20–30
5+	max 10	

V primerih načrtnega zmanjševanja številčnosti jelenjadi in/ali spolnega razmerja ki je v (sub) populaciji močneje v korist košut naj se načrtovani delež košut v odvzemu približuje 30 %, obenem pa naj se zmanjša delež telet in jelenov 2+ v odvzemu.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Preglednica 15: Dopustna odstopanja (%) od načrtovanega števila v posameznem razredu in skupno

starostni razred	moški spol	ženski spol
0+	-15, +50	
1+	–20, +70	–20, +70
2–4	–100, +35	±15, +50
5+	–100, +35	
SKUPAJ	-15, +50	

V primeru, da dopustno odstopanje –15 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 3 osebke, dopustno odstopanje navzdol znaša 3 osebke. V primeru, da dopustno odstopanje –20 % od načrtovane višine odvzema lanščakov ali odvzema junic oz. –15 % od načrtovane višine odvzema telet ali odvzema košut pomeni manj kot 1 osebek, dopustno odstopanje navzdol za navedene starostno–spolne razrede znaša 1 osebek.

Prilagoditve upravljanja jelenjadi na območjih redne prisotnosti volka se nanašajo na: (i) načrtovan delež košut 2+ v odvzemu, (ii) upoštevanje jelenov 5+ pri realizaciji odvzema in sicer na način:

- Načrtovani odvzem košut predstavlja največ 25 % vsega načrtovanega odvzema jelenjadi.
- Uplenitev jelena 5+ s strani volka ne vpliva na možnost odstrela jelena. To pomeni, da se dopustno odstopanje realizacije razreda jelenov 5+ dvigne za toliko kot znaša število evidentiranih izgub po volku v tem razredu.

Druge usmeritve

- V območjih neželene prisotnosti jelenjadi je treba težiti k popolnemu odvzemu jelenjadi brez upoštevanja spolne in starostne strukture. Načrt odvzema v tem območju je le okviren. V območju neželene prisotnosti jelenjadi ne veljajo odstopanja, ki so predpisana za osrednje in robno območje jelenjadi. Težiti je treba k temu, da se okvirni načrt odvzema v teh loviščih doseže, lahko pa se ga neomejeno preseže. Zaželena je čimprejšnja realizacija letnega načrta lovišča.
- Vzdrževanje pašnih površin zlasti na območju strnjenih kompleksov gozdov ter povečanje površine mladovij z uravnoteženjem razmerja razvojnih faz v LUO.

7.2.3 Damjak

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Popolna izločitev osebkov, ki izvirajo iz obor.
- Doseljevanje damjaka zunaj območij Natura 2000 je mogoče z ustrezno presojo tveganja za naravo (le-ta je urejena s Pravilnikom o izvedbi presoje tveganja za naravo in o pridobitvi pooblastila; Ur. l. RS, št. 43/2002). Na območjih Natura 2000 pa sta naseljevanje in doseljevanje prepovedana z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18)..

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Starostno–spolni razredi

Skladno z združevanjem razredov pri navadnem jelenu tudi pri damjaku združujemo jelene starostnih razredov 5–8 in 9+ v enoten razred odraslih jelenov 5+ in teleta obeh spolov v enoten razred telet.

Preglednica 16: Starostno–spolni razredi pri damjaku

razred po Pravilniku	združen razred
moški spol	
teleta	teleta M+Ž
lanščaki	lanščaki
jeleni 2–4	jeleni 2–4
jeleni 5–8 jeleni 9+	jeleni 5+
ženski spol	
teleta	teleta M+Ž
junice	junice
košute 2+	košute 2+

Ne glede na združen razred telet obeh spolov se ob odvzemu ugotavlja in evidentira tudi spol telet.

Načrtovanje strukture odvzema in dopustna odstopanja

Posamezni osebki, ki se priložnostno pojavijo v celotnem območju ZVK LUO, niso predmet trajnostnega upravljanja z vrsto in jih je kot take v teh loviščih treba odstreliti skladno z lovno dobo in drugimi določili predmetne zakonodaje. Odvzem navzgor ni omejen, možen pa je kakršen koli režim upravljanja, ki najbolj učinkovito zagotavlja dosego tega cilja.

Druge usmeritve

- Prostorski okvir obravnave je celoten LUO.
- Odvzem damjakov je treba izvesti v skladu z lovnimi dobami in določili 8. odstavka 50. čl. ZDlov–1. Upoštevajo se usmeritve iz Naravovarstvenih smernic (priloga 1).

7.2.4 Gams

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti ter rahlo povečevanje številčnosti, oziroma ohranjanje prostorske razporeditve obstoječih skupin in njihove številčnosti.
- Medsebojno povezovanje obstoječih skupin.
- Ohranjanje spolne in starostne strukture.
- Gams v območju ni enakomerno zastopan, zato smo območje razdelili na štiri načrtovalsko zaokrožene enote: osrednje območje gamsa, Goriško robno območje, Logaško robno območje in Nanoško območje. Načrtovalska območja se določijo v dvoletnih načrtih.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Starostno–spolni razredi

S pričujočim načrtom bistveno poenostavljamo starostne razrede gamsov za potrebe lovsko upravljavskega načrtovanja. Pri obeh spolih osebke starosti 0+, 1+ in 2+ združujemo v razred mladih (mladi kozli, mlade koze) in osebke dosedanjih razredov 3– do 7–letni (pri kozah 3– do 10–letni) in 8+ letni (pri kozah 11+ letne) v enoten razred starejših (starejši kozli, starejše koze).

Preglednica 17: Starostno–spolni razredi pri gamsu

razred po Pravilniku	združen razred
moški spol	
kozliči kozli 1–letni kozli 2–letni	mladi kozli (0+,1+, 2+)
kozli 3– do 7–letni kozli 8– in večletni	starejši kozli (3– in večletni)
ženski spol	
kozice koze 1–letne koze 2–letne	mlade koze (0+,1+, 2+)
koze 3– do 10–letne koze 11– in večletne	starejše koze (3– in večletne)

Struktura odvzema po starostno–spolnih razredih

Ločujemo strukturo za velike populacije in manjše populacije oz. skupine gamsov. Pri manjših populacijah oz. skupinah manj (primerjalno z velikimi populacijami) posegamo med starejše (reproduktivne) živali.

Za lovišča z izjemno prisotnostjo gamsov, kjer se pojavljajo neželeni vplivi (ovirano pomlajevanje gozda) se lahko dovoljuje neomejen odvzem gamsov ne glede na starost in spol, vendar v tekočem letu do največ enega kozla iz razreda starejših.

Preglednica 18: Delež (%) starostno–spolnih razredov v odvzemu

starostni razred	M (kozli)	Ž (koze)
mladi	25–30 (30–35*)	25–30 (30–35*)
starejši	20–25 (15–20*)	20–25 (15–20*)
skupaj	50	50

* struktura odvzema za manjše populacije/skupine gamsov

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Dopustno odstopanje pri realizaciji skupnega odvzema znaša ±20 %. Dopustno odstopanje (v obe smeri) je lahko tudi večje ob pojavu gamsjih bolezni (slepota, garjavost, bradavičavost) in z njimi povezane dinamike številčnosti gamsa. Odvzem v razredu starejših pri vsakem spolu posebej se lahko preseže za 10 %. V primeru, da dopustno odstopanje –20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 3 osebke, dopustno odstopanje navzdol znaša 3 osebke. V primeru, da dopustno odstopanje +20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 1 osebek, dopustno odstopanje navzgor znaša 1 osebek. V primeru, da dopustno odstopanje v razredu starejših +10 % (pri vsakem spolu posebej) pomeni manj kot 1 osebek, dopustno odstopanje navzgor znaša 1 osebek. Neizvršen odvzem v razredu starejših se lahko nadomesti z odvzemom v razredu mladih.

Prilagoditve upravljanja gamsa na območjih redne prisotnosti volka/risa se nanašajo na: (i) načrtovano višino odvzema, (ii) Dopustna odstopanja realizacije odvzema v posameznih starostno–spolnih razredih in skupno in sicer na način:

- Načrtovanje višine odvzema se prilagaja ocenam trendov populacije gamsa.
- Dopustno odstopanje realizacije skupnega odvzema se navzdol poveča na -30 %.

Druge usmeritve

- Ohranjanje pašnih površin in goličav znotraj večjih strnjenih gozdnih kompleksov.
- Vzpostavitev in vzdrževanje mirnih con, kakor smo jih definirali v prostorskem delu GGN.

7.2.5 Muflon

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti na območju prisotnosti – osrednje območje.
- Vzdrževanje trenutne spolne in starostne strukture.
- Postopna izločitev osebkov na območjih, kjer cilj upravljanja ni trajnostna raba vrste z lovom. To velja za vsa območja, ki niso opredeljena kot osrednja območja. Zimsko krmljenje na območjih, kjer je cilj upravljanja trajnostna raba vrste z lovom.
- Doseljevanje muflona zunaj območij Natura 2000 je mogoče z ustrezno presojo tveganja za naravo (le-ta je urejena s Pravilnikom o izvedbi presoje tveganja za naravo in o pridobitvi pooblastila; Ur. l. RS, št. 43/2002). Na območjih Natura 2000 pa sta naseljevanje in doseljevanje prepovedana z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18).

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Upoštevajo se usmeritve iz Naravovarstvenih smernic (Priloga 1)

Starostno–spolni razredi

S pričujočim načrtom poenostavljamo (združujemo) starostne razrede muflonov za potrebe lovsko upravljavskega načrtovanja. Pri obeh spolih osebke starosti 0+ in 1+ združujemo v razred mladih (mladi samci, mlade samice); pri ovnih združujemo tudi razreda 2–6 letnih in 7+ letnih ovnov v enoten razred ovni (preglednica 11).

Preglednica 19: Starostni in spolni razredi pri muflonu

razred po Pravilniku	združen razred
moški spol	
jagnjeta moškega spola	mladi samci (0+, 1+)
ovni 1–letni	
ovni 2– do 6–letni	ovni (2– in večletni)
ovni 7– in večletni	
ženski spol	
jagnjeta ženskega spola	mlade samice (0+, 1+)
ovce 1–letne	
ovce 2– in večletne	ovce (2– in večletne)

Struktura odvzema po starostno–spolnih razredih

Preglednica 20: Delež (%) starostno–spolnih razredov v odvzemu

starostni razred	M (ovni)	Ž (ovce)
mladi	25–30	25–30
2– in večletni	20–25	20–25
SKUPAJ	50	50

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Dopustno odstopanje pri realizaciji skupnega odvzema znaša ±20 %. Dopustno odstopanje (navzgor in navzdol) je lahko ob pojavu bolezni tudi večje. Odvzem v razredu starejših pri vsakem spolu posebej se lahko preseže za 10 %. V primeru, da dopustno odstopanje –20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 3 osebke, dopustno odstopanje navzdol znaša 3 osebke. V primeru, da dopustno odstopanje +20 % od načrtovane skupne višine odvzema pomeni manj kot 1 osebek, dopustno odstopanje navzgor znaša 1 osebek. V primeru, da dopustno odstopanje v razredu starejših +10 % (pri vsakem spolu posebej) pomeni manj kot 1 osebek, dopustno odstopanje navzgor znaša 1 osebek. Neizvršen odvzem v razredu starejših se lahko nadomesti z odvzemom v razredu mladih.

Navedena struktura odvzema po starostno–spolnih razredih, dopustna odstopanja in ostale usmeritve veljajo le v osrednjem območju muflona. Na območjih, kjer je cilj upravljanja lokalna izločitev vrste iz narave, odvzem navzgor ni omejen, možen pa je kakršen koli režim upravljanja, ki najbolj učinkovito zagotavlja dosego tega cilja.

Vpliv volka in risa na muflona je nepredvidljiv, lahko je tudi zelo velik in pomeni celo iztrebitev posameznih kolonij muflonov. Na območjih redne pristnosti volka/risa zato upravljanje muflona načrtujemo maksimalno sproščeno:

- Dopustna odstopanja realizacije odvzema za vse razrede in skupno so –100 % in +100 %, ob pogoju, da to ni v izrazitem nasprotju z drugimi lokalnimi cilji upravljanja muflona (npr. cilj popolna iztrebitev muflona).

Druge usmeritve
Doseljevanje muflona zunaj območij Natura 2000 je mogoče z ustrezno presojo tveganja za naravo (le-ta je urejena s Pravilnikom o izvedbi presoje tveganja za naravo in o pridobitvi pooblastila; Ur. l. RS, št. 43/2002). Na območjih Natura 2000 pa sta naseljevanje in doseljevanje prepovedana z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18).

Zaradi cilja upravljanja z muflonom, le tega v LUO obravnavamo v okviru načrtovalne enote, ki jo imenujemo osrednje območje. Vse ostalo območje v LUO je t. i. robno območje. Območja upravljanja z muflonom se določi z dvoletnimi načrti. Višino odvzema muflona planiramo samo osrednjem območju. V robnem območju se odstranjuje vse osebke ne glede na spol in starost, upoštevati je treba lovno dobo.

7.2.6 Divji prašič

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Zmanjšanje številčnosti.
- Preprečevanje prostorskega širjenja populacije iz osrednjega območja v robno območje.
- Uravnavanje spolne in starostne strukture populacije (predvsem dovolj velik odvzem samic).
- Zagotavljanje ustreznega števila privabljalnih in preprečevalnih krmišč, (v skladu z dvoletnimi načrti lovišč) ter ustrezno zalaganje krmišč v skladu z usmeritvami območnih načrtov LUO.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Starostni in spolni razredi

Preglednica 21: Starostni in spolni razredi pri divjem prašiču

razred po Pravilniku	Združen razred
moški spol	
mladiči/ozimci lanščaki merjasci	moški spol + ozimke
ženski spol	
mladiči/ozimke	moški spol + ozimke
lanščakinje svinje	lanščakinje in svinje

Zaradi velike variabilnosti v času poleganja divjih prašičev (prek celega leta) se lahko starostna kategorizacija vsake izločene živali opravi glede na določitev dejanske starosti (v mesecih) na podlagi pregleda razvojne stopnje in izraščenosti zobovja. Zaradi nezmožnosti prepoznavanja dejanske starosti živali, ki so na prehodu v višji starostni razred, pred samim odstrelom, se pri opredelitvi starostnega razreda v primeru dvoma presoja v smislu določitve nižjega starostnega razreda in sicer:

- osebki do ocenjenega 12. meseca starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot ozimci, pri čemer se pri mejnih primerih (ocenjena starost 12–13 mesecev) logično upošteva tudi datum prehoda 31. 3./1. 4.;
- osebki z oceno starosti od 13 do 24 mesecev starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot enoletne živali (lanščaki, lanščakinje);
- osebki z oceno starosti od 24 do 27 mesecev ter uplenjeni do 31. 3. tekočega leta se ne glede na dejansko starost ocenijo kot lanščaki/lanščakinje, s čimer se doseže primerljiva kategorizacija živali, ki so bile v istem letu poležene v zimskem, oziroma spomladanskem času.

Struktura odvzema po starostno–spolnih razredih

Preglednica 22: Delež (%) starostno–spolnih razredov v odvzemu

starostno–spolni razredi	delež (%)
moški spol + ozimke	max 80
lanščakinje + svinje	min 20

V primeru preseganja načrtovanega odvzema (realizacija nad 100 %) mora delež lanščakinj in svinj znašati najmanj 20 % načrtovanega (in ne realiziranega) odvzema.

Za lovišča, ki imajo načrtovan odvzem manjši ali enak 5 osebkov določilo o minimalnem deležu lanščakinj in svinj v odvzemu (20 %) ne velja.

Ostalo

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Odvzem vseh razredov divjega prašiča količinsko navzgor ni omejen, tako na nivoju LUO kot tudi po posameznih loviščih. Dopustno odstopanje načrtovanega skupnega odvzema navzdol znaša -30 %. V primeru, da -30 % pomeni manj kot 5 osebkov, dopustno odstopanje navzdol znaša 5 osebkov.

Če je na ravni LUO ali nižjih načrtovalskih enot (lovsko upravljavski bazeni, skupine lovišč) dosežen načrtovan delež odvzema lanščakinj in svinj (min 20 % načrtovanega skupnega odvzema), se šteje da je dosežen odvzem lanščakinj in svinj za vsa lovišča na ravni LUO oz. posamezne nižje načrtovalske enote.

Za lovišča, ki imajo načrtovan odvzem manjši ali enak 5 osebkov, načrtovane višine odvzema ni treba dosegati (odstopanje 100 %). Navzgor odvzem številčno ni omejen.

Druge usmeritve

Prašiča obravnavamo v treh načrtovalskih enotah v LUO. Prvo je osrednje območje, ki predstavlja populacijsko območje ene najgostejših populacij divjega prašiča v Sloveniji. Drugo je robno območje I, kjer je gostota prašičev okoli desetkrat manjša, vendar so prašiči tu stalno prisotni. Tretje območje je robno območje II, kjer je prašičev zelo malo, oziroma se v loviščih pojavljajo le občasno. Načrtovalske enote se določi v dvoletnih načrtih.
V osrednjem območju želimo zmanjšati številčnost na celotnem območju. V robnih območjih je treba zmanjšati številčnost tam, kjer se lokalno pojavljajo večje gostote, sicer je v robnem območju treba paziti, da številčnost prašičev generalno ne poraste.

V primeru pojava fenotipsko očitnih križancev z domačim prašičem se lahko odstreljuje vse starostno–spolne razrede teh (križanih) osebkov brez omejitev, pri čemer se odstrel izven lovne dobe obravnava kot izredni odstrel in mora biti izveden skladno z zakonodajo. Pri lovu se mora upoštevati Zakon o nujnih ukrepih zaradi APK. [18]

7.2.7 Evrazijski šakal

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje ugodnega stanja.
- Skladno z Direktivo Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst, kamor je uvrščen šakal smo v Sloveniji dolžni vzdrževati ugotovljeno ugodno stanje populacije vrste, kar praktično pomeni ohranjanje (leta 2018) ugotovljene številčnosti in območja razširjenosti. Ta cilj zasledujemo na ravni LUO v daljšem časovnem obdobju (10 let), kar pomeni, da so lokalno in v krajšem časovnem obdobju možna odstopanja od tega cilja.
- Zmanjšanje vplivov vrste na druge domorodne živalske vrste (plenske vrste, npr. srna).
- Omejevanje škod na domačih/rejnih živalih.
- Omejevanje/preprečevanje nadaljnje naraščanje številčnosti in prostorskega širjenja šakala (v povezavi s prejšnjima ciljema).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 65/20) v prvem odstavku 6. člena (prehodne in končna določba) določa, da ne glede na določbe 54. in 55. člena zakona za premoženjsko škodo, ki jo povzroči šakal v obdobju od uveljavitve tega zakona do 30. aprila 2025, odgovarja Republika Slovenija v višini dejanske škode.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Spremljanje populacije

Odvzem se načrtuje na ravni LUO oz. na ravni nižjih načrtovalskih enot (in ne na ravni posameznih lovišč). Z dvoletnimi načrti je na podlagi kazalnikov stanja in trendov populacije, ki so opredeljeni v Smernicah, na območjih stalne prisotnosti vrste možno uvesti način načrtovanja odvzema na ravni lovišč.

Spremljanje temelji na dveh sklopih: I.) monitoring, vzpostavljen v CRP projektu »Prostorska razporeditev, številčnost, ocena populacijskih trendov in potencialno širjenje areala vrste Zlati šakal (*Canis aureus* L.) v Sloveniji« (Potočnik in sod., 2018; dalje CRP projekt), II.) kazalniki na osnovi podatkov o odvzemu vrste in njenih vplivih v okolju.

Upravljavci lovišč so dolžni v spletni aplikaciji Lovske zveze Slovenije (dalje: LZS) »Monitoring šakala« evidentirati naslednje podatke:

- lokacije in čas smrti posameznih osebkov,
- lokacije in čas oglašanja šakalov,
- lokacije in čas vseh ostalih znakov prisotnosti šakalov.

Kazalniki na osnovi podatkov o odvzemu vrste in vplivih v okolju:

- višina realizacije odvzema,
- hitrost realizacije odvzema,
- višina in delež izgub v odvzemu
- obseg škod na domačih/rejnih živalih.

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovanega odvzema šakala ni treba dosegati, presega se ga lahko za 50 %. Z dvoletnimi načrti je na podlagi kazalnikov stanja in trendov populacije, ki so opredeljeni v Smernicah, na območjih stalne prisotnosti vrste možno uvesti spodnjo mejo dopustnih odstopanj.

Druge usmeritve

Ob odvzemu se evidentira spol in ocenjena starost osebkov (mladič oz. do enega leta stara žival ali odrasel osebek).

7.2.8 Lisica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti vrste.
- Intenzivirati lov na lisice na območju Nature 2000 Trnovski gozd (SI5000025), zaradi kritičnega stanja populacije divjega petelina.
- Lov naj se intenzivira v loviščih z malo poljsko divjadjo in v habitatih gozdnih ter poljskih kur.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno je preseganje odvzema za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol pri lisici je -30 %.
- Ne glede na navedeno je pri lisici minimalno dopustno odstopanje navzdol -3 osebke.

Druge usmeritve

- Prostorski okvir obravnave je celotno LUO.

7.2.9 Rakunasti pes

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Zgodnje odkrivanje in popolni odvzem osebkov.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Ob morebitnem pojavu osebkov rakunastega psa se izvede popolni odvzem (odstrel) osebkov skladno z lovno dobo. Upravljavec lovišča/LPN vodi evidenco odvzema.

7.2.10 Jazbec

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti vrste.
- Lov naj se intenzivira v loviščih z malo poljsko divjadjo in v habitatih gozdnih ter poljskih kur.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno je preseganje odvzema za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol pri jazbecu je –50 %.
- Ne glede na navedeno je pri jazbecu minimalno dopustno odstopanje navzdol –5 osebkov.

Druge usmeritve

- Prostorski okvir obravnave je celotno LUO.

7.2.11 Kuna zlatica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti vrste
- Številčno zlatice ne planiramo, zaradi majhne številčnosti. Beležimo odvzem zlatice v okviru načrta odvzema kune belice. Lov vseh obravnavanih vrst naj se intenzivira v loviščih z malo poljsko divjadjo in v habitatih gozdnih ter poljskih kur.

.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno je preseganje odvzema za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol je -50 %.
- Ne glede na navedeno je minimalno dopustno odstopanje navzdol -5 osebkov.

Druge usmeritve

- Prostorski okvir obravnave je celotno LUO.

7.2.12 Kuna belica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti vrste. Zmanjševanje številčnosti v loviščih z malo poljsko divjadjo in v habitatih gozdnih ter poljskih kur.
- Lov vseh obravnavanih vrst naj se intenzivira v loviščih z malo poljsko divjadjo in v habitatih gozdnih ter poljskih kur.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

- Dovoljeno je preseganje odvzema za 100 %.
- Dopustno odstopanje navzdol je -50 %.
- Ne glede na navedeno je minimalno dopustno odstopanje navzdol -5 osebkov.

Druge usmeritve

- Prostorski okvir obravnave je celotno LUO.

7.2.13 Poljski zajec

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Izboljšanje okoljskih/habitatnih razmer Na celotnem območju LUO, vzpostavljanje remiz, gozdnega roba po strukturi in dolžini, vstavljanje košenic v gozdno krajino
- Intenziviranje odvzema plenilcev.
- Ohranjanje številčnosti.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema pri vrstah male poljske divjadi ni treba dosegati, lahko pa se presega do 20 %. V primeru dodajanja divjadi v lovišča se lahko odvzem poveča za določen delež od števila vloženih živali (opredeljeno v dvoletnem načrtu LUO).

Usmeritve za izvajanje lova

Na isti površini lovišča naj do lova pride samo enkrat letno ali pa se lovišče »conira«, tako da se določi površina (največ 1/3 lovišča), na kateri se lov lahko izvaja večkrat letno (na preostanku površine lovišča pa se lov zajca ne izvaja). Površine namenjene izvajanju lova se letno menjajo (»kolobarjenje«). Upravljavec lovišča takšne površine opredeli v letnem načrtu lovišča.

Lov zajcev v bližini intenzivnih nasadov ima prednost pred lovom v ostalem delu lovišča.

Čim večji del načrtovanega odvzema (odstrela) naj se realizira v prvi polovici lovne dobe na poljskega zajca – v oktobru. Takrat je v odstrelu visok delež mladih osebkov (poleženih tistega leta); s tem varujemo nosilni oz. reproduktivni del populacije (živali v drugem življenjskem letu in starejše).

Druge usmeritve

- Dodajanje divjadi v lovišče je možen/upravičen ukrep povečevanja številčnosti z namenom ohranjanja vrste ali z namenom lova. Ukrep se izvaja le v vrsti primernem habitatu/lovišču. Izvajanje ukrepa je možno izključno ob predhodnem načrtovanju z dvoletnim načrtom LUO in letnim načrtom lovišča. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje s področja ohranjanja narave ter zaščite živali.
- Prostorski okvir obravnave je celotno LUO.

7.2.14 Pižmovka

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Na območjih, kjer se pojavi na novo: zgodnje odkrivanje in popolni odvzem osebkov.
- Na območjih obstoječe razširjenosti: preprečevanje širjenja populacije in naraščanja številčnosti populacije.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

- Prepovedan je vnos pižmovke v prosto naravo.
- Na območjih, kjer se vrsta pojavi na novo: zgodnje odkrivanje in popolni odvzem osebkov.
- Na območjih obstoječe razširjenosti: izvaja se neomejen odvzem.
- Na območjih pojavljanja bobra in vidre je za lov na pižmovke prepovedano uporabljati neselektivne pasti, v katere bi se lahko ujela tudi bober ali vidra.

7.2.15 Nutrija

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Na območjih, kjer se pojavi na novo: zgodnje odkrivanje in popolni odvzem osebkov.
- Na območjih obstoječe razširjenosti: preprečevanje širjenja populacije in naraščanja številčnosti populacije.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Prepovedan je vnos nutrije v prosto naravo.

Na območjih, kjer se vrsta pojavi na novo: zgodnje odkrivanje in popolni odvzem osebkov. Na območjih obstoječe razširjenosti se praviloma izvaja neomejen odvzem. Odvzem se lahko načrtuje številčno za posamezna lovišča. Ob tem je dopustno odstopanje navzdol – 30 %, preseganje odvzema pa ni omejeno.

Na območjih pojavljanja bobra in vidre je za lov na nutrije prepovedano uporabljati neselektivne pasti, v katere bi se lahko ujela tudi bober ali vidra.

7.2.16 Navadni polh

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje vrste.
- Trajnostna raba z lovom.
- Odvzem se številčno ne načrtuje.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Dopustna odstopanja niso potrebna.

Druge usmeritve

- Lov na polha je dovoljen vsem v Republiki Sloveniji. Tisti, ki nameravajo polha loviti, si morajo predhodno pridobiti polharsko dovolilnico od krajevno pristojnega upravljavca lovišča. Vsakdo, ki prejme polharsko dovolilnico, je dolžan le–to po končanem lovu izpolniti in jo vrniti izdajatelju.
- Razporeditev območij, kjer se izvaja lov na navadnega polha je opredeljen z izdajo lovne dovolilnice po upravljavcih lovišč. Lov polha se usmerja tako, da ta ne bo imel negativnih posledic na samo populacijo polha, populacije drugih prostoživečih vrst divjadi in na njihovo okolje.
- Krajevno pristojni upravljavec lovišča izdaja polharsko dovolilnico tudi svojim članom oz. zaposlenim.
- Upravljavec lovišča je dolžan voditi predpisane evidence odvzema.

7.2.17 Fazan

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Izboljšanje okoljskih/habitatnih razmer. Na celotnem območju LUO, vzpostavljanje remiz, gozdnega roba po strukturi in dolžini, vstavljanje košenic v gozdno krajino
- Intenziviranje odvzema plenilcev.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema pri vrstah male poljske divjadi ni treba dosegati, lahko pa se presega do 20 %. V primeru dodajanja divjadi v lovišča se lahko odvzem poveča za določen delež od števila vloženih živali (opredeljeno v dvoletnem načrtu LUO).

Usmeritve za izvajanje lova

Na isti površini lovišča naj se lov »naravnega« fazana vrši samo enkrat letno ali pa se lovišče »conira«, tako da se določi površina (največ 1/3 lovišča), na kateri se lov lahko izvaja večkrat letno (na preostanku površine lovišča pa se lov fazana ne izvaja). Površine namenjene izvajanju lova se letno menjajo (»kolobarjenje«). Upravljavec lovišča takšne površine opredeli v letnem načrtu lovišča. V primeru dodajanja fazana se lov na istih površinah lahko ponavlja.

Druge usmeritve

- Dodajanje divjadi v lovišče je možen/upravičen ukrep povečevanja številčnosti z namenom ohranjanja vrste ali z namenom lova. Ukrep se izvaja le v vrsti primernem habitatu/lovišču ali pa, da se hkrati tudi načrtujejo cilji in ukrepi za izboljšanje stanja habitata. Izvajanje ukrepa je možno izključno ob predhodnem načrtovanju z dvoletnim načrtom LUO in letnim načrtom lovišča. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje s področja ohranjanja narave ter zaščite živali.
- Prostorski okvir obravnave je celotno LUO.

7.2.18 Poljska jerebica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Izboljšanje okoljskih/habitatnih razmer. Na celotnem območju LUO, vzpostavljanje remiz, gozdnega roba po strukturi in dolžini, vstavljanje košenic v gozdno krajino
- Intenziviranje odvzema plenilcev.
- Povečevanje številčnosti v Vipavski dolini.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema pri vrstah male poljske divjadi ni treba dosegati, lahko pa se presega do 20 %. V primeru dodajanja divjadi v lovišča se lahko odvzem poveča za določen delež od števila vloženih živali (opredeljeno v dvoletnem načrtu LUO).

Druge usmeritve

- Dodajanje divjadi v lovišče je možen/upravičen ukrep povečevanja številčnosti z namenom ohranjanja vrste ali z namenom lova. Ukrep se izvaja le v vrsti primernem habitatu/lovišču ali pa, da se hkrati tudi načrtujejo cilji in ukrepi za izboljšanje stanja habitata. Izvajanje ukrepa je možno izključno ob predhodnem načrtovanju z dvoletnim načrtom LUO in letnim načrtom lovišča. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje s področja ohranjanja narave ter zaščite živali.
- Prostorski okvir obravnave je celotno LUO.

7.2.19 Raca mlakarica

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Intenziviranje odvzema plenilcev.
- Ohranjanje številčnosti.
- Izboljšanje okoljskih, habitatnih razmer.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrtovane višine odvzema pri vrstah male poljske divjadi ni treba dosegati, lahko pa se presega do 20 %. V primeru dodajanja divjadi v lovišča se lahko odvzem poveča za določen delež od števila vloženih živali (opredeljeno v dvoletnem načrtu LUO).

Usmeritve za izvajanje lova

Lov na raco mlakarico na posebnih varstvenih območjih mora biti skladen z naravovarstvenimi usmeritvami, ki veljajo za to območje.

Lov na raco mlakarico naj se na določenih predelih območja ali vsem območju zaradi varstva rac in ostalih vodnih ptic pred vznemirjanjem omeji na 2 dneva v tednu. Dneva skupaj določijo upravljavci lovišč v OZUL.

Druge usmeritve

- Dodajanje divjadi v lovišče je možen/upravičen ukrep povečevanja številčnosti z namenom ohranjanja vrste ali z namenom lova. Ukrep se izvaja le v vrsti primernem habitatu/lovišču. Izvajanje ukrepa je možno izključno ob predhodnem načrtovanju z dvoletnim načrtom LUO in letnim načrtom lovišča. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje s področja ohranjanja narave ter zaščite živali.
- Prostorski okvir obravnave je celotno LUO.

7.2.20 Sraka

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti vrste.
- Odvračanje od kmetijskih površin.
- Odvzem srake se načrtuje skladno s trajnostno rabo vrste z lovom. V območjih, kjer so prisotne vrste male poljske divjadi (fazan, poljska jerebica), je lahko cilj tudi znižanje številčnosti srake.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrta odvzema ni treba dosegati, presega se ga lahko za 100 %.

Druge usmeritve

- Prostorski okvir obravnave je celotno LUO.

7.2.21 Šoja

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti vrste.
- Odvračanje od kmetijskih površin.
- Odvzem šoje se praviloma načrtuje le za primere preprečevanja nastajanja škode v kmetijstvu in skladno s trajnostno rabo z lovom le v minimalnem številu.

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Načrta odvzema šoje ni treba dosegati, presega se ga lahko za 100 %. V primeru pojavljanja škod na kmetijskih površinah v večjem obsegu se lahko tudi za šojo v dvoletnem načrtu LUO določi spodnja meja dopustnih odstopanj od načrtovanega odvzema.

Druge usmeritve

- Prostorski okvir obravnave je celotno LUO.

7.2.22 Siva vrana

OPERATIVNI CILJI UPRAVLJANJA POPULACIJE

- Ohranjanje številčnosti vrste.
- Odvračanje od kmetijskih površin.
- Odvzem sive vrane se načrtuje predvsem s ciljem omejevanja neželenih vplivov te vrste v okolju. Pri upravljanju s sivo vrano se upoštevajo tudi usmeritve CRP projekta »Značilnosti, problematika in upravljanje populacij (sive) vrane v urbanem okolju« (Jelenko Turinek in sod., 2016). [6]

USMERITVE ZA DOLOČITEV UKREPOV V POPULACIJI

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema

Dopustno odstopanje navzdol je –30 % in navzgor 100 % načrtovanega odvzema. Ne glede na navedeno znaša minimalno dopustno odstopanje navzdol –3 osebke.

Usmeritve za odvračanje osebkov sive vrane od kmetijskih površin

- Odstrel naj se izvaja predvsem na tistih kmetijskih površinah, kjer prihaja ali bi lahko prišlo do škodnih primerov.
- Za zmanjšanje možnosti nastanka škod se priporoča izvajanje t. i. odvračalnega odstrela.
- Izvajalec odvračalnega odstrela naj se nahaja na škodni površini oziroma v njeni neposredni bližini.
- Izvajalec odvračalnega odstrela naj strelja z mesta, ki je dobro vidno (sive vrane bodo na ta način hitro razvile znanje, da se je določenih površin treba izogibati).
- Uporaba drugih odvračal (elektronske, pirotehnične in druge plašilne naprave).

Usmeritve za učinkovitejše zadrževanje naraščanja/zmanjševanje številčnosti sive vrane

- Povečanje interesa za lov srake in sive vrane. Izobraževanje lovcev o različnih možnostih lova na sivo vrano, ki so bolj učinkovita od klasičnega lova (npr. lov s klicanjem in vabniki, sokolarjenje).
- Podaljšanje lovne dobe na juvenilne (negnezdeče) osebke sive vrane.

Druge usmeritve

- Prostorski okvir obravnave je celotno LUO.

7.3 Oblikovanje življenjskega okolja divjadi

7.3.1 Operativni cilji oblikovanja življenjskega okolja divjadi

- Zagotavljanje prehranskih razmer, razmer za kritje in pogojev za razmnoževanje. V Vipavski dolini in Goriških Brdih to velja predvsem za malo divjad, zajca, fazana, jerebico. V strnjenih gozdovih Nanosa, Hrušice, Trnovskega gozda in Idrijskih gozdov je izboljšanje prehranskih razmer z biomeliorativnimi deli mišljeno predvsem za jelenjad in tudi srnjad. Pogoji za kritje in razmnoževanje so mišljeni predvsem za gamsa v njegovih najugodnejših habitatih, ki so mozaično porazdeljeni preko celega LUO.
- Zagotavljanje ekološke povezljivosti. Najpomembnejša za LUO je povezljivost na južnem in vzhodnem delu LUO za vse parkljarje preko umetne ovire avtoceste. Sicer je treba zagotavljati ekološko povezljivost v predelih biokoridorjev, kakor je opisano v posebnem poglavju tega načrta.
- Zmanjševanje neželenih vplivov na okolje. Velja za celotno območje LUO za vse neželene vplive, kakor so opisani v posebnem poglavju tega načrta. Neželeni vplivi se namreč pojavljajo povsod, tako v bolj urbanih predelih dolin, kakor v gozdovih visokega krasa.

7.3.2 Usmeritve za določitev ukrepov v življenjskem okolju divjadi

UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI

V okviru varstva in monitoringa divjadi se spremljanja prisotnost, populacijske trende divjadi, spremljanje stanja habitatov, spremljanje potreb po delih v okolju, spremljanju in omejevanju neprimernih dejavnosti v okolju, presoja potrebnosti dodajanja divjadi v lovišče, določanja dobe mirovanja dejavnosti za posamezne habitate ipd.
Vrsta in obseg aktivnosti naj bo prilagojena problematiki v prostoru; poudarek je na vrstah, katerih populacija in/ali habitati so v slabšem stanju.

Enota za načrtovanje obsega: ura.

Dopustna odstopanja realizacije načrta: upravljavci lovišč naj opravijo vsaj v 80 % načrtovanih ur, navzgor je dovoljeno neomejeno preseganje.

BIOMELIORATIVNI UKREPI

Skladno z naravovarstvenimi smernicami (priloga 1) veljajo omejitve in usmeritve umeščanja površin biomeliorativnih ukrepov po posameznih zvrsteh naravnih vrednot, upravljavskih conah Natura 2000 in v zavarovanih območjih. V nadaljevanju pri posameznem ukrepu ali skupini ukrepov povzemamo ključne omejitve in usmeritve iz naravovarstvenih smernic.
Na ekološko pomembnih območjih, ki niso tudi posebna varstvena območja, se dejavnost oblikovanja življenjskega okolja divjadi načrtuje tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst. Ohranja naj se njihova kvaliteta ter povezanost habitatov populacij in omogoča ponovna povezanost, če bi bila le-ta prekinjena. Pregled ekološko pomembnih območij in pripadajočih konkretnih varstvenih usmeritev je podan v naravovarstvenih smernicah (preglednica 2 v prilogi 1).

Vzdrževanje travnikov in pašnikov v gozdnem prostoru

Ukrepi vzdrževanja travnikov in pašnikov so prvenstveno namenjeni ohranjanju deleža travnatih površin (travinj) v gozdnem prostoru. Med te ukrepe uvrščamo: pripravo pasišč za košnjo, gnojenje travnikov, ročno košnjo, strojno košnjo, spravilo sena z odvozom in osnovanje pasišč za divjad.

Splošne usmeritve:

- Ukrepi vzdrževanja so usmerjeni predvsem v območja z večjo gozdnatostjo.
- Ukrepe usmerjamo predvsem v okolja: z več vrstami rastlinojede parkljaste divjadi in višjimi gostotami populacij; kjer se travniki in pašniki zaraščajo; s slabše usklajenimi odnosi med rastlinojedo parkljasto divjadjo in njenim okoljem.
- Ukrepe razporedimo na več manjših površin (namesto malo velikih površin; površine < 3 ha).
- Prednost imajo površine, ki so oddaljene od naselij in prometnih javnih cest.
- Košnja trave se opravi vsaj enkrat letno, praviloma po cvetenju trav. Na naravnih vrednotah (glej naravovarstvene smernice v prilogi 1) se prva košnja naravovarstveno pomembnih travišč opravi po 30.6. Na območjih pojavljanja kosca (*Crex crex*) se prva košnja izvede po 1. 8.

<u>Priprava travnikov za košnjo</u>

Opis: spomladansko čiščenje (odstranjevanje vejevja, kamenja, neželenih zeli (tudi strojno)), grabljenje (odstranjevanje mahu in listja) in preprečevanje zasenčenosti travnikov in pašnikov.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: upravljavci lovišč naj opravijo vsaj v 80 % načrtovanih del, navzgor je dovoljeno neomejeno preseganje.

<u>Košnja travnikov</u>

Opis: ročna ali strojna košnja travnikov in odstranitev pokošene travne mase s površine. Izvaja se 1–krat do 2–krat letno. Prva košnja po cvetenju cvetnic. Košnja trave se opravi vsaj enkrat letno, praviloma po cvetenju trav. Na nekaterih območjih Natura 2000 ter na botaničnih naravnih vrednotah (glej naravovarstvene smernice v prilogi 1) se prva košnja naravovarstveno pomembnejših travišč opravi po 30. 6. Na območjih pojavljanja kosca (Crex crex) se prva košnja izvede po 1. 8. Pasišče se lahko vzdržuje tudi strojno z mulčenjem, vendar ne na mokrih travnikih.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ za ročno košnjo znaša 20 ur/ha, za strojno košnjo 3 ure/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: upravljavci lovišč naj opravijo vsaj v 80 % načrtovanih del, navzgor je dovoljeno neomejeno preseganje.

Spravilo sena

Opis. Namen ukrepa je pridobivanje krme za zimsko krmljenje jelenjadi, damjaka ali muflona. Izvaja se pretežno na površinah s strojno košnjo. Izbira površin, kjer se spravlja seno, je odločitev upravljavcev lovišč. Priporočljivo je baliranje sena.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ je 16 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: obsega načrtovanih del ni treba realizirati, lahko se ga presega.

Osnovanje pasišč za divjad v gozdu

Opis. Namen je osnovanje (novih) pašnih površin za rastlinojede parkljarje v gozdovih. Ukrep obsega (po potrebi): odstranitev vegetacije na predvideni površini (ročno, košnja, mulčenje), izkop panjev, poravnava zemljine, zatravitev. Ukrep se usmerja na območja: z nizkimi deleži travniških oz. pašnih površin, v bližino zimovališč. Velikost osnovanega pasišča naj ne presega 3 ha. Pasišče naj tvori čim daljši gozdni rob (razgibana oblika).

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ za ravnanje zemljine z bagrom v primeru majhne grmovne zarasti 30 ur/ha. Skupni normativ za odstranitev panjev in ravnanje zemljine v primeru krčitve gozda (300–500 panjev/ha) z bagrom je 80 – 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: obsega načrtovanih del ni treba realizirati, lahko se ga presega.
- Priporočamo dogovor z lastnikom o dovoljenju vzdrževanja travne površine vsaj za obdobje 10 let po osnovanju.

Gnojenje travnikov

Opis. Ukrep se izvaja predvsem na površinah s strojno košnjo oz. na površinah, ki so namenjene za krmne in pridelovalne njive. Prednostno naj se gnojenje izvaja v območju intenzivnejšega kmetijstva. Na naravovarstveno pomembnih območjih (opredelitev v naravovarstvenih smernicah dolgoročnega načrta) se gnojenje ne izvaja. Gnoji se zmerno, da se zagotavlja in ohranja čim večja vrstna pestrost na pasiščih.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: 8 ur/ha (ročno), 2 uri/ha (s traktorjem).
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga ne presega.
- Na botaničnih naravnih vrednotah se ne izvaja gnojenja košenic in ne vnaša mineralnih gnojil. Gnojenja košenic se ne izvaja tudi na nekaterih območjih Natura 2000, ki so navedena v naravovarstvenih smernicah (preglednica 4 v prilogi 1).

Vzdrževanje grmišč in obrečnih pasov

Opis. Grmišče je sklenjena površina, ki jo poraščajo grmovne in drevesne vrste, tako da so brsti v višini, dosegljivi divjadi. V ukrep uvrščamo vzdrževanje grmišč v gozdu in v agrarni krajini ter vzdrževanje obrečnih pasov (obvodni gozdni robovi). Predvsem je ukrep namenjen rastlinojedi parkljasti divjadi, koristen je tudi za malo divjad. Namen je ohranjati/vzpostavljati dostopnost listov, popkov in poganjkov v nižjih slojih (»v višini gobca« živali). Sem štejemo tudi periodična čiščenja travnikov/pašnikov, na katerih zaradi zaraščanja košnja ni več mogoča, je pa omogočena paša in objedanje poganjkov. Smiselna je kombinacija vzdrževanja grmišč, gozdnega roba in obrečnih pasov ter sajenja sadik plodonosnega drevja in grmovja.

Usmeritve, določila:

- Ukrep usmerjamo v območja: z večjo gozdnatostjo, v gozdove z manjšimi deleži mladih razvojnih faz, zasmrečena območja z revnim zeliščnim in polnilnim slojem, območja z več vrstami rastlinojede divjadi, z višjimi lokalnimi gostotami/koncentracijami divjadi, z večjim vplivom divjadi na gozd.
- Prednostne lokacije: sončne lege, vstran od prometnih cest; bolje je več manjših površin.
- Na isti površini se izvaja na 3–10 let, odvisno od hitrosti rasti grmovnega sloja, oz. ko postanejo listi in popki nedosegljivi za divjad.
- Na območju prisotnosti gozdnega jereba naj se vzdrževanje grmišč izvaja malopovršinsko oz. na način, da po izvedbi ukrepa ostane na voljo dovolj ustreznega grmovnega habitata (vsaj 1/3 prvotne površine).
- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: majhna zaraščenost 30 ur/ha, srednja zaraščenost (d<5 cm, h>3 m) 80 ur/ha, močna zaraščenost (d>5 cm, h>3 m) 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: ukrep (ha) mora biti izveden vsaj v 80 % obsega, lahko se neomejeno presega.

Vzdrževanje remiz za malo divjad

Opis. Remize so ostanki naravne vegetacije (ali umetno osnovani) v intenzivno obdelani agrarni krajini. Namenjene so kritju male divjadi, uporabljajo jih tudi druge prostoživeče živali. Ukrep obsega posek grmovnega sloja in zložitev vejevja na kupe ali v vrste. Ukrep je potreben saj z višinsko rastjo grmovnih in drevesnih vrst začenja njihova funkcija kot kritje za malo divjad usihati.

Usmeritve, določila:

- Ukrep je usmerjen predvsem v nižinska lovišča oz. njihove predele z intenzivnim kmetijstvom in brez oz. z malo ostanki naravne vegetacije. Smiseln je tudi v loviščih, ki vlagajo fazana ali poljsko jerebico iz umetne vzreje ter intenzivno gospodarijo z malo divjadjo (tudi raco mlakarico).
- Obhodnja je 3–10 let, odvisno od hitrosti rasti grmovnega sloja.
- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: majhna zaraščenost 30 ur/ha, srednja zaraščenost (d<5 cm, h>3 m) 80 ur/ha, močna zaraščenost (d>5 cm, h>3 m) 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: ukrep (ha) mora biti izveden vsaj v 80 % obsega, lahko se neomejeno presega.

Vzdrževanje gozdnega roba

Opis. Ukrep je namenjen predvsem rastlinojedi parkljasti divjadi, koristi pa tudi drugim živalskim vrstam (vključno z malo divjadjo). Namen ukrepa za potrebe rastlinojede parkljaste divjadi je ohranjati/vzpostavljati dostopnost listov, popkov in poganjkov »v višini gobca« živali. Usmerjen je tudi v ohranjanje in nego plodonosnega gozdnega drevja in grmovja ter vejnatega odraslega gozdnega drevja. Pomembno je ohranjati vrstno pestrost ter zagotavljati čim večjo širino in slojevitost gozdnega roba.

Usmeritve, določila:

- Obhodnja je 3–10 let, odvisno od hitrosti rasti grmovnega sloja.
- Enota za načrtovanje obsega: hektar (ha).
- Normativ: majhna zaraščenost 30 ur/ha, srednja zaraščenost (d<5 cm, h>3 m) 80 ur/ha, močna zaraščenost (d>5 cm, h>3 m) 120 ur/ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: ukrep (ha) mora biti izveden vsaj v 80 % obsega, lahko se neomejeno presega.
- V habitatih gozdnih kur naj se vzdržuje strukturiran, vrstno pester gozdni rob s prisotnostjo plodonosnih drevesnih vrst.

Vzdrževanje vodnih virov

Izdelava in vzdrževanje kaluž

Opis. Vodni viri se osnujejo in vzdržujejo predvsem tam, kjer v naravnem okolju primanjkuje površinskih voda; najmanj 3 vodni viri na 1000 ha. Ukrep se izvaja na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali (pozno jeseni ali pozimi). Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti. Ostale kaluže (vodne vire) naj se samo spremljajo v smislu preprečevanja škodljivih antropogenih vplivov (v realizaciji se ne upošteva). Ukrep obsega odstranitev odmrlih vej, listja ipd. Z manjšimi zemeljskimi deli se uredijo brežine kaluž. Za dosego nepropustnosti se lahko dno in brežine zahodi oz. potepta. Za izdelavo kaluž naj se poiščejo primerna mesta (neprepustna tla), kjer se z zemeljskimi deli izoblikuje kotanja in ta zatlači z neprepustno zemljino. V bližini kaluž je treba varovati »čohalna drevesa« za divje prašiče. V neposredno bližino mokrišč in kaluž ni dovoljeno postavljanje solnic.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ: vzdrževanje 4 ure/objekt, izdelava 12 ur/objekt.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: obseg načrtovanih del v lovišču mora biti opravljen vsaj 80 %, dovoljeno je neomejeno preseganje načrtovanih količin.
- Vodnih virov naj se ne onesnažuje.

Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira

Opis. Ukrep obsega izdelavo, urejanje ali vzdrževanje manjših tekočih voda ali njihovih odsekov (studenci, potoki) ali stoječih voda (grabni, bajerji, opuščeni in z vodo zaliti glinokopi, gramoznice, račnjaki). Izvaja se odstranjevanje podrtega drevja, vej, posek visečega grmovja ipd. Ukrep obsega tudi strojno odstranjevanje mulja in nanesenega peska. Izvaja se predvsem v območjih, kjer vode primanjkuje ter je bolj izražena potreba po

večjem vodnem viru za prostoživeče živali. Vodno telo mora biti dostopno prostoživečim živalim. Ukrep se izvaja na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali (pozno jeseni ali pozimi). Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti. V čim večji meri se uporablja naravne materiale.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ za vzdrževanje je do 40 ur/objekt.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega obsega ni treba realizirati, lahko pa se ga preseže.
- Ohranja naj se vodne in močvirne biotope, kot so mlake, luže, izvire ter druge vodne vire.
- 50 m od naravnih vodnih virov naj se ne postavlja lovskih objektov v skladu s konkretnimi varstevenimi usmeritvemi, ki so priloga tega načrta.
- Biotehničnih ukrepov naj se na razdalji vsaj 50 m od vodnih virov ne izvaja. V primeru, da se posege načrtuje bližje, naj se zadeve uskladi z ZRSVN.
- Vzdrževanje vodnih virov naj se izvaja v sodelovanju z ZRSVN.
- Izvedba ohranjanja in vzpostavljanja vodnih virov naj bo prilagojena časovnim zahtevam dvoživk.
- Ohranja naj se pas obrežne vegetacije. V času gnezdenja ptic, med 1. marcem in 1. avgustom je prepovedano sekati zarast ob potokih.

Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja

Opis. Ukrep je namenjen izboljšanju prehranske ponudbe za več vrst divjadi, pomeni pa sadnjo in vzdrževanje plodonosnih drevesnih in grmovnih vrst v gozdnem in kmetijskem prostoru. Ukrep obsega: izkop jame, namestitev sadike, po potrebi gnojenje, zasutje jame in poravnava zemljine, namestitev opornega količka in zaščite.

Usmeritve, določila:

- Pred izvedbo ukrepa naj se upravljavci lovišč glede izbire lokacij dogovorijo z lastniki zemljišč in z ZGS (revirni gozdar); s slednjim tudi glede izbire najprimernejše vrste sadik in njihove zaščite.
- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ predvideva sadnjo 30 dreves/8 ur.
- Načrta del ni treba realizirati, lahko pa se ga preseže.V upravljavski coni Natura 2000 (območje divjega petelina oz. gozdnega jereba) naj se sadijo in vzdržujejo plodonosne vrste namenjene prehrani divjega petelina (jerebika, mokovec, češmin, glog, borovnica, malina) oz. gozdnega jereba (leska, breza, jelša, jerebika, mokovec, brek, češmin, glog).

Postavitev in vzdrževanje gnezdnic

Opis. Ukrep obsega izdelavo/nakup in namestitev gnezdnic, prilagojenih za različne vrste ptic na drevje in njihovo vzdrževanje (čiščenje ipd.). Gnezdnice so namenjene predvsem sekundarnim duplarjem, kot so koconogi čuk, mali skovik, smrdokavra, vijeglavka, zlatovranka, golob duplar, pogorelček, belovrati muhar. Ukrep naj se pospešuje v loviščih ali njihovih delih, kjer je v gozdovih delež naravnih dupel majhen.
Pretekla dinamika in obseg. V obdobju 2009–2018 je obseg ukrepa medletno precej nihal. (med 475 in 789 gnezdnic). Razlike v obsegu med posameznimi območji so zelo velike in

so v razponu med povprečno 3 gnezdnicami letno v Triglavskem LUO in 167 gnezdnicami v Zahodno visoko kraškem LUO.

Usmeritve, določila:

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Normativ: namestitev na drevje 8 gnezdnic/dan, vzdrževanje (čiščenje in kontrola) 16 gnezdnic/dan.
- Dopustna odstopanja: načrta del ni treba realizirati, lahko se ga preseže.

BIOTEHNIŠKI UKREPI

Upoštevajo se usmeritve iz Naravovarstvenih smernic (priloga 1).

Krmljenje

Zimsko (dopolnilno) krmljenje se izvaja z namenom zmanjšanja pritiska parkljaste divjadi na naravne prehranske vire (predvsem gozdno mladje) in tvorbe energijske rezerve v času prehranske ožine (praviloma pozimi). Pri mali divjadi je krmljenje namenjeno povečanju prehranske ponudbe tudi izven zimskega obdobja ter s tem izboljšanju vitalnosti osebkov in populacij.

Namen privabljalnega krmljenja je predvsem izvajanje odstrela divjadi s ciljem učinkovitejše/lažje in pravilnejše (po starostni in spolni strukturi) realizacije načrtovanega odvzema. Dodaten namen je izvajanje monitoringa divjadi.

Preprečevalno krmljenje smo v preteklem obdobju načrtovali pri divjem prašiču z namenom preprečevanja/zmanjševanja obsega škod v kmetijstvu. Skladno z ZNUAPK[1] preprečevalno krmljenje divjega prašiča v Sloveniji ni dovoljeno, zato ga v pričujočem dokumentu ne obravnavamo. Pri ostalih vrstah divjadi preprečevalnega krmljenja ne načrtujemo.

Krmišča zimskega in privabljalnega krmljenja ne smejo biti na isti lokaciji.

Vrste krme. Za krmljenje uporabljamo (glede na izvor, energijsko vrednost in vsebnost vode) naslednje vrste krme:

- močna škrobna krma (koruza, žita, kostanj, želod, briketi rastlinskega izvora),
- sočna krma (okopavine, tropine, sadje),
- voluminozna krma (seno, vejniki, travna silaža, koruzna silaža, pesni rezanci),
- krma živalskega izvora (v skladu z veterinarskimi predpisi).

Vrste divjadi, ki jih ciljno krmimo in dovoljena vrsta krmljenja (Z = zimsko, P = privabljalno):

- navadni jelen (Z, P)
- muflon (Z, P)
- mala divjad (fazan, poljska jerebica, poljski zajec, raca mlakarica; Z)
- damjak (Z, P)
- divji prašič (P)
- lisica (P)
- jazbec (P)

1 *Zakon o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (Ur. l. RS 200/20)*

- kuna belica, kuna zlatica (P)
- šakal (P)

Namensko krmljenje srnjadi, gamsa in kozoroga, razen v izjemnih razmerah (dolgotrajna visoka in pomrznjena snežna odeja), ni dovoljeno. O nameri krmljenja navedenih vrst zaradi izjemnih razmer upravljavci lovišč z vlogo (opis izrednih razmer, kraj oz. območje krmljenja, čas, vrsta divjadi) preko OZUL obvestijo OE ZGS. Soglasje k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo.

Z namenom zmanjšanja povoza srnjadi je izjemoma v bližini prometnic z močno povečanim povozom srnjadi v zimskem času za kratek čas (največ 1–2 tedna) dovoljeno t. i. prestrezno krmljenje (»intercept feeding«), s katerim zmanjšamo potrebo po približevanju (prehranjevanju) srnjadi na brežinah cest. Krmljenje se izvaja v pasu 300–500 m od problematičnega/ih odseka/ov cest (e). Za pridobitev dovoljenja za prestrezno krmljenje velja enak postopek kot za krmljenje srnjadi v izjemnih zimskih razmerah.

<u>Zimsko krmljenje</u>

Zimsko krmljenje navadnega jelena

Gostota krmišč in količina krme

- Na ravni lovišča je največja dovoljena gostota krmišč, ki se opredeli v dvoletnem načrtu LUO, največ 1/1250 ha lovne površine (skupaj za jelenjad, damjaka in muflona).
- V območnem načrtu Zahodno visoko kraškega LUO bo zaradi omejitve prišlo do zmanjšanja števila krmišč. Potrebno je pripraviti okvirni načrt postopnega zmanjšanja števila krmišč in količine krme do konca leta 2026. Količina krme se mora zmanjševati najmanj proporcionalno z zmanjševanjem števila krmišč v LUO (glede na leto 2020).
- Ob travnikih in pašnikih manjših od 0,5 ha, ki so locirani v gozdovih z manj kot 10 % travnatih površin, je ob košnji dovoljeno seno prve košnje zložiti v jasli, stoge ali kope za namen krmljenja divjadi. V primeru, da tako položena krma na ravni lovišča ne presega 10 % vse krme položene jelenjadi, damjaku in muflonu, se takšna krmišča ne štejejo med krmišča, za katera je predvidena zgoraj navedena omejitev gostote. Na teh lokacijah ni dovoljeno dodajati druge (npr. od drugod pripeljane) krme. Takšna krmišča se v dvoletnem načrtu LUO in načrtih lovišč/LPN evidentirajo tako kot druga krmišča.

Lokacije krmišč

- Lokacije krmišč morajo biti izbrane ob upoštevanju zgradbe gozdov in gozdnogospodarskih ter gozdnogojitvenih ciljev – predvsem na način, da ne privabljajo divjadi v bližino pomlajenih površin in (smrekovih) drogovnjakov oz. na način, da divjad odtegnejo v predele, kjer ni pomlajenih površin oz. so poškodbe mladja manj problematične.
- Lokacije krmišč ne smejo biti postavljene v mladovja, sestoje v pomlajevanju in v sestoje, v katerih se bo v naslednjih 10–letih (načrt GGE) pričelo uvajati v pomlajevanje oz. v neposredno bližino teh sestojev.
- Preverjanje lokacij in zamenjavo obstoječih krmišč na neustreznih lokacijah je treba opraviti do konca leta 2026. Pri tem je potrebno zajeti površine vseh GGE, ki so bile oz. bodo z načrti obnovljene do vključno leta 2024. Zamenjavo neustreznih lokacij

krmišč na površinah GGE, ki bodo z načrti obnovljene v letih 2025 in 2026, se načrtuje v LUN za obdobje 2027–2028. Vsak naslednji dvoletni LUN predvidi zamenjavo lokacij krmišč na površinah GGE, ki so bile z načrti obnovljene v preteklem dvoletnem obdobju.

- Novo (nadomestno) krmišče se postavi v oddaljenosti najmanj 500 m od obstoječega krmišča. Prvo zimsko sezono uvedenega novega krmišča je dovoljeno krmiti divjad na obeh krmiščih, pri tem skupna količina krme na obeh krmiščih ne sme presegati količine na dotedanjem krmišču.
- Na naravovarstveno pomembnih območjih (opredelitev v naravovarstvenih smernicah dolgoročnega načrta) ter na območju rastišč divjega petelina se krmljenje ne izvaja.
- Opuščanje/ukinjanje krmišč na določenem območju mora potekati postopno, da se prepreči negativne učinke hitrega opuščanja (začasno večje poškodbe gozda, poslabšanje vitalnosti in pogini na krmo habituiranih živali).
- Oceno ne/primernosti lokacij krmišč opravi ZGS. O lokaciji morebitnega nadomestnega krmišča se skupaj dogovorita upravljavec lovišča in ZGS. Pobudo za spremembo lokacije krmišča lahko poda tudi upravljavec lovišča.
- Lokacije krmišč morajo biti opredeljene v načrtih upravljanja z divjadjo.

Ostale usmeritve, določila in omejitve

- Struktura krme mora biti naslednja: sočna krma do 35 %, voluminozna krma vsaj 65 %. Pri zimskem krmljenju uporaba močne škrobne krme ni dovoljena.
- Jelenjad je dovoljeno krmiti le v loviščih osrednjega območja populacije.
- Damjaka in muflona ni dovoljeno krmiti na območjih, kjer je cilj lokalna izločitev vrste iz narave.
- Krmišča morajo biti stalno založena v zimskem in zgodnje spomladanskem času (december–marec); v primeru snežne odeje pa tudi izven tega obdobja.
- Z razporeditvijo položene krme je treba omogočiti, da vse živali istočasno pridejo do krme.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč) ni treba dosegati in ni dovoljeno presegati.

Zimsko krmljenje male divjadi

Usmeritve, določila in omejitve

- Dovoljeno je zimsko (privabljalno) krmljenje fazana, poljske jerebice, poljskega zajca in race mlakarice.
- Krmljenje male poljske divjadi je smiselno in potrebno izvajati tudi izven zimskega obdobja.
- Vrsta krme, ki se polaga na krmiščih za malo divjad: koruza, žita, zelena krma.
- Pri krmljenju z močno škrobno krmo mora biti le ta položena tako, da se prepreči, da bi pretežni del krme zaužile druge vrste divjadi. Za krmljenje fazana in poljske jerebice se priporoča uporaba t. i. »spiral feeder« krmilnic.
- Mala poljska divjad se na krmiščih ne lovi.
- Število krmišč in količina krme na ravni LUO in posameznih lovišč se določi glede na višino odvzema živali posamezne vrste.
- Krmljenje race mlakarice je dovoljeno v za gojitev rac mlakaric v račnjakih. Število krmišč in količina krme naj se smiselno prilagodi velikosti račnjaka in številu ptic, ki v njem bivajo.

- Krmljenje poljskega zajca se lahko izvaja le izjemoma in le v prostoru intenzivno obdelane agrarne krajine (intenzivno kmetijstvo, delež gozda < 20 %, pomanjkanje naravne vegetacije) in se določi z lovsko upravljavskimi načrti.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč) ni treba dosegati in ni dovoljeno presegati.
- Lokacije krmišč morajo upravljavci navesti v letnem načrtu lovišča/LPN, v dvoletnem načrtu LUO se lokacij ne navaja.

Privabljalno krmljenje

Splošne usmeritve

- Za doseganje učinka lokalnega privabljanja so na krmišču potrebne in dovoljene le minimalne količine krme.
- Navadnega jelena, damjaka, muflona in divjega prašiča je dovoljeno privabljalno krmiti z: močno škrobno krmo, sočno krmo, voluminozno krmo. Male zveri se privabljalno krmijo s krmo živalskega izvora (v skladu z veterinarskimi predpisi).
- Lokacije krmišč morajo biti opredeljene v načrtih upravljanja z divjadjo. Pri divjem prašiču so v dvoletnem načrtu LUO opredeljene vse lokacije privabljalnih krmišč v posameznih loviščih, medtem ko se v letnem načrtu lovišča/LPN izmed teh lokacij opredelijo dejansko aktivna krmišča.

Privabljalno krmljenje navadnega jelena

Gostota krmišč in količina krme

- Na ravni lovišča je največja dovoljena gostota krmišč, ki se opredeli v dvoletnem načrtu LUO, 1/500 ha lovne površine (skupaj za jelenjad, damjaka in muflona).
- Največja dnevna količina položene krme na posameznem krmišču ne sme presegati 50 kg in količina močne škrobne krme ne sme presegati 5 kg. V LUO oz. posameznih loviščih znotraj LUO z manjšo gostoto odvzema jelena/damjaka/muflona se lahko predpiše tudi manjša dovoljena dnevna količina krme.

Ostale usmeritve, določila in omejitve

- Privabljalno krmljenje se lahko izvaja le v času lovne dobe (redne, predčasne, podaljšane) za jelenjad, damjaka ali muflona.
- Na območju rastišč gozdnih kur je dovoljeno privabljalno krmljenje jelenjadi, damjaka in muflona v času po rastitvi, od 1. avgusta dalje. Na rastiščih se ne privablja divjega prašiča in malih zveri. Vrsta krme mora biti temu prilagojena – ne krmi se s koruzo, žiti, krmo živalskega izvora.
- Zaradi omejevanja neželenih vplivov v gozdnih sestojih (predvsem od jelenjadi) ustreznost lokacij krmišč presodi ZGS.
- V primeru, da posamezna lokacija privabljalnega krmljenja zaradi sprememb v sestojih kot posledica ujm, podlubnikov ali rednega gospodarjenja z gozdovi postane neprimerna (nastanek površine v pomlajevanju), se jo čez leto lahko nadomesti z novo in se jo vključi v naslednji dvoletni načrt LUO. Upravljavec lovišča je pred zamenjavo krmišča o tem dolžan obvestiti ZGS in lovsko inšpekcijo.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč/LPN) ni treba dosegati in ni dovoljeno presegati.

Privabljalno krmljenje divjega prašiča

Ukrep privabljalnega krmljenja mora biti nadzorovan in prilagojen gostoti divjih prašičev ter ne sme imeti za posledico povečan obseg škod na kmetijskih površinah.

Gostota in lokacije krmišč ter količina krme

- Največja dovoljena gostota aktivnih krmišč, ki so določena v letnem načrtu lovišča/LPN, je 1/300 ha lovne površine (gostota vseh krmišč, ki so opredeljena v dvoletnem načrtu LUO, je lahko večja).
- Krmišče mora biti oddaljeno vsaj 200 m od meje gozdnega kompleksa z negozdno krajino.
- Krmišč naj se v habitatih gozdnih kur ne postavlja. Izjemoma se za potrebe zmanjšanja vpliva divjega prašiča v habitatih gozdnih kur lahko postavijo krmišča, pri čemer se lokacije in časovne omejitve uporabe krmišč uskladi z ZRSVN. Krmišč se ne postavlja na ožja rastišča.
- Največja dnevna količina položene močne škrobne krme na posameznem krmišču ne sme presegati 5 kg. V LUO oz. posameznih loviščih znotraj LUO z manjšo gostoto odvzema divjega prašiča se lahko predpiše tudi manjša dovoljena dnevna količina krme.
- Oceno ne/primernosti lokacij krmišč opravi ZGS.

Ostale usmeritve, določila in omejitve

- Privabljalno krmljenje divjih prašičev se lahko izvaja vse leto.
- Za krmo se uporabljajo vse vrste žit in koruzo.
- Krmljenje se izvaja na način, da je krma dostopna predvsem divjemu prašiču in čim manj ostali divjadi (npr. krmni valj, polaganje krme v tla, prekrivanje krme ipd.)
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč/LPN) ni treba dosegati in dovoljeno presegati.

Privabljalno krmljenje malih zveri (lisica, jazbec, kuna zlatica, kuna belica, šakal)

Usmeritve, določila in omejitve

- Uporablja se krma živalskega izvora in sadje.
- Pri izvajanju ukrepa je treba upoštevati veterinarske predpise o ravnanju z živalskimi stranskimi proizvodi.
- Na privabljalnem krmišču naj bo dnevno dostopno do 2 kg krme.
- Krma naj bo primerno prikrita in/ali plitvo zagrebena v zemljo.
- Malih zveri ni dovoljeno krmiti v območjih habitatov gozdnih kur.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrtovanega števila krmišč in količine krme (v načrtih lovišč/LPN) ni treba dosegati in ni dovoljeno presegati.
- Lokacije krmišč morajo biti opredeljene v načrtih upravljanja z divjadjo.

Krmne njive

Opis. Med parkljarji so namenjene jelenjadi in divjemu prašiču; pomagajo zmanjševati pritisk jelenjadi na gozdno mladje in divjega prašiča na kmetijske površine. V intenzivno obdelani krajini so namenjene tudi izboljšanju bivalnih razmer za malo divjad (poljski zajec, poljska jerebica).

Usmeritve, določila in omejitve

- Uporaba tujerodnih rastlin (npr. topinambur) ni dovoljena.
- Enota za načrtovanje obsega: ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga lahko presega.
- Krmne njive naj bodo čim bolj odmaknjene od drugih kmetijskih površin.
- Z načrti se njive lokacijsko usmerja.

Pridelovalne njive

Opis. Pridelovalne njive so namenjene pridelavi krme za divjad. Uporabljajo jih tisti upravljavci lovišč, ki izvajajo določeno obliko krmljenja.

Usmeritve, določila in omejitve

- Uporaba tujerodnih rastlin (npr. topinambur) ni dovoljena.
- Enota za načrtovanje obsega: ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga lahko presega.

Sečnja v zimskem času

Opis. Z zimsko sečnjo drevja in grmovja povečujemo količino naravne hrane v zimskem času ob visokem snegu, ko je dostop do nje oviran. Ukrep je namenjen vsem rastlinojedim parkljarjem, še posebej jelenjadi na območjih visokih gostot (zimovališča). Od drevesnih vrst so za sečnjo najprimernejše košate, z omelo obrasle jelke, vsi mehki listavci, nekateri trdi listavci (npr. javor, jesen, brest, hrast), od grmovnih vrst pa predvsem leska. Ukrep ima v primerjavi krmljenjem več prednosti: dostopnost velike količine naravne hrane, ne proži koncentracij jelenjadi in poškodb sestojev, lahko zmanjšuje objedenost mladja, je poceni.

- Enote za načrtovanje obsega: drevo – število, grmovje – ha.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga pa lahko presega.

Zaščita s tehniškimi in kemičnimi sredstvi

Opis. Uporaba tehničnih in kemičnih (tudi drugih) sredstev za zaščito pred škodo od divjadi in škodo na divjadi.

Škoda na divjadi: kemična odvračala, zvočna odvračala, svetlobni odsevniki, kombinacije zvočnih in svetlobnih odsevnikov, silhuete, plašilne naprave na kosilnicah, cestnoprometni znaki, osveščanje širše javnosti in drugo.

Škoda od divjadi: zaščita z vsemi vrstami tehničnih (npr. električna ograja) in kemičnih sredstev.

- Enota za načrtovanje obsega: dolžina (m).
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrt se izvaja v obsegu najmanj 80 % in je lahko presežen.

LOVSKOTEHNIŠKI OBJEKTI

Med lovskotehniške objekte uvrščamo lovske preže, krmišča, solnice, lovske steze, lovske koče, domove, bivake in zbiralnice uplenjene divjadi. Potrebni so za trajnostno gospodarjenje z divjadjo in loviščem, predvsem za izvajanje lova, izboljšanje prehranskih razmer za divjad in za izvajanje monitoringa populacij divjadi.

Skladno z naravovarstvenimi smernicami (priloga 1) veljajo omejitve postavljanja lovskotehniških objektov (z izjemo lovskih stez) po posameznih zvrsteh naravnih vrednot in po posameznih upravljavskih conah Natura 2000. Objektov se ne postavlja:

- Na drevesa naj se ne postavlja lovskih prež oz. drugih lovskih objektov. Lovski objekti naj bodo od zunanjega tlorisa drevesnih krošenj oddaljeni vsaj 5 m (glej preglednico 2 v prilogi 1).
- Na geološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. prež, krmišč, solnic, itd.)
- Na naravne vrednote in točkovne geomorfološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, solnic, krmišč, itd.).
- Na naravne vrednote oz. na razdalji vsaj 50 m od naravnih vodnih virov naj se ne postavlja lovskih objektov. Morebitne obstoječe solnice in krmišča naj se z naravnih vrednot postopoma odstrani oz. prestavi na ustrezno razdaljo od vodnega vira.
- Na naravne vrednote oz. vsaj 50 m od vodotokov naj se ne postavlja krmišč in solnic.

Lovske objekte, ki ne ustrezajo navedenim lokacijskim omejitvam, je potrebno odstraniti oz. prestaviti do konca veljavnosti pričujočega načrta.

Lovske preže

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga lahko presega
- Za postavitev lovske preže je treba pridobiti soglasje lastnika zemljišča.

Krmišča

- Enota za načrtovanje obsega: število.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta so navedena v poglavju o krmljenju.
- Pred vzpostavitvijo krmišča je treba pridobiti soglasje lastnika zemljišča.

Kataster krmišč

Kataster krmišč je seznam lokacij in atributov vseh načrtovanih krmišč. Vsako krmišče je v katastru opredeljeno z naslednjimi atributi: šifra lovišča, ime lovišča, šifra katastrske občine, ime katastrske občine, parcelna št., krajevno ime, koordinati lokacije (X in Y), ciljna živalska

vrsta, namen/vrsta krmišča (zimsko, privabljalno), ali je dovoljeno polagati ŽSP[2], ali je namenjeno ogledom medvedov.

Kataster krmišč za vso Slovenijo vodi ZGS v digitalni obliki, na nivoju LUO pa v tiskani obliki kot sestavni del dvoletnih načrtov LUO. Kataster se posodobi ob vsaki pripravi dvoletnih načrtov LUO. V digitalnem katastru se beležijo vsi zgoraj navedeni atributi, medtem ko se v tiskani obliki (kot sestavni del načrtov LUO) beležijo vsi atributi, razen šifre lovišča, šifre katastrske občine in koordinat lokacije (X in Y).

V katastru krmišč se vodijo lokacije za naslednje vrste krmišč in načine krmljenja:

- krmišča za zimsko krmljenje navadnega jelena, damjaka in muflona,
- krmišča za privabljalno krmljenje navadnega jelena, damjaka in muflona,
- krmišča za privabljalno krmljenje divjega prašiča,
- krmišča za privabljalno krmljenje malih zveri.

Solnice

Usmeritve, določila, omejitve:

- Namen solnic je privabljanje divjadi z namenom odstrela in monitoringa.
- Solnice se zalagajo v zmernih količinah s soljo in mineralnimi kamni (priporočeno do največ 3 kg na solnico/letno).
- Postavljanje solnic je prepovedano:
    - v mladovjih in sestojih v obnovi (izjemoma s soglasjem lastnika in ZGS),
    - ob prometnih cestah,
    - v gozdnih rezervatih,
    - v mokriščih,
    - v razdalji do 50 m od vodnih virov (soli se ne sme vnašati v kaluže in ostale vodne vire!),
- Enota za načrtovanje obsega novogradnje in obnove: število. Enota za načrtovanje obsega polaganja soli: kg.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga ne sme presegati.

Lovske steze

Opis. Lovske steze so namenjene predvsem lažjemu, varnejšemu in učinkovitejšemu lovu, kot tudi nadzoru lovišča.

- Enota za načrtovanje obsega novogradnje in obnove: število in km.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: Načrta ni treba dosegati in se ga lahko presega.

Lovske koče, domovi, bivaki, zbiralnice uplenjene divjadi

- Enota za načrtovanje obsega novogradnje in obnove: število.
- Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta ni treba dosegati in se ga lahko presega.

2 *živalski stranski proizvodi*

7.4 Časovne, prostorske in ostale omejitve lova

Poleg prostorskih, časovnih in ostalih (npr. načini lova) omejitev lova, ki izhajajo iz ZDLov-1 in njegovih podzakonskih aktov, na območju LUO veljajo tudi omejitve, ki izhajajo iz zahtev naravovarstva. Ob podrobnejšem načrtovanju na ravni dvoletnih LUO se upošteva omejitve, ki izhajajo iz varstvenih ciljev in režimov zavarovanih območij, katerih površine so v celoti ali delno znotraj območja načrta. V nadaljevanju povzemamo omejitve kot so navedene v naravovarstvenih smernicah (priloga 1). Časovne in prostorske omejitve lova so prikazane na sliki 71.

Območja, kjer velja popolna prepoved lova:

- naravne vrednote: Bukov vrh – gozdni rezervat, Smrekova draga – Golaki – gozdni rezervat, Divje jezero – gozdni rezervat, Bukovec – gozdni rezervat, Veliki Bršljanovec – gozdni rezervat, Strug – gozdni rezervat, Petkova grapa – gozdni rezervat, Udornice v logaškem Ravniku – gozdni rezervat, Lipe – gozdni rezervat, Bosna – gozdni rezervat, Pod Kukom – gozdni rezervat, Panovec – gozdni rezervat, Lijak – gozdni rezervat, Podcel – gozdni rezervat, Bukov vrh – gozdni rezervat, Govci – gozdni rezervat, Paradana , Smrečje – gozdni rezervat in Krajni Žleb (Za Fondekom) – gozdni rezervat;
- Zagotavlja naj se mir (brez lova):
    - V okolici (300 m) gnezda velike uharice od 1. februarja do 30. junija;
    - V okolici (400 m) gnezda kačarja od 1. aprila do 15. oktobra;
    - V okolici (500 m) gnezda planinskega orla od 1. januarja do 30. julija;
    - V okolici (400 m) gnezda sršenarja od 1. junija do 31. avgusta.

Območja, kjer je prepovedano loviti z neselektivnimi pastmi:

- Ob vodotokih, v katerih je prisotna vidra , naj se ne izvaja lova s pastmi (prostorski sloj pojavljanja vidre je priložen naravovarstvenim smernicam).

Ob podrobnejšem načrtovanju na ravni dvoletnih načrtov LUO se upošteva omejitve, ki izhajajo iz varstvenih ciljev in režimov zavarovanih območij, katerih površine so delno ali v celoti znotraj območja načrta.

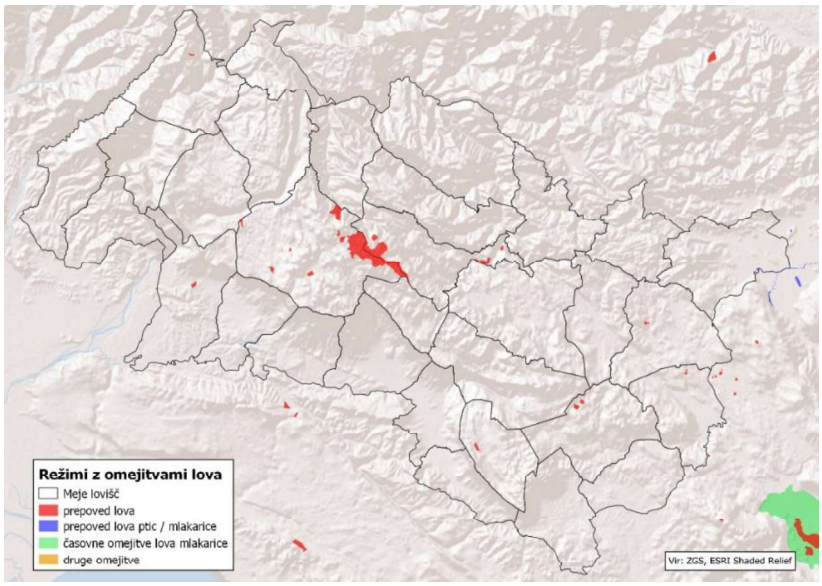

Slika 71: Režimi z omejitvami lova

7.5 Usmeritve za usklajevanje rabe prostora

Posegi in dejavnosti v prostoru lahko pomembno vplivajo na življenjske razmere divjadi in ostalih prostoživečih živali: ožijo življenjski prostor, zmanjšujejo prehranske možnosti, poslabšujejo možnosti za gnezdenje, poleganje in vzrejo mladičev, spreminjajo življenjski ritem z vnašanjem nemira ter slabšajo ekološko povezljivost prostora ali celo predstavljajo neposredni vir smrtnosti živali. Pri usklajevanju rabe prostora in dejavnosti v njem je zato treba upoštevati tudi živalstvo.

Območja, kjer veljajo omejitve za posege in dejavnosti v gozdu in gozdnem prostoru, so vključno z usmeritvami opredeljena v gozdnogospodarskem delu območnega načrta za Tolminsko GGO in sicer v okviru funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti in lovno gospodarske funkcije s 1. ali 2. stopnjo poudarjenosti. V GGN GGO in podrobneje v GGN GGE so opredeljene usmeritve za zagotavljanje funkcij gozdov ter omejitve pri gospodarjenju z gozdovi in aktivnostih uporabnikov gozdnega prostora.

V funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti v LUO, ki imajo na podlagi GGN GGO opredeljeno 1. ali 2. stopnjo poudarjenosti spadajo:

- rastišča in območja prisotnosti divjega petelina,
- rastišča in območja prisotnosti ruševca,
- pasišča,
- grmišča,
- mirne cone,
- zimovališča,
- ekocelice,
- koridorji v smislu ekološke povezljivosti območja.

V lovno gospodarsko funkcijo Območja v LUO, ki imajo na podlagi GGN GGO opredeljeno 1. ali 2. stopnjo poudarjenosti, spadajo:

- predeli okoli zimskih krmišč (kataster krmišč v LUO).

Glavne usmeritve za gospodarjenje z gozdovi

- Čas izvajanja posegov in opravljanja dejavnosti je treba kar najbolj prilagoditi življenjskim ciklom živali tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne, oz. v čim manjši možni meri, sovpada z obdobji, ko živali potrebujejo mir, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev ter prezimovanja.
- Pri izvajanju gozdnogospodarskih del se je treba izogibati aktivnim gnezdiščem, brlogom ali zavetiščem.
- Izvajanje gozdnogospodarskih del v zimovališčih rastlinojede parkljaste divjadi praviloma ni dopustno v obdobju od 1. decembra do 31. marca.
- Del sečnje z bršljanom obraslih dreves in del sečnje jelke se, z namenom izboljšanja prehranskih razmer rastlinojede divjadi, opravi v zimskem času. To še zlasti velja za območja zimovališč.

Usmeritve in omejitve pri posegih v prostor:

- Posebno pozornost je treba posvetiti načrtovanim posegom, ki predstavljajo izrazito spremembo okolja in imajo lahko velik vpliv na življenjski prostor prostoživečih vrst živali/divjadi, kot so npr. veliki (linijski) infrastrukturni objekti, površinsko velika območja kot so industrijske cone ali stanovanjska naselja. Presoja vplivov na okolje mora spoštovati populacijski nivo posamezne ali skupine živalskih vrst vključno z migracijskimi potmi.
- V primeru nacionalnega interesa, ko posegov ni mogoče umakniti, je treba v največji možni meri načrtovati omilitvene ukrepe (nadomestne gozdne površine, izgradnja nad in podhodov). Ti ukrepi morajo biti krajevno in časovno opredeljeni ter prilagojeni posameznemu posegu. Pri tem je treba vzpostaviti tesno sodelovanje z ostalimi soglasodajalci z namenom določitve skupnih izhodišč. Ob izvedbi celovite presoje vplivov na okolje oz. presoje vplivov na okolje mora presojevalec v izdelavo poročila vključiti tudi stališča Zavoda za gozdove Slovenije in upravljavcev lovišč. Pomembno je vključevanje v proces oblikovanja prostorskih načrtov na različnih ravneh.
- Pri večjem številu manjših posegov v prostor je treba upoštevati kumulativne vplive na divjad in druge prostoživeče živalske vrste. Istovrstni posegi oz. posegi z istim ali podobnim učinkom na prostoživeče živali se v postopkih praviloma presojajo posamič, medtem ko so njihovi kumulativni vplivi povečini spregledani. Učinke tovrstnih posegov bo zato potrebno predhodno na podlagi preteklih izkušenj predvideti. Zlasti pri spremembah občinskih planov, kot krovnih dokumentov, s katerimi določamo prihodnjo rabo prostora, bo treba biti pozoren na vse grožnje in nevarnosti, ki lahko spremenijo življenjske pogoje živalim. Vse pobude za spremembo namenske rabe bo potrebno kritično presoditi in že v fazi pobud doseči opustitev nesprejemljivih posegov.
- Pri usmeritvah in omejitvah posegov v prostor in različnih dejavnosti v kmetijski krajini je še posebej potrebno:
    - spoštovati določila 32 – 34. člena ZDLov–1;
    - ohranjati obstoječe omejke, remize, grmovne zaplate, skupine gozdnega drevja in manjše gozdne površine ter ostale pomembne elemente habitatov živalskih vrst;
    - zagotoviti nadomestne površine za izkrčene gozdne površine;
    - preprečevati postavljanje za živali neprepustnih ograj in ostalih ovir;
    - za neprepustne linijske objekte je treba zagotovi prehajanje živali z vzpostavitvijo ustreznih nad– ali podhodov;
    - puščati brežine vodotokov prehodne in zaraščene z obrežnim grmovjem oziroma drevesi; pri urejanju vodotokov v kmetijski krajini je treba ohranjati posamezne odseke stare struge;
    - spodbujati pozno poletno ali jesensko setev rastlin za zeleno gnojenje, ki naj se jih pušča čim dlje za zagotavljanje kritja mali poljski divjadi tudi po spravilu žit in v zimskem času;
    - izvajati ukrepe vzdrževanja gozdnega roba – orne površine naj se ne dotikajo gozda, pač pa naj bo prehod iz gozdov na polja postopen, s pasom grmovja in travnate površine.
- <u>Zagotavljati ekološko povezljivost</u> – V LUO so določeni koridorji (Slika 4), ki omogočajo povezljivost populacij in prehajanje prostoživečih živali. Koridorji niso pomembni samo na gozdni površini, ampak tudi na kmetijskih zemljiščih, ki jih zajemajo. Zato je za zagotavljanje povezljivosti na območjih koridorjev nujno:
    - ohranjati posamezna drevesa ali skupine gozdnega drevja, grmovja in omejke ter obrečni pas in ostale vegetacijske strukture, ki zagotavljajo povezljivost in prehodnost kmetijske krajine za prostoživeče živali;

- prepovedani so kakršnikoli posegi, ki bi slabšali povezljivost območij, zlasti pozidave (npr. širitve industrijskih con) oz. kakršna koli urbanizacija tega prostora,
- pri umeščanju linijskih objektov (npr. prometnic), ki bi prekinili ali slabšali povezljivost, zagotoviti omilitvene ukrepe, ki bodo minimizirali negativne učinke posega (izgradnja ustreznih nad ali podhodov).

Navedene usmeritve in omejitve pri posegih v prostor je potrebno upoštevati v smernicah, mnenjih in soglasjih, ki jih ZGS pripravi v postopkih prostorskega načrtovanja. Z usmeritvami posegov v prostor in dejavnosti v kmetijski krajini se je potrebno aktivno vključevati v postopke priprave strateških dokumentov na področju skupne kmetijske politike.

Usmeritve in omejitve različnih dejavnosti v gozdu in gozdnem prostoru

- Na celotni površini LUO je treba preprečevati širitev rekreativnih dejavnosti na območja, kjer so za prostoživeče vrste živali najbolj moteče.
- Umeščanje poti ali gradnjo drugih rekreacijskih ali turističnih objektov usmeriti izven območij zimovališč, rukališč, rastišč gozdnih kur, gnezdišč, mirnih con.
- V obdobju intenzivnega parjenja jelenjadi so v trajanju 1 meseca prepovedane vse turistične in rekreacijske aktivnosti na celotni površini rukališč.
- Prostočasne aktivnosti se usmerjajo na obstoječe poti, več pozornosti se nameni kakovosti infrastrukture in njenemu vzdrževanju.
- Na območju rastišč gozdnih kur se spoštuje časovno omejitev za izvajanje del v gozdu, ki je določena v gozdnogospodarskem načrtu (praviloma od 1. 3. do 30. 6.).

Navedene usmeritve in omejitve služijo kot podlaga pri presojanju v postopkih pridobivanja dovoljenj/soglasij za posege v prostor, v katere se ZGS aktivno vključuje.

8. NEVARNOSTI IN TVEGANJA UPRAVLJANJA DIVJADI IN NJENEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA

Nevarnosti in tveganja upravljanja z divjadjo in z življenjskim okoljem izhajajo v LUO predvsem iz naslednjih področij:

Lovstvo

- Morebitna sprememba lovskega sistema iz regalnega v dominalni sistem bi drastično ogrozila vse v načrtu zastavljene cilje gospodarjenja z divjadjo, tako strateške, kakor tudi operativne. Verjetno bi se porušil sam sistem načrtovanja, tako da pričujoči ON ne bi bil več smiseln.
- Tudi v primeru, da se lovski sistem ne spremeni, obstaja resna nevarnost za upravljanje divjadi in okolja morebitna izguba koncesije za upravljanje z divjadjo v posameznem lovišču. Ob obstoječi zakonodaji bo težko hitro najti novega koncesionarja, ki bo sposoben takoj uresničevati določila lovskih načrtov, vsaj v delu, ki se nanaša na odstrel.
- Tudi v primeru zadržanja koncesije obstaja resna nevarnost pri upravljanju z divjadjo in za doseganje vseh z ON zastavljenih ciljev zaradi nesposobnosti koncesionarjem za izvrševanje predpisanih ukrepov v populacijah in okolju. Članstvo v LD, ki so trenutno koncesionarji upravljanja z divjadjo se zmanjšuje, starost članov LD se povečuje, vedno manj je operativnih članov. Vsemu se pridružijo še nesmiselna notranja pravila lovišč, ki še dodatno otežkočajo lov.
- Nadalje so tu še dovoljeni načini lova, ki v večini primerov, vsaj pri jelenjadi in divjem prašiču znatno ne omogočajo realizacije načrtov.

Družbeni pritiski

- Pritiski na lovske koncesionarje so vedno večji. Večina pritiskov vodi v smer, da koncesionarji niso sposobni realizirati lovskih načrtov, oziroma niso sposobni dosegati zastavljenih ciljev na primer glede jelenjadi in divjega prašiča.
- Pritiski državnih organov (ZGS) so veliki, tako glede postavljenih ciljev in ukrepov v populacijah divjadi in okolju (npr. povečevanje načrtov odstrela), kakor kasneje pri kontroli realizacije (lovska inšpekcija).
- Po drugi strani pa se pojavljajo prav nasprotni pritiski glede ukinitve lova, prepustitvi razvoja populacij naravnim dejavnikom.
- Posledica pritiskov nekaterih organizacij je ne-upravljanje populacij volka in rjavega medveda. Trajnostno in smotrno upravljanje volka in rjavega medveda, ki vključuje selektivni odstrel osebkov obeh vrst, v zadnjih letih močno omejujejo pobude nekaterih predstavnikov civilne družbe in odločitve sodišč. Navedeno so-pogojuje naraščanje lokalnih populacijskih gostot (zlasti medveda) in širjenje območja prisotnosti obeh vrst. Če se bo ta trend nadaljeval tudi v prihodnje, to ne bo povzročalo zgolj naraščanja obsega škod na človekovem premoženju in ostalih neposrednih konfliktov s človekom, ampak bo imelo bistveno povečan vpliv tudi na določene vrste divjadi in njihovo upravljanje. Volk lahko s plenjenjem parkljaste divjadi v kombinaciji z neugodnimi okoljskimi dejavniki negativno vpliva na dinamiko njihovih populacij, kar lahko le deloma kompenziramo s prilagojenim upravljanjem parkljaste divjadi. Medved poleg plenjenja mladičev (zlasti srnjadi) preko rednega pojavljanja na privabljalnih krmiščih za parkljasto divjad ponekod močno ovira izvajanje odstrela divjadi in s tem doseganje upravljavskih ciljev. Vse navedeno predstavlja dodaten razlog za ponovno vzpostavitev trajnostnega poseganja v populaciji volka in rjavega medveda.

Gozdarstvo

- Zaradi nerealizacije možnih posekov bo ogrožena prehranska ponudba za rastlinojedo parkljasto divjad.)

Kmetijstvo

- Izsekavanje remiz, zmanjševanje vrstne pestrosti kmetijskih kultur zmanjšuje primerne habitate predvsem za malo divjad. To je neposredna nevarnost in tveganje za doseganje s tem načrtom zastavljenih ciljev glede male divjadi (prepelica, fazan)

Turizem

- Zaradi povečanega obiska v gozdovih in predelih nad gozdno mejo bo ogrožena realizacija načrtov odvzema. Vse oblike naraščajočega turizma in vedno večji pritisk na okolje predstavlja nevarnost glede doseganja vseh ciljev in ukrepov, podanih v tem ON.

9. METODOLOGIJA IZDELAVE NAČRTA

Lovsko upravljavski načrt XII. Zahodno visoko kraškega lovsko upravljavskega območja (2021-2030; dalje načrt) je bil izdelan na podlagi analiz podatkovnih zbirk Zavoda za gozdove Slovenije, ki vključujejo podatke o odvzemu divjadi, izvedenih delih v njihovem življenjskem okolju, povzročenih škodah, podatkih objedenosti gozdnega mladja ter ostalih baz, ki celovito obravnavajo prostor.

S procesom izdelave načrta smo začeli že v letu 2019 in sicer s pripravo Smernic za upravljanje divjadi v Sloveniji v obdobju 2021-2030, ki predstavljajo operativno-tehnični pripomoček za izdelavo dolgoročnih lovsko upravljavskih načrtov. V sklopu priprave smernic smo najprej zbrali podatke ter uredili evidence o odvzemu divjadi, delih v okolju in drugih ključnih vhodnih podatkih. Za vsako izmed živalskih vrst so bile izdelane analize, opredeljeni izhodiščni cilji ter predlagane usmeritve. Smernice so bile v procesu izdelave predstavljene ključnim deležniškim skupinam ter na podlagi podanih pripomb ustrezno dopolnjene. V postopku izdelave načrta smo s strani ZRSVN prejeli in pri izdelavi načrta upoštevali tudi naravovarstvene smernice.

Zaradi usklajevanja številnih interesov družbe v povezavi z divjadjo smo poseben poudarek v postopku priprave dali participaciji deležnikov. Pred izdelavo načrta so bili konec leta 2020 vsi deležniki pozvani k oddaji pobud in predlogov k nastajajočim načrtom. Poleg formalno določene participacije smo v letu 2021 pripravili dve delavnici za zainteresirano javnost. Na prvi delavnici smo predstavili vsebino analitskega dela načrta (stanje populacij divjadi in njenega okolja) ter z udeleženci delavnice opredelili glavne prednosti, slabosti, priložnosti in tveganja upravljanja divjadi. Na drugi delavnici smo predstavili načrtovane cilje, usmeritve in ukrepe.

Vzporedno s pripravo dolgoročnih lovsko upravljavskih načrtov je potekal tudi proces izdelave okoljskega poročila in dodatka za varovana območja v postopku Celovite presoje vplivov na okolje. Izvedeno je bilo interno vsebinjenje in vsebinjenje s sektorji, kjer smo skupaj z udeleženci identificirali potencialne vplive, določili okoljske cilje in kazalnike ter merila vrednotenja.

Novembra 2021 je strokovni svet ZGS določil osnutek načrta in obravnaval osnutek okoljskega poročila z dodatkom. Nato smo osnutek skupaj z okoljskim poročilom ter Vlogo za izdajo mnenja o ustreznosti okoljskega poročila in sprejemljivosti vplivov LUN 2021-2030 poslali na Ministrstvo za okolje in prostor. Po prejemu mnenja o ustreznosti okoljskega poročila so bili med julijem in septembrom 2022 osnutki vseh lovsko upravljavskih načrtov 2021-2030 skupaj z okoljskim poročilom javno razgrnjeni. V tem obdobju so bile izvedene tudi javne obravnave načrtov. Do vseh zbranih pripomb na načrt se je na seji oktobra 2022 opredelil svet OE Tolmin. Osnutek načrta je bil dopolnjen skladno z omilitvenimi ukrepi iz okoljskega poročila in upoštevanimi pripombami. Dne 13. 4. 2023 smo prejeli odločbo Ministrstva za okolje, podnebje in energijo o okoljski sprejemljivosti načrta, kar je bil pogoj za nadaljnji postopek sprejemanja. Dne 18. 5. 2023 je bil na 11. redni seji Sveta Zavoda za gozdove Slovenije določen predlog LUN XII. Zahodno visoko kraškega LUO, ki je bil skupaj z ostalimi LUN dne 22. 5. 2023 poslan na ministrstvi pristojni za okolje, prostor in vode ter ohranjanje narave v mnenje. Po prejemu mnenj obeh pristojnih ministrstev ob koncu junija 2023 je bil LUN poslan v sprejem.

10. LITERATURA

[1] Agencija RS za okolje. https://www.meteo.si/

[2] Atlas okolja. Agencija RS za okolje. http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso. (februar 2021)

[3] Bončina A. in sod. 2021. Gozdni rastiščni tipi Slovenije: vegetacijske, sestojne in upravljavske značilnosti. Ljubljana. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire in Zavod za gozdove Slovenije, 576 str.

[4] Geografski atlas Slovenije: država v prostoru in času. 1998. Ljubljana, Državna založba Slovenije.

[5] Hafner M. in sod. 2021. Analiza stanja poškodovanosti gozdnega mladja od rastlinojede parkljasti divjadi v letih 2010, 2014, 2017 in 2020. 2021. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.

[6] Jelenko Turinek, I. in sodel. 2016. Značilnosti, problematika in upravljanja populacij (sive) vrane v urbanem okolju (V4–1437): zaključno poročilo. Velenje, Inštitut ERICo, 132 str.

[7].Krofel, M. in sodel. 2013. Vpliv antropogenih motenj na gamsa v Alpah in priporočila za zmanjšanje negativnih posledic motenj. Ljubljana, UL, BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, 17 str.

[8] Lovsko upravljavski načrt za XII. Zahodno visoko kraško lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020. 2012. Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Tolmin, 177 str.

[9] Naravovarstvene smernice za lovsko upravljavski načrt za Zahodno visoko kraško lovsko upravljavsko območje (2021–2030). Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave – OE Nova Gorica, marec 2021, 30 str.

[10] Osnutek Območnega načrta – Gozdnogospodarski del za GGO Tolmin (2021–2030). 2021. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, neobjavljeno.

[11] Program upravljanja območij Natura 2000 (2015–2020). RS, Vlada Republike Slovenije, 9. 4. 2015, 44 str.

[12] Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo. Uradni list RS, št. 91/10 in 200/20.

[13] Raba tal 2009. Podatki evidence dejanske rabe za pretekla leta. Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. https://rkg.gov.si/arhiv/RABA_Verzije/index.html (25. 4. 2021)

[14] Raba tal 2020. Podatki evidence dejanske rabe. Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. https://rkg.gov.si/vstop/ (25. 4. 2021)

[15] Resolucija o nacionalnem gozdnem programu. Uradni list RS, št. 111/07.

[16] Zakon o divjadi in lovstvu – ZDLov–1. Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl. US, 17/08, 46/14 – ZON–C, 31/18, 65/20 in 97/20 – popr.

[17] Zakon o gozdovih – ZG. Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO–1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16.

[18] Zakon o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih – ZNUAPK. Uradni list RS, št. 200/20.

11. NAČRT SO IZDELALI

Avtor načrta:

mag. Iztok Koren, univ. dipl. inž. gozd.

Sodelavci pri izdelavi načrta:

mag. Janez Pagon, univ. dipl. inž. gozd.
Jože Kovač, univ. dipl. inž. gozd.
Peter Razpet, univ. dipl. inž. gozd.
Florijan Leban, inž. gozd.
dr. Matija Stergar, univ. dipl. inž. gozd.

Datum:

Podpisniki

Vodja odseka za načrtovanje razvoja gozdov:
mag. Janez Pagon, univ. dipl. inž. gozd.

Vodja OE Tolmin:
Edo Kozorog, univ. dipl. inž. gozd.

Direktor ZGS:
Gregor Danev, univ. dipl. inž. gozd.

12. PRILOGE

Priloga 1: Naravovarstvene smernice za Zahodno visoko kraško LUO
Priloga 2: Realizacija odvzema divjadi 2011–2020
Priloga 3: Dvajsetletne analize odvzema 20012020

Priloga 1:

NARAVOVARSTVENE SMERNICE ZA ZAHODNO VISOKO KRAŠKO LUO

ZAVAROVANA OBMOČJA

VARSTVENI REŽIMI IN KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE

Zavarovana območja, ki jih obravnavajo naravovarstvene smernice, so navedena v preglednici 1.

Pri upravljanju z divjadjo se obvezno upoštevajo usmeritve, izhodišča in pogoji za varstvo zavarovanih območij narave, navedenih v preglednici 1, ki so podani z varstvenimi režimi v sprejetih aktih o zavarovanju, navedenih v poglavju 1.2 (Pravne osnove naravovarstvenih smernic).

Preglednica 1: Pregled zavarovanih območij in varstvenih režimov

ZAP. ŠT.	IME	STATUS	URADNA OBJAVA	VARSTVENI REŽIM
1	Smoganica (jama)	NS	Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti in kulturnih spomenikov na območju občine Tolmin (Uradno glasilo št. 5/90)	Varstveni režimi so navedeni v 15. do 22. členu Odloka
2	Srnica (jama)	NS		
3	Gačnik	NS		
4	M'kcova grapa	NS		
5	Pršjakova grapa	NS		
6	Trebuša: žvepleni izvir	NS		
7	Gorenja Trebuša: V malnih (soteska s slapovi)	NS		
8	Zgornja Idrijca	KP	Odlok o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrijca (Uradni list RS št. 11/93	Varstveni režimi so navedeni v 4. členu Odloka. Na območju naravnega rezervata Bukov vrh je lov prepovedan. Na območju parka je dovoljen samo individualni lov.
9	Bukov vrh	NR		
10	Divje jezero	NS		
11	Suha Idrijca			
12	Bedrova grapa	NS		
13	Kramaršca	NS		
14	Jama nad Kobilo	NS		
15	Vrtači pod Petelinovim vrhom	NS		
16	Gor.Kanomlja – ponor s sotesko v Klamah	NS	Odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju občine Idrija (Uradni list SRS št. 16/86)	Varstveni režimi so navedeni v 15. in 16. členu Odloka
17	Gor. Kanomlja – Vovkova jama ali Jama v podsteni	NS		
18	Gor. Kanomlja – Slap na Klavžarici	NS		
19	Gor. Kanomlja – Izvir v bližini Šinkovčeve jame in jama nad izvirom	NS		
20	Gor. Kanomlja – Studenčkova jama ali Jama pri Studenčku			
21	Idrijske Krnice – Jelenk	NS		
22	Idrijski Log – Habečkovo brezno	NS		
23	Spodnja Idrija – Ukovnik	NS		
24	Govškarca	NS	Odlok o zavarovanju dela porečja Govškarce	Varstveni režimi so navedeni v 5. in 6. členu Odloka

ZAP. ŠT.	IME	STATUS	URADNA OBJAVA	VARSTVENI REŽIM
			(Uradni list SRS, 63–2/87)	
25	Južni obronki Trnovskega gozda	KP	Odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju občine Ajdovščina (Uradno glasilo št. 4, marec 1987)	Varstveni režimi so navedeni od 16. do 21.. člena Odloka
26	Nanos – južna in zahodna pobočja z vrhovi Pleše, Grmade in Ture	KP		
27	Konjščak (Tabor nad Črničami – območje z arheološkimi ostalinami, Taborom in sotesko Konjščak)	NS		
28	Hubelj – območje izvirov in fužine	NS		
29	Golaki in Smrekova draga – botanična lokaliteta, mrazišče in gozdni rezervat	NS		
30	Sinji vrh – Škraplje ob cesti	NS		
31	Smrečje v Trnovskem gozdu – mrazišče	NS		
32	Strmadna na Nanosu – stopnjasto brezno in kotliči z brezni	NS		
33	Kovk – okamenine trdoživnjakov	NS		
34	Otlica – naravno okno pod vasjo	NS		
35	Ledeniki na Nanosu – Veliki trški ledenik, Slapenski ledenik,Tri brezna v Jamcah, Mali trški ledenik s Slapenskim breznom	NS		
36	Predmeja – ledenica na Dolu	NS		
37	Selovec v Trnovskem gozdu – okamenine trdoživnjakov	NS		
38	Nova Gorica, Gozd Panovec	NS	Odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju občine Nova Gorica (Uradno glasilo, št. 8/85)	Varstveni režimi so navedeni v 10. in 16. členu Odloka
39	Vitovlje, Jezero za brestom	NS		
40	Skalnica – območje gore z Marijinim svetiščem	NS		
41	Grgar, Slatna, potok in ponorne jame	NS		
42	Kožbana, Krčnik – soteska s koriti in naravnim mostom	NS		
43	Ravnica, Sv. Danijel	NS		
44	Južni obronki Trnovskega gozda	KP		
45	Kromberk, Hrasti	NS		
46	Lijak in Skozno, Kraški izvir in naravni most s spodmolom	NS		
47	Doblar, Soteska Doblarca	NS		
48	Banjšice, Roupa – stopnjasto brezno	NS		
49	Banjšice, Brezno na Vodicah	NS		
50	Kanalski vrh, Jazben – stopnjasto brezno	NS		
51	Lokovec, Brezno na Levpah	NS		
52	Velika Ledenica v Paradani, Udorna dolina z rastlinskim obratom in jamski splet	NS		
53	Doblar, hrast nad Osredkarjem	NS		
54	Duglaziji nad Grčarevcem	NS	Odlok o razglasitvi dreves za naravne znamenitosti (Uradni list SRS, št. 3/1990)	Varstveni režimi so navedeni v 3. členu Odloka
55	Bukvi pod Oblim vrhom	NS		
56	Duglazije pod Gradiščem	NS		
57	5 duglazij pri lovski koči	NS		
58	Cipresasta smreka	NS		
59	Smreka pri Turku	NS		
60	Lipa v Lošcu	NS		
61	Javor nad Vrbacovim kopiščem	NS		
62	Cipresasta smreka pred Bazinovo dolino	NS		

ZAP. ŠT.	IME	STATUS	URADNA OBJAVA	VARSTVENI REŽIM
63	Planina – območje, Planinsko polje, Planinska jama, Markova jama v Nartu, Škratovka, Izviri v Malnih, Unška koliševka	KP, NS	Odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju občine Postojna (Uradni list SRS, št. 2/84).	Varstvene režime določata 10. in 16. člen. Natančni režimi so v skladu z 10. členom navedeni v strokovnih osnovah za razglasitev, ki so del Odloka
64	Regijski park Škocjanske jame – vplivno območje	RP– vplivno območje	Zakon o Regijskem parku Škocjanske jame (Uradni list RS, št. 57/96 in 46/14 – ZON–C)	Varstveni režim za vplivno območje je naveden v 8. členu Zakona

NARAVNE VREDNOTE

SPLOŠNE VARSTVENE USMERITVE

Z naravnimi vrednotami je treba ravnati tako, da se ne ogrozi njihov obstoj (40. člen ZON).

Posegi in dejavnosti se izvajajo na naravni vrednoti, če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti za izvedbo posega ali opravljanje dejavnosti (5. člen Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot).

Če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti, se posegi in dejavnosti:
- na površinski in podzemeljski geomorfološki, hidrološki in geološki naravni vrednoti izvajajo v obsegu in na način, da se ne uničijo, poškodujejo ali bistveno spremenijo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, oziroma v obsegu in na način, da se v čim manjši možni meri spremenijo druge fizične, fizikalne, kemijske, vidne in funkcionalne lastnosti naravne vrednote.
- na drevesni naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne zmanjša vitalnost in ne poslabša zdravstveno stanje drevesa ter, da se ne poslabšajo življenjske razmere na rastišču.
- na botanični in zoološki naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne poslabšajo življenjske razmere rastlin in živali, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, do takšne mere, da jim je onemogočeno dolgoročno preživetje.
- na ekosistemski naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne spremenijo kvalitete ekosistema ter naravni procesi v njem do takšne mere, da se poruši naravno ravnovesje.

Posegi in dejavnosti zunaj naravnih vrednot, na območju vpliva na naravno vrednoto se izvajajo tako, da vpliv posega ali dejavnosti ne povzroči uničenja ali bistvene spremembe lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto, ali uničenja naravne vrednote (6. člen Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot).

Za potrebe priprave načrtov rabe naravnih dobrin se območje vpliva na naravno vrednoto opredeli glede na nameravani poseg ali dejavnost na podlagi naslednjih izhodišč:

- za hidrološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto območje porečja ali dela porečja, v katerem se naravna vrednota nahaja,
- za podzemno geomorfološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto površje nad podzemno jamo ter, če je naravna vrednota vodna podzemna jama, porečje voda, ki tečejo v podzemno jamo,
- za naravne vrednote drugih zvrsti je območje vpliva na naravno vrednoto območje, v katerem lahko vplivi posegov in dejavnosti človeka ogrozijo tiste lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto: za geomorfološke in geološke naravne vrednote je to zlasti njihova stabilnost, za botanične, zoološke, ekosistemske in drevesne naravne vrednote je to zlasti kvaliteta habitatov rastlin in živali,
- naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se bistveno ne spremenijo lastnosti naravne vrednote. Naravno vrednoto ali njen del, ki je posebej občutljiv na fizične učinke hoje, ki jih povzročijo obiskovalci, se uredi tako, da se onemogoči ogrožanje naravne vrednote. Na naravni vrednoti, katere obiskovanje in ogledovanje se prostorsko ne da omejiti ali se pričakuje, da omejitev ne bo učinkovita, se lahko obiskovanje in ogledovanje naravne vrednote ali njenega dela fizično onemogoči.

1.1 PODROBNEJŠE VARSTVENE USMERITVE

1.1.1 Površinske geomorfološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter da je da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglabljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) se na naravni vrednoti izvaja tako, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Na naravni vrednoti se lahko izvaja takšne športne in rekreacijske aktivnosti, zaradi katerih se bistveno ne spreminjajo fizične lastnosti naravne vrednote (npr. z obsežnim odstranjevanjem skal, pritrjevanjem klinov, jeklenih vrvi in podobnim) ter da zaradi prisotnost ljudi (velike množice) ni motena vidna podoba naravne vrednote in onemogočeno njeno doživljanje. Obiskovalci naravne vrednote naj se gibajo po poteh, če so le–te za ta namen urejene.
- Vegetacijo na naravni vrednoti se lahko odstrani v primeru, da se s tem omogoči dostop, izboljša vidnost ali prepreči vpliv rastlinstva na vrednoto.

1.1.2 Podzemeljske geomorfološke naravne vrednote

- Sigastih tvorb in drugega jamskega inventarja se ne poškoduje, uničuje, odstranjuje, odnaša.
- Sten, stropa in tal, zraka v jami ter vode, ki tečejo skozi jamo, se ne onesnažuje.
- Jame in brezna oziroma njihove dele se osvetljuje le toliko, kolikor je minimalno potrebno za obisk ljudi, znanstveno–raziskovalno delo ali jamarstvo.
- V jamah in breznih se ne kuri ognja.
- Odpadkov in drugega materiala se ne odlaga ali skladišči v jami, tekočih odpadkov se ne odvaja v jamo in se jih ne izliva v jami.
- V jamo se ne vnaša organskih snovi (človeška hrana, iztrebki, les in drug organski material).

V jamskem vhodu in njegovi neposredni okolici:
- Gradnja objektov se ne izvaja, zemeljsko površje se ne spreminja.
- Odpadkov se ne odlaga.
- Vhoda se ne zasipava, v neposredno okolico se ne odlaga in skladišči materiala.
- Enostavne objekte, ki nimajo vsebinske povezave z naravno vrednoto se namešča v takšni oddaljenosti, da se ohranja vidna podoba jamskega vhoda nespremenjena.
- V vegetacijsko združbo v jamskem vhodu se ne posega s fizičnim uničevanjem, spreminjanjem vrstne sestave ipd., razen v primeru, da se s tem omogoči dostop. Obseg odstranitve vegetacije sme biti tolikšen, da se ohranijo obstoječe lastnosti mikroklime v jamskem vhodu in jami.

Na površju nad znanimi rovi jame, ponornice, ki teko v jamo oziroma skozi njo:
- Izvaja se takšne vrste gradenj, da se ne poškoduje podzemeljske naravne vrednote.
- Vegetacijsko odejo, vključno z njenim odstranjevanjem, se spreminja le v takšnem obsegu, da se ne ali bistveno ne spremenijo kakovostne (kemične) in količinske lastnosti pronicajoče vode.
- Odpadkov se ne odlaga.
- Nevarnih snovi, kot so nafta in naftni derivati, kemikalije in podobne snovi, se ne pretovarja in skladišči.
- Ne slabša se kvalitete vod, ki tečejo v jamo.
- Posege in gradnje na vodotokih se izvaja tako, da se ohranja čim bolj naraven vodni režim.

1.1.3 Geološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglabljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) se na naravni vrednoti izvaja tako, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.

- Delov naravne vrednote se ne lomi, razbija, odkopava ali odnaša v takem obsegu, da se uniči nahajališče oziroma okrni lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto.

1.1.4 Hidrološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Ne slabša se kvalitete vode.
- Na naravno vrednoto se ne odlaga odpadkov.
- V obrežno vegetacijo se posega s sekanjem, obsekavanjem, redčenjem, zasajanjem, tako da se bistveno ne spremenijo fizikalne lastnosti obrežja.
- Rekreacijske in športne aktivnosti se izvaja tako, da se naravne vrednote ne poškoduje in da se ne spremeni njenih lastnosti. Na jezerih se za rekreacijske namene ne uporablja čolnov z motorji z notranjim izgorevanjem. Na jezerih na nadmorski višini nad 900 m se ne izvaja rekreacijskih in športnih aktivnosti.

1.1.5 Botanične naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja na način in v takem obsegu, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere na rastišču in da se ohranja rastline, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto. Na način in v obsegu iz prejšnjega stavka se izvaja tudi odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, dviganje ali spuščanje gladine podtalnice, poplavitev, zamenjava sladke vode s slano in obratno), spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov. Pri tem se izkoristijo vse možne tehnične rešitve, da se naravna vrednota čim manj poškoduje.
- Združbo rastišča se spreminja z izkrčenjem gozda oziroma posameznih dreves, s pogozditvijo, oranjem in podobno, le toliko, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere na rastišču.
- Rastlin se ne nabira, izkoreninja, lomi ali drugače poškoduje ali uničuje, razen za znanstveno–raziskovalno delo v obsegu, ki ne vpliva negativno na stanje populacije in na rastišče.
- Rastlin se ne požiga.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z vnašanjem rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Na naravni vrednoti se ne uporablja kemičnih sredstev za uničevanje živali in rastlin. Preprečuje se naravno sukcesivno zaraščanje rastišč, če je to strokovno utemeljeno.
- Na naravni vrednoti, kjer se rastišče vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo, se upošteva zlasti naslednje usmeritve: način in količina gnojenja se ne spreminjata glede na tradicionalen način gnojenja, na rastišča se ne vnaša mineralnih gnojil, pri času košnje se upošteva življenjski cikel rastlin, po možnosti se kosi po semenitvi, intenzivnosti paše se ne povečuje nad tradicionalno.

- Naravno vrednoto se obiskuje na način, da se zaradi fizičnega učinka hoje ne poslabšajo življenjske razmere na rastišču. Obiskovalce se usmerja na določene poti. V primeru, da gre za majhna rastišča zelo ogrožene vrste, se obiskovanje naravne vrednote lahko prostorsko omeji ali prepove.

1.1.6 Zoološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja na način in v takem obsegu, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere za živali. Na način in v obsegu iz prejšnjega stavka se izvaja tudi odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, dviganje ali spuščanje gladine podtalnice, poplavitev, zamenjava sladke vode s slano in obratno), spreminjanje temperature vode, spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov. Pri tem se izkoristijo vse možne tehnične rešitve, da se naravna vrednota čim manj poškoduje.
- Posege, dejavnosti in aktivnosti na naravni vrednoti se izvaja tako, da se način in čas opravljanja posegov, dejavnosti in aktivnosti kar najbolj prilagodita življenjskim ciklom živalim; posege, dejavnosti in aktivnosti se izvaja v času, ki ne sovpada z obdobji, ko živali potrebujejo mir, npr. sekanje grmišč se opravlja po gnezditvenem času ptičev, gozdarska in druga opravila, ki lahko uničijo gnezda ali mladiče, se opravljajo po gnezdenju ali poleganju mladičev in na način, da se živali lahko umaknejo.
- Živali se ne vznemirja, preganja, nabira, zastruplja ali drugače uničuje.
- Sestave zoocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali tujerodnih vrst.
- Eksplozij ali drugih dejanj, ki povzročajo močan hrup ali vibracije, se ne izvaja.
- Ponoči se naravne vrednote ne osvetljuje. Jame ali dele jam, kjer so kolonije netopirjev se ne osvetljuje oziroma se osvetljuje le minimalno in za čim krajši čas.
- Ne slabša se kvalitete površinske in podzemne vode, tako da se ne slabšajo življenjske razmere za živali.
- Naravno vrednoto se obiskuje na način in v času, ki je za živali najmanj moteč. Obiskovalce se usmerja na določene poti. V primeru, da gre za živalsko vrsto, ki je na človekovo prisotnost izjemno občutljiva, se obiskovanje naravne vrednote lahko časovno (npr. v času razmnoževanja) ali prostorsko omeji ali prepove.
- Rekreacijske in športne aktivnosti se preusmerja na spoznavanje in doživljanje narave.

1.1.7 Ekosistemske naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja na način in v takem obsegu, da se populacije rastlinskih in živalskih vrst pretežno ohranijo. Na način in v obsegu iz prejšnjega stavka se izvaja tudi odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, dviganje ali spuščanje gladine podtalnice, poplavitev, zamenjava sladke vode s slano in obratno), spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov. Pri tem se izkoristijo vse možne tehnične rešitve, da se naravna vrednota čim manj poškoduje.

- Ne slabša se kvalitete površinske in podzemne vode, tako da se ne slabšajo življenjske razmere za rastline in živali.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali in rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Na naravno vrednoto se ne vnaša gensko spremenjenih organizmov.
- Rekreacijska in športna aktivnost, ki negativno vplivata na rastline in živali, se ne izvajata, preusmerjata se na doživljanje in spoznavanje narave.

1.1.8 Drevesne naravne vrednote

- Vej, listov, debel, drevesne skorje in korenin se ne lomi, seka, obsekava ali drugače poškoduje, razen če gre za sanacijske ukrepe na drevesu.
- Življenjske razmere na rastišču se ohranja nespremenjene, zato se ne odstranjuje zemlje, razkriva korenin, zasipava debla ali rastišča oz površine nad koreninami, s hojo, vožnjo ali kako drugače ne tepta tal, ne poplavlja rastišča, spreminja višine podtalnice, kislosti oziroma alkalnosti tal, spušča škodljivih tekočin ali plinastih snovi na rastišče ter ne odlaga odpadkov.
- Podlago se na rastišču utrjuje le tako, da se omogoči zadostno zračnost in vodoprepustnost tal nad koreninskim sistemom.
- Na rastišče se praviloma ne postavlja objektov ali naprav. V primeru, da drugih prostorskih možnosti ni, se manjše objekte, kot so odri, kioski, spominska obeležja, vodnjaki, svetilke, klopi in podobno, postavlja v primerni oddaljenosti na način, da se ekološke razmere na rastišču ne spremenijo ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Na deblo, korenine in veje dreves se ne obeša, pritrjuje ali postavlja tujih teles, kot so plakati, obvestila, svetilke, nosilci žičnih vodov, table, omarice, antene in podobno.

1.2 KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE

V naravovarstvenih smernicah so obravnavane tiste naravne vrednote, za katere ocenjujemo, da bi upravljanje z divjadjo lahko vplivalo na njih.

Preglednica 2: Pregled naravnih vrednot in pripadajočih konkretnih varstvenih usmeritev

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	IDENT. ŠT.	IME	ZVRST
– Na drevesa naj se ne postavlja lovskih prež oz. drugih lovskih objektov. Lovski objekti naj bodo od zunanjega tlorisa drevesnih krošenj oddaljeni vsaj 5 m.	vse drevesne naravne vrednote		DREV
– Na geološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). – Biomeliorativnih in biotehničnih ukrepov naj se na geoloških naravnih vrednotah ne izvaja.	vse geološke naravne vrednote		GEOL
– Na **točkovne** geomorfološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.).	vse **točkovne** geomorfološke naravne vrednote		GEOMORF
– Na naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.)	657	Otlica – naravni okni	
	2256	Drča dolina	
	2262	Kafrna dolina	
	2266	Stara apnenica	
	2293	Kozja jama	
	2480	Velika Smrečnica	
	2481	Mala Smrečnica	
	2504	Mrzli dol v zaledju Planinske jame	
	2569	Kališka koliševka	
	3132	Lesenovec – kvesta	
	3967	Logaške koliševke	
	4188	Pavkarjev dol	
	4287	Kozje stene	
	4379	Lenarčica	
	4614	Kovačevše – uvala in skalni samotarji	
	4630	Lepi dol	
	7799	Tomažetov dol	

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	IDENT. ŠT.	IME	ZVRST
– Ohranja naj se vodne in močvirne biotope, kot so mlake, luže, izvire ter drugi vodni viri. – Vodnih virov naj se ne onesnažuje. – Na naravne vrednote oz. na razdalji vsaj 50 m od naravnih vodnih virov naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). Morebitne obstoječe solnice in krmišča naj se z naravnih vrednot postopoma odstrani oz. prestavi na ustrezno razdaljo od vodnega vira. – Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah oz. na razdalji vsaj 50 m od vodnih virov ne izvaja. – V primeru, da se posege načrtuje bližje, naj se zadeve uskladi z ZRSVN. – Vzdrževanje vodnih virov naj se izvaja v sodelovanju z ZRSVN. – Vzdrževanje vodnih virov naj se izvaja izven obdobja razmnoževanja dvoživk oz. drugih živali. Najprimernejši čas za izvajanje posegov je pozno jeseni oz. pozimi. Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti. – Pri vzdrževanju se v čim večji meri uporablja naravne materiale. – Ohranja naj se pas obrežne vegetacije. V času gnezdenja ptic, med 1. marcem in 1. avgustom, je prepovedano sekati zarast ob vodnih bregovih. – Na naravne vrednote naj se ne naseljuje živali ter vnaša rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst. – Na naravnih vrednotah naj se ne uporablja kemičnih sredstev za uničevanje živali in rastlin.	vse **točkovne** hidrološke in ekosistemske naravne vrednote		HIDR, EKOS
	4580	Vojsko – luža pri Žgavcu	EKOS
	4618	Kal pri Gregorcu	
	4722	Potočna	
	7937	Dednik – močvirje in ribnik	
	2095	Na Kalu – jezero	
	3483	Vitovsko jezero	HIDR
	3966	Kalce – mlaka pod Grudnom	HIDR, BOT, ZOOL
	3890	Vipava – meandri pod Renčami	HIDR, GEOMORF, EKOS
	3897	Vipava – rečni meander pri Brju	HIDR, GEOMORF, EKOS
	3887	Vipava – območje pod Gradiščem nad Prvačino	HIDR, ZOOL
– Na naravne vrednote oz. na razdalji vsaj 50 m od vodotokov naj se ne postavlja krmišč in solnic. Morebitne obstoječe solnice in krmišča naj se z naravnih vrednot postopoma odstrani oz. prestavi na ustrezno razdaljo od vodotoka. – Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah oz. v razdalji vsaj 50 m od vodotokov ne izvaja. – Vodotokov naj se ne onesnažuje. – Ohranja naj se pas obrežne vegetacije. V času gnezdenja ptic, med 1. marcem in 1. avgustom, je prepovedano sekati zarast ob vodnih bregovih. – Ob vodotokih, v katerih je prisotna vidra, naj se ne izvaja lov s pastmi. Prostorski sloj pojavljanja vidre je priložen naravovarstvenim smernicam.	vse **linijske** hidrološke naravne vrednote		HIDR, EKOS

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	IDENT. ŠT.	IME	ZVRST

– Na botanične naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.).
– Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah ne izvaja.
– Na naravne vrednote naj se ne naseljuje živali ter vnaša rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
  – Na naravnih vrednotah naj se ne uporablja kemičnih sredstev za uničevanje živali in rastlin.
  – S košnjo in drugimi potrebnimi ukrepi se preprečuje zaraščanje travniških površin. Intenzivneje se ukrepa na površinah v zaraščanju (s strojnim mulčenjem se revitalizira degradirane travniške površine), na ohranjenih travnikih pa se s pozno košnjo vzdržuje obstoječe stanje.
  – Prioriteta za izvajanje ukrepov so zaraščajoča se zemljišča, ki bodo ob izdelavi naslednjih gozdnogospodarskih načrtov določena kot gozd oziroma drugo gozdno zemljišče.
  – Košnja naj se izvaja po odcvetu večine travniških rastlin. Priporočena prva košnja je po 30. juniju.
  – Gnojenje košenic naj se ne izvaja.
  – Ohranja ter vzdržuje naj se gozdni rob ter obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur v kmetijski krajini.
  – Sekanje, požiganje ali drugačno uničevanje živih mej, grmišč in s suho zarastjo poraslih površin po pašnikih, travnikih in poljih je prepovedano v času gnezdenja ptic in poleganja mladičev, med 1. marcem in 1. avgustom.
	vse botanične naravne vrednote		BOT

– Na zoološke naravne vrednote naj se ne postavlja lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). – Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah ne izvaja. – Na naravne vrednote naj se ne naseljuje živali ter vnaša rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst. – Na naravnih vrednotah naj se ne uporablja kemičnih sredstev za uničevanje živali in rastlin	vse zoološke naravne vrednote		ZOOL
– Lova ter biomeliorativnih in biotehničnih ukrepov naj se na naravni vrednoti ne izvaja. – Lovskih objektov naj se na območje naravne vrednote ne umešča.	3530	Bukov vrh	EKOS
	108	Smrekova draga	BOT, EKOS, GEOMORF
	41	Divje jezero	HIDR, GEOMORF, GEOL, BOT, ZOOL
	3901	Bukovec	EKOS
	1326	Veliki Bršljanovec	EKOS
– V jame naj se ne vnaša organskih snovi. – V neposredni okolici jamskih vhodov naj se ne postavlja krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani. – Biotehničnih ukrepov naj se na naravnih vrednotah ne izvaja.	vse podzemeljske geomorfološke naravne vrednote		GEOMORFP

EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA

Ekološko pomembna območja, ki jih obravnavajo naravovarstvene smernice, so navedena v preglednici 3, v poglavju 4.2. Seznam ekološko pomembnih območij.

Varstvene usmeritve za ekološko pomembna območja se določajo za območje rabe naravnih dobrin ter za izvajanje posegov in dejavnosti, z namenom, da se ohranja ali dosega ugodno stanje tistih habitatnih tipov ter rastlinskih in živalskih vrst in njihovih habitatov, zaradi katerih je ekološko pomembno območje opredeljeno.

Na ekološko pomembnih območjih se v primeru obstoja alternativnih možnosti prostorske ureditve ne načrtujejo, če se zaradi njihove izvedbe lahko bistveno poslabša ugodno stanje habitatnih tipov ali vrst, zaradi katerih je ekološko pomembno območje opredeljeno, v drugih primerih pa se načrtujejo tako, da je njihov neugoden vpliv čim manjši.

SPLOŠNE VARSTVENE USMERITVE

Na ekološko pomembnih območjih, ki niso tudi posebna varstvena območja, so vsi posegi in dejavnosti možni, načrtuje pa se jih tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst, njihova kvaliteta ter povezanost habitatov populacij in omogoča ponovno povezanost, če bi bila le–ta z načrtovanim posegom ali dejavnostjo prekinjena.

Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

4.2. KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE

Ekološko pomembna območja v pretežni meri prostorsko sovpadajo z območji Natura 2000. Posledično naj se smiselno upoštevajo varstvene usmeritve podane v poglavju 5.2.1 pri posebnih varstvenih območjih (Natura 2000).

Preglednica 3: Pregled ekološko pomembnih območij in pripadajočih konkretnih varstvenih usmeritev.

KODA	IME	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE
31200	Krimsko hribovje – Menišija	Smiselno se upoštevajo usmeritve, ki so podane za posebna varstvena območja (območja Natura 2000).
31300	Notranjski trikotnik	
31400	Ljubljansko barje	
35700	Zaplana	
35800	Medvedje Brdo	
36300	Ligojna	
38200	Žejna dolina	
38600	Zelena dolina	
38700	Jama na Pucovem kuclu	
39300	Dolina Čnega potoka	
39800	Jezerc	
51300	Trnovski gozd – Nanos	
53400	Dolina Branice	
53500	Banjšice	
54500	Nanoščica – porečje	
55100	Skalnica	
55200	Slavinski Ravnik	
55400	Soča	
55500	Korada – Kolovrat	
55700	Vrhe na Vipavskem	
55900	Otależ – Lazec	
56400	Sabotin	
56700	Idrijca s pritoki	
57400	Kendove robe	
57600	Ukovnik	
57800	Jama pod Lešetnicami	
57900	Divja jama nad Plavami in Zamedvejski potok	
58100	Jama pod Smogodnico	
58200	Jelenk	
58300	Kožbana	
58500	Avče	
58600	Jama v Globinah	
58800	Melišča pri Modreju	
59600	Kanomljica s pritoki	

92500	Dolina Vipave	
92700	Domaček	
93100	Goriška Brda	
95100	Pajsarjeva jama	
95400	Potok Reka s pritoki	
96700	Strmec	
30101	Gradišnica	
30103	Najdena jama	
30104	Vranja jama	
30105	Škofji lom	
30110	Logarček	
30111	Erjavščica	
50109	Divje jezero	
50127	Pivka jama	
50128	Magdalena jama	
50129	Črna jama	
50131	Postojnski jamski sistem	
50147	Planinska jama	
50149	Škratovka	
80000	Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri	

POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (OBMOČJA NATURA 2000)

Posebna varstvena območja, ki jih obravnavajo naravovarstvene smernice, so navedena v preglednici 5, v poglavju 5.2. Konkretne varstvene usmeritve.

SPLOŠNE VARSTVENE USMERITVE

Na Natura območjih se posege in dejavnosti načrtuje tako, da se v čim večji možni meri:

- ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst;
- ohranja ustrezne lastnosti abiotskih in biotskih sestavin habitatnih tipov, njihove specifične strukture ter naravne procese ali ustrezno rabo;
- ohranja ali izboljšuje kakovost habitata rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitata, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze kot so zlasti mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali;
- ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst in omogoča ponovno povezanost, če je le–ta prekinjena.

Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin tako, da se:

- živalim prilagodi tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne, ali v čim manjši možni meri, sovpada z obdobji, ko potrebujejo mir oziroma se ne morejo umakniti, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev, razvoja negibljivih ali slabo gibljivih razvojnih oblik ter prezimovanja,
- rastlinam prilagodi tako, da se omogoči semenenje, naravno zasajevanje ali druge oblike razmnoževanja.

Na Natura območja se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE

Na podlagi splošnih varstvenih usmeritev se določijo podrobnejše in konkretne varstvene usmeritve, ki se morajo obvezno upoštevati pri izdelavi načrtov rabe naravnih dobrin (šesti odstavek 7. člena Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)).

Podrobnejše varstvene usmeritve so navedene v tabelarični obliki v Prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi« programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015 – 2020 (v nadaljevanju PUN) oziroma so **dodatno določene v predmetnih naravovarstvenih smernicah**, kjer se določijo konkretne varstvene usmeritve za doseganje podrobnejših varstvenih ciljev oziroma izvajanje podrobnih varstvenih ukrepov (PUN, Poglavje 3).

Sklep vlade št. 00719–6/205/13 z dne 09. 04. 2015 nalaga ministrstvom in drugim državnim organom ter izvajalcem javnih pooblastil, ki so v PUN določeni kot izvajalci ukrepov, da do izteka programskega obdobja te ukrepe tudi izvedejo. S sklepom vlade št. 35600–5/2020/4 z dne 7.1.2021 je vlada podaljšala uporabo podrobnih varstvenih ciljev in ukrepov za njihovo doseganje iz PUN, do sprejetja novega programa upravljanja v letu 2022.

Konkretne varstvene usmeritve za upravljanje z divjadjo

USMERITVE ZA VSA OBMOČJA NATURA 2000:
- Pri izvajanju biomeliorativnih ukrepov naj se pospešuje minoritetne, ogrožene in plodonosne drevesne in grmovne vrste. - Na območja Natura 2000 naj se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov. - Varujejo, vzdržujejo in vzpostavljajo naj se nahajališča, zatočišča ter strukture živalskih in rastlinskih vrst (mokrišča, travišča, barja, izviri, jame, brezna, kali, brlogi, gnezda, …). - Na nahajališčih, zatočiščih ter drugih posebnih habitatih naj se ne načrtuje biotehniških ukrepov ter lovskih objektov. - Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin. - Zagotovi naj se naravno usklajena gostota parkljaste divjadi, ki omogoča naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst. - Na krmnih in pridelovalnih njivah naj se ne uporablja tujerodnih rastlin (npr. topinambur ipd.).

- Solnice za divjad naj se postavlja na način, ki onemogoča vnos soli v mokrišča in druge vodne površine. Solnice so lahko postavljene v razdalji 50 metrov in več od roba mokrišča in drugih vodnih površin. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo tej razdalji, naj se postopoma odstranijo.
- Velikost obstoječih populacij alohotnih vrst divjadi (muflon, damjak, pižmovka, nutrija) naj se na območjih Natura 2000 zmanjšuje oziroma vzdržuje na taki ravni, da le te ne vplivajo na ugodno stanje kvalifikacijskih habitatnih tipov in vrst. Dolgoročno se alohtone vrste divjadi odstrani iz narave, prioritetno na območjih, kjer je zaznan njihov največji vpliv na pomlajevanje gozda in gozdnih habitatnih tipov.

Preglednica 4: Pregled območij Natura 2000 in evropsko pomembnih vrst in habitatni tipov, ki se nahajajo znotraj LUO ter konkretne varstvene usmeritve za upravljanje z divjadjo.

KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO	HT/VRSTE	KODA IN IME
– Zagotavlja naj se naravno usklajeno gostoto parkljaste divjadi, ki omogoča naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst. – Na območja Natura 2000 se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov. Velikost obstoječih populacij alohotnih vrst divjadi (muflon, damjak) naj se zmanjšuje oziroma vzdržuje na taki ravni, da le te ne vplivajo na ugodno stanje kvalifikacijskih habitatnih tipov in vrst. Dolgoročno se alohtone vrste divjadi odstrani iz narave, prioritetno na območjih, kjer je zaznan njihov največji vpliv na pomlajevanje gozda in gozdnih habitatnih tipov. – Na območja, kjer so prisotni navedeni gozdni habitatni tipi, naj se praviloma ne umešča novih obor, še posebno za gojenje alohtonih vrst divjadi (damjak, muflon). – Lovskih objektov se ne umešča na območje manjšinskih gozdnih habitatnih tipov se ne postavlja novih krmišč oz. se umika obstoječe.	(9110) Bukovi gozdovi (Luzulo–Fagetum)	SI3000229 Vrhe nad Rašo SI3000017 Ligojna
	(91K0) Ilirski bukovi gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio–Fagion))	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000197 Slavinski Ravnik SI3000232 Notranjski trikotnik SI3000256 Krimsko hribovje – Menišija
	(91L0) Ilirski hrastovo–belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)	SI3000226 Dolina Vipave SI3000225 Dolina Branice
	Javorovi gozdovi (Tilio–Acerion) v grapah in na pobočnih gruščih	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos
– V jame naj se ne vnaša organskih snovi. – V neposredni okolici jamskih vhodov naj se ne postavlja krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani. – Biotehničnih ukrepov naj se v neposredni okolici jamskih vhodov ne izvaja.	(8310) Jame, ki niso odprte za javnost	SI3000123 Divja jama nad Plavami in Zamedvejski potok SI3000081 Jama v Globinah SI3000082 Ukovnik SI3000084 Jama pod Lešetnico SI3000209 Jama pod Smoganico SI3000211 Jama na Pucovem kuclu SI3000299 Pajsarjeva jama SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000197 Slavinski Ravnik SI3000232 Notranjski trikotnik
	človeška ribica (*Proteus anguinus**)	SI3000271 Ljubljansko barje SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000232 Notranjski trikotnik

	drobnovratnik (*Leptodirus hochenwarti*)	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000197 Slavinski Ravnik SI3000232 Notranjski trikotnik SI3000256 Krimsko hribovje – Menišija
– Ohranja naj se vsa mokrišča in vodne površine v gozdu (mlake, luže in kaluže). – Solnice naj se postavlja na način, ki onemogoča vnos soli v mokrišča in druge vodne površine. Solnice so lahko postavljene v razdalji 50 metrov ali več od roba mokrišča in drugih vodnih površin. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo tej razdalji, naj se postopoma odstranijo. – Biotehničnih ukrepov naj se na razdalji vsaj 50 m od mokrišč ne izvaja. – Vzdrževanje vodnih virov naj se izvaja izven obdobja razmnoževanja dvoživk oz. drugih živali. Najprimernejši čas za izvajanje posegov je pozno jeseni oz. pozimi. – Preprečuje naj se zaraščanje negozdnih površin, predvsem mokrotnih travnikov.	hribski urh *(Bombina variegata)*	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000232 Notranjski trikotnik SI3000256 Krimsko hribovje – Menišija SI3000226 Dolina Vipave SI3000225 Dolina Branice SI3000034 Banjšice – travišča SI3000189 Žejna dolina SI3000271 Ljubljansko barje
	veliki pupek *(Triturus carnifex)*	
– Na razdalji vsaj 50 m od vodotokov naj se ne postavlja krmišč in solnic. Morebitne obstoječe solnice in krmišča naj se postopoma odstrani oz. prestavi na ustrezno razdaljo od vodotoka. – Biotehničnih ukrepov naj se na razdalji vsaj 50 m od vodotokov ne izvaja. – Vodotokov naj se ne onesnažuje. – Ohranja naj se pas obrežne vegetacije. V času gnezdenja ptic, med 1. marcem in 1. avgustom, je prepovedano sekati zarast ob vodnih bregovih.	močvirski krešič (*Carabus variolosus*)	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000226 Dolina Vipave SI3000225 Dolina Branice SI3000229 Vrhe nad Rašo
	primorski koščak (*Austropotamobius pallipes)*	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000226 Dolina Vipave
	navadni koščak (*Austropotamobius torrentium**)	SI3000123 Divja jama nad Plavami in Zamedvejski potok SI3000327 Domaček SI3000380 Strmec SI3000211 Jama na Pucovem kuclu SI3000230 Idrijca s pritoki SI3000372 Kanomljica s pritoki SI3000325 Potok Reka s pritoki SI3000232 Notranjski trikotnik SI3000016 Zaplana SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000189 Žejna dolina SI3000271 Ljubljansko barje
	veliki studenčar *(Cordulegaster heros)*	SI3000125 Kožbana SI3000226 Dolina Vipave SI3000225 Dolina Branice

	Iaška žaba *(Rana latastei)*	SI3000226 Dolina Vipave SI3000225 Dolina Branice
– Ohranja naj se vsa mokrišča in vodne površine v gozdu (mlake, luže in kaluže). – Solnice naj se postavlja na način, ki onemogoča vnos soli v mokrišča in druge vodne površine. Solnice so lahko postavljene v razdalji 50 metrov ali več od roba mokrišča in drugih vodnih površin. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo tej razdalji, naj se postopoma odstranijo.	- mali podkovnjak *(Rhinolophus hipposideros)* - dolgonogi netopir *(Myotis capaccinii)* - dolgokrili netopir *(Miniopterus schreibersi)* - ostrouhi netopir *(Myotis blythii)* - veliki podkovnjak (*Rhinolophus ferrumequinum*) - navadni netopir (*Myotis myotis*) - vejicati netopir (*Myotis emarginatus*) - širokouhi netopir (*Barbastella barbastellus*) - veliki navadni netopir (*Myotis bechsteini*) - južni podkovnjak (*Rhinolophus euryale*) - navadni netopir (*Myotis myotis*) - dolgokrili netopir (*Miniopterus schreibersi*)	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000024 Avče SI3000123 Divja jama nad Plavami in Zamedvejski potok SI3000015 Medvedje Brdo SI3000023 Otalež – Lazec SI3000211 Jama na Pucovem kuclu SI3000232 Notranjski trikotnik SI3000016 Zaplana SI3000017 Ligojna SI3000126 Nanoščica SI3000256 Krimsko hribovje – Menišija SI3000271 Ljubljansko barje
– S košnjo in drugimi potrebnimi ukrepi se preprečuje zaraščanje travniških površin. Intenzivneje se ukrepa na površinah v zaraščanju (s strojnim mulčenjem se revitalizira degradirane travniške površine), na ohranjenih travnikih pa se s pozno košnjo vzdržuje obstoječe stanje. – Prioriteta za izvajanje ukrepov so zaraščajoča se zemljišča, ki bodo ob izdelavi naslednjih gozdnogospodarskih načrtov določena kot gozd oziroma drugo gozdno zemljišče. – Košnja naj se izvaja po odcvetu večine travniških rastlin. Priporočena prva košnja je po 30.6. – Gnojenje košenic naj se ne izvaja. – Ohranja ter vzdržuje naj se gozdni rob ter obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur v kmetijski krajini. – Sekanje, požiganje ali drugačno uničevanje živih mej, grmišč in s suho zarastjo poraslih površin po pašnikih, travnikih in poljih je prepovedano v času gnezdenja ptic in poleganja mladičev, med 1. marcem in 1. avgustom.	(6210(*)) Polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco–Brometalia) (* pomembna rastišča kukavičevk)	SI3000256 Krimsko hribovje – Menišija
	Travniki s prevladujočo stožko (Molinia spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno–muljastih tleh (Molinion caeruleae)	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000034 Banjšice – travišča SI3000126 Nanoščica SI3000232 Notranjski trikotnik SI3000271 Ljubljansko barje
	Gorski ekstenzivno gojeni travniki	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos
	Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (Nardus stricta) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope)	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000034 Banjšice – travišča
	Vzhodna submediteranska suha travišča (Scorzoneretalia villosae)	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000034 Banjšice – travišča SI3000225 Dolina Branice
	Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000126 Nanoščica SI3000232 Notranjski trikotnik

		SI3000271 Ljubljansko barje SI3000226 Dolina Vipave
– Pri upravljanju z divjadjo na se upoštevajo vse usmeritve, ki so navedene v Strategijah ter Akcijskih načrtih upravljanja z velikimi zvermi v Sloveniji. – Pri načrtovanju višine odvzema divjadi naj se upošteva prehranske potrebe velikih zveri.	rjavi medved *(Ursus arctos*)* ris *(Lynx lynx)* volk *(Canis lupus)*	SI3000232 Notranjski trikotnik SI3000256 Krimsko hribovje – Menišija SI3000255 Trnovski gozd–Nanos
Ob vodotokih, v katerih je prisotna vidra, naj se ne izvaja lova s pastmi. Prostorski sloj pojavljanja vidre je priložen naravovarstvenim smernicam.	vidra *(Lutra lutra)*	SI3000230 Idrijca s pritoki SI3000226 Dolina Vipave SI3000232 Notranjski trikotnik SI3000271 Ljubljansko barje
– Na rastiščih lepega čeveljca in kranjskega jeglača naj se ne postavlja oz. umešča lovskih objektov (npr. lovskih prež, krmišč, solnic, itd.). – Biotehničnih ukrepov naj se na rastišču ne izvaja.	lepi čeveljc (*Cypripedium calceolus*)	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos
	Kranjski jeglič *(Primula carniolica)*	SI3000255 Trnovski gozd–Nanos SI3000078 Jelenk SI3000077 Kendove robe
– Na območjih rastišč gozdnih kur naj se ne izvaja biotehniških ukrepov ter postavlja lovskih objektov, obstoječe objekte pa naj se postopno umakne/prestavi. Tovrstna območja se uskladi z gozdnogospodarskim načrtom. – Krmišč za divjega prašiča naj se v habitatih gozdnih kur nad 1200 m n.v. ne postavlja. – Mrhovišč namenjenih lisicam se ne postavlja. – Upravljanje z divjadjo naj se načrtuje tako, da se številčnost velike rastlinojede divjadi vzdržuje na ravni, ki omogoča ustrezno razrast zeliščnega sloja ter sloja jagodičja. – V habitatih gozdnih kur se teži k omejevanju številčnosti plenilcev gnezd ter osebkov gozdnih kur (divji prašič, jazbec, lisica, kuna belica, kuna zlatica). Zaradi plenjenja gnezd, naj se poveča tudi odvzem šoje. – V habitatih gozdnih kur naj se s preprečevanjem zaraščanja negozdnih površin ohranja oz. povečuje delež gozdnih jas ter oblikuje strukturirane (široke) robove na prehodih nazaj v gozd. – Na območju rastišč gozdnih kur se spoštuje časovno omejitev za izvajanje del v gozdu, ki je določena v gozdnogospodarskem načrtu (praviloma od 1.3. do 30.6.). – Na območju prisotnosti gozdnega jereba naj se vzdrževanje grmišč izvaja malopovršinsko oz. na način, da po izvedbi ukrepa ostane na voljo dovolj ustreznega grmovnega habitata (vsaj 1/3 prvotne površine).	divji petelin *(Tetrao urogallus)* gozdni jereb *(Bonasa bonasia)*	SI5000025 Trnovski gozd

– Pri načrtovanju odvzema gamsa, kozoroga in alpskega svizca naj se upošteva tudi prehranske potrebe planinskega orla ter beloglavega jastreba.	planinski orel *(Aquila cryasetos)* beloglavi jastreb *(Gyps fulvus)*	SI5000007 Banjšice SI5000021 Vipavski rob
– V neposredni bližini znanih gnezd naj se dosledno upoštevajo mirne cone, znotraj katerih naj bodo kakršna koli dela časovno in prostorsko omejena oz. prilagojena razmnoževalnim aktivnostim navedenih vrst ptic. – Zagotavlja naj se mir (brez lova): - v okolici (300 m) gnezda velike uharice od 1.februarja do 30. junija - v okolici (400 m) gnezda kačarja od 1. aprila do 15. oktobra - v okolici (500 m) gnezda planinskega orla od 1. januarja do 30. julija - v okolici (400 m) gnezda sršenarja od 1. junija do 31. avgusta	velika uharica *(Bubo bubo)*	SI5000021 Vipavski rob SI3000271 Ljubljansko barje
	planinski orel (Aquila cryasetos)	SI5000007 Banjšice SI5000021 Vipavski rob
	sršenar *(Pernis apivorus)*	SI5000021 Vipavski rob SI3000271 Ljubljansko barje SI5000007 Banjšice
	kačar *(Circaetus gallicus)*	SI5000021 Vipavski rob

Opomba:
* – prednostna vrsta oz. habitatni tip.

SPLOŠNE USMERITVE IN PRIPOROČILA PO ZAKONU O OHRANJANJU NARAVE

- Predlagamo omejitev oz. opustitev uporabe svinčenih nabojev v strelnem orožju na vseh mokriščih ter 100 metrskem robnem pasu glede na zunanje meje mokrišča. Ramsarska konvencija mokrišča definira kot območja močvirij, nizkih barij, šotišč ali vode, naravnega ali umetnega nastanka, stalna ali občasna, s stoječo ali tekočo vodo, ki je sladka, brakična ali slana, vključno z območji morske vode, katere globina pri oseki ne preseže šestih metrov.

- Za vrste divjadi, pri katerih bi bila ugotovljena ogroženost njihovih populacij predlagamo, da se v načrte za upravljanje divjadi vnese varovalko v smislu opustitve lova ob ugotovljeni nizki številčnosti posameznih populacij na kritično mejo viabilnosti.

- Izpusta vrst male poljske divjadi (poljska jerebica in fazan) iz umetne vzreje naj se v neustrezen življenjski prostor ne izvaja oziroma se ga postopno ukinja. Vrsti sta konkurenčni domorodnim poljskim kuram.

- Pri reševanju konfliktov s sivo vrano, srako ter šojo naj se prioritetno uporabljalo preventivni/preprečevalni ukrepi iz predloga akcijskega načrta za reševanje problemov, povezanih s sivo vrano.

- Dosledno naj se v primeru opažanja nemudoma izloča vse invazivne tujerodne lovne vrste pižmovke, nutrije in rakunastega psa.

PRILOGA 2: Odvzem 2011 – 2020 po vrstah divjadi

SRNJAD

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%/spol**	**%/skupaj**
mladiči M	333	427	350	337	394	329	355	342	320	299	3486	27,3	14,0
lanščaki	449	372	461	436	372	410	405	378	416	414	4113	32,2	16,5
srnjaki 2+	525	506	505	535	522	506	526	526	513	509	5173	40,5	20,7
skupaj SRNJAKI	1.307	1.305	1.316	1.308	1.288	1.245	1.286	1.246	1.249	1.222	12772	100,0	51,2
mladiči Ž	481	516	471	448	495	453	456	425	425	405	4575	37,6	18,3
mladice	252	237	278	257	261	260	290	260	262	264	2621	21,5	10,5
srne 2+	463	491	518	469	514	485	528	538	482	488	4976	40,9	19,9
skupaj SRNE	1.196	1.244	1.267	1.174	1.270	1.198	1.274	1.223	1.169	1.157	12172	100,0	48,8
realiziran odvzem	2.503	2.549	2.583	2.482	2.558	2.443	2.560	2.469	2.418	2.379	24944		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
načrt odvzema	2600	2500	2500	2500	2500	2540	2540	2540	2540	2500	25260
odstrel in izgube / načrt	96,3	102,0	103,3	99,3	102,3	96,2	100,8	97,2	95,2	95,2	98,7
delež SRNJAKOV	52,2	51,2	50,9	52,7	50,4	51,0	50,2	50,5	51,7	51,4	51,2
delež srnjakov 2+	21,0	19,9	19,6	21,6	20,4	20,7	20,5	21,3	21,2	21,4	20,7
delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	32,5	37,0	31,8	31,6	34,8	32,0	31,7	31,1	30,8	29,6	32,3

Izgube												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	364	351	484	369	392	329	361	364	276	274	3564	73,4
naravne izgube	127	92	156	125	136	129	78	206	121	123	1293	26,6
skupaj izgube	491	443	640	494	528	458	439	570	397	397	4857	100,0
delež izgub v odvzemu	19,6	17,4	24,8	19,9	20,6	18,7	17,1	23,1	16,4	16,7	19,5	
odstrel	2.012	2.106	1.943	1.988	2.030	1.985	2.121	1.899	2.021	1.982	20087	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	52	42	55	62	70	47	21	82	43	38	512	10,5
bolezen	24	9	38	20	30	13	21	40	12	19	226	4,7
krivolov		2	3	3	2	1	3		1	0	15	0,3
cesta	318	315	407	325	342	305	324	334	258	257	3185	65,6
železnica	5	4	10	4	4	3	12	3	6	2	53	1,1
plenilci	16	3	8	10	5	32	16	42	41	39	212	4,4
psi	30	18	47	23	24	16	13	19	9	9	208	4,3
kosilnica	11	12	17	14	20	4	9	8	2	6	103	2,1
garje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
poškodba	35	38	55	33	31	37	20	42	25	27	343	7,1

Telesne mase (biološka telesna masa)										
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
mladiči M	9,3	9,1	8,8	9,7	9,1	9,0	9,4	9,2	9,6	9,4
indeks	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!
lanščaki	12,4	13,2	12,2	12,6	13,0	12,8	12,9	12,2	12,5	12,7
indeks	100,0	106,9	98,6	101,9	104,9	103,5	104,3	98,6	101,3	102,7
srnjaki 2+	18,2	18,5	18,1	18,6	18,5	18,7	18,6	18,5	18,7	18,6
indeks	100,0	101,4	99,6	102,1	101,3	102,6	102,1	101,5	102,9	102,1
mladiči Ž	9,3	9,1	8,4	9,2	9,1	9,2	9,1	8,9	9,5	9,2
indeks	100,0	97,7	90,2	98,9	97,8	98,9	97,8	95,7	102,0	98,9
mladice	13,2	13,7	12,8	13,5	13,5	13,4	13,5	13,3	13,5	13,5
indeks	100,0	104,0	97,4	102,7	102,4	101,9	102,7	101,1	103,0	102,7
srne 2+	15,6	15,6	15,5	15,6	15,5	15,7	15,6	15,7	15,9	15,8
indeks	100,0	100,2	99,4	100,0	99,2	100,6	100,0	100,6	101,7	101,3

Masa trofej srnjakov 2+ (g)										
Povprečna masa trofej / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
srnjaki 2+	229,55	243,1	221,63	233,4	231,8	233,98	242,62	230,7	241,98	255,5
indeks	100,0	105,9	96,5	101,7	101,0	101,9	105,7	100,5	105,4	111,3

JELENJAD

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%/spol**	**%/skupaj**
teleta M	60	71	74	69	89	80	93	75	88	96	795	36,3	17,6
lanščaki	26	29	29	38	45	46	52	51	46	53	415	18,9	9,2
jeleni 2-4	23	31	33	47	63	70	66	66	58	74	531	24,2	11,8
jeleni 5-9	28	24	24	27	29	27	38	41	39	36	313	14,3	6,9
jeleni 10 +	9	10	11	17	14	13	13	10	24	15	136	6,2	3,0
skupaj JELENI	146	165	171	198	240	236	262	243	255	274	2190	100,0	48,6
teleta Ž	75	71	69	85	94	87	117	103	106	104	911	39,3	20,2
junice	37	44	38	32	51	43	57	51	54	51	458	19,8	10,2
košute 2+	56	65	71	85	94	99	121	131	121	106	949	40,9	21,1
skupaj KOŠUTE	168	180	178	202	239	229	295	285	281	261	2318	100,0	51,4
realiziran odvzem	314	345	349	400	479	465	557	528	536	535	4508		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
načrt odvzema	336	355	390	434	500	550	633	600	600	600	4998
odstrel in izgube / načrt	93,5	97,2	89,5	92,2	95,8	84,5	88,0	88,0	89,3	89,2	90,2
delež JELENOV	46,5	47,8	49,0	49,5	50,1	50,8	47,0	46,0	47,6	51,2	48,6
delež trofejnih jelenov 2+ in več	19,1	18,8	19,5	22,8	22,1	23,7	21,0	22,2	22,6	23,4	21,7
delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	63,1	62,3	60,2	56,0	58,2	55,1	57,3	53,0	54,9	56,8	57,2

Izgube												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	24	22	19	14	21	16	14	23	25	19	197	47,4
naravne izgube	19	10	17	17	21	24	24	32	34	21	219	52,6
skupaj izgube	43	32	36	31	42	40	38	55	59	40	416	100,0
delež izgub v odvzemu	13,7	9,3	10,3	7,8	8,8	8,6	6,8	10,4	11,0	7,5	9,2	
odstrel	271	313	313	369	437	425	519	473	477	495	4092	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan	7	5	8	11	8	7	6	9	10	8	79	19,0
bolezen	1	1	1		1			3			7	1,7
krivolov	1	1			2	1		1		1	7	1,7
cesta	12	14	14	8	13	10	9	13	18	15	126	30,3
železnica	11	7	5	6	5	5	5	9	7	3	63	15,1
plenilci	7	2	3	2	10	15	15	13	22	11	100	24,0
psi											0	0,0
kosilnica					1						1	0,2
garje											0	0,0
poškodba	4	2	5	4	2	2	3	7	2	2	33	7,9

Telesne mase (biološka telesna masa)										
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
teleta M	42,8	42,3	40,9	41,8	44,6	44,4	42,3	41,6	42,4	44,2
indeks	100,0	98,7	95,7	97,7	104,3	103,8	98,9	97,1	99,1	103,2
lanščaki	71,4	72,1	66,8	68,4	73,8	72,4	70,8	68,4	73,5	70,8
indeks	100,0	101,0	93,6	95,8	103,4	101,4	99,2	95,8	103,0	99,2
jeleni 2-4	106,8	108,3	107,1	110,8	117,9	110,0	112,0	113,4	112,5	117,5
indeks	100,0	101,4	100,3	103,8	110,4	103,0	104,9	106,2	105,4	110,1
jeleni 5-9	148,5	137,3	145,8	147,0	145,7	151,6	143,7	140,4	147,0	150,5
indeks	100,0	92,4	98,2	99,0	98,1	102,1	96,8	94,5	98,9	101,3
jeleni 10 +	137,1	161,0	154,1	161,7	146,6	157,5	144,2	160,3	146,9	145,5
indeks	100,0	117,4	112,4	117,9	106,9	114,9	105,2	116,9	107,1	106,1
teleta Ž	40,8	39,3	38,8	41,0	40,6	40,8	40,0	38,5	41,4	40,0
indeks	100,0	96,4	94,9	100,4	99,4	100,0	98,0	94,3	101,4	98,0
junice	59,9	61,1	58,7	63,9	60,4	60,9	61,1	62,0	60,6	59,7
indeks	100,0	102,1	98,0	106,7	100,9	101,7	102,0	103,5	101,3	99,6
košute 2+	75,0	72,3	74,4	76,7	74,3	74,3	74,0	73,9	75,4	74,1
indeks	100,0	96,4	99,3	102,3	99,1	99,1	98,7	98,6	100,6	98,9

Mase trofej jelenov (g)										
Povprečna masa trofej / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
jeleni 2+	1086	1016	1005	1111	1165	1288	1296	1308	1627	1574
indeks	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!
jeleni 3+	1547	1566	1557	1906	2108	2371	2068	2201	2099	2620
indeks	100,0	93,6	92,5	102,3	107,3	118,6	119,3	120,4	149,8	144,9
jeleni 4+	2373	2057	2292	2506	2964	3245	3828	2797	3032	3385
indeks	100,0	101,2	100,6	123,2	136,3	153,3	133,7	142,3	135,7	169,3
jeleni 5+	3353	3019	3260	4127	3453	4196	4180	3673	3719	3555
indeks	100,0	86,7	96,6	105,6	124,9	136,7	161,3	117,9	127,8	142,6
jeleni 6+	3133	3173	3816	4283	3692	4571	4160	3752	4144	3220
indeks	100,0	90,0	97,2	123,1	103,0	125,1	124,7	109,5	110,9	106,0
jeleni 7+	3866	3941	4041	3989	4172	4281	4594	4056	4610	4649
indeks	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!	#SKLIC!
jeleni 8+	4155		4900	3550	4685	5268	4474	4744	5082	4873
indeks	100,0	0,0	117,9	85,4	112,8	126,8	107,7	114,2	122,3	117,3
jeleni 9+		2860	5380	5127	5024	3900		4632	3992	3880
indeks	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!
jeleni 10+	5246		4402	4107	4486	5270	4735	3566	4527	5348
indeks	100,0	0,0	83,9	78,3	85,5	100,5	90,3	68,0	86,3	101,9

DAMJAK

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%/spol**	**%/skupaj**
teleta M		3		1	2	2	1	1	2	2	14	34,1	19,2
lanščaki	1		1	2			3	1	2	2	12	29,3	16,4
jeleni 2-4	2	2		2			1	1	3	3	14	34,1	19,2
jeleni 5-9	1										1	2,4	1,4
jeleni 10 +											0	0,0	0,0
skupaj JELENI	4	5	1	5	2	2	5	3	7	7	41	100,0	56,2
teleta Ž	2	2					1				5	15,6	6,8
junice		1			3	1					5	15,6	6,8
košute 2+	4	6	1	2	3		4		1	1	22	68,8	30,1
skupaj KOŠUTE	6	9	1	2	6	1	5	0	1	1	32	100,0	43,8
realiziran odvzem	10	14	2	7	8	3	10	3	8	8	73		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
načrt odvzema											0
odstrel in izgube / načrt	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!
delež JELENOV	40,0	35,7	50,0	71,4	25,0	66,7	50,0	100,0	87,5	87,5	56,2
delež trofejnih jelenov 2+ in več	30,0	14,3	0,0	28,6	0,0	0,0	10,0	33,3	37,5	37,5	20,5
delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	30,0	42,9	50,0	42,9	62,5	100,0	50,0	66,7	50,0	50,0	49,3

Izgube												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube											0	#DEL/0!
naravne izgube											0	#DEL/0!
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
odstrel	10	14	2	7	8	3	10	3	8	8	73	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
neznan											0	#DEL/0!
bolezen											0	#DEL/0!
krivolov											0	#DEL/0!
cesta											0	#DEL/0!
železnica											0	#DEL/0!
plenilci	2	2									4	#DEL/0!
psi											0	#DEL/0!
kosilnica											0	#DEL/0!
garje											0	#DEL/0!
poškodba											0	#DEL/0!

Telesne mase (biološka telesna masa)										
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
teleta M		13,7		20,0	20,0	20,5	22,0	22,0	22,5	21
indeks	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!
lanščaki				31,8	31,8			46,0	33,0	41
indeks	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!
jeleni 2-4	45,0	59,0		56,0	56,0			69,0	63,0	64
indeks	100,0	131,1	0,0	124,4	124,4	0,0	0,0	153,3	140,0	142,2
jeleni 5-9	48,0									
indeks	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
jeleni 10 +										
indeks	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!
teleta Ž	15,3	23,0						16		16
indeks	100,0	150,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	104,9	0,0	104,9
junice		32,0				31,2	27,5			
indeks	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!
košute 2+	30,7	32,0		29,0	29,0	39,2		32,8		36
indeks	100,0	104,3	0,0	94,6	94,6	127,7	0,0	106,9	0,0	117,4

MUFLON

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%/spol**	**%/skupaj**
jagnjeta M	22	16	23	19	22	18	18	14	11	4	167	28,7	14,7
enoletni	13	13	21	14	12	15	11	8	11	7	125	21,5	11,0
ovni 2+	29	35	35	35	41	32	30	21	20	11	289	49,7	25,4
skupaj OVNI	64	64	79	68	75	65	59	43	42	22	581	100,0	51,1
jagnjeta Ž	24	26	16	26	22	20	20	13	12	4	183	33,0	16,1
enoletne	14	17	15	10	13	16	9	8	7	4	113	20,4	9,9
ovce 2+	29	27	31	34	30	28	27	19	22	12	259	46,7	22,8
skupaj OVCE	67	70	62	70	65	64	56	40	41	20	555	100,0	48,9
realiziran odvzem	131	134	141	138	140	129	115	83	83	42	1136		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
načrt odvzema	138	137	142	150	150	140	130	107	98	82	1274
odstrel in izgube / načrt	94,9	97,8	99,3	92,0	93,3	92,1	88,5	77,6	84,7	51,2	89,2
delež OVNOV	48,9	47,8	56,0	49,3	53,6	50,4	51,3	51,8	50,6	52,4	51,1
delež ovnov 2+	22,1	26,1	24,8	25,4	29,3	24,8	26,1	25,3	24,1	26,2	89,2
delež mladih (mladiči, enoletni) neglede na spol	55,7	53,7	53,2	50,0	49,3	53,5	50,4	51,8	49,4	45,2	51,8

Izgube in odvzem												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	2	0	2	0	0	0	1	1	0	0	6	6,9
naravne izgube	7	2	11	6	10	6	16	9	7	7	81	93,1
skupaj izgube	9	2	13	6	10	6	17	10	7	7	87	100,0
delež izgub v odvzemu	6,9	1,5	9,2	4,3	7,1	4,7	14,8	12,0	8,4	16,7	7,7	
odstrel	122	132	128	132	130	123	98	73	76	35	1049	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan	7	1	6	2	5	2	2	4		1	30	34,5
2 bolezen								1		2	3	3,4
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	1							1			2	2,3
5 železnica											0	0,0
6 plenilci				2	5	3	14	4	6	4	38	43,7
7 psi	1		2				1				4	4,6
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0
poškodba		1	5	2		1			1		10	11,5

Telesne mase (biološka telesna masa)										
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
jagnjeta M	13,0	13,4	13,5	11,4	13,8	12,7	11,5	11,8	12,1	11,2
indeks	100,0	103,8	104,4	88,0	106,4	98,1	88,8	91,1	93,4	86,5
enoletni	21,3	19,8	20,6	21,9	20,0	21,9	20,1	18,6	17,9	18,1
indeks	100,0	93,2	97,1	103,1	94,3	103,1	94,6	87,5	84,3	85,2
ovni 2+	25,8	27,7	28,6	26,9	28,7	29,9	27,2	27,7	26,0	26,6
indeks	100,0	107,5	111,1	104,5	111,4	116,1	105,6	107,6	100,9	103,3
jagnjeta Ž	10,9	10,7	10,0	12,7	11,2	10,7	10,5	10,1	10,1	9,4
indeks	100,0	98,2	91,7	116,4	102,7	98,1	96,2	92,6	92,1	86,2
enoletne	14,9	17,2	15,8	15,8	14,7	16,0	15,4	15,1	14,6	11,9
indeks	100,0	116,0	106,5	106,3	99,1	107,7	103,6	101,6	98,5	80,1
ovce 2+	18,9	16,9	18,5	18,8	19,3	18,7	18,4	18,5	18,3	16,6
indeks	100,0	89,6	98,3	99,6	102,1	99,1	97,5	98,0	97,0	88,0

GAMS

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%/spol**	**%/skupaj**
kozliči	36	40	44	36	33	31	43	50	40	30	383	23,6	12,0
kozli 1+	35	46	44	29	32	48	33	51	47	59	424	26,1	13,3
kozli 2+	15	20	24	18	28	21	23	30	18	17	214	13,2	6,7
I. starostni razred	86	106	112	83	93	100	99	131	105	106	1021	62,8	32,0
kozli 3-7	51	33	42	44	41	24	35	30	30	36	366	22,5	11,5
kozli 8+	17	21	26	26	17	33	27	21	25	25	238	14,6	7,5
skupaj KOZLI	154	160	180	153	151	157	161	182	160	167	1625	100,0	50,9
kozice	45	52	41	34	47	52	48	43	57	45	464	29,6	14,5
koze 1+	34	39	38	34	41	57	54	39	63	56	455	29,1	14,3
koze 2+	8	11	14	8	7	9	9	15	8	10	99	6,3	3,1
I. starostni razred	87	102	93	76	95	118	111	97	128	111	1018	65,0	31,9
koze 3-10	32	33	30	27	30	30	28	25	27	35	297	19,0	9,3
koze 11+	25	22	26	22	27	15	28	31	23	31	250	16,0	7,8
skupaj KOZE	144	157	149	125	152	163	167	153	178	177	1565	100,0	49,1
realiziran odvzem	298	317	329	278	303	320	328	335	338	344	3190		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
načrt odvzema	336	321	342	357	350	340	340	360	360	370	3476
odstrel in izgube / načrt	88,7	98,8	96,2	77,9	86,6	94,1	96,5	93,1	93,9	93,0	91,8
delež KOZLOV	51,7	50,5	54,7	55,0	49,8	49,1	49,1	54,3	47,3	48,5	50,9
delež kozlov 2+ in več	27,9	23,3	28,0	31,7	28,4	24,4	25,9	24,2	21,6	22,7	25,6
delež koz 2+ in več	21,8	20,8	21,3	20,5	21,1	16,9	19,8	21,2	17,2	22,1	20,3
delež mladih (mladiči, 1+) ne glede na spol	50,3	55,8	50,8	47,8	50,5	58,8	54,3	54,6	61,2	55,2	54,1

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	1	1	5	2	0	1	1	5	2	0	18	9,7
naravne izgube	13	5	40	7	9	13	17	38	13	13	168	90,3
skupaj izgube	14	6	45	9	9	14	18	43	15	13	186	100,0
delež izgub v odvzemu	4,7	1,9	13,7	3,2	3,0	4,4	5,5	12,8	4,4	3,8	5,8	
odstrel	284	311	284	269	294	306	310	292	323	331	3004	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan	5	2	18	5	7	5	10	10	2	5	69	37,1
2 bolezen	4	1	15	1		2	1	4	1	2	31	16,7
3 krivolov											0	0,0
4 cesta			5	2		1		4	1		13	7,0
5 železnica								1			1	0,5
6 plenilci	2				2	2	4	7	5	4	26	14,0
7 psi	1	1					1		1		4	2,2
8 kosilnica											0	0,0
9 garje						1					1	0,5
poškodba	2	2	7	1		3	2	17	5	2	41	22,0

Telesne mase (biološka telesna masa)										
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
kozliči	9,7	9,4	9,2	10,0	10,2	9,6	9,5	9,8	9,5	9,6
indeks	100,0	97,4	95,4	103,3	105,8	99,2	98,1	101,2	97,6	99,2
kozli 1+	13,8	15,4	15,5	16,1	15,0	14,7	15,1	14,2	14,2	14,2
indeks	100,0	111,2	112,2	116,7	108,3	106,5	109,4	102,9	102,7	102,9
kozli 2+	21,6	20,1	19,4	20,3	20,7	19,7	19,2	20,4	21,5	20,1
indeks	100,0	92,9	89,6	93,9	95,5	91,1	88,8	94,3	99,4	92,9
kozli 3+ do 7+	22,9	23,5	23,6	23,2	23,1	24,5	24,4	23,1	24,1	24,9
indeks	100,0	102,2	103,0	101,1	100,5	106,8	106,4	100,7	105,1	108,5
kozli 8+ in več	24,6	23,3	24,1	23,2	25,8	24,2	24,6	24,6	26,7	25,6
indeks	100,0	94,6	97,9	94,3	104,8	98,4	100,0	100,0	108,7	104,1
kozice	9,1	9,0	9,2	9,8	10,2	9,7	9,6	9,1	10,0	9,4
indeks	100,0	99,0	101,8	108,3	112,9	107,2	106,1	100,6	110,9	103,9
koze 1+	15,2	13,9	13,8	15,2	15,1	14,5	14,7	13,2	14,1	14,2
indeks	100,0	91,0	90,6	99,7	99,1	95,1	96,5	86,6	92,3	93,3
koze 2+	18,4	17,5	16,1	19,2	18,6	18,3	19,4	16,8	17,7	17,0
indeks	100,0	94,7	87,2	104,2	101,1	99,3	105,3	91,2	96,0	92,2
koze 3+ do 10+	19,2	18,8	18,2	19,2	18,7	18,7	19,4	18,9	18,9	18,8
indeks	100,0	98,0	95,1	100,1	97,6	97,5	101,1	98,5	98,7	98,1
koze 11+ in več	18,8	18,3	18,7	19,3	19,3	19,3	19,3	18,9	19,1	18,8
indeks	100,0	97,6	99,7	102,7	102,4	102,7	102,7	100,5	101,5	100,0

DIVJI PRAŠIČ

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%/spol**	**%/skupaj**
ozimci	306	548	293	225	220	299	376	300	455	404	3426	51,9	26,8
lanščaki	206	301	201	126	221	216	297	255	311	344	2478	37,6	19,4
merjasci 2+	60	83	51	52	42	67	86	58	101	94	694	10,5	5,4
skupaj PRAŠIČI	572	932	545	403	483	582	759	613	867	842	6598	100,0	51,7
ozimke	257	424	286	216	233	302	377	286	439	347	3167	51,4	24,8
lanščakinje	156	279	164	80	144	164	215	163	204	240	1809	29,4	14,2
svinje 2+	75	174	110	71	94	107	140	107	161	148	1187	19,3	9,3
skupaj SVINJE	488	877	560	367	471	573	732	556	804	735	6163	100,0	48,3
realiziran odvzem	1060	1809	1105	770	954	1155	1491	1169	1671	1577	12761		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
načrt odvzema	1100	1180	1200	1100	800	950	1100	1200	1200	1400	11230
odstrel in izgube / načrt	96,4	153,3	92,1	70,0	119,3	121,6	135,5	97,4	139,3	112,6	113,6
delež PRAŠIČEV	54,0	51,5	49,3	52,3	50,6	50,4	50,9	52,4	51,9	53,4	51,7
delež mladičev ne glede na spol	53,1	53,7	52,4	57,3	47,5	52,0	50,5	50,1	53,5	47,6	51,7
delež lanščakov ne glede na spol	34,2	32,1	33,0	26,8	38,3	32,9	34,3	35,8	30,8	37,0	33,6
delež večletnih - 2+ ne glede na spol	12,7	14,2	14,6	16,0	14,3	15,1	15,2	14,1	15,7	15,3	14,7

Izgube in odvzem												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	16	29	19	15	26	24	28	26	29	23	235	68,7
naravne izgube	4	19	14	15	6	15	10	10	11	3	107	31,3
skupaj izgube	20	48	33	30	32	39	38	36	40	26	342	100,0
delež izgub v odvzemu	1,9	2,7	3,0	3,9	3,4	3,4	2,5	3,1	2,4	1,6	2,7	
odstrel	1040	1761	1072	740	922	1116	1453	1133	1631	1551	12419	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan	3	16	8	7	4	9	6	2	6	1	62	18,1
2 bolezen		1	1	1	1	2		3	2		11	3,2
3 krivolov						1			1		2	0,6
4 cesta	14	27	17	14	21	17	26	26	28	15	205	59,9
5 železnica	1	1	2	1	5	6	2			8	26	7,6
6 plenilci							1	1			2	0,6
7 psi	1										1	0,3
8 kosilnica		1									1	0,3
9 garje											0	0,0
poškodba	1	2	5	7	1	4	3	4	3	2	32	9,4

Telesne mase (biološka telesna masa)										
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
ozimci	26,0	22,1	22,8	30,0	29,3	25,6	24,7	25,9	23,2	23,8
indeks	100,0	85,1	87,7	115,6	112,9	98,7	95,2	99,8	89,2	91,7
lanščaki	51,8	55,8	51,4	56,6	55,8	54,5	53,4	51,7	58,2	48,3
indeks	100,0	107,8	99,3	109,4	107,8	105,3	103,2	99,9	112,5	93,3
merjasci 2+	86,1	93,5	76,0	81,9	89,3	85,1	81,4	79,9	86,0	77,1
indeks	100,0	108,6	88,3	95,1	103,7	98,8	94,5	92,8	99,9	89,5
ozimke	24,9	21,9	23,5	27,8	25,7	25,4	24,1	25,5	21,4	23,4
indeks	100,0	88,2	94,5	111,8	103,3	102,2	96,9	102,6	86,2	94,1
lanščakinje	48,3	49,1	46,8	53,0	50,1	47,8	46,9	48,3	48,3	43,5
indeks	100,0	101,6	96,8	109,7	103,6	99,0	97,1	100,0	100,0	90,1
svinje 2+	68,1	68,4	63,1	67,3	68,9	69,5	68,3	67,2	67,2	64,3
indeks	100,0	100,5	92,6	98,8	101,1	102,0	100,3	98,6	98,6	94,4

LISICA

Odstrel in izgube											
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
samci	324	327	220	227	278	290	298	254	262	239	2719
samice	350	350	236	260	297	298	344	264	268	265	2932
skupaj odstrel in izgube	674	677	456	487	575	588	642	518	530	504	5651
načrt odvzema	700	700	700	515	536	600	600	650	520	500	6021
odstrel in izgube / načrt	96,3	96,7	65,1	94,6	107,3	98,0	107,0	79,7	101,9	100,8	93,9

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	81	88	53	62	66	58	82	65	64	59	678	75,8
naravne izgube	15	49	11	19	22	14	31	28	10	17	216	24,2
skupaj izgube	96	137	64	81	88	72	113	93	74	76	894	100,0
delež izgub v odvzemu	14,2	20,2	14,0	16,6	15,3	12,2	17,6	18,0	14,0	15,1	15,8	
realiziran odvzem	578	540	392	406	487	516	529	425	456	428	4757	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan	8	21	6	8	17	8	18	12	4	9	111	12,4
2 bolezen	6	11	1	3		2		1	2	2	28	3,1
3 krivolov	1										1	0,1
4 cesta	80	88	52	61	65	56	82	65	63	59	671	75,1
5 železnica									1		1	0,1
6 plenilci								1		1	2	0,2
7 psi			1	1	1	2					5	0,6
8 kosilnica											0	0,0
9 garje				1		2	7	5			15	1,7
poškodba	1	17	4	7	5	2	6	9	4	5	60	6,7

JAZBEC

Odstrel in izgube											
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
samci	81	96	66	70	88	91	111	89	83	90	865
samice	36	56	52	65	63	61	78	57	54	47	569
realiziran odvzem	117	152	118	135	151	152	189	146	137	137	1434
načrt odvzema	120	140	170	140	140	152	165	180	180	170	1557
odstrel in izgube / načrt	97,5	108,6	69,4	96,4	107,9	100,0	114,5	81,1	76,1	80,6	92,1

Izgube												
kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	52	55	58	83	64	62	72	71	46	38	601	94,8
naravne izgube	2	6	2	2	3	1	7	3	3	4	33	5,2
skupaj izgube	54	61	60	85	67	63	79	74	49	42	634	100,0
delež izgub v odvzemu	46,2	40,1	50,8	63,0	44,4	41,4	41,8	50,7	35,8	30,7	44,2	
odstrel	63	91	58	50	84	89	110	72	88	95	800	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan	2	6	2	2	3	1	7	3	2	1	29	4,6
2 bolezen									1		1	0,2
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	52	54	58	83	64	62	72	71	46	38	600	94,6
5 železnica											0	0,0
6 plenilci										2	2	0,3
7 psi		1									1	0,2
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0
poškodba										1	1	0,2

KUNA BELICA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
realiziran odvzem	73	103	106	83	89	78	75	60	59	48	774
načrt odvzema	140	120	120	120	120	120	100	100	100	100	1140
odstrel in izgube / načrt	52,1	85,8	88,3	69,2	74,2	65,0	75,0	60,0	59,0	48,0	67,9

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	13	33	35	30	23	25	24	16	21	16	236	89,7
naravne izgube	0	5	0	6	1	3	1	2	7	2	27	10,3
skupaj izgube	13	38	35	36	24	28	25	18	28	18	263	100,0
delež izgub v odvzemu	17,8	36,9	33,0	43,4	27,0	35,9	33,3	30,0	47,5	37,5	34,0	
odstrel	60	65	71	47	65	50	50	42	31	30	511	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan		2		5	1	3	1	1	6	2	21	8,0
2 bolezen		1						1			2	0,8
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	13	33	35	28	22	25	24	16	21	16	233	88,6
5 železnica				1	1						2	0,8
6 plenilci											0	0,0
7 psi				1							1	0,4
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0
poškodba		2		1					1		4	1,5

KUNA ZLATICA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
realiziran odvzem	8	6	2	1	2	1	3	6	5	2	36
načrt odvzema	32	31									63
odstrel in izgube / načrt	25,0	19,4	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	57,1

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	3	4	0	0	0	1	1	4	4	2	19	95,0
naravne izgube	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5,0
skupaj izgube	4	4	0	0	0	1	1	4	4	2	20	100,0
delež izgub v odvzemu	50,0	66,7	0,0	0,0	0,0	100,0	33,3	66,7	80,0	100,0	55,6	
odstrel	4	2	2	1	2	0	2	2	1	0	16	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan	1										1	5,0
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	3	4				1	1	4	4	2	19	95,0
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0
poškodba											0	0,0

NUTRIJA

Odstrel in izgube

Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj
skupaj odstrel in izgube	7	25	9	36	31	33	42	13	52	38	286
načrt - skupaj				10	10	30					50
odstrel in izgube / načrt	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	360,0	310,0	110,0	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	572,0

Izgube

Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube											0	#DEL/0!
naravne izgube											0	#DEL/0!
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
% izgub	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
čisti odstrel	7	25	9	36	31	33	42	13	52	38	286	

Vzroki izgub

Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan											0	#DEL/0!
2 bolezen											0	#DEL/0!
3 krivolov											0	#DEL/0!
4 cesta											0	#DEL/0!
5 železnica											0	#DEL/0!
6 plenilci											0	#DEL/0!
7 psi											0	#DEL/0!
8 kosilnica											0	#DEL/0!
9 garje											0	#DEL/0!

PIŽMOVKA

Odstrel in izgube

Odstrel in izgube / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj
realiziran odvzem					1						1
načrt odvzema	12	6	5	5	5						33
odstrel in izgube / načrt	0,0	0,0	0,0	0,0	20,0	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	3,0

Izgube

Kategorija / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
delež izgub v odvzemu	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	0,0	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	0,0	
odstrel	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	

Vzroki izgub

Vzrok / leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	skupaj	%
1 neznan											0	#DEL/0!
2 bolezen											0	#DEL/0!
3 krivolov											0	#DEL/0!
4 cesta											0	#DEL/0!
5 železnica											0	#DEL/0!
6 plenilci											0	#DEL/0!
7 psi											0	#DEL/0!
8 kosilnica											0	#DEL/0!
9 garje											0	#DEL/0!
poškodba											0	#DEL/0!

POLJSKI ZAJEC

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
realiziran odvzem	183	186	194	181	187	175	173	150	148	155	1732
načrt odvzema	220	220	220	220	220	220	200	200	200	215	2135
odstrel in izgube / načrt	83,2	84,5	88,2	82,3	85,0	79,5	86,5	75,0	74,0	72,1	81,1

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	21	26	31	29	18	14	20	16	20	20	215	96,0
naravne izgube	1	0	1	2	1	0	1	2	0	1	9	4,0
skupaj izgube	22	26	32	31	19	14	21	18	20	21	224	100,0
delež izgub v odvzemu	12,0	14,0	16,5	17,1	10,2	8,0	12,1	12,0	13,5	13,5	12,9	
odstrel	161	160	162	150	168	161	152	132	128	134	1508	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan	1			2	1		1	1		1	7	3,1
2 bolezen								1			1	0,4
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	21	26	31	29	18	14	20	16	20	20	215	96,0
5 železnica											0	0,0
6 plenilci			1								1	0,4
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0
poškodba											0	0,0

FAZAN

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
realiziran odvzem	52	62	54	60	51	70	73	50	25	31	528
načrt odvzema	140	100	80	108	94	94	94	83	83	83	959
odstrel in izgube / načrt	37,1	62,0	67,5	55,6	54,3	74,5	77,7	60,2	30,1	37,3	55,1

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	1	1	0	3	1	3	0	0	0	0	9	100,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
skupaj izgube	1	1	0	3	1	3	0	0	0	0	9	100,0
delež izgub v odvzemu	1,9	1,6	0,0	5,0	2,0	4,3	0,0	0,0	0,0	0,0	1,7	
odstrel	51	61	54	57	50	67	73	50	25	31	519	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan											0	0,0
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	1	1		3	1	3					9	100,0
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0
poškodba											0	0,0

POLJSKA JEREBICA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
realiziran odvzem											0
načrt odvzema											0
odstrel in izgube / načrt	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
delež izgub v odvzemu	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	
odstrel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan											0	#DEL/0!
2 bolezen											0	#DEL/0!
3 krivolov											0	#DEL/0!
4 cesta											0	#DEL/0!
5 železnica											0	#DEL/0!
6 plenilci											0	#DEL/0!
7 psi											0	#DEL/0!
8 kosilnica											0	#DEL/0!
9 garje											0	#DEL/0!
poškodba											0	#DEL/0!

RACA MLAKARICA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
realiziran odvzem	134	120	108	101	120	98	70	88	122	50	1011
načrt odvzema	186	180	180	150	140	140	130	130	130	150	1516
odstrel in izgube / načrt	72,0	66,7	60,0	67,3	85,7	70,0	53,8	67,7	93,8	33,3	66,7

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	1	1	2	1	0	1	0	0	0	0	6	66,7
naravne izgube	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0	3	33,3
skupaj izgube	1	1	3	1	0	1	0	2	0	0	9	100,0
delež izgub v odvzemu	0,7	0,8	2,8	1,0	0,0	1,0	0,0	2,3	0,0	0,0	0,9	
odstrel	133	119	105	100	120	97	70	86	122	50	1002	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan			1					2			3	33,3
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	1	1	2	1		1					6	66,7
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0
poškodba											0	0,0

SRAKA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
realiziran odvzem	42	39	26	18	30	36	41	35	42	39	348
načrt odvzema	107	100	95	50	50	50	45	50	50	60	657
odstrel in izgube / načrt	39,3	39,0	27,4	36,0	60,0	72,0	91,1	70,0	84,0	65,0	53,0

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	#DEL/0!
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
odstrel	42	39	26	18	30	36	41	35	42	39	348	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan											0	#DEL/0!
2 bolezen											0	#DEL/0!
3 krivolov											0	#DEL/0!
4 cesta											0	#DEL/0!
5 železnica											0	#DEL/0!
6 plenilci											0	#DEL/0!
7 psi											0	#DEL/0!
8 kosilnica											0	#DEL/0!
9 garje											0	#DEL/0!
poškodba											0	#DEL/0!

ŠOJA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
realiziran odvzem	461	518	388	445	464	414	451	368	386	349	4244
načrt odvzema	611	560	560	490	490	490	420	450	450	450	4971
odstrel in izgube / načrt	75,5	92,5	69,3	90,8	94,7	84,5	107,4	81,8	85,8	77,6	85,4

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
naravne izgube	0	0	2	0	1	0	0	0	1	0	4	100,0
skupaj izgube	0	0	2	0	1	0	0	0	1	0	4	100,0
delež izgub v odvzemu	0,0	0,0	0,5	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,1	
odstrel	461	518	386	445	463	414	451	368	385	349	4240	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan			2		1						3	75,0
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta											0	0,0
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0
poškodba									1		1	25,0

SIVA VRANA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
realiziran odvzem	131	125	107	104	138	97	96	88	122	123	1131
načrt odvzema	218	190	185	150	150	150	120	120	130	150	1563
odstrel in izgube / načrt	60,1	65,8	57,8	69,3	92,0	64,7	80,0	73,3	93,8	82,0	72,4

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	25,0
naravne izgube	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	3	75,0
skupaj izgube	1	0	2	1	0	0	0	0	0	0	4	100,0
delež izgub v odvzemu	0,8	0,0	1,9	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	
odstrel	130	125	105	103	138	97	96	88	122	123	1127	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan			2	1							3	75,0
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	1										1	25,0
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0
poškodba											0	0,0

ŠAKAL

Odstrel in izgube											
Starostna in spolna kategorija/leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**
samci										10	10
samice										5	5
skupaj odstrel in izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15	15
načrt odvzema										15	15
odstrel in izgube / načrt	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	100,0	100,0

Izgube												
Kategorija / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	100,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	100,0
delež izgub v odvzemu	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	#DEL/0!	13,3	13,3	
realiziran odvzem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	13	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**skupaj**	**%**
1 neznan											0	0,0
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta										2	2	100,0
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0
poškodba											0	0,0

PRILOGA 3: Dvajsetletna analiza gospodarjenja z divjadjo 2001 – 2020

2001 – 2010 **2011 – 2020**

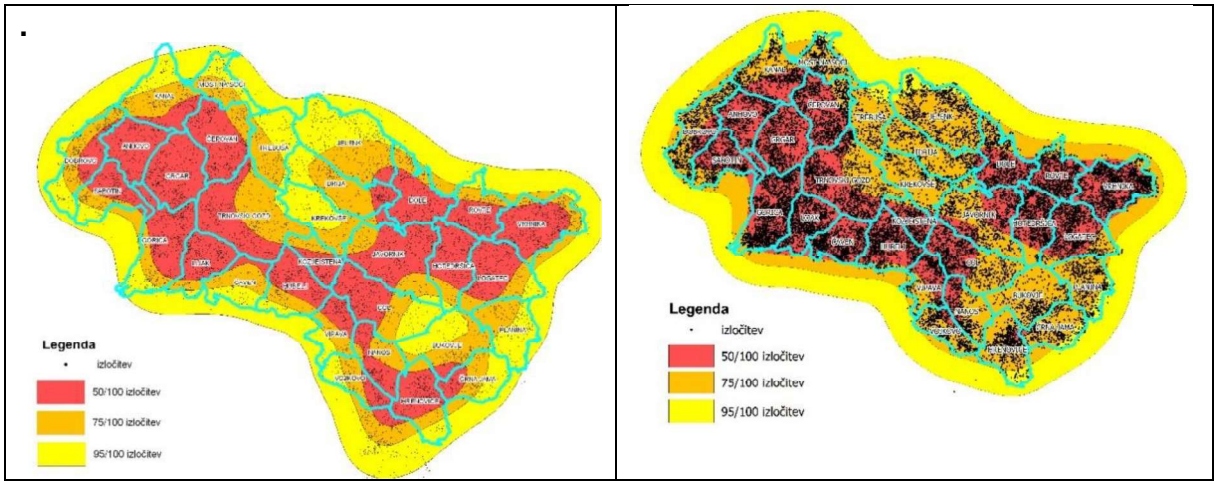

srna

2001 – 2010 **2011 – 2020**

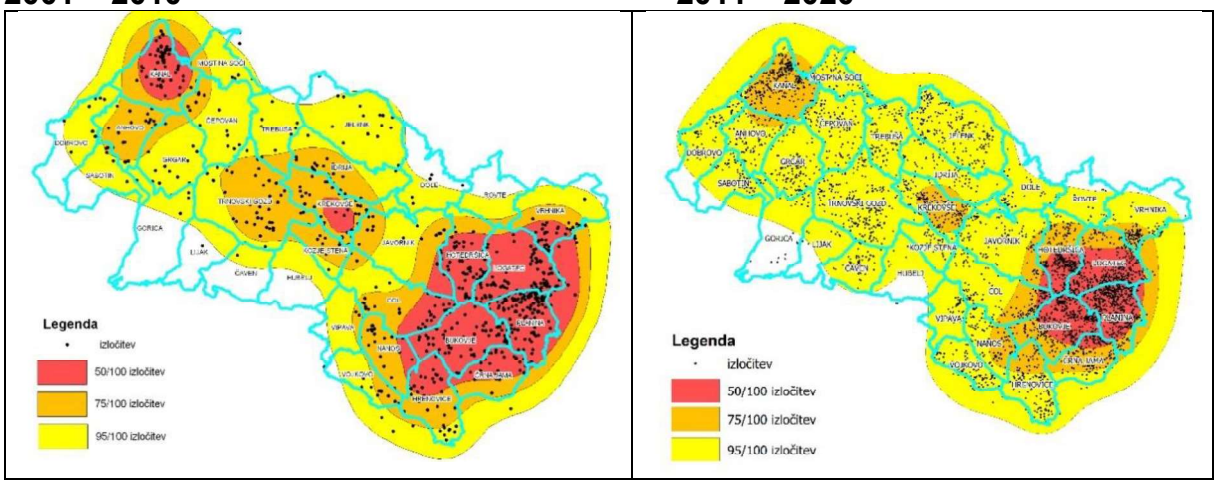

navadni jelen

2001 – 2010 **2011 – 2020**

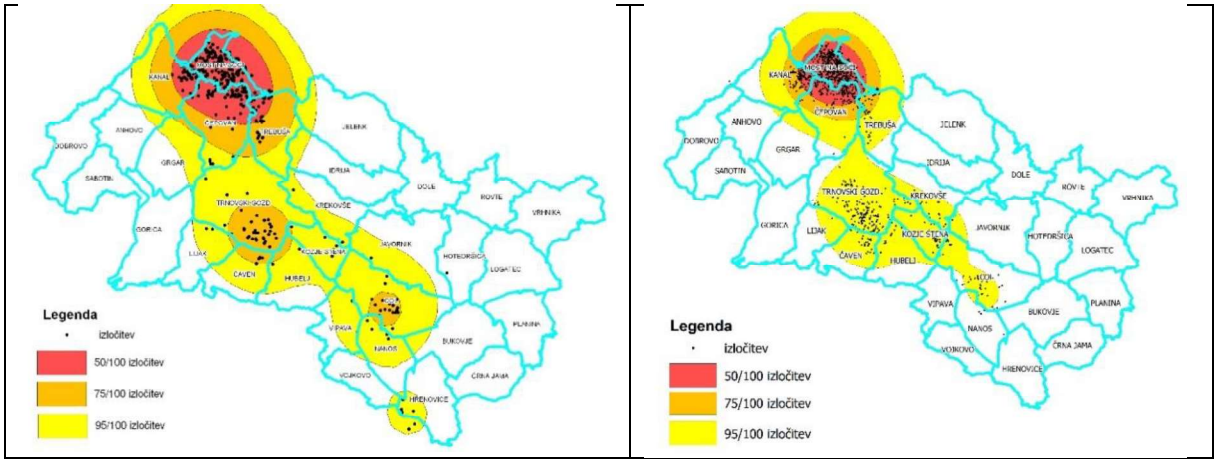

muflon

2001 – 2010

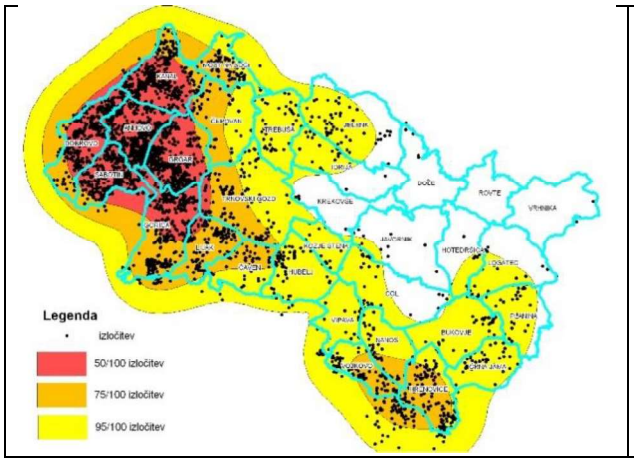

2011 – 2020

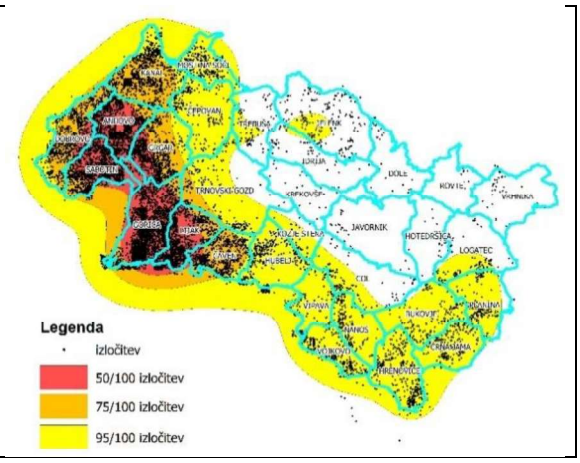

divji prašič

2001 – 2010

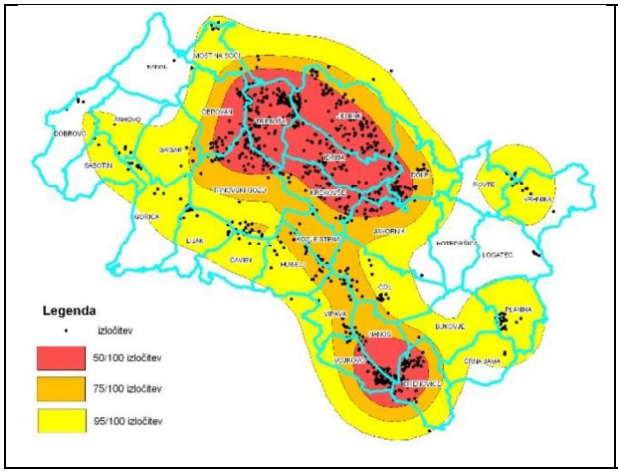

2011 – 2020

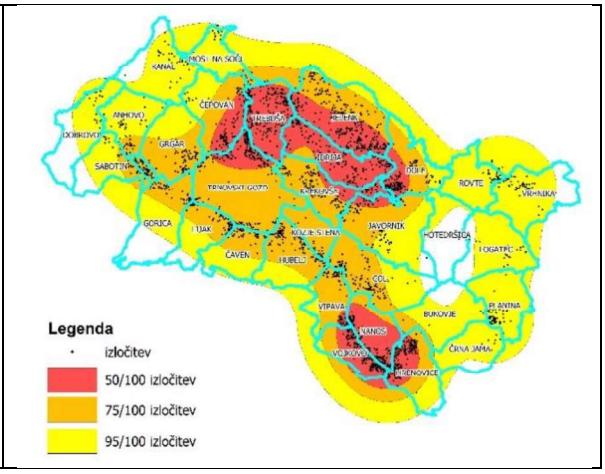

Gams

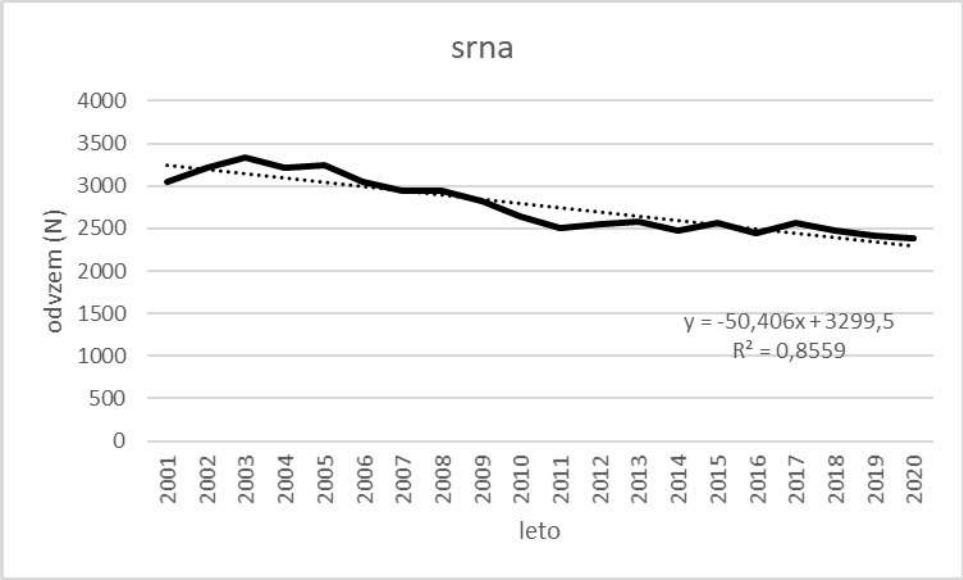
srna
odvzem (N)
leto
y = -50,406x + 3299,5
R² = 0,8559

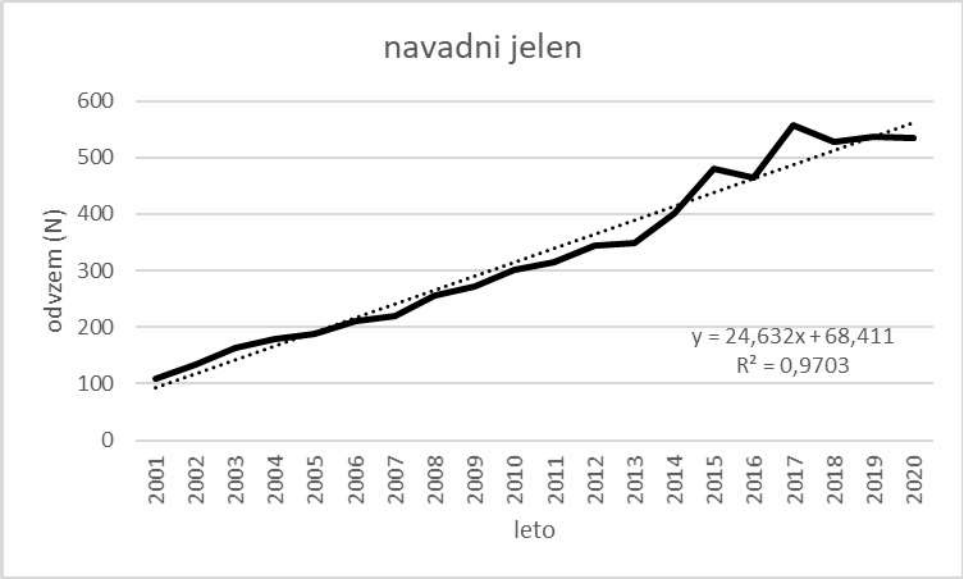
navadni jelen
odvzem (N)
leto
y = 24,632x + 68,411
R² = 0,9703

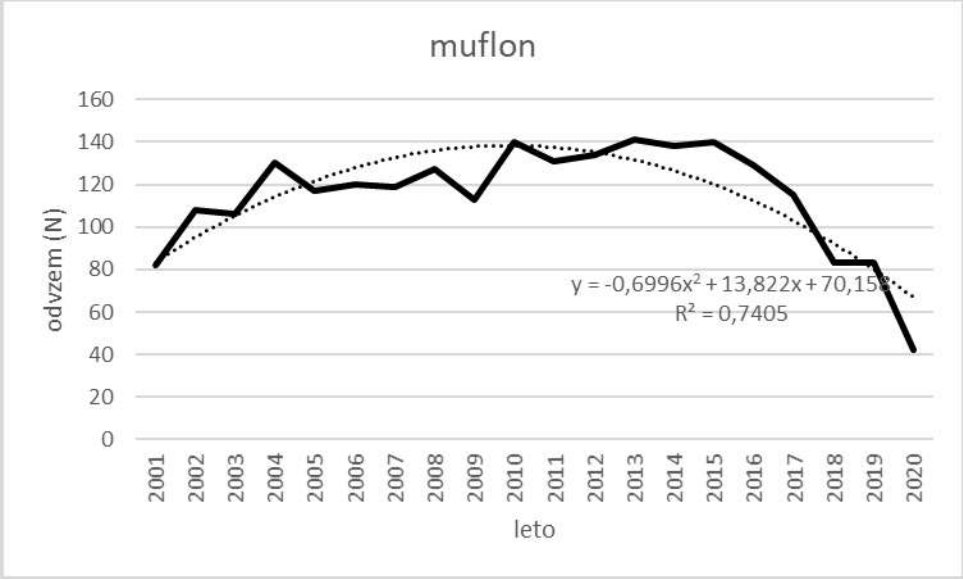
muflon
odvzem (N)
leto
y = -0,6996x² + 13,822x + 70,15
R² = 0,7405

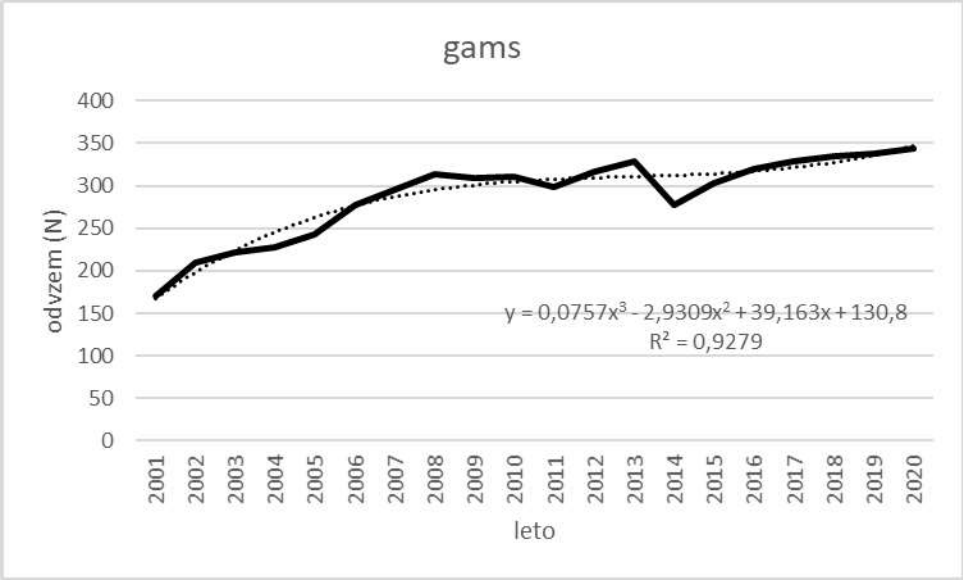
gams
odvzem (N)
leto
y = 0,0757x³ - 2,9309x² + 39,163x + 130,8
R² = 0,9279

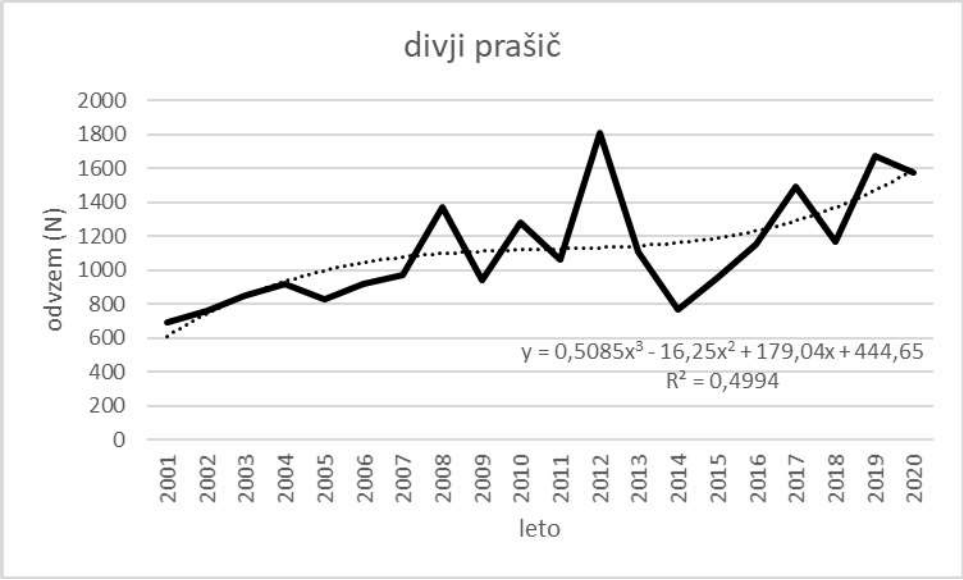
divji prašič
odvzem (N)
leto
y = 0,5085x³ - 16,25x² + 179,04x + 444,65
R² = 0,4994

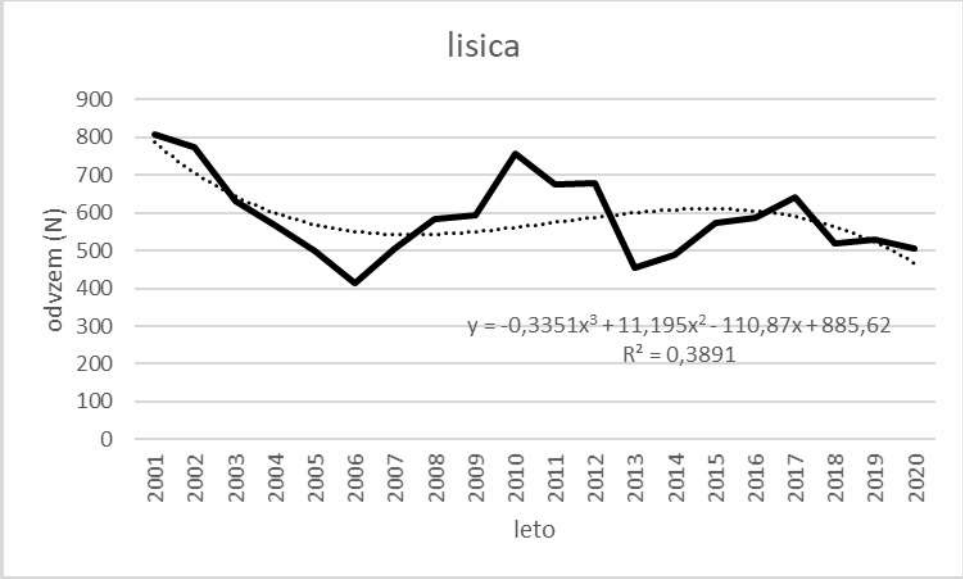
lisica
odvzem (N)
leto
y = -0,3351x³ + 11,195x² - 110,87x + 885,62
R² = 0,3891

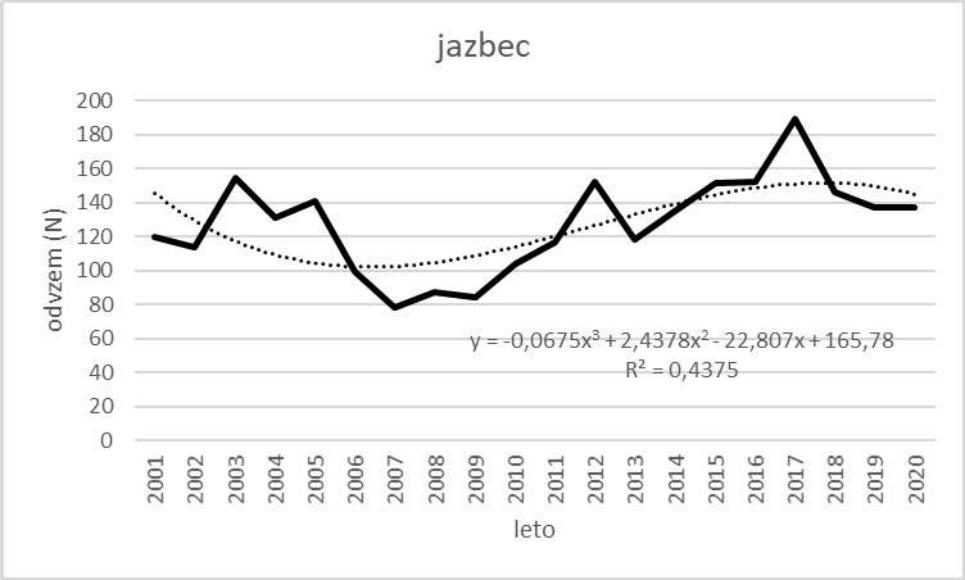
jazbec
odvzem (N)
leto
y = -0,0675x³ + 2,4378x² - 22,807x + 165,78
R² = 0,4375

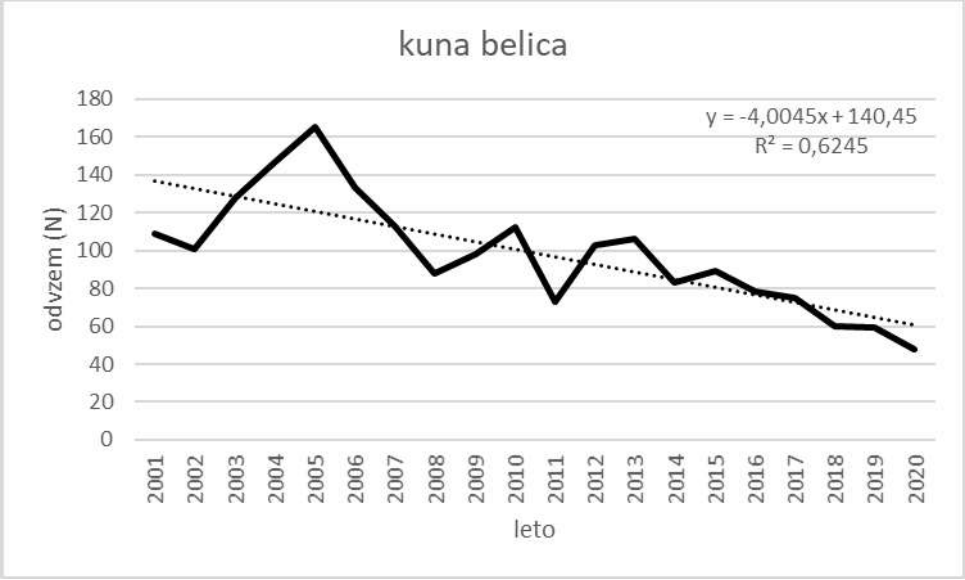
kuna belica
odvzem (N)
leto
y = -4,0045x + 140,45
R² = 0,6245

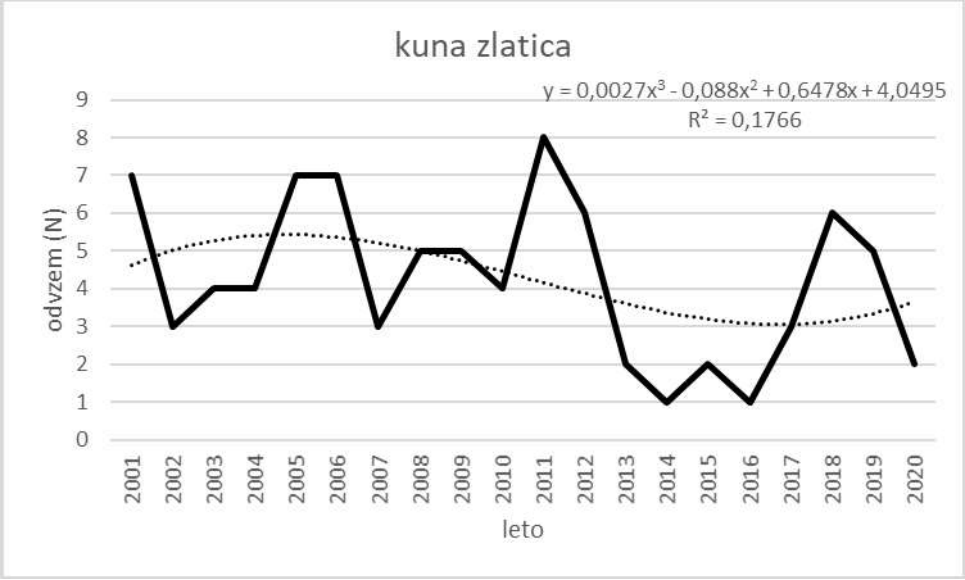
kuna zlatica
odvzem (N)
leto
y = 0,0027x³ - 0,088x² + 0,6478x + 4,0495
R² = 0,1766

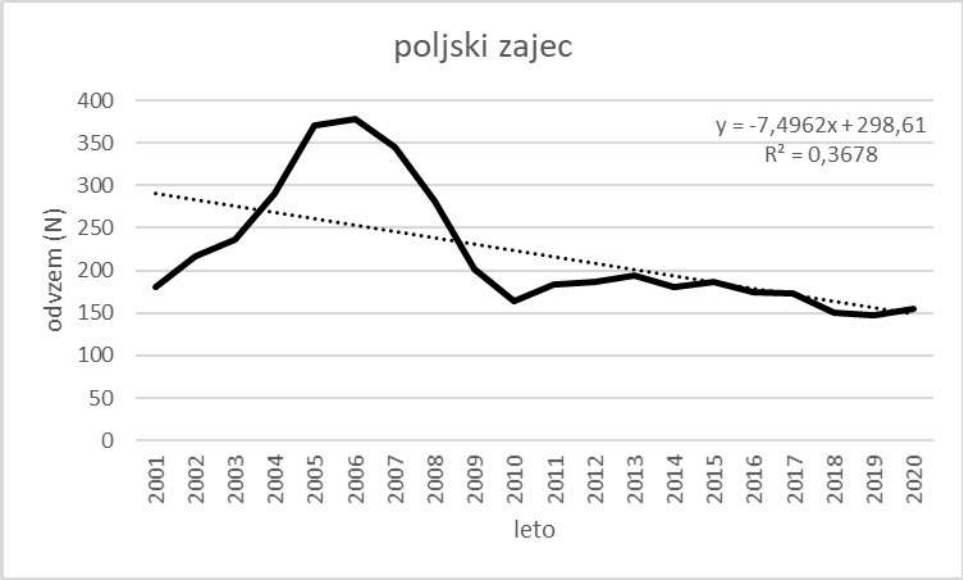
poljski zajec
y = -7,4962x + 298,61
R² = 0,3678
odvzem (N)
leto

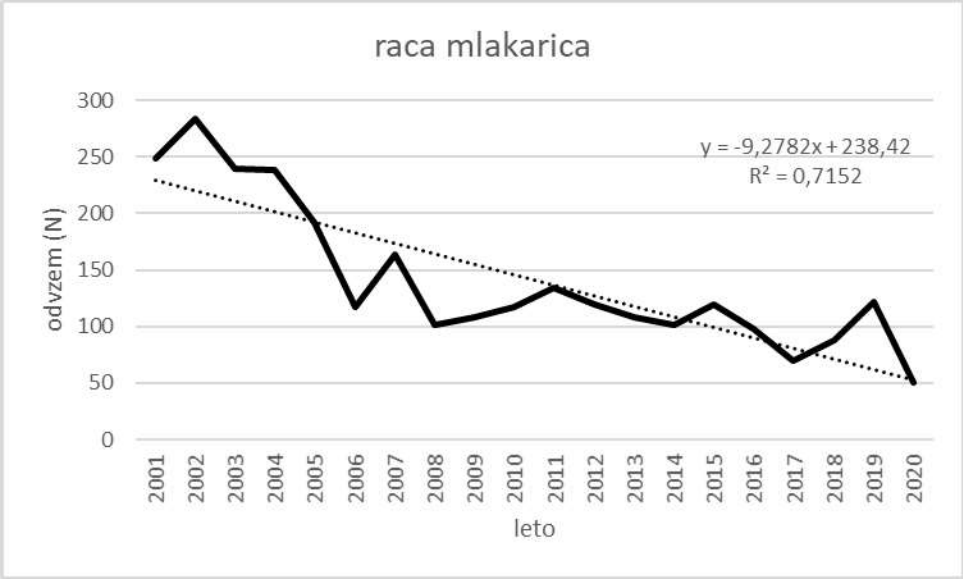
raca mlakarica
y = -9,2782x + 238,42
R² = 0,7152
odvzem (N)
leto

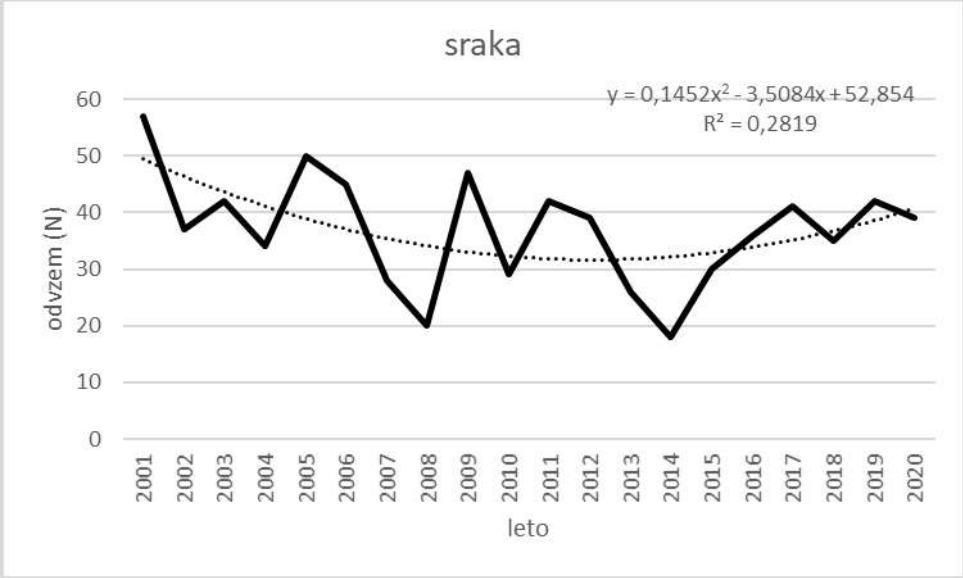
sraka
y = 0,1452x² - 3,5084x + 52,854
R² = 0,2819
odvzem (N)
leto

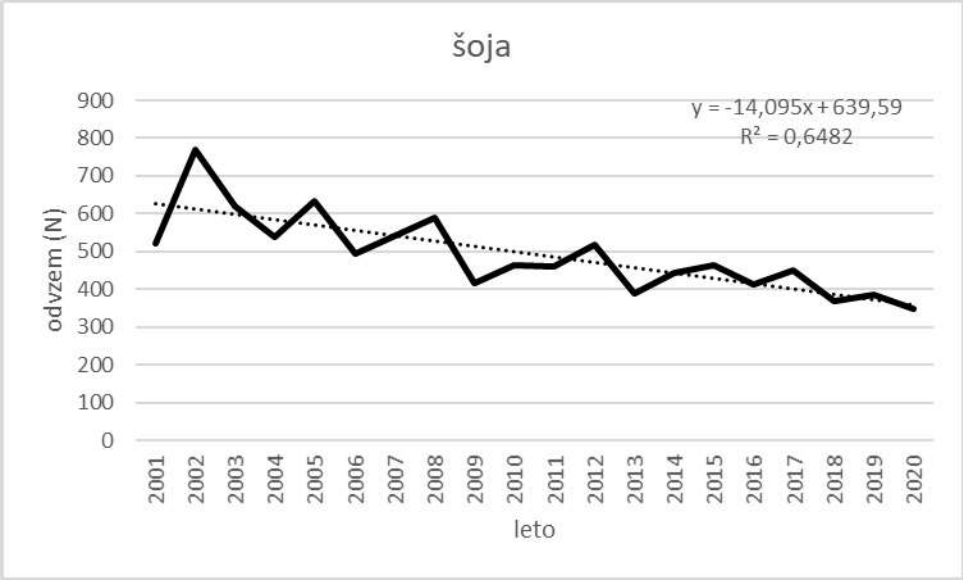
šoja
y = -14,095x + 639,59
R² = 0,6482
odvzem (N)
leto

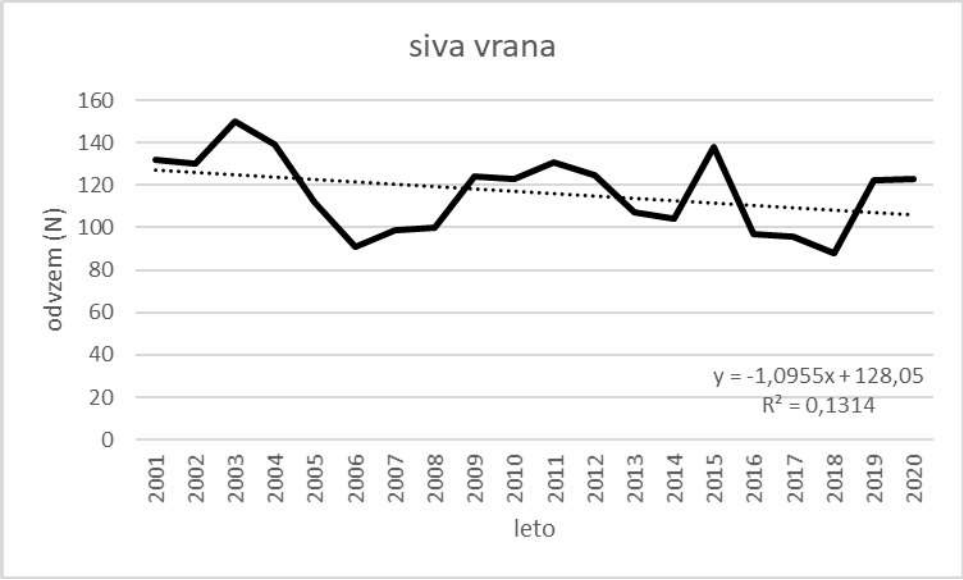
siva vrana
y = -1,0955x + 128,05
R² = 0,1314
odvzem (N)
leto

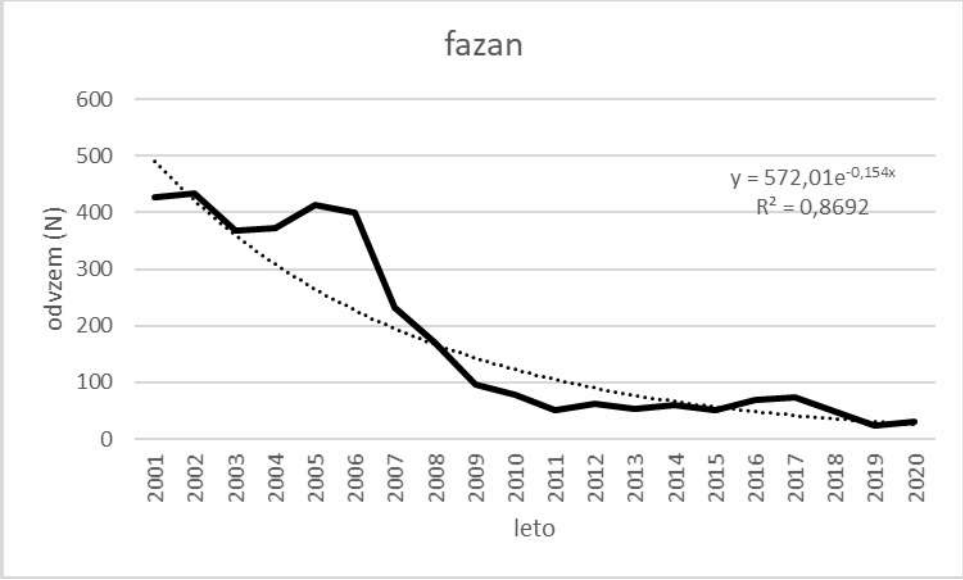
fazan
y = 572,01e^-0,154x
R² = 0,8692
odvzem (N)
leto

PRIMERJAVA IZGUB

SRNA

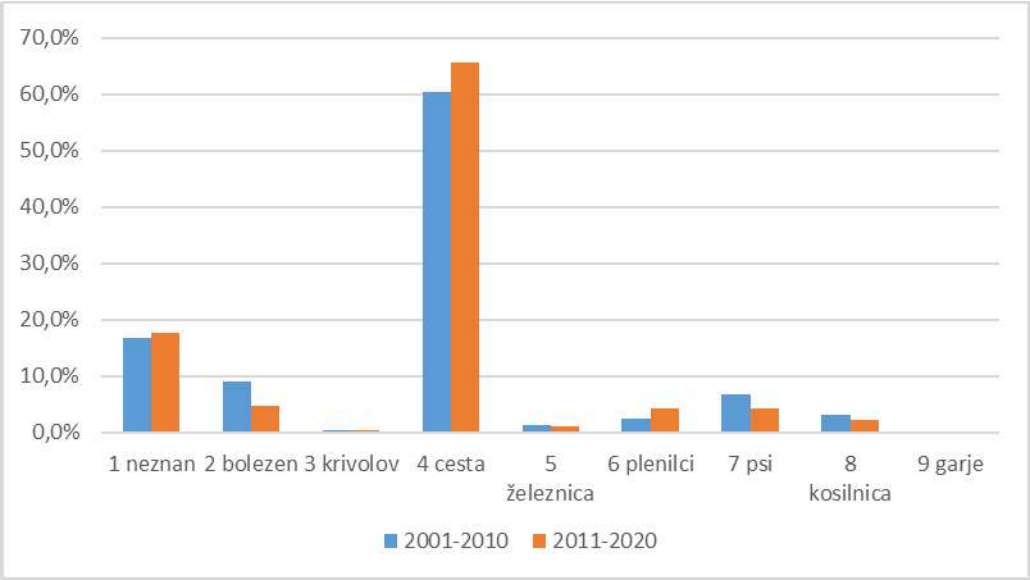

NAVADNI JELEN

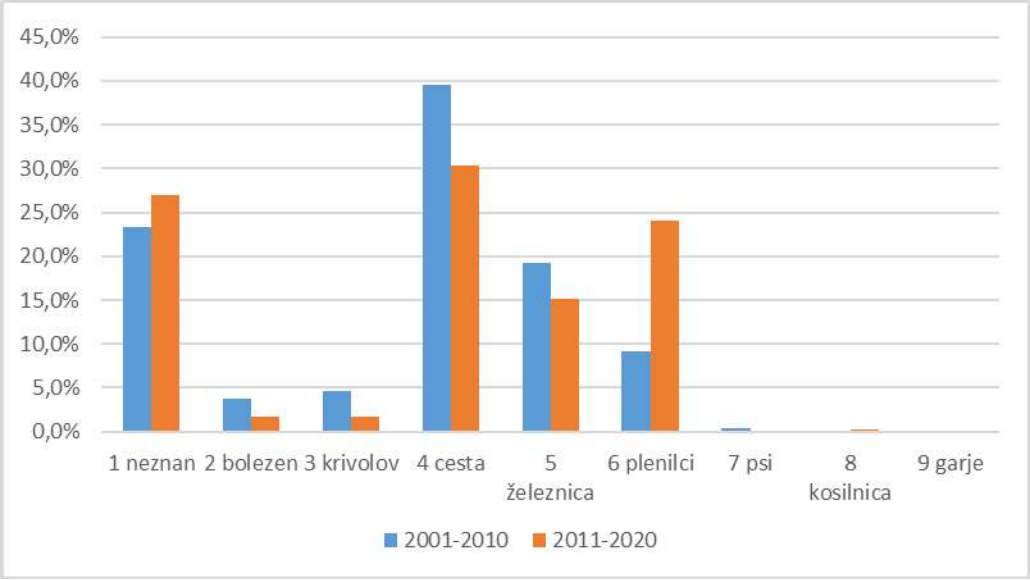

MUFLON

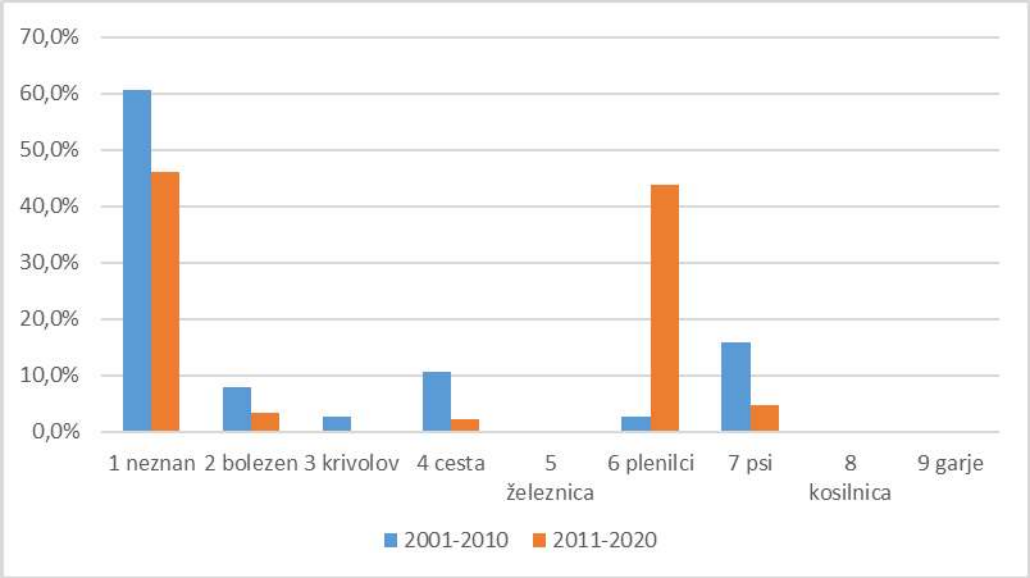

GAMS

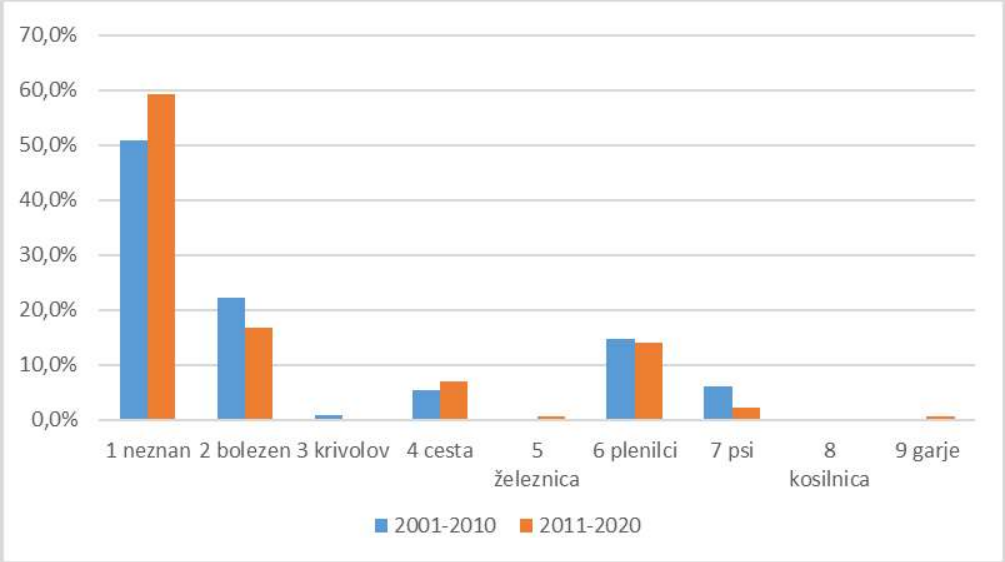
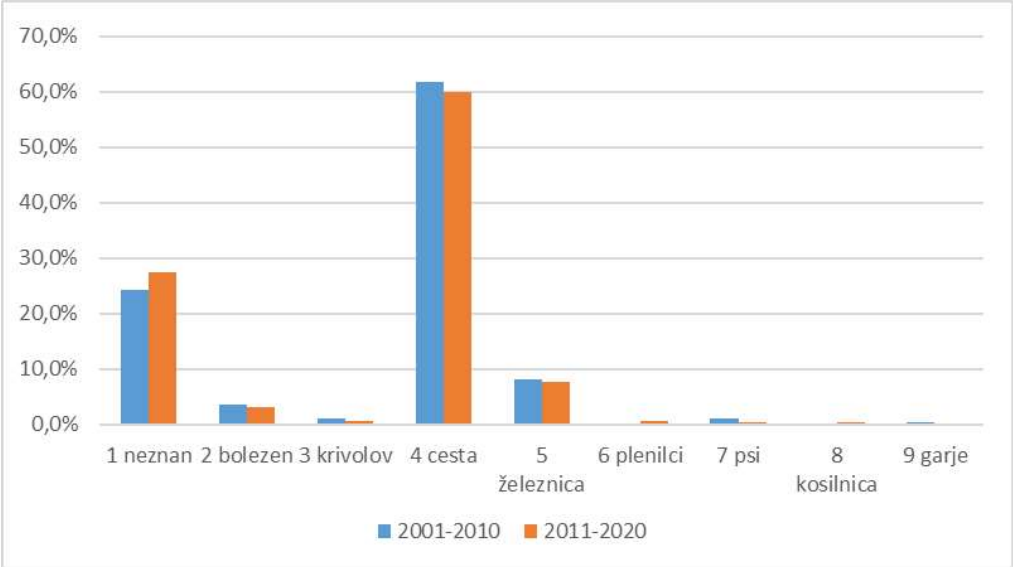
DIVJI PRAŠIČ